DE

OCCVLTIS LITERARVM NOTIS

SEV

ARTIS ANIMI SENSA occulte alijs significandi, aut ab alijs significata expiscandi enodandique

LIBRI IIII.

IO. BAPTISTA PORTA
NEAPOLITANO AVCTORE.

EXPLICANTVR AVTEM INTER latera & veterum quoque scriptorum loca, hac de arte loquentia, indidemq; petita.

MONTISBELIGARDI
Apud IACOBVM FOILLET, Expensis LAZARI ZETZNERI.
M. D. XCIII.

TYPOGRAPHVS LECTORIS. S.

MVltò maximum inter cuiuſque rei artifices imperitoſque diſcrimen eſſe: vel ipſa experientia, non contemnenda ijs in rebus, quæ in agendo faciendoue conſiſtunt magiſtra docemur. Hinc namq; & ædificaturi non ad ſartores ſutoreſuè confugimus: ſed ad cæmentarios, fabros lignarios, architectos, aliosque artium eam ad rem pertinentium gnaros: Et econtra veſtes aut calceamenta empturi, faciendaue locaturi, nõ ad hos ſed ad illos nos cõferimus. Ac licet ijs qui animum non aduertunt, mechanicis tantum in artibus id obtinere videatur: in reliquis tamen omnibus quarum finis præcipuus eſt, aut actio aut operis cuiuſdam effectio, idem quoque locum habere, & monentibus viris doctis credimus, & in quibusdam nos ipſi pro ingenij tenuitate ſic ſat manifeſtò deprehendimus. Sunt autem eius etiam generis ars ciuilis & militaris, eo ipſo à veteribus hoc dictæ nomi-

ne. Nam & has & consimiles alias certis præceptis comprehendi, certaque doceri discique methodo posse: non libri modo de ijsdem scripti, sed & viri maximi tam veteres, quantum scimus audiuimusque, quàm recentiores multi multis illustrissimisque docuerunt exemplis: quæ cum literatis cumprimis, quibus hæc eduntur, satis nota sint, in medium nunc afferre opus nõ esse iudicamus. Est autem politicæ, militaris, aliarumque eius generis artium pars non minima: consilia ea, quæ hostibus cum innotuerint, nobis obesse possunt, ijsdẽ occultare, atq; ita significare posse amicis, ne vel tabellario improbo, vel ipsis mox hostibus, si forte ea, quib. concredita sunt intercepta fuerint, vlla ratione innotescãt. Quãobrem & veteres & recentiores quidam viri prudẽtes eam in rẽ vt & alia ad animi secreta occulte significanda, solertia aliquo excogitauêre stratagemata. Qui autem plura magisque ingeniosa congesserit, excogitârit, ediderit que. Io. Baptista Porta, vir doctissimo, hodierna die quantum sciam extat nemo. Quam etiam ob causam, cum viderem libros eius de furtiuis literarum notis, vulgo de Ziferis inscriptos à bonarum artium studiosis magnopere exp
po

peti, eaque forma editos, vt alia potuerint multo commodiore minorisque parabili, in animum induxi, meo rursum eosdē prę-lo cōmittere. Posteaquam autē rem ipsam aggressi sumus: quinq; hęc insuper à nobis deprehēsa sunt obtigereq;, de quib. te lector beneuole, commonendum duximus. Nā & de vtilitate horum librorum, præter ea quę auctor ipse eadem quoque de re tradidit, nonnulla adijcienda visa sunt: & titulus immutandus: & mendæ castigandæ: & de quibusdam exemplis monendi incautiores: & viri cuiusdam bonarum literarum amantissimi obiter quædam inter perlegendum animaduersa, tabulæque his ex libris confectæ adijciendæ. Ad vtilitatem igitur quod attinet: Dominus Porta non vt alij, vnam atque alteram tantum artis huius rationem attigit: sed circiter 180. ea industria diligentiaq; pertractauit: vt non infinitis tantum partibus exuperârit hac in re alios: sed & viam rationemq; ostenderit, qua vestigia ipsius secuti, infinitos propemodum alios insuper quoq; modos excogitare possimus. Id quod nobis vno atque altero exemplo is cuius animaduersiones tabulasque edimus, ostendit. Nec Trithemiana Polygraphia cum

his Portæ libris vel methodi diligentia, vel generũ multitudine, vel explicationis quorundam perſpicuitate conferenda eſt: licet non ſine fructu operis vtriusque lectionẽ coniungi poſſe non eamus inficias. Ac ſanè ſi non alia, hac certè de cauſa rei militaris ciuilisque cũprimis prudentiæ ſtudioſis atque adeo omnibus ijs quib. ſecreta aliorum rimari animus, Porta perlegendus eſt. Quoniã in poteſtate quidem noſtra eſt, hac arte non vti: ſed ne aduerſarij hoſtes, alijq; eam vſurpent, prohibere non poſſumus. Atqui ſi qua euenerit de quo vtique rei militaris ciuilisq; ſtudioſis magnopere laborandũ, vt in manus noſtras eius generis hoſtilia ſtratagemata aliaue ſcripta perueniãt. Portæ auxilio eadem agnoſcere detegereque poterimus. Eſt enim & id ipſum quoque in ijs numerandum, quibus hi libri aliorum hac de re edita monumenta longiſſimè antecelluntꝰ quod non ſolum inuiendorum huius generis ſtratagematum, ſed & vſurpatorum ab alijs, quoad fieri poteſt, euoluendorũ rationẽ ſingulari induſtria ſolertiaque explicant. Quid quod veterũ ſcriptorum loca perquã multa hac de arte loquentia, aut ex cadẽ petita ſæpeq; numero ſatis obſcura quã manifeſtiſsima reddunt?

id

id quod rectis rerũ arbitris antiquitatisq; ſtudioſis omnib. procul dubio futurũ eſt lõgè gratiſsimum. Habebunt autẽ & mercatores & chimici alijq; quib. res ſuas tenebrarum inuolucris tegere cordi eſt, multò ampliorem hîc eius rei quã antehac ſegetẽ. Sed cũ ipſi ſeſe hi libri ſatis ſuperq; ſint cõmendaturi: relicta hac parte, de titulo à nobis immutato nũc pauca dicemus. Qua in re non diffitemur quidẽ, indicatũ nobis quàm grauib. ex auctoribus ponendi ſui occaſionem ſumpſerit D. Porta: quoniam tamen & furtiui tralatio minus grata lectoribus, & Ziferarum titulus haud neceſſarius, is deniq; qui nobis placuit, & acceptior futurus, & plenior viſus eſt: illius loco ſubſtituendum curauimus. De mendis hoc affirmare poſſumus: magnum hac noſtra editione ſublatum numerum. Id quod facile deprehendent, qui eam cum priore contulerint. Quod autem tertio loco de exemplis quibuſdam nos monituros diximus ita ſeſe res habet. Duorum namq; generum exempla afferre ſolet autor: aliena & ſua. Et quo ad aliena quidem, veterum puta ſcriptorum: communi omnium interpretum iure tutus videtur. Ij namque cuiusmodi inuenerint talia quæ-

nec aliter adducere ſolent debentur. Id enim ni fieret, non interpretum ſed auctorum fungerentur munere, aut etiam falſariorum. Ea autem quæ ipſe confingit, interdum eiusmodi ſunt: vt alia omnino maluiſſemus. Sed cum lex Chriſtianæ charitatis meliorem in partem omnia interpretanda præcipiat: non eam ob cauſa adducta iudicamus, vt quiſquam inde conſimilia audendi occaſionem arripiat: Sed vt ab improbis vſurpata agnoſcat, eosdemq; dehortetur atq; impediat. Ita namque & alijs quoque optimis quibusdam in libris multa recẽſentur improba: nõ vt ea imitemur, ſed vt tanto maiore cautione vitare prohibereq; diſcamus. Et iter facturis deuia quoque loca periculoſa indicamus, ne alioquin eorundẽ ignari in diſpendiũ forte periculumue imprudentes incidant, aliosque eò properantes, & ipſi quoque dehortari poſſint. Vt vt certè res ſeſe habeat, tollere ea auſus non eſt is qui nos hac in editione adornanda iuuit: ne alieno in opere nimium ſibi permiſiſſe ſumpſiſſeq; videretur. Quamobrẽ incautiores etiã lectores atq; etiã hortatos volumus: vt ipſi quoque quid hac in re muneris ipſorum ſit diligenter cogitent, caueantque ne quæ bono ipſorũ eduntur,

im-

imprudẽtia ſua ipſi ſibi in venenum perniciemq; conuertant. Sed de his hactenus: ſupereſt vltimum commonitionis noſtræ mẽbrum: de ijs nimirum quę orę libri ſunt adſcriptæ, inq; fine adiectæ paucæ quædam animaduerſiones & ſchematiſmi, breuiter quoq; rationem vti reddamus. Ea namque inter perlegendum materiæ huius quã difficillimę, facilioris intelligentiæ memoriæque cauſa obiter is cuius opevſi ſumus, cõſcripſit, liberaliterq; poteſtatem fecit vnà cũ his libris edendi. Vt ſi qua forte poſsint, alijs quoq; ſint vſui: ſin autem doctioribus magisq; abundantibus ocio aut D. Portæ aliter viſum, ab ijſdemq; certiora deprehẽſa fuerint: hęc pro nõ ſcriptis auctore nõ inuito haberi poterunt. Quæ cum ita ſint, & lectores cuncta æqui boni conſulturos ſperamus: & D. quoq; Portam nos excuſatos habiturũ confidimus. Cum & iure vulgo iam à typographis recepto vſi ſimus: nec quicquam de cõſilio ipſius ob nimiam locorum diſtantiam ſuſcipere potuerimus.

Tu benigne lector & D. Porta quoq;
ſi velit, hac noſtra vtriuſq; opera bono veſtro fruimini,
æternumque
valete.

AD LECTORES

PRÆFATIO.

REQVIRENTI *mihi veterum in omni rerum genere quædam manu ſcripta monumenta: vt arcani quid & abditi inde depromerem: (ita me ſemper ad hæc propenſum natura tulit) cum non ſemel contigiſſet in obſcuras quaſdam notas & characteres impingere, quibus ſcriptores dum legentibus inuidêt rerum cognitionem ex induſtria ſolét ſua ſcripta occultare: ea dimittere ſæpenumero cogebar, ad quæ magis cupiditas animum accendebat. Verum cum ea ſit hominum conditio, vt quæ multum appetimus, eò ardentius appetamus, quò ad ea aſſequenda maior eſſe ſolet difficultas: ea de cauſa factum eſt, vt ſubſtinuerim non prius ab incœpto deſiſtere, quam omnes eiuſmodi notas, quæ occurrerant interpretarer. Nec voto fortunæ beneficium defuit. characterum enim ſignificationem accuratius perquirenti, & in hoc non parum elaboranti, res ita fœliciter ceſſit, vt huic mox inquiſitioni ſe-*

niſerio addictus, non paucas eiuſmodi notas interpretarer: quòd cum de cætero aliquandiu enixius quæſiuiſſem, ita profeci, vt collectis eiuſmodi quamplurimis characteribus, cum multiplex eſſet ratio interpretandi, & multorum ſcriptorum collatione comprobata, de illis librum conſcribere decreuerim. Sed quomodo id fieret, rectè primum neque ipſe ſatis intelligebam. Quare circa initia, vt nonnulla ad hoc opportuna colligerem, quæ libro formam traderent, mihi labor fuit non modicus. Calamo demum nonnullas præceptiones, quæ ſe memoriæ ſtatim offerebant commiſi: ne in ijs perquirendis, quoties opus eſſet nimis elaborarem. Neque enim ſperabam rerum varietate in tantum poſſe opus excreſcere. Siquidem cum huic rei intentius operam nauarem (quid enim labor non efficit?) tantum profeci, vt breui allatas vndique epiſtolas huiuſmodi notis ſcriptas amicis rogantibus interpretarer. Vnde eam de me apud eorum animos admirationem excitaui, vt non defuerint literarum imperiti, qui hoc mihi non aliundè, quàm ex arte magica, vel alicuius numinis afflatu prouenire exiſtimarent: quod totum ratio contextus ex orthographiæ petita fontibus ſatis apertè indicabat. Sed vt videant, quibus regulis in his progrederer, quas collegeram per hos dies, dum animus grauio-

grauioribus curis feriatus, leuioribus his studijs incumbit, typis excudendum curare statueram. Verùm cogitans quam varijs hominum iudicijs & zoilorum obtrectationibus, qui sui ingenij acumen in aliorum laboribus solent experiri, illi exponerentur, qui libros in publicum emittunt: statui (lectores humanissimi) hoc opus tamdiu apud me reseruare, donec illud cum aliorum librorum classe, quorum nomina in nostræ Encyclopediæ indice protulimus, simul absolutum ederetur. Sed pluribus tandem rationibus necesse fuit consilium mutare. Cum enim huius operis fama vulgaretur, dum adhuc sub incude esset, partim amicorum non paucis efflagitationibus, quos magna iamdudum legendi operis cupido incesserat: & partim inuidorum motus impulsibus, qui eius rei, cum à nemine hactenus fuisset pertentata, honorem hunc nobis inuidebant, commodum duxi rem viterius non differre, sed diligenter editionem festinare. Nos verò negotium hoc totum in duas partes diuidemus: scilicet occultè significare, & significata percipere, vni primum & secundum, alteri tertium & quartum librum dedimus. Signa, quibus significamus, vocalia, semiuocalia, & muta, quomodo fiant, ex veterum & recentiorum præceptionibus, visibilia, quæq. vitium effugiant vniuerso primo libro conscripsimus. Scripta verò literis

charta

charta exaratis, & quæ interceptorem eludant quæ labore, quæq; minime interpretari possunt, postremo, quæ non solum intelligi, sed ne suspicionem quidem inferant secundo libro docuimus. Tertio quomodo interpretari scripta debeãt, exẽpla duo apposuimus, vnde lector reliqua valeat interpretari. Demum quarto libro tabulas conscripsimus, quarum auxilio verba facilius quæsita reperiri possint, ne quid facilitatis & diligentiæ huic negocio deesse videretur.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid sint furtiuæ literarum notæ.

OCCVLTAS seu furtiuas[a] notas politioris literaturę viri eas literas appellant, quæ artificio huiusmodi cõfictæ sunt, vt nõ possint ab alio, quàm ab eo, cui literę destinãtur, interpretari. Quod si rectè nobis animaduersum fuerit, id nomen literis illis congruere plane videbimus, quas nostrates vulgò[b] ZIFERAS nominant. Has igitur furtiuas literas si maiorum nostrorum monumenta percurrentibus, licebit quicquam animo coniecturare, nil aliud illi notas esse dicemus, quibus vel occultè vel breuiter aliquid rei gnaris, quibus rem exploratam volumus, manifestamus. Notas[d] verò appellamus, quòd literas, syllabas, & dictiones, (vt Isidorus[e] ait) præfixis characteribus notent, & legentium animos ad significationum notitiam reuocent, quò fit,[f] vt qui eas scribant, notarios appellamus. Quod si earum vsum perspexerimus, his tãtum rebus eas inseruire dicemus, cuiusmodi sunt[g] res sacræ, occulta-

a 1. *Definitio attributi.*

b Ziferæ.

c 2 *Definitio integra ipsarum literarũ occultarum*

d *Nota quid.*

e *Etymol. 1. cap. 21*

f *Notarij Primus finis occultatio.*

g 1. *Exempl. in sacris de quo cap. 2. & 3.*

h 2. Exemplum in scientijs rerum occultarum.

rumque h rerũ ſcientiæ: ſiquidem ne à prophanis, nec dũ ſacris illis mediocriter initiatis illæ violentur, neùe abdita detegãtur myſteria ea ſępe igno, rabilibus characteribus, & ſymbolicis quibuſdã figuris à maioribus tegi, & occultari conſueuerũt.

i Exemplum in re bellica, & alijs quibuſuis rebus grauibus.

In i arduis quoque rebus, magnisque negotijs, vt poté ciuitatum obſidionibus, arcium expugnationibus, pontificalium ſuffragiorum comitijs, in amoribus etiam, alijſque id genus ad ſecuritatem vtemur. Quoties enim expedit regibus, eorum vicarijs abſentibus, doli conſciis, alijsùe alijs in rebus occulta noſtri animi conſilia exponere, ne literæ ab exploratoribus, graſſatoribus, præſidibus, qui oportunis locis diſpoſiti adhibentur (longę enim Regum & Principum ſunt manus) interceptæ, occulta illis conſilia detegant, in maxima prę cipué temporum licẽtia, cum delicta vetare nemo audeat, ad earum vſum, vt nobis cautionem præſtent, confugimus. Præterea k breuitatis cauſa inductæ ſunt, vt puta ſi quid compendiosè ſcribendum ſit, ne verborum, nominumquacrebra repetitio in ſcribendo tædium afferat, vtque minori cũ labore poſsit quicquid opus ſit arctiùs comprehendi. Non immerito igitur in his notis excogitandis multorum diuexata ſunt ingenia, quorum quam plura ſuper ea re commenta ſuis locis proſequemur.

k Secundus finis ſcripturæ cuiusuis cõpendium: de quo cap. 3.

Capvt.

CAPVT. II.

Quòd occultis seu furtiuis hisce notis vsi sunt, qui res sacras & occultas scientias scripserunt.

AEGIPTII [a] sacrorum antistites, vt Cornelius Tacitus ait, veriti ne sacra locum inter propha na sortirétur, ænigmaticis illa quibusdam scalptu ris & characteribus contegebant, inuisibilia enim per visibilia rerum mysteria significantes, nefas arbitrabãtur facilè sic ea literis committere, vt possint à communi & indigna plebe violari Vnde suas literas communes habebant, quas omnes perdiscerent, sed quas appellabant sacras, soli nouerant sacerdotes, à parentibus priuatim acceptas. [b] Apud AEthiopes etiam, quorum coloni fuisse videntur AEgiptij, ijsdem omnes vtebantur figuris, cuius generis literę hieroglypha grammata nuncupant, quòd ijs notis sacrarum rerum mysteria traderentur. [c] Chæremon etiam fuisse traditur, qui hieroglyphica scripserit. [d] Sunt tamen qui putent, [e] cum per animalium figuras sensus mentis AEgyptij effingerent, nondum vsitatissimam literarum & scripturæ rationem extitisse. Verùm sic mos hic scribendi antiquissimis tẽporibus inualuit, vt [f] vetustatis monumenta omnia in columnis, quæ in Mineruæ, aliorumque Deorum templis erant positæ, huiusmodis notis signarentur: cuiusmodi columnas multas fuisse ab Hermete Trismegisto inscriptas. [g] Iamblicus aliique testantur. Legitur etiam [h] Mercurius Deificam viam & anagogicam

a 1 Exemplũ Aegiptiorũ sacerd Exfoeit. Qua de re rursum in cap. 9.

b 2 Exemplũ AEthiopũ. Qua de re Diod. sicul. lib 3.

c 3 Exemplũ seu testimonium potius Charemonis De quo Suid. de. ἱερογλυφικά

d Aliorum quorundam opinio.

e Polydor. virgil de inuentione rerum lib. 1. cap 6 & Amian Marcellin lib 3.

f 4 Exemplũ seu testimonium inscriptionũ quo-

ad diuina hieroglyphicis literis perſcripſiſſe, quas poſtea in adytis AEgpytiæ vrbis, quam Soin dicunt, Bithis propheta inuentas, Ammoni Regi interpretatus eſt. In obeliſcis quoque Seſoſtridis & *Semnoſernei, qui ex AEgypto in vrbem deuecti ſunt, per huiuſmodi notas rerum naturæ interpretationem adnotatam eſſe Plinius k & Strabo teſtatur. Vnde AEgyptiorũ Theologię ęnigmata propter obſcuritatem (Iamblicus ait) diuinę ſapientiæ muſa, vt ſoluantur, indigêre. Hi namque in huiuſmodi Myſtagogia vniuerſi naturam, ac Deorum architecturam imitati, myſticarum & latentium intelligentiarum quaſdam imagines ſymbolicis nutibus aperiunt, & antiquiſsima etiamnum vetuſtatis monumenta immanibus impreſſa ſaxis cernuntur, qualia me olim intepretari memini m In hanc ſententiam Lucanus doctiſsimè ita breuiter canit

Phœnices primi: famæ ſi creditur, auſi
Manſuram rudibus vocem ſignaſſe figuris,
Nondum flumineas Mẽphis contexere biblos
Nouerat, & ſaxis tãtum volucresque, feræque,
Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas.

Quosdam ſibi etiam n Magos characteres effinxiſſe, & reperiſſe vidimus, quibus ſuam ſcientiam ab vſu & vulgarium lectione vindicarent, vt quiſque in Honorio Thebano & aliis videre poterit. o Apuleius de his notis ſic meminit.

De opertis adyti profert quoſdã libros, ignotis literis prẽnotatos, partim figuris huiuſcemodi animalium concepti ſermonis cõpendioſa verba ſuggerentes, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis.

rundam.
g De myſteriis
h 5 Exemplũ ſcriptorum Mercurij triſmegiſti
i 6 Exemplũ Obeliſcorum quorundam.
* Semneſertei.
k Plin. lib 36. cap 8 & ſeq. legatur & Angelus Bracha biblioth. Vaticanæ emblem 6. & 11
l li. vltimo
m 7. Teſtimonium Lucani Pharſal 3. verſ. 220.
n 8. Exemplũ notarum magicarum.
o 9 Teſtimonium Apulei lib. 11. metamorph.

tuosis, capreolatimque condensis apicibus à curiositate prophanorum lectione munita.

CAPVT. III.

Hactenus veterum ius in cap. 15.

Quod his etiam notis scribunt, qui velint compendiose scribere.

VETERES [a] quoque, vt in scribendo celeritas in promptu esset, sibi vulgares notas quasdam præfigurarunt ex arbitrio, vt cum [b] in senatu adessent illis vsi sic breuitatis causa scriberent, & [c] Ciceronis ætate ab anagnostis epistolæ & orationes scribebantur, vt ne verbum quidem excideret, & quicquid per contentionem in iudiciis dicerent, librarij complures, vel amanuenses exciperent eos autem his nominibus vocabant, quorum ministerio à manibus vtebantur, idque diuersis inter se partibus. [d] Apud Plutarchum etiam legimus ex Catonis orationibus illam, quam is in coniuratos Catilinæ contra Cæsaris sententiam habuit, hoc modo exceptam, & ad sua vsque tempora seruatá solam sic extare. [e] sic & senatorum sententias, dum recitarentur breui scripto multa comprehendente, exceptas fuisse. [f] Nec solum in senatu sed etiam in scholis olim pleraque dictabantur discipulis excipienda, ita vt, licet incommodè, notulis tamen & lineamentis compendiosè scriberent. Et Suetonius refert [g] Titum quoque Vespasianum plurimis notis verba excipere velocissime solitum more notariorum. [h] Vt celeriter quoque verba comprehenderent nominum [illegible]

a 1. Genus Veterũ vsus notarum.
b 1. In Senatu.
c 1 Exemplũ generatius.
d 2. Exemplũ singulare.
e 3. Exemplũ
f 2. In scholis
g Exemplum Titi
h 11 genus Singulũ vsus.

mas literas notabant, vti nunc in monumentis historiarumque libris satis liquet. Sic C R ciuem romanum significabant, O P opportere, A B V C ab vrbe condita, Sic PPPPESSSEVVVVVVVFFFF primus pater patriæ profectus est, secum salus sublata est, venit victor validus, vicit vires vrbis vestræ, ferro fame flamma frigore, vt apud Valerij Probi libellum de Romanorum notis interpretandis videre licet, quem multis postmodum notis Petrus Diaconus auctiorem reddidit. D I L I A etiam significari volebant, de isto lapide inuenies aurum, his etiam notis D T duntaxat denotatur. Huiusmodi notas Ennius mille & centum induxit, Sed Romæ Tullius Tyro Ciceronis libertus in hunc modum figuras præpositionum adinuenit, & post hunc Persannius Pilargirus & Aquila libertus Mæcenatis alias addiderunt. Deinde Lucius Annæus Seneca coniuncto omnium, digestoque, & aucto numero opus effecit ad quinque millia prolatum. Refert etiam AElianus Spartiatianus ad Constantinum Augustum de imperatore Cæta lepidum & vrbanum commentum, quo in cõuiuiis agendis vtebatur, quo ties enim is vellet L. Luculli cœnas imitari, consuetudinem hanc in coniuijs seruabat, vt notulis intelligi vellet pro apportandis ferculis. Nam sicubi in prandio exhiberi voluisset Pauos, Porcellos, Pisces, & Pernas sic apponebat PPPP, si Farcta, Fasianos, & Ficus, FFF scribebat & pari literarum ordine alia varii generis edulia designabat. Augustum quoque apud Suetonium cum per C S scribi antea consuetisset, tali charactere X breuitatis causa

i Auctores quidam notarum.

k 3. In coniuijs de effectu

l x. Lit. inuē tis.

causa vsum legimus, quod ad nostram vsque ætatem vsu manauit,[m] eundemque Z characterem ex Græcis mutuatum fuisse, ne in scribendo duplex SS tædium afferret.[n] Erant & Romanorum prænomina notulis * præscripta, vt in nummis argẽteis, & antiquissimis marmoribus apparet, & Plutarchus, Sosipater, Donatus, & Priscianus testantur.[o] Quędam etiam scripturarum notæ apud celeberrimos scriptores inueniuntur: quarũ ad breuiter quippiam denotandum in scripturis plurimis est vsus; inter quas sunt Platonis notæ, si quidẽ is ad dogmata, peculiaresq; opiniones denotandas duplici XX vtebatur, duplicíq; περιεστιγμένον ad electiores quasdam sententias, ornatusq; verborum, & asterisco ad dogmatum conuenientiã. Sic obelum istum ⟵ in verbis &[p] scientiis superfluè iteratis, siue falsitate notatis, vt quasi sagitta iugulet superflua, & falsa confodiat, veteres apposuerunt: & antigraphũ Ↄ vbi in translationibus diuersus sensus habetur, hoc etiã asterisco cum obelo ⟵✳⟶ [q] Aristarchus in versibus vtebatur, qui nõ rectè suo ordine fuissent dispositi. Chrisanõ ☧ etiã ab omnibus ex arbitrio ad aliquid notandũ adiungitur. Sũt & alia, quæ in ethimologiis[r] Isidorus memorię prodidit. Nec minus in omnibus sciẽtiis videre licet,[s] vt in libris legum, vbi suorum verborũ notæ figurãtur. Apud veteres enim mos fuit, vt in peragendis causis, rẽ certis literis denotarent, notas enim condemnationis, & absolutionis constituerunt, vt ab Asconio Pediano rectè animaduersum est, siquidem damnatus K litera denotabatur, absolutus verò A. Et de iudicio recuperatorio

m x. lit. * in nentio.

n exemplũ ad sigilla pertinens

* perscripta.

o 4 Gene[illegible] Ad sententiã virtutemque autoritatemque scriptorũ indicanda. Vnde & sententiarum notas vocat Isidorus.

p Sententiis dicere voluisse arbitror.

q Aristarchi mos.

r Li 1. ca. 10.

s 5. In iuris formulis. Qua de re vide authores Probus Goltz. Manut: & Barn Brisson. in lib formul.

in veterum notis & elogiis à notarum magistris sic scribi solitum est. QERETPIRDTQPDTDDPF. Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatorium dabo, testibusque publicè duntaxat decem denunciandi potestatem faciã. Et [t] alij per ω supremam literam mille notabãt, per duo etiam KK calumniæ causa, per D M dolum malum, & per I E iudex esto. Sed has iuris notas [u] Iustinianus imperator postea à legum libris abolendas sanxit cum multi ingenio callidi per eas ignaros deciperent, vnde ad vitanda incommoda literas legibus inscribendas mandauit, ne amplius fraudes, ambagesque huiusmodi notæ inducerent, extant tamen adhuc hæ figuræ ·§· & ff quarum altera paragraphos, altera digesta designat. Sunt & aliæ multæ quarum in libris legum maximus est vsus. Idem quoque in [x] mathematicis præsertim astrologia, in qua etiamnum harum figurarum reliquię manent. Veteres enim astrologi, vel quòd suam disciplinam tanquam diuinam & sacram vulgò occultare quæsierint, vel quòd cœlestia signa ab AEgyptiis (vnde ferunt eam primum manasse scientiam ob aëris obsequium) figura dignoscerentur, ve quòd breuiter scriberẽt, illas induxerũt, suasque figurant ἀποδείξεις. Arietem enim & Taurum V ♉ à cornibus tali charactere præfigurant, sic ♊ Geminos ab eorum amplexibus, Leonem Scorpionem & Capricornum à cauda pingunt ♌ ♏ ♑, à spica ♍ Virginem, à bilance ♎ Libram, & Sagittarium à sagitta ♐, nec dissimili ratione Saturnum à falce ♄ vel ab incuruitate, à sceptro ♃ Iouem, à claua vel sagitta ♂ Martem, à fulgore

[t] Io. Pier. Valerian hieroglyph. li. 37 pa. 272 & 274.

[u] Abolitio harum notarum Iac. Cuiac. d. ea. vlt. lib. 12. obseruat.

[x] VI. In astrologia.

à fulgore & radijs ☉ Solem, à ſpeculo ♀ Venerem, à caduceo ☿ Mercurium, à creſcentibus, & decreſcentibus cornibus ☽ Lunam. Sic & horum aſpectus, triplicitates, & octauæ ſphæræ configurationes notant.[y] Chymica quoq; ars ijs vtitur, vt obſcurè ſimplicia deſcribat, quæ non niſi à prudẽtum lectione vindicentur. Ammoniacum itaque ſalẽ chymici delta △ litera notant, arſenicũ ∽, ſic auripigmẽtum, & huiuſmodi reliqua, quæ ſuis modis recenſeri ſuperuacanei laboris eſſet.[z] Nec muſici ſuis carent notulis, ad tempus ſiquidem menſuramque denotandam diuerſos excogitauêre characteres, vt in eorum libris planè videre eſt.[a] Erant & militares notæ apud veteres, in breuiculis enim, quibus militum nomina continebãtur, propriæ erant, in quibus duces militum numerum, quot ex ijs ſupereſſent, quotq; in cladibus occubuiſſent inſpicerent, nam qui ſupererant T thau verſiculi initio notabantur, qui verò ceciderant θ thita, quaſi haberent per medium telum Martis ſignum.

„ De thau, quod ſalutaris ſit nota, legitur in Eze-
„ chiele: Et ſcripſit thau ſuper frontes virorum gementium. Eoque modo θ thita damnationis & mortis erat nota.[b] Perſius ad id.

„ Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.

Si pueritiam denotare vellent, lamda litera λ veteres vtebantur, ſic & ad deſignandam ſtipendiorum largitionem propriæ erant notæ. Quare colligendum eſt, omnes ſcientias proprios ſibi characteres aſciuiſſe, quib. occultius, breuiusq; ſcientiarum materiæ traderentur.

y VII In chymicis.

z VIII. In muſicis.

a IX. In arte militari.

b Satyra 4. & ibi Anton Foquel.

Caput IIII.

Quod his notis ſcribere præcipue ſolent, qui magna negotia tractant, quamq; earum cognitio vtilis ſemper, & neceſſaria extiterit.

a *Veterum mos.*

QVod in rebus neceſſarijs ijs notis a maiores vſi fuerint, clare inferius demonſtrabimus, cum modos referemus, quibus illi ſecreta tractaturi perſcriberent, nam vel alieno & ignoto idiomate loquebantur, vel diuerſis characteribus, diuerſisq; eorum tranſpoſitionibus, vt à C. Cæſare, ab Auguſto, & à Cicerone poſtmodum factum referemus. Sed primo b quantum harum notarum ars vtilis ſemper, neceſſariaq; extiterit, indicabimus, vt ijs, ſi qui ſunt, qui hanc memorabilem induſtriã ſenſa occultandi, & ad literarũ diuerſos ſonos, ſuq; characterum notæ accommodentur, quaſi inutilem & vanam aſpernantur, & propterea in eã inuehũtur, obuiemus. Quid c enim vtilius profectò, præſtantiusq; eſſe poteſt, quàm magnis in rebus, quarum ſi occulta conſilia proderentur, maxima eſſent ſubeunda diſcrimina, ante ſibi quempiã cauere, vt non modo miſſæ literæ non intelligantur, ſed ne doli quidem ex ſe ſuſpitionem relinquant? quo fiet, vt ijs indetectis, & rerũ poſsit is pericula effugere, & ſui facile voti compos euadere? Sed ne interim tormenta locũ habeãt, vt veritas exigatur quo aſtu poſsit præcaueri, ne literæ intercipiãtur, poſt traditos nouos cõponendi modos, indicabimus, atq; alienas in ſe paratas fraudes ſic agnoſcere, vt fruſtratis ijs, facile poſsit ſe à damnis & inſe-

b *Vtilitas & neceſſitas.*

c *Argumentum ab effectu.*

insidijs omnibus eximere, quod quantum afferat momenti pro ipsa negotiorum qualitate extimabitur. Negotia huiusmodi permulta, magnaque esse possunt, cuiusmodi sunt res priuatæ, amantium, aliorumque, pontificum præterea comitia. hostium consilia, aliaq́ue eius generis permulta, quorum innumeri poterunt casus euenire. Sed vt res exemplis comprobetur, non inoportunum existimo hoc in loco materiam ab historicis, tũ Grę cis tum Latinis petere, à quibus facilè disci poterit, quantis fuerint in malis versati, qui in magnis rerũ negotijs, in quibus oportebat consilia occultari, non ab ijs remedijs sibi cautionem quæsiuerunt, tum verò quanta cum dexteritate impunè res suas peregerunt, qui sibi præcauentes, ad eorũ adminicula confugerant Narrat itaque [d] Herodotus [e] Histiæũ ad Persas, qui Sardibus commorabantur, quiq́; de rebellione antea secum fuerant collocuti, literas misisse, easq́; tabellario cuidam Hermippo Artaniteo dedisse, verũ euenisse, vt is literas, non quibus destinabantur, sed Artapherni redderet, quo factum est, vt Artaphernes dimisso nũcio, & Persarũ responso relato, omne proditionis consilium detexerit, & de Persis postmodum supplicium sumpserit. Idem [f] fermè etiã Timoxeno Sicioneo contingit interceptis literis, quas ad Artabazũ vulgatis characteribus scriptas dederat: siquidem cõuenerat inter utrunq́; vt exiguus libellus telo suspensus ad constitutũ locũ emitteretur, cum itaq; sagittam Timoxenus dirigeret, vt Artabazo ciuitatẽ oppugnanti insidias significaret, frustrante ictu, humerũ cuiusdã Potidæatæ percussit,

ad

d Erat. seu lib. 6.

e 1. Exemplum concrarium contrarijq́; euenus.

f 2. Exemplũ contrarium.

ad quem ſaucium, cũ turba, vt aſſolet fieri, concurriſſet, ſubito reuulſa ſagitta, proditionis fraus detecta eſt, & grauiter in proditorem animaduerſum.

g 3. Exemplũ contrarium.

Nec *g* minus Tito & Tiberio Bruti filijs nõ occultati conſilij temeritas obfuit, quamuis culpa non in literis ſolum, ſed in negotiorum etiam oſtentatione videatur conſtitiſſe, poſtquam literę, quas ad Tarquinios de conſulibus trucidandis, deq; vrbe capienda legatis dederãt, detecta per ſeruum fraude, ad P. Valerij, qui & author publicæ libertatis fuerat, manus peruenerunt. Si pectoris enim arcanum inter animi potius ſepta ſimulatione, quàm in verborum & ſignorũ oſtentatione poſuiſſẽt, & literę ignotis characteribus fuiſſent exaratæ, neq; fortaſſe euẽtus fruſtratus erat, * neq; illi pœnas capitali ſuplicio luiſſent. *b* Paulo verò conſultior Suniator opibus inter Pœnos, authore Trogo, ſua tẽpeſtate primarius, quamquam nec eius conſiliũ cõprobauit euentus. is enim cum aduerſus Siculos à Carthaginẽſibus bellum inferretur, quod graiter Annoni, qui exercitui præerat eſſet infenſus, literas ad Dionyſiũ miſit, nõ patrio, ſed grẽco ſermone perſcriptas, quibus illi apparatũ, aduentũq; exercitus, & ducis ſegnitiẽ indicabat. Verùm euenit, vt ab Annone græcæ linguæ nõ ignaro deprehenſis literis & Carthaginem remiſsis, proditionis conuictus, capitali pœna plecteretur. *i* Eadem fermè literarum temeritas effecit, vt non ſperatus euentus interimendi Macrini, ſed Antonini cædes Macrini conſilio patrata ſequeretur: Refert itaq; Herodianus Maternianũ, ſiue re vera id ex certis coniecturis aruſpicum & vatum acceperit, ſiue

* *fuiſſet.*

h 4 Exemplum Paulo quidem cauioris conſilij & ipſum tamen quoque triſtis euẽtus

i 5 Exemplũ contrarium contrariique euentus.

Macrinum

Macrinũ perosus scripserit, Antonino per literas nunciasse, vt Macrinum, qui imperio insidiaretur, de medio tolleret, verum redditis literis Antonini neglegentia contigisse, vt ipse aurigandi studio intentus, literas Macrino legendas traderet, iubens vt si quid in ijs momenti esset, sibi postea renuntiaret, is itaque percepto nuntio, qui ad suam perniciem tendebat, veritus Antonini sæuitiam, ne aliàs prius de ea re nuncius veniret, Martialem centurionem, qui fuerat à Principe iniuriis affectus, in eius necem destinauit, à quo paulò post pugione percussus & occisus est, quòd si literæ obscuriùs fuissẽt perscriptę, Macrinus de re fortasse, quia nõ erat nihil veritus, nec epistolæ sententiam percipiens, Antonino literas reddidisset, eoque modo, neque nuncius in eum damnum vergisset, cui fuit alioquin vtilitatem allaturus. k Huc spectat & Carthaginensiũ clades à Romanis Claudij ductu, quæ eadem negligentia literarum prouenit, illata. Is enim consul interceptis hostium literis, cum Asdrubalem appropinquare cognouisset, castris sub legati custodiam relictis, cum exercitus parte Picinũ & Senam peruenit, vbi cum altero collega iunctis copiis propè Metaurum flumen Asdrubalem adortus, tam secundo prælio conflixit, vt ad sexaginta sex hostiũ millia ea die cæsa referantur. l Non dissimile est his, quod Commodo Imperatori ab Herodiano eadem ex causa traditur euenisse: hic enim cum in libello, quales de phylira fiunt, quos ea nocte mortis suplicio addixerat, designasset, dumque in cubiculo deposuisset, neminem illuc ingressurum ratus, pusio quidam, qui illo delicatissimo

k 6. Exemplũ.

l 7 Exemplũ.

catissimo erat oblectamẽto inter balnea & crapulas, occupato Cõmodo cubiculũ ingressus, sumptũ in manus libellum, foras eduxit, qui cum forte in Martiæ amicæ manus incidisset, agnito illa Commodi scripto, vbi funesta contineri * nouerat, ac se primam peti, Lætumque & Electum subsequi, multorum præterea futuram cædem, eos omnes conuocauit. hi veneno primum rem agere decernunt, verùm cum res ex voto minimè contigisset, in ipso postmodum cubiculo statim strangularunt, sic ille negligentiæ suæ pœnas dedit. Liquet ex his exemplis non parum scribentis, & eius ad quem scribitur interesse arcana tuto literis commiti, varij enim casus, diuersæque fortunæ solent contingere, quibus secreta consilia possunt in inimicorum notitiam peruenire, eoque modo nec res suos sortiri effectus, nec earum authores impunitos euadere. m Placet propterea tot exemplis postremum miri euentus adijcere, quotus enim quisque existimasset tabellario, qui ad Dionysium proficiscebatur de Dione literas perferente, casum eiusmodi potuisse contingere? vt positas in sacculo literas, in quo & carnis frustũ reponebatur, sopito tabellario per noctem in sylua, carnis odore lupum inuitatum, literas simul cum carne extraxisse, & mordicus asportasse, donec Dionis amici in ore lupi literas cognoscentes exciperent & legerent, remque omnem Dioni indicarent Sed longum esset singula per immẽsum historiarum corpus diffusa exempla percensere, ex quibus clarum esse possit, quantum literas sine dolo scribẽtibus obfuerit, quantumq; ex aduerso profuerit

* Agnouit.

m 8 Exemplum mirum admodum.

pfuerit litteras occultatas fuisse. n Nobis verò, qui hæc scribimus sæpenumero contingit in hoc amicis gratum officium præstare, dum interceptis huiusmodi dolosis literis, ijsque interpretatis, eos ab insidiis, quæ parabantur auertimus, quę alioquin facilè incurrissent. n 9. Exemplum.

CAPVT. V.

Diuisio occultarum seu furtiuarum notarum, & primo de vocalibus signis.

QVam vtilis, quamq; necessaria furtiuarum notarum ars semper extiterit, superiori sermone tradidimus, modos nũc occultè animum indicandi exponere, iã tempestiuũ videtur. Sed vt quę discreta sunt, facili ordinataq; serie procedant, primũ omniũ modorũ furtim significandi diuisionem statuemus, eamq; sic in partes secabimus, vt sua cuiq; tractatio reddatur, & accommodetur. Furtim igitur animũ indicandi modi, vel exaratis in charta characterum notis, vel signis effinguntur. Signorum nos in præsens tractationẽ aggrediemur, eorũ præsertim, quæ memoria suggerit, quod vbi absoluerimus, ad nouos diuersosque characteres effingendos secundo libro procedemus. Signa igitur infinitis propemodũ modis, vel vt tempus locus & necessitas exiget, cõminisci possumus: ea a Vegetius rei militaris author trifariam diuidit, cuius nos partitione contenti, ad eas partes omnia signa referemus, quæ quantum momenti ad rẽ militarẽ afferant, eius verba declarãt. Nil magis (is ait) ad victoriam proficere, quàm monitis a lib. cap. 2.

monitis obtemperare ſignorum, cũ voce ſola inter pugnantium tumultus, neque quid faciendũ, neq; à quo adſtinendum ſit, percipi poſsit. Antiquitus ergo gentium omnium vſu receptum eſt, vt *b* tribus ſignis, vocalib. nempe, ſemiuocalibus. & mutis in bello omnia ſignificarent duces, quæ ille diuiſis copijs cognoſci iubet His ſignis occultè animũ cuiq; indicare poſſumus. Quare furori ſimile eſſe videtur ſibi aliquem perſuadere, tam circumſpectum hominem eſſe poſſe vt ſe à furtiuo quouis ſcripto, abditaq; machinatione tueri poſſit, nam aſtans quilibet, vel procul diſtãs loquitur, & factum nunciat, vt non ſolum a nemine percipiatur, ſed ne ſic quidem ſignificari quippiã poſſe qui videat, exiſtimet. Sed nunc ad rem accedamus & vocalia primum, mox reliqua ſigna proſequamur. *c* Vocalia igitur ſigna dicuntur ea, quæ voce efferuntur, eaq; multiplices occultæ animi ſignificationes exhibentur. Huius loci videntur eſſe *d* ſchemata, quib. ſenſus à proprio ſermone, dum in occultiorem transfertur, obſcurior fit, quę quamuis propriè ad Rhetorem ſpectent, ea nos tamen non vt ab oratore tractantur, ſed vt ad præſentem materiã pertinere videntur, indicabimus. Harũ loquendi figurarum, etſi complura genera eſſe nõ ignoro, vt ab Ariſtotele, Cicerone, & Fabio primarijs artis dicendi authoribus eſt traditũ, eas tantũ nos ſolum attingemus, quæ frequentius hac in re ſolent euenire. *e* Omnium itaq; primum ſe offert ea tranſmutandi latini ſermonis ratio, quã Græci metaphoram, Latini translationẽ vocant, ea quoties materia grauioribus poſtulat verbis exornari, orato-

b Signa 1. Vocalia 2. Semiuocalia 3. Muta.

c De vocalibus.

d 1. Schemata.

e 1. Metaphora.

oratores dignitatis causa vtuntur, vt cum ipsa pariter assurgat oratio. [f] Verum nolunt huiusmodi figuras in oratione in longum duci, qui de ea facultate præcepta tradiderunt, contenti vt singularia verba translata solum suis locis tanquam gemmæ orationi aspergantur; nos verò, qui non ornatum orationis querimus, sed [g] obscuritatem, vtpotè qui non ea audientem, vel legentem delectet, ambimus, sed vt in scripto vel sermone consilia tegantur intendimus, tam longas esse præcipimus, vt vel tota oratio (nisi aliæ adhibeantur figuræ) in sola translatione consumatur. [h] Metaphoricus siue translatus loquendi modus erit, vt si quis materia de qua tractaturus est cum re alia collata, eius membra cum qua comparat, aptè ad rei partes exprimendas, de qua fit comparatio transportet, [i] vt exempli causa, nauis cum castris comparata, pugna cum nauigatione, nautæ cum militibus, procellæ cum hostibus, magister cum imperatore clauus cum militari prudentia, portus cum victoria, naufragiũ cum captiuitate aptè connectãtur, quare fingamus de castris vel de pugna sic velle nos dicere. [k] Nos in castris sumus, & iam pugnam cum hoste committimus; sed maximo timore angimur, quòd hostium vires, quæ iam fermè debilitatæ videbantur, cõualuerunt; satis itaq; firmis viribus indigemus: vt hostilem potentiam superemus; alium itaq; ad nos ducem, qui prudentior sit, nouumq; militum præsidium mitti oportet, alioquin facile erit, vt hostili manu oppressi superemur. Eam sententiam sic aptè per metaphoram exprimemus. [l] Nos in naui sumus, & iam naui-

f Vsus oratorum.

g Vsus huic præsenti auctoris instituto cõueniens.

h Ratio seu modus.

i Exempla generalia.

k Exempli specialis pars prima nudo nimirum sententia.

l Secunda pars ipse μεταφορα-ματισμος.

gationem fuſcepimus, verùm timore angimur, quòd procellæ, quas iam demitti putabamus, acrius videntur ſæuire, ſatis igitur cautos nos eſſe oportet, vt aduerſã ventorum vim ſuſtinere poſsimus, alium itaque ad nos magiſtrum, qui regendo clauo aptior ſit, nouosq; nautas habeamus neceſſe eſt, ſi volumus in portum deferri incolumes, alioquin perfacile erit, vt procellarum tempeſtatibus ſuperati, naufragiũ patiamur. Ad huius exemplar, qui hac figura, ſui ſenſus occultandi cauſa, vti voluerit, poterit ſuos ſermones effingere. *m* Non procul ab hoc loquendi modo abeſt μετωνυμία. vel hyppallage. Eſt enim nominis pro nomine poſitio, vt pro eo, quo dicitur, cauſa ponatur per quã dicitur, *n* eo modo Vulcanum pro igne, Venerem pro coitu, Liberum & Cererem pro vino & frugib. Martem pro bello, & ſic de reliquis ponimus. Solet enim & hac figura nõnihil ſermo obſcurari, vt nõ facile ab omnibus percipiatur. Huic ſimilis eſt *o* Antonomaſia, qua vtimur cum appellatiuũ nomen, vice proprij excellẽtiæ cauſa, ponimus: vt ſi Poetam pro Virgilio, Philoſophum pro Ariſtotele, Vrbem pro Roma nominemus. Adhæc adijcitur *p* ἀλληγορία, quam inuerſionem interpretamur, quę fit cum aliud, quàm verba innuunt, ſignificamus, ac etiã interim contrarium, dum res non exprimitur, ſed quadam ſimilitudine implicatur. *q* Hæc figura quamuis cum metaphora quicquã commune habeat, eius tamen differens vſus eſſe ſolet. In metaphora enim vel vnum verbum ſatis eſt pro ſimili reponatur, quemadmodum oratores obſeruant, non ſic in allegoria, in qua verba omnia ſimul

m 2. Metonymia.

n Exempla.

o 3. Antonomaſia.

p 4 Allegoria.

q Discrimẽ inter hanc & metaphoram.

mul commutantur. Verùm quando nos in longum translationem duci volumus, hac perinde, vt illa vtemur, eademque fere apud nos allegorię erit ratio, quæ sit metaphoræ.[r] Huiusmodi fuit priscorum philosophorum, & poëtarum scribendi ratio: vtrique enim sacra Naturæ mysteria & naturā excedentia tractaturi, ne sua sensa à prophanis violarentur serio fabularum inuolucris, quasi quodam velamento obduxerunt. In hunc modum Mercurij, Orphei, Musæi, Lini vetustissimorum poetarū & interdū Platonis scripta esse censentur: imò verò etiam plures Platoni plerunque allegoricum sensum exhibendum putant. Veluti illud est Timæi principio, Phætontem Solis filium fulmine terrā exussisse, quod ab interpretibus exponitur: vastū cometam natura solarem intollerabiles æstus concitauisse, hoc modo multis in locis ille fabulatur, in quibus aliter sensus haberi debet, quā verba videntur innuere fortè etiam incendia quæ Moses diuinitus missa narrat. Hac ratione sunt interpretanda, quemadmodum apud Homerum, catena aurea; apud Maronē somni portæ, Iris Didoni capillum soluens, Cerberus triceps, & quæcunq; de inferis ab illo conficta sunt, allegoricos enim habent sensus. Sic & sapientes Chymistæ sua scripta hisce inuolucris contexerūt, veluti Hermetē, Gebrum, Raymundū, & veteres omnes Pythagoricos allocutos cōperimus. Sed si dictū paulò obscurius, quàm allegoriam deceat, ſænigma fiet, quod adeò intellectu difficile est, vt non nisi ab authore maximo cū labore possit sēsus elici. In hūc modū obscurè dicta Gell. putat veteres scriptos ap

r Exempla quo ea autores.

1. 2. 3. 4. 5.

15 Aenigma.

s 1. Exemplũ. pellasse. s Horum exemplum illud afferam, quod à M. Varrone secundo libro de latino sermone ad Marcellum scriptum est, de Termino Deo, qui ne ipsi quidem Ioui cedere voluit. Verba sunt.

Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio.
An vtrunque eorum, vt quondam audiui ipsi
Dicier Ioui Regi noluit concedere.

u 2. Exẽplũ. u Sic Sphinx prætereuntibus de Homine ænigma proponebat in hanc sententiam, vt Ausonius ait.

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes omnia solus.

x 3. Exẽplũ. x Diogenes autor est Cleoborũ ænigmatum vatem extitisse, obscurasq; sententias ad tria millia versuum perscripsisse, ex quibus vnum illud ex commentarijs Pamphilæ depromitur. In quo de Anno ita scriptum est.

Est genitor, proles, cui sit bis sena, sed horum
Cuius triginta natæ, sed dispare forma.
Hæ niueis totæ, fuscis sed vultibus illæ.
Atq; immortales cũ sint, morientur ad vnũ.

y 4. Exẽplũ. y Proponitur & apud Maronem in Bucolicis à Damœta Menalcæ dubium in hęc verba.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Treis pateat cœli spacium non amplius vlnas?

z 5. Exẽplũ. z Et à Menalca Damœtæ aliud in hunc modum.

Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.

a 6. Amphibolia. Huc spectat & verbi ambiguitas, quæ a Amphibolia dicitur, quæ fit, quoties verba duo vel plura habent significata. Chrysippus ambigua natura esse putat, quia ex eodẽ duo, vel plura accipi possunt.

sunt.[b] Huiusmodi schema vel vocibus singulis accidit, vel connexis.[c] Singulis si idem verbum plura significabit, vt MALVS, nauis arborem, fructum, & eum, qui est improbus, potest significare. Accidere potest non modo integro verbo, verùm etiam[d] diuiso, vt INGENS, vt duplex verbum esse possit, nomen, & præpositio. Euenit & [e] connexioni verbum, eoque modo maior ambiguitas oriri solet, cuiusmodi Appollinis Oraculo prolatum.

Aio te Æacida Romanos vincere posse.

Et aliud.

Quinquaginta vbi erant, centum inde occidit Achiles. Vnde per casus, per flexũ & collocationem, aliasque species, quas proferri superuacuũ est, ambiguitas poterit euenire. [f] Potest esse & Amphilobologia in obscuritate verborum vt sensus occultetur, & oratio ænigmati ferè similis videatur: cuiusmodi sunt vatum, & poetarum scripta. Possem huc spectantia referre[g] Oraculorũ, & [h] Sibyllarũ vaticinia cõplura, quę ancipites sensus maximè obscuros retinent, vt vix sensus elici possit quẽ in modũ ædita sunt Apollinis respõsa, quæ ab Herodoto, recẽsentur, quo fit, vt prouerbio receptum sit, vt quisita obscurè loquitur, Sibyllæ folium promere censeatur. Ænigmatibus etiam similia sunt [i] Pythagororeũ symbola, vetustissimis enim Pythagoræ discipulis & coæuis typo non vulgari neque communi dicendi mos fuit, propria .n. dogmata inter se seruantes, nemini ea prodita volebant: siquidem præceptoris lege cautum erat, vt si quis non per symbola differuisset, ridicula cũ

[b] Diuisio.

[c] 1. Integrorum sine singulorum verborum.

[d] 2. Diuisorũ verborũ.

[e] connexorũ.

[f] Amphibol. in verb. obscurit.

[g] 1 Oracula Ethnica: de quibus vide Neandr. Chronsynod. h. 2. Sybyll.

[h] Vatic. Eorũ quædam edidit olim Xystus Betuleius.

[i] 3 Symbola Pythag.

cta & anilia dicere cẽseretur. Sermones hos obscuros [k] Iamblicus in eius vita, & Plutarchus in libro de liberis educandis & in conuiualibus quęstionibus exponit, cuiusmodi sunt, quos recensebimus.

„Quæ nigrantes habent caudas gustari non oportere.

Quæ verba Pythagorei interpretantur, cum ijs hominibus cõsuetudinem ineundam non esse, quos morum deprauatio denigrat.

„Et ignem ferro cædi minimè oportere.

Hoc est furentem irritandum non esse, non enim decet iram augeri, cum potius illi, dum intumescit cedendum sit. Sic

„Ollæ vestigium ne obliteres.

Ollæ vestigium in cinere videtur, cinere vsus est pro puluere tabularum vbi mathematicæ demõstrationes conficiebãtur: quasi innuat, intellectualibus vti debere demonstrationibus, obliuisci verò corporeas & visibiles. Rursus.

„Nihil educes, quod vnguibus instructum aduncis sit. Vbi consulit homines benignos & dapsiles esse; non in retinendo tenaces; & reliqua quæ ab illo symbola perscripta sunt. Isque character [l] apud Græcos & Ægyptios occultandis diuinis & sacris aptissimus fuit. [m] Socrates etiam apud Platonẽ admonet, rerum sacrarum mysteria velãda esse, vt à plebeculæ indignitate seperentur. Plato alibi consulit, indignum prorsus ac fœdum esse, rerum occultarum mysteria populo aperiri, cum ab hominum genere illa pollutis manibus contrectentur; quæ ab hominibus tantũ philosophię sacris initiatis tractari fas sit. [n] Quamobrem à Macrobio

k lib 4. de vita & secta Pythag quos quæsumus Portã vt publicos faciat. De Curterio namq; his turbis addubitare cogimur: imò spem omnem propemodum deponere.

l 4 Sacr. Græc & Aegypt.

m Monita veteru. Hac de re vide & Clement Alexand

ςρωμ. α. &c

n Quamob-

crobio relatum est, Eleusinas Deas per somnum Numeio philosopho in lupanari prostitutas apparuisse, cum ille earum sacra interpretari ausus esset ita vt etiam à vulgo noscerentur: Vnde ille suam culpam somnio admonitus, agnouit, cũ percontanti causam, illæ irata fronte respondissent: ab adyto veteris pudicitiæ abstractas, seque omnibus passim prostitutas eius culpa fuisse. Quod [illegible] o Hebræi in tractandis sacris legibus negligi[illegible] Hactenus obscurandi sermonis modos edoc[illegible] visi sumus, quamuis & alia schœmata, quæ [illegible] rem facere possunt, à rethoribus propon[illegible] quæ nobis aliud agentibus prætermittere visu[illegible] est. Verùm ne quid discentibus desideretur quod ad sermonis obscuritatem faciat, alios obscure loquendi modos obiter attingemus. p Ad hoc igitur spectabit alieni q idiomatis vsus, qui minime iis cognitus sit quibus rem nostram exploratam volumus r vt si latinus apud latinos barbaro sermone vtatur, & Italus hac tempestate Italis germanico, vel theutonico, seu gallico. s Huiusmodi Cæsar ad Ciceronẽ epistolam scripsit, non Romana lingua, sed Græca, ne ea, quæ scriberet, Gallis fortasse intercepta proderentur, quibus græcus sermo minime erat cognitus. Identidem vt supra dictum est t Suniator fecerat, qui & græco sermone ad Dionysium scribens, ne consilium suum de proditione Chartaginensibus pateret, epistolam concinnauit. Ex his scribendi emersit ratio, cuius significatio haberi non potest u nisi sermo vnus in alium transferatur, eiusmodi nonnulla scripta oblata, amicis sæpenumero rogãtibus detexi.

exẽplũ apponemus, vt si aliquando inciderit, ita confictum esse non ignorent. Nos verba patrij sermonis intercisa vel duplicata in latinum conuertimus, quæ pristinæ linguæ reddita idem innuant, etiam permutata significatione. De hac re quoniã minus aptè latinæ interpretationis exemplum efferri potest, non indecens erit, nostri sermonis thema proponere.

Passer mai solitario in alcum tetto.

Transibo sed illi solita malus in aliquis, fastigiũ. [x] Aliter quoque literis & picturis rei sensum exprimimus, sed quoniam latinum exemplum nõ suppetit, vulgare appõimus, si dicet quis Sempre Viva nos semper viuum pingimus, videlicet magis sedum, quod vulgò Sempre Viva dicitur: si autem Core & Sol, nos cor pingimus, musicisque rhombis, vel notulis apposita claue, sol confingemus, & reliqua huiusmodi, quæ quoniam apud vulgares circumferũtur, omittimus. [y] Vsurpatur hac tempestate locutio circulatoribus, tabernarjs, latronibus, & qui rudes homines dolis circũueniunt, valde familiaris, qui quãplurimis vocabulis vtuntur, à communi loquendi vsu alienis, ne intelligantur, quæ sibi magis propria esse existiment. in hunc modum multos, & pueros & seruos loqui videmus, dum fraudes alicui nectere conantur, vt doli suspicionem vix inferant.

[z] Sunt & qui syllabas permutent, [a] vt quæ vltima prima sit, & ex aduerso, vt si dicturi sint. Hostis Adest Cave Tibi dicant: Tishos Estad Veca Biti, vel aliter tcunque libuerit, transuertent. [b] Aliter nonnulli du singulis syllabis ina-

x 3 modus: quius exẽplũ elegans germanicum extat in nuptiis Principis Iuliacensis.

y 4. modus Lingua vt Germani vocant erithropeltica.

z 5. modus ope Syllabarũ a 1 modus μετάθεσις. b 2 & 3 modus ἐπένθεσις καὶ παραγωγὴ

inanes & inutiles interſerũt, vti RAT, SIS, vt idem dicturi dicant aliter, HORAT STISSIS, ADRAT ESTRAT CASIS VERAT TISIS BISIS. & aliæ huiuſmodi loquendi formulæ, quas cum in infinitum poſsint euariari, vtpotè tractatu indignas, prætereundas ducimus. Sed de tali ſignificandi modo, qui per vocem effertur, iam ſatis dictum videtur. Nunc ad reliqua ſigna tranſeamus.

CAPVT VI.

Semiuocalia ſigna, quæ ſint, & quomodo per ea animum indicare, & percipere poſsimus.

[a] PROximum eſt vt de ſemiuocalibus ſignis verba faciamus, quæ nõ parum ad rem noſtram afferant aditumenti. Sic enim occultiùs, ſecretiusq; rei conceptæ proximè, vel longè diſtantibus animi concepta ſignificabimus. [b] Semiuocalia itaq; ſigna Vegetius nominat ea, quæ aliter, quàm voce emitti ſolent: nempe duorum corporum ſe complodẽtium ictu, vel flatus ſpiritu ad inſtrumentum immiſſo. Cuius generis ſunt [c] ſonus campanæ, lyræ, buccinæ, vel tormenti bellici, & reliqua id genus omnium ſigna, quæ auribus percipiuntur. [d] Poſſumus autem eiuſmodi ſignis, non res ipſas modò, verùm etiam verba per literas, quibus illa cõſtruuntur ſignificare, vtpotè ſi pulſatuum numeris ſuæ literæ eo ordine, quo ſunt diſpoſitæ reddãtur, hoc verò effici poterit quouis inſtrumento, quo res aptius poſsit indicari. [e] Legitur patrum noſtro-

[a] 11. Genus Sig. ſemiuoc.

[b] Quænam ſint huius generis ſigna.

[c] Exemplum

[d] Ratio ſeu modus.

[e] 1. Exẽplum

nostrorũ memoria, obsessam Nouariã cum indies magis ac magis rerum omnium inopia laboraret tormentorum sclopis certo ordine & numero æditis, omnibus demum significationibus factis suprema rerum pericula amicis expressisse, & maturam opem implorasse, eoque inditio habito à socijs ciuitati fuisse subuentum. [f] Sic amici carcere occlusi, nec multum distantes, plagis inter se tacitè loqui possunt, & exaudiri, noctù præcipuè, & si domus continua est: percussa [g] enim parietis parte exiguo quouis ictu totus resonat, ita [h] vt qui aures muro admouerit, vel [i] clauum fixum mordicus tenuerit etiam eminus, ritè plagarum numerũ excipiet. Idem etiam præstat & [k] hasta; quamuis oblonga, si occlusis auribus mordicus teneatur, modo lyram tangat, sic enim facilè fiet, vt qui ita hastam teneat, emissum sonũ auribus percipiat. Ad hoc valent & parietibus [l] ænea vasa suspensa, & [m] tympana ordine disposita, vt pendentia amicis ad plagas resonent. [n] Tripho Alexandrinus architectus Vitruuio referente hostibus in mœnia ingressis ea ratione patriæ periculum cauit, siquidem cum eorum irrumpentium vim per clamorem exaudiret, periclitãti vrbi astuto consilio subuenit. [o] Poterit & quisq; lyrã aliuduè id genus in manibus habens, nunc [p] hypate, nunc parhypate, nunc nete, vel mese pulsans, nunc diapason, diapente, vel diatessaron absoluens, donec alphabeti literas necessarias absoluerit, astantibus omnibus amicum de re certiorẽ facere. De [q] rerum significatione, quæ non

f 2. Exemplũ Contigua

g In ædibus contiguis.

h Ratio 1.

i 2.

k 3.

l 4.

m 5.

n Exemplum Triphonis.

o 3. Exemplũ

p hypaten & sic deinceps est enim oratio concisa elliptica. ὑπατιν scilicet χορδην quæ de Domino volente alibi pluribus.

q Rerum sin

non fit per literas ſuperfluum eſſe exiſtimo quicquam dicere, cum omnibus ſit exploratum dari certarum rerum ſigna, quæ per ſonos intelligantur. Hoc de ſemiuocalibus ſignis dixiſſe ſufficiat. *gularum expreſſio per hoc genus ſignorum.*

CAPVT VII.

Muta ſigna, quæ ſint, & quomodo per illa quicquam ſignificare poſſimus, & primum de corporis motu.

SVpereſt de ſignis, [a] quæ muta ſunt, ſermonem habere hanc enim inſtituti noſtri tertiam partem initio conſtituimus Siquidem ſum pollicitus vocalibus & ſemiuocalibus muta ſigna adijcere. [b] Muta igitur ſigna appellamus, quòd tacitè, & ſine voce vel ſono rerum admoneant ſignificationes, viſu vel tactu quodammodo excepta. Hæc itaque rerum ſigna eſſe poſſunt [c] in nutibus capitis, in frontis ſilentio, vultus compoſitione, manuum & pedum motionibus, totius denique corporis repræſentatione, rerum præterea motionibus, & demonſtrationibus. Nutus in mutis pro ſermone habetur, & ex eorũ vultu, motuq; animorum perſpicitur voluntas, animalium enim voce carentium, ira, lætitia, alijq; affectus oculis & quibuſdam alijs corporis ſignis exprimũtur. Nec mirum aliquibus videri debet, cum ita ijs, quæ cum aliquo poſita ſunt motu, tantum valeant, vt etiam animi voluntatem repræſentent, pictura enim tacens opus eſt, & eiuſdem ſemper habitus: ſic intimos tamen demonſtrat affectus

a. 3. *Genus ſigna muta.*

b. *Cur muta.*

c. *Exempla.*

vt ipſam vim dicendi nonnunquam ſuperare videatur. Huiuſmodi itaq; ſignorũ, [d] quoniam plura ſunt genera, quæ ſi in vnum colligenda eſſent, materia vt nimis longa, ſic magis cõfuſa videretur eam iccirco capitibus diſtinguemus, quorum ordo ſuis locis indicabitur, ſed primùm de [e] ſignis corporis loquamur: de capite igitur initium rectè auſpicabitur. [f] Caput (vt Fabius inquit) deiectum humilitatem, ſupinum arrogantiam, in latus inclinatum languorem, prædurum ac rigens feritatem quandam mentis oſtendit. [g] Sunt quoq; annuendi, renuendi, confirmandi, ſunt & verecundiæ, metus, admirationis, & indignationis nutus. [h] Vultu nunc ſupplices, nunc minaces, nunc blandos & mites, nunc hilares & erectos, nunc ſummiſſos & triſtes oſtendimus, nunc amorem, nunc odium, quibus ſignis tacito quodam naturæ indicio internos affectus, & animi noſtri voluntatem alijs ſignificamus, quo fit, vt eo indicandi modo ſæpe pro verbis vtamur, vnde Ouidius.

„ Sæpe tacens vocem, verbaq; vultus habet.

[i] Sunt oculi, qui plurimum in ipſo vultu valent, & per eos maximè animus indicatur, vt citra motum & hilaritatem intumeſcant, & triſtitiæ nubilum oſtendant, horum lachrimis, & dolorem & triſtitiam mõſtrare poſſumus, & multis modis variantur in illis affectiones. Siquidem nunc motu intenti, nunc remiſsi, nunc ſuperbi & torui, nunc hilares & mites, nunc aſperi rigidi & extenti, nunc languidi ſtupidi & torpentes, nunc laſciui & mobiles, nunc natantes & voluptate affuſi, nunc ſimi & venerei poſcentes aliquid & pollicẽtes, vt actus volun-

[d] *Diuiſio huius generis ſignorum.*

[e] *Primum Genus Corporis.*

[f] *Capitis poſitus.*

[g] *2. Nutus.*

[h] *3. Vultus.*

[i] *4. Partes 1. Oculi.*

voluntatis expoſcit. k Supercilij quoq; variantur indicia, nunc enim erecto, nunc compoſito multa demonſtrantur, nam oculos formāt aliquatenus, & fronti imperant, cum contrahuntur triſtitiam, cum adducuntur hilaritatem, cum remittuntur pudorem oſtendunt. Sunt in his annuendi, & remittendi notæ, cum remittuntur, & eleuantur. Ouidius hoc inuens, ait. k 2. Supercilia

„ Multa ſupercilio, multa loquare notis.

In his, Plinius ait, animi partem conſiſtere, faſtus indicare, & ſuperbiam alibi conceptaculum, hic ſedem habere: nil altius, niluè ſimul abruptius inuenit in corpore, vbi ſolitaria eſſet. Sic ſupercilium attolli arrogantiam ſignificat, adduci faſtidium indicat, poni dicimus ſupercilium, cum à faſtu recedimus, deniq; ſemper ipſum ſupercilium pro faſtu & arrogantia ponitur: Vnde multa de ſupercilio prouerbia tracta ſunt, ab ipſis Naturæ ſignificationibus deſumpta. l Fronte enim multa præfigurantur, nam eam exporrigimus vel explicamus cum hilareſcimus, contrahimus autem cum ringimus, hoc eſt cum aliquid nobis moleſtum eſſe indicamus. Hanc quoq; Plinius triſtitiæ, hilaritatis, clemētiæ, & ſerenitatis indicem nominat. Vnde Terentius in triſtem. l 3. Front.

„ Exporrige frontem.

Id eſt triſtitiam dimitte. m Genæ habent & quoddam his deſeruiens miniſterium: nam ſanguis ille, qui mentis habitu mouetur, cum verecundia cutem accipit, effunditur in ruborem, cum metu refugit, pallore frigeſcit, & tēperatus mediū quoddam ſerenum efficit. Faciem vel genam perfrica- m 4. Gene.

mus

mus, cum pudorem omnem depoſuiſſe videri volumus, velut abſterſo pudore manu. Hinc euenit, vt effrontes vocemus inuerecundos, vnde prouerbio Frontem perfricare dicuntur, qui pudore carent. n Naribus quoq; & labijs multa decenter oſtendimus, nares corrugamus inflamus & mouemus. Diducimus o labia & manibus reſupinamus, porrigimus, ſcindimus, aſtringimus, & diducimus vnde deriſus, contemptus, & faſtidium iis ſignificare ſolemus. p Collum contrahitur & tenditur, q ſic & humeri: horum enim contractione breuiatur ceruix, vnde geſtum humilem & ſeruilem faciunt, atq; eos in adulationis, admirationis, & metus habitum fingere poſſumus. r Manus etiam vix dici poteſt quot motus habeant, nam erſi cæteræ partes, vt rectè loquantur adiuuant. hæ ipſæ primum loquuntur. his poſcimus, his pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, ſupplicamus, abhominamur, timemus, interrogamus, negamus, & annuimus: his gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſsionem, pœnitentiam, modum, copiam, numerum & tempus oſtendimus; eædem in demonſtrandis locis, atque perſonis aduerbiorum, atque pronominum obtinent vicem, vt in tanta per omnes gentes nationesque linguarum diuerſitate hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur. Contractis tribus, digitis & pollice compreſsis, digito indice tantum explicato, in exprobrando & indicando (vnde ei nomen eſt) valet: & alleuata ac ſpectante humerum manu, paulũ inclinatus affirmat: verſus in terram & quaſi pronus, vrget. Eſtque inuerecundiæ actioni aptiſ-

n 5. Nares.

o 6 Labia

p Secundum Collum.

q Tertium, Humeri.

r Quartum, Manus.

aptiſsimus, quo quatuor primis leuiter in ſummũ coeuntib. digitis, non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, deinde prona, aut paululum prolata laxatur. Binis digitis diſtinguimus, ſed non inſerto pollice, paulum tamen inferioribus intro ſpectantibus, nec illis quidem tenſis, qui ſupra ſunt. Parce & timide aliquid loquentibus ſunt breues geſtus illi, cum manus leuiter pandata, qualis fouentium eſt, paruis interuallis & ſub aſſentientibus humeris mouetur. Admiratio conuenienti geſtu hinc monſtratur, quo manus modicè ſupinata, ac per ſingulos à minimo collecta digitos, redeunte ſlexu ſimul explicatur, atq; conuertitur. Approbare, narrare, diſtinguere, & aliquid ſignificare volenti, pollici proximum digitum medium q́, qua dexter eſt, vnguem pollici ſummo ſuo iungens, remiſsis cæteris aptè accommodatur. Dum leuiter admiramur, & interim ſubita indignatione pauefcimus & deprecamur, digitos cum ſummi coierunt, & ad os referimus. Cum manum comprimimus, & pectori admouemus, pœnitentiæ, vel iræ ſignum eſt. Auerſo pollice demonſtramus aliquid Cum digitum medium oſtendimus, contemptum ſupremum ſignificamus, Diogenes hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem videre vrgentibus, non indice digito, ſed medio porrecto demonſtrauit, prauum virum innuens & effœminatum Sic porrectione digiti medij quippiam obſcœnum ſignificari innuit, cum ait inſanos haberi, qui medium digitum porrigant. Vnde Iuuenalis.

„ Mandaret laqueum, mediumq́ oſtenderet

deret vnguem.

Sunt & geſtus alij, videlicet aliqua poſcentes, vel minantes, præſertim ſi prius conſcium amicum feceris, quæ omnia proſequi propè infinitum videtur. De nutibus & ſignis, quæ in vultu exprimuntur, meminit Ouidius puellam admonens, quomodo animum epxreſſura, & ſecum præſente viro tacitè locutura ſit.

4 Vultus de quo. & in 3. Exemplum.

Cùm premet ille torũ, vultu comes ipſa modeſto
Ibis: vt accumbes, clàm mihi tange pedem.
Me ſpecta, nutusq́; meos, vultumq́; loquacem:
Excipe furtiuas, & refer ipſa notas.
Verba ſupercilijs ſine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.
Cùm tibi ſucurret Veneris laſciuia noſtræ,
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris.
Pendeat extrema mollis ab aure manus.
Cùm tibi, quæ faciã, mea lux, dicamvè placebunt,
Verſetur digitis anulus vſq; tuis.
Tange manu menſam, tangũt quo more precãtes
Optabis meritò, cùm mala multa viro.

Digitorum motibus non ſolum res ſignificare, ſed etiam literas, quibus verba colliguntur, poſſumus. Quod ne præſens caput longius protrahatur in ſequens ſubijciemus.

Ca-

CAPVT. VIII.

Multa tacitis ambagibus posse indicari.

INter cætera, quæ facilè innumera excogitari possunt, amuta signa quædam noua recenere non pigebit, vt talium exemplorum similitudine, reliqua quisque possit comminisci, ex quibus illud est, b quod à Tarquinio factum proditur. Legitur itaque apud Liuium Tarquinij missum sine voce nũcium à filio interpretatũ, fuit autem illud eiusmodi. Tarquinius Tarquinij filius Gabiorum principes interimendos sibi in animum inducens, cùm eos virtute expugnare nequiret, astum viribus potiorem in hunc modum excogitauit. Ad Gabios se contulit, parentisque simulatam sæuitiam conquestus, tanquam è patrijs telis elapsus & gladijs, nihil se vlquam inuenisse tutum, nisi apud hostes refert, ab eisq; opem aduersus patrẽ implorat: Verborum calliditate Gabinis ita persuasit, vt acerrimum in eius patrem odium alerent: fictis itaque & compositis blanditijs, adeò sibi primatum beneuolentiam conciliauit, vt potentia apud eos plurimum valeret. Paucis itaque post diebus Romam hominem patrem scitatum misit, quidnam sibi esset faciendum, is nuncij fidem veritus, nemini consilium proditum volens, senili caliditate in hunc modum sine voce respondit. In hortum ergo ꝙdã transit, & inambulãs æditissima papauerum capita vita decussit, tum ea demonstratione facta nuncium dimisit, hic domum reuersus, nullum si-

bi responsum factum refert, verùm quod viderat, factum nunciat adolescens dato signo, sanguinariũ patris responsum tacitis ambagibus percepit: Sic patris consiliũ secutus, Gabinorũ primores cri
c2. Exẽplũ. minatus, aut exilio submouit, aut morte mulctauit. c Huic simile est, quod Herodotus tradit de Periandro Cypseli filio, qui cum præconẽ ad Thrasibulum misisset rogatum, qua ratione rebus tutò constitutis, ciuitatẽ optimè gubernaret, nullo dato vocali responso ex ijs, quæ sibi visa per nunciũ relata sunt (siquidẽ Thrasibulus satum ingressus editiores & super alias eminẽtes spicas resecauit, donec totã segetẽ æquaret) quid esset faciendum,
d3. Exẽplũ. ex Thrasibuli sententia percepit, & executus est. d Legimus & Dario Persarum Regi à Scythis obsesso caduceatorem cũ muneribus, aue, rana, mure, & sagittis quinq; missum, quibus vt Gobria interprete significatum fuit, Persas nisi vt aues effecti in cœlũ euolassent, aut perinde vt ranæ in paludes prosiluissent, aut velut mures sub terram se abdi-
e4. Exẽplũ. dissent, Scytharum vim nequaquã euasuros, quin sagittis obruerèntur. e Pari argumento Alexander lectis ab Ephestione Olympiadis literis, ne quod ijs scriptum erat cuiquam is postea temerè referret, quasi sigillo obsignaret, modestè taciteq; anu-
f5. Exẽplũ. lo eius ori admoto, silentiũ indicauit. f Non alienũ prorsus ab hoc loco esse videtur recensere, quod de Tamerlano Scytharum imperatore patrum nostrorum memoria ab historicis est proditum, quãuis res non sit adeo obscuris ambagibus inuoluta. Hic quidem, ne diu in debellandis hostibus laboraret, numerosissmo fretus exercitu, vt populis, quos

obsidebat, deditionem non in tertium diem, differendam significaret, triplici tentorio vtebatur. primo die album tentorium ostentabat, vt intelligerent obsessi, si se dederent, rem pacificè cum illis agendam, altero nigrum tendebat, quo animaduersum volebat, iam ira commotum Tamerlanum esse, vt si in posterum diem deditio differretur, iam non pace, sed sanguine & ciuium incendijs ageretur, quod tertio rubro tentorio postridie indicabat.

CAPVT IX.

Per notas Hieroglyphicas, atque per rerum animaliumque figuras tacitè sermonem exprimi posse.

POSSVMVS etiam commodè aliter sine loquela per rerum aminaliumque [b] figuras, quod voluerimus indicare, quæ singula interdum verba, nonnunquam integros sensus significabunt: sic vetustissimos Ægyptios scripsisse comperimus qui cognita omnium animalium natura, ex peculiari earum qualitate illorum imaginibus res ipsas repræsentabant, vnde illorum naturã exploratam habere oportebat, quorum conditionem, quę essent exprimenda, aliquo pacto imitari viderentur. Hoc erit exemplum: [c] Vt si ingratum quẽpiam in eos, qui de se bene meriti sunt, significatũ velimus, columbam depingemus, eius enim conditio, quãuis bilis expers sit in vniuersa animãtiũ,

a Tertij generis species prima

b Signa Chaldaica quasi literas vocat Imper. Theod. apud Cassiorũ Var. 3. Ep. 51.

c 1. Exemplum.

peſte, ab huius tamen morbi contagio non vacat vt in parentes ingratitudinis nota infamis eſſe nõ debeat, quippe cum ſimul ac mas viribus firmior euaſit, patrem à matris conſortio pugna expellat, vt cum ea mox ipſe coniugio miſceatur. [d] Sic & Hippopotami, id eſt fluuialis eqni, geminos vngues depingendo iniquitatem & ingratitudinem notabimus: hoc enim animal cùm per ætatis florem licuerit, patrem viribus experitur, quem ſi pugna ſuperarit ac ſibi cedere agnouerit, vita tantum conceſſa, patrem viribus experitur, quem ſi pugna ſuperarit ac ſibi cedere agnouerit, vita tantum conceſſa, patrem à matris coniugio arcet, quam ſibi poſtea matrimonio coniungit, quod ſi victus pater minus permiſerit cum matre concumbere, tum eum filius viribus & robore nixus impatienter interimit. [e] Vnde illud videtur emanaſſe, vt in Regum ſceptris ſuperius ciconia, inferius Hippotamus pingeretur, ſic enim innuebatur vim iuſtitiæ parere, ſiquidem ciconia æquitatis ac pietatis ſymbolum, Hippotamus verò iniquitatis ſignum eſt. [f] Sic Ægyptij pro mundo ſerpentẽ reuolutum in caudam os habentem, eamque corrodentem ad exprimendam formam depingunt, [g] & annum per ſolem & lunam, qui tempus metiuntur, menſem per ramum, Deum per accipitrem indicant, & pro fato ſydus, pro Luna & æquinoctijs cynocephalũ, pro animi præſtantia leonẽ, pro corde Ibim & pro rerum viciſſitudine phœnicem delineant, ſic & per Scarabæum draconẽ aliaq; animalia (vt Manethus autor eſt in naturaliũ epithome, & Hecatheus libro primo de philoſophia) reliquarum rerum

d 2. Exemplum.

e 3. Explũ.

f 4. Exem. plum.

g 5. Exemplum.

rerum Aegyptij significationem præbent. [h] Ratio quare huiusmodi notas illi excogitassent, fuit, quemadmodũ dictũ est, ne indignis hominibus doctorum sensa proderentur, sic.n. vulgaribus hominũ ingenijs rerum intellectum vario rerũ tegmine, operimentoq́; subtrahebant, ne nuda apertaq́; rerũ expositio pateret, sed velut fabulosa tractarentur, vt quò magis ridicula viderẽtur, eò magis ipsa mysteria figurarũ nubilo operirẽtur, ac summatibus viris sapientia interprete nuda rerũ talium se natura præberet, ac veri arcani conscij redderentur. De his extat Ori Apollinis liber de sacris & mysticis Ægyptiorum cęlaturis inscriptus, &* Petri Valeriani recens super eodem argumento liber editus. [i] Huc referri possunt [k] insignia, & demonstrationum commenta, quibus sæpe parietes, peristromata, lacunaria, fores, & clypei ornãtur, equitũ etiam capita dum hasta concurritur in festiuis ludis solẽt insigniri, vulgus cimeros, Alciatus vocat Emblemata, hæc enim tacitis rerum demonstrationibus quicquid velint exprimunt, quę comminisci mos est eos, qui familiæ suæ originem volunt præclaro aliquo facinore honestare, vel aliter alicuius rei significationẽ edere, quã tacitè cognitam velint. [l] Amphiaraum Thebano bello in clypeo draconẽ pictũ gestasse narrat Pyndarus. Statius Capaneum [m] hydrum, Polinicę verò [n] Spingem. [o] Plutarchus quoque, Pompeiũ magnum ensiferũ leonem pro insignibus depictũ habuisse huius modi veterũ imperatorũ numismata celaturas non paucas retinent. In Titi Vespasiani numismate Delphinus in anchora inuolutus spe-

h Ratio & causa harum notarum inuentarum.

* Io. Pierij

i Tertij generis species reliquæ.

K Vndẽ aphorismos hiẽroglyphicos collectos conscriptosq́; edidit Henr. Svualenberg.

l 1 Exẽplum de clypeis.

m 2.

n 3.

o 6 Sculpturâ 1. annul. sig 2 Numismatum.

ctatur, quasi innuat, tardè properandum neq; vbi præsertim tẽporis maturitate opus est, rem esse nimia festinatione intercidendã, neq; multa cunctatione in moras protrahendã, sed maturè seruata tẽporis mediocritate peragendã. Symboli congura ratio est: per delphinũ siquidẽ festinatio designatur. hic. n. piscis omnium non modo piscium, verũetiam animantiũ velocissimè fertur, vt Aristoteles & plures testantur, per anchorã ex aduerso retentus, cursus mora intimatur, velocitas itaq; delphini anchorę firmitate cohibetur, & anchorę rursus mora delphini pernicitate moderatè excitatur. Eiusdẽ rei pari ratione Echeneis piscis missi li telo contorta monumentũ dabit, velocitatẽ telũ exprimit, tarditatẽ remora indicabit, vtriusq; indicio velocitas cũ tarditate designabitur, quarũ altera, cum alterius adminiculo coniuncta non parum in reb. agẽdis afferunt emolumenti. *p* Romanis præterea mos fuit, vexillis, quæ ad bella gerebant, Minotaurũ depingere, ratio erat, vt quemadmodum Dedalus obscuris illũ labirinthi ambagibus incluſisset, ita omnes sibi ducũ cõsilia custodienda, & prodita authori obesse intelligerent. Vnde eius rei argumentum tali emblemate notabatur. *q* Verùm eiusmodi rerum commenta, non obscurè nimis tractari oportet, ne Apolline interprete semper indigeant, sed vt interdum etiã infimę plebeculæ expositæ esse possint, *r* Vnde picturæ sæpe verba ad interpretanda adiungi solent, ne nimis spectatorum intelligendi auiditatem picturæ obscuritas remoretur: huius loci sunt, quæ à Iouio in libello de insignibus tractantur.

p Alius Ephesius.

q Cautio.

r Vbi inde petitus quidam.

CAPVT X.

Noctu igne, interdiu verò puluere posse significari.

REstat nunc vt modum indicemus ecquid noctu igne & interdiu puluere rerum nostrarum edere significationem possimus. Neque [b] enim hoc occultandi genus parum vtilitatis in se continet, hac enim tempestate ad aliquid eminus significandum socij de rebus incidentibus indicium præbent. Id [c] autem duplici ratione potest euenire, siquidem, vel igne aliquid ex improuiso amicis conscijs demonstramus, vel quoties libuerit, etiamsi nulla præcesserit rei significandæ notitia, facum numeris literas ad res denotandas opportunas ostendimus, vt longè videntes numeros annotantes nunciata sentiant. [d] De primo modo legitur Medeam si Peliam occidisset, Argonautis promisisse è specula se noctu igne, die verò fumo illud nunciaturam, res itaque, cum ex voto succesisset, lunæ votum persoluere simulantem, igne facto, accensis lampadibus subdio è fastigio, vt erat pollicita, significationem dedisse, taliq; nuncio excepto, Argonautas regiam inuasisse, occisisq; custodibus voti illam compotem effectam. [e] Legitur & Magam occupato Paræthonio, vt facem amicam sub vespera, atque iterum summo mane eandem tollerent, cum speculatoribus composuisse, eaque ratione significationem factam esse, vt nuncius eo vsq; vbi Clius est, proceserit. [f] Amicis etiam extra

[a] Translatio ad secundum genus.

[b] Vtilitas huius generis

[c] Diuisio.

[d] Primus modus eius. 1 Exemplū de quo Diod. Siculus l. 4.

[e] 2. Exēplū.

[f] 3. Exemplum.

ciuitatem degentibus, redditus, & annonæ qualitas prodente igne poteſt nunciari. Conſtat hac arte Annibalem (vt à Polybio proditum eſt) cum Agrigentini à Romanis obſiderentur, multis crebrisq; per noctem ignibus, intollerabilem exercitus famen indicaſſe, eaque de cauſa multos ex ſocijs annonæ penuria ad hoſtes defeciſſe. g Cum Sinone etiam Argiui pepigerunt, noctu, Troianis ſomno ſolutis ad Troiam accendentes face venientis claſsis ſignum daturos, vt eo accepto nuncio, Sinon equi laxatis clauſtris milites incluſos exponeret. Vnde Maro.

g 4. Exemplum.

„ Flammas cum regia puppis
„ Extulerat fatiſq́ue Deum defenſus iniquis
„ Incluſos vtero Danaos, & pinea furrim
„ Laxat clauſtra Sinon.

h Fuit & veteribus mos, qui etiamnum permanet, vt amicis extra ciuitatem commorantibus, fumo redditus, aliudùe ſignificaretur, vnde factum eſt, vt Amilcaris dolo Agrigentini inter inimicos perſequendum longius ab vrbe diſtracti in inſidiaria loca coniectis hoſtibus, incenſaq́ue ſylua magnam cladem paterentur: ij ſiquidem fumo, quem à mœnibus ſurgere exiſtimabant, rati ſe à domeſticis reuocari, cum ſe conuerſo curſu ad vrbem reciperent, Amilcare duce inſequentibus Pœnis, qui prius fugerant, trucidati ſunt. i Poſſunt & ſi quid neceſſarium vrgeat, facum indicio literæ demonſtrari, quod à Polybio in codicibus manuſcriptis eſt traditum, eiuſmodi vſus vtilis multum eſſe poteſt, & hoc ſignificandi remediũ obſeſſæ vrbes, villæ, & arces, amantes etiam,

h 5. Exẽplũ.

i Secundus modus vt videtur innuere auctor Eius generis quidam deſcribitur à Cardano de ſubtil. l. 17.

vt

vt tutius res ſuas nuncient, habebunt. Edendi ſigna, vel turrium faſtigia, aliaue editiora huiuſmodi loca, vt faces proſpici poſsint, commodum præſtabunt. [k] Scriptum itaque præ manibus habeatur, quod amicis nunciari oporteat, [l] literæ deinde bifariam ſeu trifariam diuidantur, vt vndenæ vel ſeptenæ cuiuſque partis ſint: Si erunt ſeptenç tum primæ ſingulis, alteræ binis, tertiæ ternis facibus demonſtrentur. Poteſt & quadrifariam literarum numerus diuidi, vt libuerit: [m] verùm in earum oſtenſione motus varietatem attendere debemus, nam vna ſemel erecta, vel oſtenſa A demonſtrabit, eadem bis B, ter C, ſic ſepties poſtremam primi ordinis G: poſtmodum binæ ſemel H, totidem bis, I, ter L indicabunt, ſic & de reliquis eiuſdem ordinis: Tum Q ternis ſemel, R iiſdem bis, demum S ter totidē intimabitur. [n] Quòd ſi in quatuor ordines alphabetum partiri velimus, vltimus quaternis facibus indicabitur, tum cuiuſq; ordinis numerus minuendus ſit, & ordo aliter diſtribuēdus: ratio autem, quæ dicta eſt, ſeruabitur, tunc conſcij & facū numeros, & vices, quot illæ fuerint oſtenſæ, accuratè excipient, eaque ratione vel facilè ſignificata percipient. [o] In hūc modum mulier é ſpecula, quæ amantis cubiculum ſpectat, ternis luminibus quinquies oſtenſis, mox binis bis, tum ternis bis: Rurſus verò vno ſemel, eodem quater, & poſtmodum quinquies, ternis deinde ter, poſtremo totidem quater, VIR ADEST, ſignificabit. Sed hoc etiam aliter fieri poteſt multiſque modis, quorum duos tantum, qui potiores ſunt, recenſebimus. Sit itaq; [p] primus huiuſmodi, vt quid facilius

k Deſcriptio eiuſdem.

l 1 & 2. ratione.

m Cautio.

n 3 ratione.

o 4. modus.

p 1. Ratio

ſius oſtendatur. Alphabeti literæ quatuor in partes diſgregentur, vt inferiori patet tabella.

ordines.

numeri ordinum	1	2	3	4
1	a	f	m	r
2	b	g	n	s
3	c	h	o	t
4	d	i	p	u
5	e	l	q	z

Nouem itaq; faces haberi oportet, quatuor à dextris, à ſiniſtris quinq; diſponãtur, quaternarius numerus ſectionũ ordines, quinarius verò literarum cuiuſq; ordinis indicabit, ſic viginti notę erũt quę minus neceſſariæ ſunt omittantur. Literas igitur demonſtranti, vtrinque faces attolli oportet, à dextris & à ſiniſtris, vt ſi A velit oſtendere, vnam à dextra facem ordinem literæ, alteram à læua numerum in quo litera collocatur, deſignantem erigat, ſic etiam ſi B, vnam à dextra, à læua duas. Si C vnam itẽ à dextra, tres à ſiniſtra, & in reliquis eodem modo. Exemplũ tale erit, vt ſi mulierẽ idem hoc modo ſignificare velimus, quatuor primum à dextra faces, totidẽ à ſiniſtra, duas deinde à dextra, quatuor à ſiniſtra, tum quatuor à dextra, vnam à ſiniſtra

Exemplum.

siniſtra attolli oportet. Rurſus vnã à dextra, aliam à siniſtra, iterum vnam à dextra, quatuor à siniſtra, tertio quoq; vnã à dextra, quinq; à siniſtra, quatuor deinde à dextra, duas à siniſtra, ſic & poſtremo quatuor à dextra, tres à siniſtra, eaq; ratione VIR ADEST ſignificabit. Poſſumus & aliter vitandæ confuſionis gratia omnes alphabeti literas bis ternis facib. in hunc modũ demonſtrare. Duo ſtatuantur locorum faſtigia, quæ ex æquo ſibi alphabeti notas partiantur, vt vndenas ſingula pronũcient, ternę cum ſingulis adhibeantur faces, quarũ vnaquæq; quaternas literas enũciet, quę pro motus qualitate diſtinguẽtur. Tres autẽ characterum ſtatuantur ordines, primum ordinẽ fax vna ſignificabit, ſecundum binæ, tertium ternæ: fax verò tertiæ, ternas tantum notas demonſtrabit, eoque modo numerus duarũ & viginti literarum exprimetur. Motuum diſcrimina, quib. cuiuſq; ordinis notæ demonſtrentur, tali modo confingemus. Erecta fax A, depreſſa B, in dextrum declinata C, in siniſtrum D ſignificabit: quaternas alias eodem modo indicabimus. Sic & tertias, vt binæ ſurſum erectæ E literam deſignent, ſummiſſæ F, & ſic de reliquis, & rurſus tertiæ ſublatæ I, depreſſæ L literam indicabunt. Idem fiet in vndenis alijs alio de loco demonſtrandis.

2. Ratio.

CAPVT XI.

De computo & loquela per digitorum geſtum, quo maiores ſupputarint, & in cantè loquendo vſi ſint.

a Quintus genus ſe Numerandi ratio per digitos veteribus vſitata.

NVnc per digitorũ flexũ cõputandi loquẽdiq; morem ex maiorum noſtrorum vſu libet hoc

hoc loco demonſtrare, vt ad ea perdiſcenda, aliaq; denuo reperienda promptiora ſpectantium ingenia reddantur. [b] Legimus apud Plutarchum Orontem Artaxerxis Perſæ Regis generum, cum ſe à ſocero inhonoratum & contemptũ animaduerteret ſolitum dicere, principum familiares computorum digitis ſimiles videri: Quemadmodum enim computando nunc myriada geſtu conficere poſſunt, nunc verò monada, pariter & regum amici modo plurimum pollent, modo verò minimum, & omnibus deriſui eſſe ſolent. [c] Ad hoc facit, quod eſt à Plinio etiam de digitis numeros ſignificantibus memoriæ proditum. [d] Ianum à Numa rege dicatum digitis ita figuratis effictum ſtetiſſe, vt trecentorum ſexaginta quinq; dierum nota per ſimilitudinem temporis & æui ſe Deum indicaret, quod eſt à Macrobio quoque annotatum in Saturnalibus. [e] Nos igitur de tali computo & loquela id demõſtrabimus, quod doctiſsimus Beda literis mandauit. Monada igitur digitorum computator ſignificaturus minimum læuæ digitum inflectens arctum in medium palmæ figat.

b 1. teſtimonium.

c 2 teſtimonium.

d In dextra igitur auriculam duos q; proximos in volæ medium cõpegit: in ſiniſtra vero pollicem curuatum indice inflexo in frõte diligenter pracinxit: ſolum medium in volã coegit

e Beda deſcriptio.

1. Simili modo ſi duo velit indicare, à minimo ſecũ-
2. dum ibidem imponat. Si tria tertium. Si qua-
3. tuor itidem minimum eleuet. Si quinque ſecun-
4. dum à minimo ſimiliter erigat. Si ſex tertium ni-
5. hilominus ſolo, qui medius appellatur, volæ me-
6. dio appoſito attollat. Et minimum ſuper palmæ
7. radicem cæteris erectis imponat, ſi ſeptem. Iuxta
8. quem octo ſignificãti medius apponatur. Nouem
9. vero ſi impudicum è regione componet indica-
10. bit. Decem ſi indicis vnguem in medio pollicis arctum

ctum infiget. Viginti si impudici apicem inter no- 20.
dos indicis, & pollicis arctè apponet. Triginta 30.
si indicis & pollicis vngues mutuo coniuget am-
„plexu: Vnde Hieronymus ait, trigenarium nu-
„merum ad nuptias referri, nam & ipsa digito-
„rum coniunctio: quasi molli osculo comple-
„xans se & fœderans, maritum pingit & coniu-
„gem. Idq; Apuleius in oratione pro Magia his
„verbis insinuat. Si triginta annos per decem di-
„xisses, posses videri pro computationis gestu er-
„rasse, quos circulare debueras, digitos aperuisse.
Quadraginta verò si interiora pollicis dorso indi- 40.
cis super inducatur. Item quinquaginta si pollex 50.
curruatus instar græcæ literæ Γ ad palmã incline- 60.
tur. Et sexaginta si idem digitus itidem curuatus
indice circumflexo diligenter à fronte præcinga-
tur. Ideo hunc numerum ad viduas Hieronymus
referri dixit, quod in angustijs & calamitate posi-
tus esse videatur, dum pollex à superiori digito de
primitur. Septuaginta quoque si pollex in lon- 70.
gum extensus indicem supra circumflexum ad-
impleat, vngue illius duntaxat erecto trans me-
dium indicis arctum. Octoginta quoq; si index vt 80.
supra circumflexus pollice in longum tenso im-
pleatur, vngue videlicet illius in medium indicis
arctum admoto. Nonaginta etiam si indicis infle- 90.
xi vnguis radici erecti pollicis infigatur. Numerũ
verò centenarium, qui voluerit indicare, in dextrũ 100.
transferat, ijsdem vtendo digitis, quib. in læua ad
decem vsque ad centum vsus est. Proinde Nicear-
chus facerè in vetulam nimio plus viuacem, quæ
annorum ætate etiam ceruos superabat, ita ludit,

vt

vt iterum iam dextra annos ſcribat.

„ ηφάος ἀθρησας ἐλάφου πλέον ἡ χερὶ λαιῇ
„ γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη.

hoc eſt

Quæ ceruos annis ſuperarit, quæq; ſiniſtra
Vitæ iterum cæptet communerare dies.

& Iuuenalis.

„ Atq; ſuos iam dextra computet annos

Idem ſacræ paginæ interpres centenarium numerum ad virginitatem reſert, nam in læua nuptæ & viduæ notabantur, Ducenta igitur expreſſurus
200. eadem ratione vtetur, qua ad viginti ſignificandum vſus eſt. Sic & de reliquis ſentiendum eſt numeris vltra centenarium nonaginta, vt eodem procedatur ordine, quem à decem vſque ad no-
1000. naginta ſeruari debere diximus. Deinde mille etiam in dextra, eo modo, quo vnum in læua deſignabitur. Et deinceps bis mille in eadem quemadmodum duo in læua, ſic & in reliquis numeris multiplicato millenario ſtatuetur: donec ad nouem millia perueniatur, quo cum ventum ſit, tum myriada (quo nomine decem millia deſi-
10000. gnantur) læua medio pectori in ſupinum admota
20000. indicabit, digitis tantum in altum erectis. Quod ſi
30000. viginti millia eadem expanſa. Si verò triginta millia eadem prona ſed erecta, & pollice medij pectoris cartilagini appoſito denotabit. Sic quadraginta millia ſi eandem in vmbilicum erectam
40000. ſupinabit exprimetur. Et poſtmodum quinqua-
50000. ginta ſi eiuſdem prona ſed erecta pollicem vmbilico

bilico imponet. Sexaginta deinde millia eadem prona læuum fœmur desuper comprehendet, denotabit. Mox septuaginta millia si supina fœmori superponetur. Octoginta dehinc millia si eadem prona fœmori superponetur. Tum nonaginta millia si lumbos pollice ad inguina conuerso comprehendet. At centum millia, & de hinc ducenta, vsque ad noningenta millia eodem, quo diximus ordine in dextra corporis parte notabuntur. Sed decies centena millia ambæ manus complicatæ in rectis inuicem digitis indicabunt. Hic est veterum computandi mos & inde prouenit, quod apud scriptores legenti sæpè fit obuiam, *f* vt in digitos mittere, pro eo eleganter etiam dicatur, quod est accuratè numerare. Diximus de supputandi modo, qui per digitos solet indicari, *g* superest nunc de loquendi ordine, qui per digitos etiam tradi potest, aliquid dicere. *h* Prima igitur alphabeti nota eodem modo, quo vnum digito demonstrari diximus designabitur. Secunda eo etiam modo, quo duo, sic & tertia ea ratione, qua tria: sic deinceps vsque ad alteram & vigesimam, quæ alphabeti postrema est, per suum vnoquoq; elementorum numerum denotato: eo ordine, quo in alphabeto illud dispositum sit. *i* Huiusmodi digitorũ flexu, & gesticulationũ solertiæ amans puellæ, cuius amore deperit, corã eius parentib. huiusmodi digitorum indicio sic loquitur. Primo tria, inde vnũ, mox vndeuiginti, postmodũ quinq; ostẽdit. Rursus vnũ diuisim, deinde sex, postea sexdecim, inde vnũ, tũ duodeuiginti, postmodũ sexdecĩ, postremo quinq; indicat, taliq; ordine

60000.
70000.
80000.
90000.
100000.
1000000

f In digitos mittere.

g Loquendi ratio per digitos

h Primus modus.

i Exemplum.

CAVE

Cave a Fratre insinuat. k Huiusmodi notarum amantium Ouidius meminit.

„ Nil opus est digitis per quos arcana loquaris.

l & alibi

„ Nec in digitis litera nulla fuit.

m Huc refertur quod ab Ennio in quãdam impudicam dicitur cuius nulla pars corporis ab impudico munere vacaret.

„ Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, & „ communem facit, aliu. tenet, aliis nutat, ali- „ bi manus est occupata, aliis peruellit pedem, a- „ liis dat anulum expectandum à labris, alium in- „ uocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito „ literas. & n Solomon ad idem. Annuit oculo, terit „ pede, digito loquitur. „ Verum idem alia ratione haberi potest, vt ea quis facilius promptiusq; loqui discat, in græco alphabeto velit idem facere. Græci siquidem non quemadmodum latini paucis ad exprimendos numeros literis vtuntur & geminatis. Sed vniuerso alphabeto singulis notis quoslibet numeros indicant. p Sunt & alij aliter digitorum indicio sermonem fingentes, quod faciunt, dum corporis eas partes ostendunt, vel digitis contingunt, ad quas scribendas primum literæ exiguntur, quas rei nostræ exprimendæ, necessarias esse cognoscimus, donec totum id quod velimus expressum sit. Exemplum erit. vt si A indicare statuimus, Aures contingamus, similiter si B Barbam indicemus, sic Caput pro C, & de reliquis huiusmodi, vt Dentes, Epar, Frontem, Guttur. Humeros, Ilia, Linguam, Manum, Nasum, Oculos, Palatum, Quinque digitos, Renes, Supercilia, tempora, &

k 2 Exemplũ seu testimonium.
l 3. Testimonium.
m 4. Exemplum.
n 5. Testimonium.
o 2. modus.
p 3. modus.

ra, & Ventrem oſtendimus pro ijs literis demonſtrandis, quæ ijs inſcribendis primæ requiruntur. q 4 Modus

9 Poteſt & ſimiliter ſcribi, vt ſcriptum occultetur, id fiet ſi clanculum, velut aliud agenti vino, vel alia quauis materia ad rem apta literæ adid, quod volumus exprimendum, neceſſariæ protrahantur. r 1 Teſtimonium.

9 Docet hoc Naſo.

Hinc tibi multa licet ſermone latentia recto
Dicere, quæ dici ſentiat illa ſibi,
Blanditiasq; leues tenui præſcribere vino
Vt dominam in menſa ſe legat illa ſuam.

s. & Tibullus. s 2. Teſtimonium.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem.
Ne trahat, & menſæ ducat in orbe notas.

t Huiuſmodi Paris Helenæ amoris ſui ſignificationem daturus, Menelao coram vino literas protrahit, vnde ipſa queritur in epiſtolis. t 3. Exemplum ſeu Teſtimonium.

Orbe quoq; in menſæ legi ſub nomine noſtro,
Quod deducta mero litera fecit AMO.
Credere me tamen hoc oculo renuente negaui.
Hei mihi, iam didici ſic quoq; poſſe loqui.

u Sed quis modorum omnium meminiſſe poteſt, cum infiniti ferè ſint, vt hominum excogitantium ingenia? Neque enim ſanæ mentis exiſtimo, in hoc ſerio tempus conterere. Sed redeamus ad rem, longius fortaſſe digreſſi ſumus. u Reliqui modi.

Capvt XII.

De literis clandestinis ex veterum scriptis.

OVoniam igitur eo paulatim ventum est, vt de ijs signis meminerimus, quæ scripto nostra consilia occultant, qui characteres appellantur, proximum est, vt eorum obscuritatē duplici modo partiamur.

a 7. Genus scripturæ. & hoc quidem in loco veterum

b Diuisio.

b Scripti itaque obscuritas, aut ex literarum perplexitate, aut ex alia scribendi ratione proueniet, de characterum inuolucris secundo libro tractabitur: *c* nunc de obscuritate, quæ à scribendi modo inducitur, verba faciamus. *d* Non inutile igitur videtur fore rationem tradere, qua sic scribi possit vt nemini scriptum, nisi cū voluerimus possit agnosci. Sed quia nonnulla veterū in hunc modum cōmenta ab historicis memorię prodita sunt, eorum prius in ea re vsum prosequamur. *e* Testis est Gellius in libris noctium Atticarum Lacedæmonas cū ad imperatores suos scriberent, ne literę interceptę occulta hostibus consilia indicarent, hoc scripti genus ex industria excogitasse, *f* quamuis alij eius rei commentum ad Archimedem Syracusanum referant. Surculi duo teretes longiusculi, & torno perpoliti ęquabantur, vt par vtrique lōgitudo & latitudo esset: eorum alter imperatori ad bellum proficiscenti dabatur: alter domi penes magistratus diligenter seruabatur. Quoties itaq; vsus necessitas incidebat, *pagina, quanta rei satis erat, surculo circumuoluta, vt rotundum volumen efficeret, & oræ bene adiunctæ *g* in modū lori aptè ligno cohærerēt, ne rimæ interponerentur, tum in cha-

c 1. Genus obscuritatis

d Prima species per notas quæ sine artificio de prouēdi non possunt

e 1. Exēplū

f Aliorum opinio.

** lorum*

g Imo verò loris ipsis v.

chartā ſic circūuolutam literę à ſummo capite per tranſuerſum ad imum in eo loro inſcribebantur. Perſcriptum inde lorum ſurculo prolixum, & anguſtum eximebatur, & ad imperatorem dabatur, Exiſtimabant enim ſi in hoſtium manus illud forte interceptum incidiſſet, trūcatas literas, ſyllabas, dictionesq́; & eorū partes lōgè diſtractas intuētes ſcriptum nequaquam percepturos. Nec ſpem fruſtrabatur euentus. Quoties enim illud in hoſtes incidebat, nihil in loro ſcriptum poterant coniectari: ſed velut inconditè & fruſtra ſcriptum dimittebant: is verò, cui illud deſtinabatur, applicato loro, in eumque modum circumuoluta quo antea fuerat, cum ſcriberetur, ita vt cōtinuata ſcripti ſeries ſequeretur, nuncium agnoſcebat. Huiuſmodi ſcriptū σκυτάλην Græcè appellabāt. In hūc modū ſcriptam epiſtolam Lyſandro ad Helleſpontum allatam Plutarchus author eſt. Aliū quoq; ad hanc rem aſtū in veteri hiſtoria ab incerto Pœno, alioquin illuſtri, vt refert Gellius, excogitatum legimus, *k* Herodotus tum idem à Demarato factum meminit. Is vt ille refert, Suſis commorans, cum Xerē aduerſus Græciam expeditionem * ſumere * ſtatuētem accepiſſet, eam rem cenſuit Græcis nunciandam: ſed occupatis per cuſtodes itineribus, cum res aliter fieri nequiret, ne nuncius interceptus deprehenderetur, rem in hunc modum comminiſcitur. *l* Pugillaria noua accepit nondum cæra illita, inde literis de ligno exaratis regis conſilium prodit, tabulā deinde, vt mos erat, cæra colliniuit ne ſcriptura detecta ſibi quid negotij apud viarum cuſtodes exhibēret, eamque tabellā veluti

tebantur: vt & paulo ante notauimus.

h Scytale.

i 2 Exemplum a quo modu.

k lib. 7 extremo & Iustin. lib.

** ** κινεῖν.* [illegible]*

l Deſcriptio eiuſmodi.

scripto vacuam domestico seruo perferendam tra didit verùm nulla prius commenti significatione facta, Lacedæmones, cum quid ea perlata sibi vellet, nequirent interpretari, nihil scriptũ intuentes, verùm rem (vt erat) non frustra factam suspicantes, Gorgo Cleomenis (vt ego accipio) filia, eadéque Leonidæ vxor monẽte, detracta è pugillarib. cera, nunciũ accepere, Ex huiusmodi pugillarib, cæra illitis, in quibus scribi mos erat, literæ etymon datum Grammatici asseuerant, quod à litura literæ nomen deductum putent: quod à veteribus in cæratis hoc modo tabulis scribi soleret, & scriptũ postea deleri. *m 3. Exemplum & modus.* mFuit & alia imperscrutabilis techna barbarico astudigna, cuius Herodotus sub persona Histiæi authoris meminit. Is imperante Dario in terra Asia non ignobili loco natus, cum in Perside apud regẽ ageret, & Aristagoræ, vt ab eo deficeret, vellet furtiuo scripto nunciare, veritus, ne si non accuratè nuncium misisset, res prodita maximum sibi periculum afferret, huiusmodi astum comminiscitur. Seruo suo diu oculorum ægritudine laboranti capillum ex capite, tanquam medicari voluisset, deradit, & eius capiti leui attramento literarũ formas imprẽsit, quibus idiosum, quod nunciare in animum induxerat, scriptum erat. secum deinde, donec capilli renascerentur, domi retinet, quod vbi factum est: illum ad Aristagoram dimittit, iubens cum ad eum veniisset, illum admoneret, vt quemadmodum ille nuper fecerat, sibi caput deraderet, seruus cum ad Miletum ad Aristagoram veniisset, domini iussus memor, Aristagoræ rem significat, ille rem frustra non

non fore (vt erat) ratus, commissum exequitur, sic nuncium percepit.

CAPVT. XIII.

Furtiuæ literarum notæ, quibus maiores in scribendo vsi sint.

EXpositis ijs, quæ de characteribus, qui sine artificio cerni non possunt, proximum est de ijs verba facere, qui per se sub visum cadent, alioquin technis impliciti. Sed quoniam hac in re nonnullos prisci modos inuenerunt, qui multum à nostri temporis dolis & inuolucris differũt, veterum primum huiusmodi scribendi rationem prosequemur, occultos mox nostri temporis scribendi modos in secundum librum differemus. [a] Maiores itaque cum res, vel tempus obscuritatem exigeret, varijs in scribendo ambagibus vsi sunt: testes sunt Suetonius & Gellius, qui hac scribendi ratione C. Cæsarem in epistolis ad C. Oppium, Cornelium Balbum, Ciceronem, & cæteros familiares, qui res eius domesticas, vt absentes curabant, vsum esse meminerunt. [b] Occultè scribendi modus hic erat, vt literarum potestas commutaretur, & primas literas quarta quæque succedens indicaret, quò fiebat, vt scriptum sæpissimè sine coagmentis syllabarum componeretur, ita vt inconditè literas positas putes. inter eos verò interpretandi clãdestinũ commerciũ erat: Res exẽplo dilucidior fiet. Pro A litera D ponebatur, E pro B, F pro C, & de reliquis in hunc modum, sic

[a] Secunda species.

[b] Modus maiorum.

[c] Prima ratio eiusdẽ περὶ ἀντιστοιχείωσιν.

in legendo sonus cuique suus, & potestas reddebatur, & occultè scriptum legebatur. Extat de hoc scribendo modo[d] Probi grammatici satis curiosus commentarius, in quo de occulta literarum significatione à C. Cæsare scriptarum pertractatur. Aliter vero literarum potestatem Augustus commutabat, cuius extat scriptum ad filium huiusmodi. Quia innumera incidunt assidue, quæ scribere alterutrũ & secreta esse oporteat, [e]habeamus inter nos notas si vis tales, vt quicquid scribendum sit, pro vnaquaque litera, succedẽtem scribamus hoc modo, vt pro A ponamus B, & C pro B, & de reliquis in hunc modum, & pro Z duplex AA, vt à nouissima ad primam duplicatã redeamus: hic fuit Augusto scriptum obscurandi modus. [f]Aliter Cicero, (vt aliquibus videtur) qui instar dictionarij librum conscripsit, in quo singulis verbis singulas notas, quibus illa significarentur præfixit. Tantaque erat notarum & verborum[g] copia, vt quęcunque latino sermone scribi possent, suis notis exprimerentur.[h] Vnde character hic M MVNDVM significabat, hic M MODVM, hic ij HOMINEM, & hic F TEMPVS, alius in hunc modum h' SYLLABAM alius verò sic ↄ ACCOMMODABAT, huius geneneris reliqua erant, quæ in eo libro commentus ille fuit, quibus pro exprimendis occultè animi conceptis vterentur. Nec defuerunt ex priscis autoribus, [i]qui pro notis verba scriberent.

De probi libro, cuius meminit Agel. noct. Att. lib. 17. ca. 9.

e 2 ratio.

f 3 ratio.

g vbertas.

h De discrimine harum notarum mouuimus in cap. 3.

i 4. ratio

Cap.

CAPVT. XIIII.

Antiquorum ſcribendi modos noſtra tempeſtate vanos & inutiles eſſe.

HAEc priſci commenta ad ſcriptum obuelandum inuenerunt,[a] verùm vt de ijs verba faciamus à ſcythala initium auſpicabimur. Quotus igitur quiſque noſtra tempeſtate erit, qui maximis & arduis in rebus, quæ deſiderant occultari, capitis ſui & fortunarum diſcrimen in ſcytale ſecuritatem reponendum tutò exiſtimabit, quin potius à quouis vel minimum curioſo id genus ſcripti artificium cenſeat facilè poſſe deprehendi? quis autem rurſus non intelligat, non alia ratione illud, quàm in eum modum, quo ſcriptum fuit compoſitum, debere interpretari? in ligno verò cum ſcriberetur circumuolutum non agnoſcat, quod ſi digitis vel ſurculo æquatæ craſsitudinis complicetur, quis non videat iterum coeuntibus partibus ſtatim faciliimè ſcriptum aperiri?[b] Iam verò quàm vanum in pugillaribus ſcriptum ſit, videamus. Ego quidem meo iudicio exiſtimo in hunc modum moleſtius eſſe ſcribere, quàm cuiquam, qui vel mediocris iudicij ſit, latens ſcriptũ indagare, parumq́; conferre hác ſcribendi ratione noſtra ætate fuiſſe ſublatam, vt eò minus occulta fraus prodi poſsit, ſiquidem etiamſi nulla priſmoris notitia haberetur, certè rem ipſam [illegible] detegeretur.[c] Sed neque illud ſatis tutum eſſe [illegible] deraſis capillis capiti, inſcribant [illegible] hærere, ſiqu[illegible]

a [illegible]

c [illegible]

ſudore, cui caput eſt obnoxium, facilè poſſunt aboleri, quod ſi acu etiam cutis perforetur, ne hoc quidem ſatis ad ſuſpicionem ſufficiet, ſi is, qui inſcriptionem gerit intercipitur, tum enim diligentiſsima fit inquiſitio, metus & neceſsitas vigilantiam præſtant, nec prius ſatis ſibi factum putant, quã cũcta penitus, quib. veritas eruatur, exquiſierint, nũc pollicitationibus quæruntur illicita, nũc minis terror incutitur, quod ſi hæc parũm proſint, ſupplicijs & tormentis res agitur, at ſi ne hoc quidẽ prodeſt, ne interim literæ furtim perferantur, non ſolum caligæ & ſoleæ perquiri ſolent, veſtes eximi, & futuræ diſſolui, ſed ne à viſcerib quidẽ perſcrutãdis abſtineatur, tantũ abeſt, vt illi ab inquiſitione intactũ caput relinquant. Sed hactenus de huiuſmodi literarũ velaméto, nunc ad notas, quib. ijdem vſi ſunt, verba conuertamus, de quib. ne ſermo nimis in longum in re ludicra protrahatur, nil eſt, quod dicam, niſi vaniſsimas eſſe, quęq; vel à pueris poſsint facilè agnoſci: obſeruata .n. characterum poteſtate, qui ſæpius repetuntur, nemo eſt quin videat, parum conferre ad ſcripti obſcuritatem characterũ poteſtatẽ immutari neq; ſolum poteſtatem, ſed etiã figuram ſiquidem ne latens ſcriptum mentis inquiſitione eruatur, parui videtur referre characterem vẽl barbaricũ eſſe, vel aliam quamuis formam pro charactere depingi, modo compertum ſit, quo ſermone charta concinetur, isq; ſermo interceptori minimè obſcurus exiſtat. Sed vt de Ciceronis inuẽto loquamur quis eius laborem in eiuſmodi notis perquirendis citra nauſeã ſubibit, vt tot ſibi characteres effingat,

d 4. de notis quibus hac in re vſi ſũt plerique, veteres.

e 5. de notis ciceronianis.

gat, quot rebus ſingulis, quæ vſu venire poſſunt, vt ſinguli aptentur ſufficiant, quibus quamuis tuto ſcribi poſsit, quomodo tamen paucis diebus, ne dicam horis idem conſcius interpretabitur, qui hunc verborum indicem retineat? Abeant igitur cum ſua vetuſtate tam copioſa veterum commenta, nos animi occulta conſilia ſcripto commiſſuri, nequaquam ijs tutos exiſtimabimus longe alios aſtus, longeque aliam vafritiem hæc ætas videtur expoſcere, in qua vel infantes nondum verba balbutire cognouimus, cum ſubdolæ mentis quædam ſigna, veluti malitiæ primitias ingerunt, quaſi à nutricis vberibus ſimul cum lacte illam ſuxiſſe, ne dicam à matris vtero contraxiſſe videantur, quare in vſum, qui velint hæc admittant, nos certè ſicubi res occultiſsimas neceſſario latebras expoſcit, pro rerum occaſione, illis nequaquam vitæ & fortunarum diſcrimen committendum ducimus, niſi res minoris eſſe videatur, vt in re occultanda nimis laboremus, cuiuſmodi igitur ad hæc aſtus ætas noſtra protulerit, nunc in medium proferamus.

Caput XV.

Furtiuas literarum notas fieri, quæ cerni non possint, tum earum ratio & vsus.

[a] μετάβασις *methodi rationem indicans.*

Diximus,[a] quę ad scriptum sic operiendum, vt locus, in quo facta sit inscriptio, scriptum occultet, commenta priscorum ætas induxit nunc inuisibiles scribendi modos, quos eorum vice nostra solertius indagauit videamus. Scribendi modum inuisibilem nuncupamus, quod nisi ratio adhibeatur, qua scriptum indicetur, characteres intuẽtis omnino visum effugient, ita vt is, cui scriptum destinatur, notas exponendi modum ab eo qui scripsit præcognitum habere oporteat. [b] Porrò hoc scripti genere, quoniam multum habet obscuritatis, in maximi momenti rebus, quas non parum interfit occultari, potius quàm quouis alio vti expediet, præsertim si sub eo scripti etiam perplexitas occultetur, quare ne quid omissum videatur, quod ad præsentem materiam possit pertinere, ea de re aliquot modos præscribemus, quos è nostris naturalis Magiæ antea experimẽto comprobatos, huc transtulimus, nihil enim ibi commissum est, quod verum antea non indicasset euẽtus, quos repetere hoc loco non inopportunum videtur, quorum quãuis alii etiam lippis & tonsoribus noti sint, eos tamen exigente materia non præteribimus. [c] Fiunt itaq; literæ, [d] quæ interdiu delitescant, noctu verò luminis absceſſu vel tenebris conspicuæ fiant, quarũ scriben-

[b] *Commẽdatio huius rationis.*

[c] *Ratio seu modus*
[d] *Subdiuiſio.*

ſcribendarum ratio eſt huiuſmodi: e Nitedulæ capiantur, ex quibus humor ſtillatorijs vaſis accuratius extrahatur, quemadmodum in Magia docuimus, tum ea ex aqua graphicè ſupra chartam notæ exarentur, quæ in re ſi ſeduli fuerimus, nequaquam interdiu characteres apparebunt, noctu verò igneo colore nitentes videbuntur. f Alij verò ſecus ſalicis corruptum aqua lignum diſtillant, & extracto liquore characteres deſcribunt: licet hic ſcribendi modus à ſubtilitate potius, quàm à facilitate & vtilitate commendandus ſit, neque enim ſine faſtidio ſic res perfici poteſt, & facilè fit, vt opus laborem fruſtretur, nam ſi ab intercipiente igni exponitur, ſtatim ſcriptum detegitur. g Poſſumus verò aliter conſequi, h vt in alba charta, alianè corporis parte inſcriptæ notæ delitescant, & cum opus fuerit detegantur: Super brachium vel dorſum, aliudnè i membrum aceto vel vrina clanculum fiat inſcriptio, eaque exiccetur, vt ne veſtigia quidem appareant: Vt verò ſcriptum exponatur, fuligo vel combuſta papyrus exteratur, ſic enim literæ intermitebunt. k Vel aliter ſi adipe vel ſepo, alioquè pingui, vel gummi delineentur notæ, & carbonis inde, vel combuſtæ chartæ pollis inſpergatur, vt detegat. l Hoc fortaſſe aſtu (vt m Polyænus græcus ait) Attalus victimæ inſcriptione impreſſa vſus eſt, hic enim vt ſuos milites [illegible] agendum cum Gallis hoſtibus, qui [illegible] erant, impelleret, non parum re[illegible]s, ſi eorum animis indubitatæ vi[illegible] proponeret, ludicram rem, alioquin

e *prima ratio.*

f *ſecunda ratio*

g *11. Modus.*
h *prima ratio, de qua & alibi.*
i *2 ratio.*
k *3. 4. 5. 6. ratio.*
l *Exemplum*
m *Stratagem lib. 4.*

vtilem, huiusmodi cum sacrificaturo vate commi niscitur. Ante cõflictus diem victoriam parat, tum Sudinus vates sacra faciens, deos precatus libat, & victimam dissecat, at Rex contrito gummi in dextram manum inscribit Regis Victoria, inscriptionem hanc à dextris ad sinistra producẽs, cumq; viscera extrahentur, manum in calidiorem ac fungosum locum supponit, abstergitq; inscriptionem. Sed vates reliquas partes percurrens, & sua munera obiens, conuertit particulam, qua inscriptio continebatur huiusmodi, Regis victoria, hæc res vulgata ingenti cum militũ gaudio plausuq; excepta est, vt alacriores, promptioresq; ad pugnã animos indicarent, sic quasi non dubiæ spe victoriæ adducti, ac pollicito numine freti, acriter pugnantes Gallos superarunt. Sed ad rem redeamus. n Id etiam præstabit lac ficulneum, si eo alba charta describatur, & postmodum ab amico scriptum carbonis polline insperso confricetur, & detergatur: fit enim vt literæ statim nigrescãt. o Ad id etiam confert (vt Plinius refert) tithymali lac ad designãdas notas, & super illud insperfus cinis ad detegẽdas, eoq; modo multi, vt ille testatur, adulteras alloqui maluere, quàm codicillis p Cõfirmat hoc Ouidius admonens in arte amandi puellam quemadmodum cum amantibus tutò per scriptum colloquatur.

n 7. Ratio.

o 8. Ratio.

p Testimoniũ

Tuta quoq; est, fallitq; oculos è lacte recenti
Littera, carbonis puluere tange, leges.
Fallet & humiduli, quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.

q 3. Modus ex multiplex.

q Literæ autem, quæ igne conspicuæ fiunt, quamuis

uis ferè vulgatum ſit, queadmodum efficiantur, earum tamen rationem hic tradere non videtur abſurdum. Epiſtola ab eius rei, quæ ſcribitur, ſuſpicione prorſus aliena ſumatur, tum omiſsis ſpacijs minimè neceſſarijs, literæ, ſyllabæ, & dictiones oportunè humenti ſucco citrij, vel medici mali, vel cæpę, vel omnium ferè acrium ſucco iterum delineentur: nã ſiccato humore inconſpicuæ fiũt, & eæ tantum, quas ſolum atramentũ delineauit, apparebunt, cæterę delitescent, ita, vt qui legat tabellam inutiliter ſcriptam & vanã opinetur: at ſi pagina igni admota incaluerit literarum rurſus lineamenta clariſsimè indicabit. Eſt & ſalis genus, quod ammoniacũ vocant, hoc contuſum, & aquę immixtum literas quidem ſcribenti albas reddit, quæq; cum papyri colore vix internoſcatur: verùm ſi admoueantur igni, nigræ apparebunt. Succus autẽ ceraſorũ ſi calamo adhibeatur, viridi colore ſi cyclamini, ruffo literas deſignabit: ſic varij fructuum ſucci, varios quoq; igne colores indicabũt. Hac ratione acceptis, remiſsisq; amatoris tabellis, puellæ amantes ſæpe parentum cuſtodiã fruſtrantur. [n] Fiunt quoq; characteres, qui non niſi combuſta papyro inteꝛniteant: Modus talis eſt: Literæ gummi, vel quouis ſalis genere, vel calce in papyro producantur, quæ cum per ignem apparere nequeant, combuſta denigrataq; ſtatim papyro characteres albicant. [o] Fieri quoq; poſſunt literæ, quæ niſi charta aquis mergatur, legi non poſsint, eas delineandi modus talis eſt: Alumen aqua diſſoluitur, eoq; diſſoluto characteres deſcribuntur, qui cum ſiccescunt, conſpici deſinunt, vt

1. 2. 3. 4. 5. 6.

[n] 4 Modus

[o] Quinti modi 1. ratio.

verò

verò legi posſint, charta aquis immergitur, ſic
p 2. Ratio. immeria characteres conſpicuos reddit. p Idem etiam aliter fit: In vitreis Chymiſtarum vaſis è calcantho humor diſtillatur, eoq; in papyro characteres formantur, & ſic fallent intuitum: Vt verò cerni poſsint in omphacitis gallæ aquam charta, vel
inſerbuerit q6 Ratio ſeu modus. in vinũ, in quo ea inſeruerit, mergitur. q Vt verò alibi magis quàm in charta ſcribi poſsit, hoc modo ſcriptum fiet quod lactis cãdorem imitabitur: Lithargyrus primo teritur, tritus in fictile, vbi ſit aqua aceto commixta immittitur, & decoquitur, & per colum traijcitur, mox ſeruatur, tum in limonis citrigeri ſucco in lapide, vel aliqua corporis parte, vel alibi exarantur notæ, illæ ſiccato humore minime apparebũt: ſed vt legi poſsint, ea lithargyri aqua madefactæ, conſpicientur lactis candorem imitari. r Poteſt etiam epiſtola hoc modo con
r 7. Ratio ſeu modur Eiuſdemq; ſubdiuiſio & ratio 1. cinnari, vt ea, quæ volumus latere, mediis interſus qui cernuntur ſpacijs ſcripta deliteſcant, cumq; opus ſit, ablitis, quæ prius apparebant, cerni poſsint. Modus hic erit: Stillatitio chalcãthi liquore (vel affuſa in illud feruenti aqua, dum illud ſolutum fatiſcat) ſuper papyrum arcana literarum lineamenta deſignentur, cum arefactæ ſint, illicò celantur, cæterum vt inane ſcriptum deleatur, hac ratione fiet. Combuſta palea, vel ſalicis carbones ſuper porphyreticum marmor triturentur, tum omphacite galla in albo vino decoquatur, ſicque humore in ſpongiam attracto, vernaculus color ater obliteratus deliteſcet, priſtinus verò, qui
s 2. Ratio. delituerat, refricatus apparebit. s Fiet idem, ſi commune atramentum tantum aqua diluatur, quantum

tum illa occultandis literarum lineamentis satis sit: eoque modo totum id, quod volumus latere, describatur, tum atramentum ex carbonis, salicis, vel paleæ combustæ polline paretur, eoq; super albicans scriptum inania, quæ velimus describantur. Huiusmodi atramentum parum aut nihil à verò differt colore. Cæterum vt arcanum scriptum legi possit, vino in eadem galla decocto, spongia pagina detergitur: sic quod prius apparebat scriptum, delitescet, quod verò cerni non poterat, indicabitur. 13 Verum si libuerit characteres sic designare vt nisi lumen vel syderis vel candelæ interponatur, cerni non possint, in hunc modum fiet: Cerussa aliusvè color gummi liquefacto immiscebitur, ex eaque immixtione materia chartæ concolor parabitur, vt nihil ab ea discernatur, tum qui nuncium sit excepturus, charta oculis & lumini interposita, subobscuras characterum formulas conspiciet fit enim ratione optices, vt ea materia parum densa, dum opposita externo lumini, impedit, quo minus viteriores radij ad intuitum nostrum perueniant, conspicuam nobis lineamentorum vmbrã efficiat. 14 Fieri etiam potest, vt nigra charta albos characteres cõspicuos reddat: Ratio est hæc: Oui luteum albumenq; commiscentur, vt instar scriptorij atramẽti liquescat, eo liquore literarum figurę in papyro protrahũtur & exiccãtur, tũ super exiccatã chartã color ater inducitur, eaq; iterũ exiccata mittitur, verũ vt literę conspici possint, lato ferro chartę superficies eraditur, sic enim fiet, vt sublato inde atra-

13 Ratio, & modus.

14 Ratio, & modus.

atramento, vbi literæ erant, earum albi coloris signa conſpiciantur. x Maximè quoq; tutum fuerit ouo literas inſcribere, quod ſua non carebit fallacia: y Alumen & galla tunditur, pollis aceto immiſcetur, donec atramenti inſtar liqueſcat, hoc modo parato liquore characteres ſuper oui cortice deſignantur, & exiccantur: inde muriæ vel acri aceto imponitur illud, vbi cum quatriduum permanſerit, poſtmodum eximitur, & exiccatur, ad amicum mittitur, tunc enim literæ amplius foris non apparent: Vt verò is ſcriptum legat, igni illud admouebit, & toſtum emendabit, ſic intus characterum ſigna cõſpiciet. Fit idẽ alia ratione: z Cæra ouum circumlinitur, in eaq; ſtylo ferreo literę delineantur ad corticem, tum humore ex aceto, & gallis comparato fatiſcentes rimæ complentur, & exiccantur: per diem ſubinde ouum in aceto ſeruatur, mox ablata cæra ad conſcium mittitur, at ille eo decocto & mundato, in peruio cortice & duro albumini impreſſos characteres inueniet. Sed quoniam ea, quæ obſcuras characterum notas præcedere viſa ſunt, ad iuſtam metam produximus: proximum eſt, vt hoc clauſo volumine, inſtantia, quæ noſtri muneris magis propria ſunt, ſecundo libro proſequamur.

x 10. Ratio ſeu modus

y 1. Eiuſdem ratio.

z 2. Ratio.

Finis primi libri.

IOAN.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE OCCVLTIS SIVE FVRTIVIS LITERARVM NOTIS

LIBER SECVNDVS.

PROEMIVM.

QVid olim notæ & quorsum à maioribus earum vsus inductus sit, primo volumine indicauimus. Proximum nunc est occultè scribendi, ijsque vtendi modos: vt tutò epistolis arcana committantur, tum ne illę intercipiantur prosequamur. [b] Huius voluminis materiam quatuor in partes diuidemus, eos primum modos, qui artificiosa legentes simulatione deludent indicabimus: notarum deinde inuolucra, quæ non nisi magno cum labore interpretari possint suggeremus: mox ea prosequemur, quæ tãta doli perplexitate inuoluũtur, vt ne Oedipi quidem conatus non frustrentur: tum ad ea procedemus, quæ non modo peruestigari nequeant, verùm etiam nullam doli, aut rei sub adulterinis literis contentæ, suspicionem relinquant: sed vt alterius propositi scriptum negligendum præbeant. [c] Verùm dicet aliquis, quorsum in re tã friuola tantũ laboris impẽdiũ? Quotus.n. quisq; tã rudis & obesi ingenii erit, qui in his componendis, postquam huic negotio aliquandiu operam dederit, peritus non euadat, vt ad effingendos id

a νάμνησις
1.
2.
3.
4.
6.
b Diuisio.
c Obiectio.

genus nouos & diuersos scribendi modos sine magistro facilè idoneus non existat? qui præterea tam multi esse poterunt, vt ijs, neq; volumen capiendis, neque quisque percensendis satis esse videatur? a Non difiteor nouas posse horum characterum figuras ex arbitrio quemlibet confingere, verùm non omnes eiusmodi erunt, vt & scribenti & interpretanti nauseam non pariant, at qui nos eos modos tradere conati sumus, quorum præter multiplices literarum characteres in omni ferè scribendi ratione, cum facilis erit vsus, tum verò facilior exemplum habentibus ad percipiendum interpretatio, eo enim penitus sublato, omnino perdifficile erit, vt scriptum legi posse nullo planè modo videatur, Sed quoniam innumeris penè modis hæ scribendi rationes possunt variari, nos ex ijs aliquas, quę insigniores vitæ sunt attigisse satis erit, ad quarum exemplaria quiuis nouas & præstantiores poterit comminisci. Sed ne longius sermo protrahatur, ad eas pręceptiones oportunum fuerit accedere.

a Solutio.

Caput. I.

Quid sit occultis seu furtiuis literarum notis scribere.

NIl aliud furtiuis literarum notis animi sensa committere appellamus (quod in hoc volumine præcipuum intendimus) quàm eo scribendi vti artificio, vt quod per epistolam nunciare velimus

mus,ita occultemus, vt non alia ratione, quàm ea quæ à nobis inducta est posſit interpretari, quo fit, vt huiuſmodi ſcriptum nemini niſi amico, cui res noſtras percipi volumus, facilè cognoſcatur [a] Huius verò artificij tria potiſsimum ſunt genera, tria enim præcipuè accidunt literæ ordo, figura, & poteſtas: [b] quare alia ſcribēdi ratio ordinis permutatione obſcuratur, vt ſi ROMA pro eo quod eſt AMOR ſcribatur. [c] Alia figuræ commutatione, vt ſi pro formis noſtrarum literarum quiduis aliud ex arbitrio depingatur, & ſua quæque literæ poteſtas forma exprimatur. [d] In hunc modum Eſdras ſcriba & iuris peritus (vt Hieronymus in libri Regum præfatione teſtatur) cum eum librum ſcriberet, in quo leges continebātur, nouis characteribus vſus eſt qui poſtea à Iudæis vſu recepti, omnibus temporum ſucceſsione perſpicui facti ſunt, vt non alius apud Hebręos characteris vſus etiamnum perduret, quàm eorum, qui tunc nuper reperti, erāt obſcuri. [e] Alia permutata figurarum poteſtate obſcurior redditur, vt ſi pro vna Tyriorum litera, alia Palamedis, & pro Palamedis vna Simonidis Melici pariter alia reponatur, vel ex aduerſo. Nam ſi [f] veterum monumentis fides habenda eſt, Tyrij apud Græcos literas induxerunt numero ſexdecim, poſt hunc Palamedes quatuor, demum Simonides totidem adiunxiſſe traditur, ita vt omnes quatuor & viginti numerum abſoluant. Hęc ſunt præcipua occultè ſcribendi genera, verùm ex ijs multæ ſpecies emanāt, quæ pro diuerſa eorum compoſitione variantur, nam & ordinis tranſpo-

a diuiſio.

b 1. Genus.

c 2. Genus.

d Exemplū. De quo bellar min Grammat. Hebrai. & quadam aliter paulò in Siclo Mōtani, & apud Angel. Roch. biblioth. vaticana pag. 82.

e 3. Genus.

f Plin. lib. 5. cap 12. & lib. 7 cap 56 Tacit A[illegible]al. 11 & ib[illegible] p. Zil. Gyrald. de p[illegible] di[illegible] 1 [illegible]

sitio, figuræ forma, & potestatis functio multiplex esse potest, & ea simul posita diuersimâ obscurâdi scripti perplexitatem efficiunt vnde tam multa, diuersaque esse possunt genera, quàm varia excogitantium in omni tempore ingenia. Sed hæc suis locis inter legendum fient clariora, quare velle hic ea percensere absurdum esse existimo. Nunc ad reliqua transeamus.

Caput. II.

Quod per literarum transpositionem occultè scribi possit.

a 1. *Genus* μετάθεσις *seu potius generatim* θέσις *varia.*

VT igitur ad occultè scribendi modos acceda mus, ratio poscit, vt ab ordinis transpositione, & in hoc genere à simplicissimis & scriptu facillimis exordiamur, initijs enim simpliciora magis conuenire videntur, talique ordine omnes ad disciplinas commodius prouehimur, vt primum cognitu facilia, mox aliquanto difficiliora, & minus simplicia discamus. [a] Quare inter cæteros talis scripturæ modos qui ab huius rei non ignaris circumferuntur, hic primum occurrit, qui eo artificio contegitur, vt literæ certo ordine seruato, in scripto transponantur. [b] Huius generis duplex ratio esse potest, altera erit, quæ suspicione prorsus carere videbitur, altera, quæ licet suspicionem afferat, se tamen sua obscuritate tuebitur, nisi nimis curiosus interceptor, obseruato literarum ordine, quomodo literarum nexus transferatur deprehendat. Prioris modi ratio hæc est.

b 1. *Modus transpositio* μετάθεσις.

c Ὑποδιαίρεσις *seu subdiuisio eiusdem.*

Propo-

Propoſito primum veſtræ ſententiæ exemplo, vt tutius ſcribatur duæ ſtatim lineæ capiantur in quibus literæ collocentur, prima tum litera in ſuperiori verſu, proxima in inferiori, rurſus tertia in ſuperiori, quarta itē in inferiori alternatis vicibus reponantur, quoad tota ſpacia literis compleantur mox ijs perfectis binæ aliæ ſumantur lineæ, quæ pari modo literis occupentur, donec totus ſenſus expleatur, quo fiet, vt binæ extremæ linęe aliquando ambæ dimidiatæ remaneant. Hęc ſententia notata primum noſtris characteribus ſubijciatur exemplo. TVI PRIDEM ARDENTISSIMO AMORE INCENSVS SVM, VERVM SIGNIFICATIONEN ADHVC NVLLAM DEDI, HABITA RATIONE VERECVNDIÆ TVÆ, ET PARENTVM, QVARE NISI AMANTI SVBVENTVM SIT, TVA VICTVS SAEVITIA COGAR VITAM DIMITTERE. d 1 ratio.

Hæc verba ſi ad eam formam ſcripto committenda ſint, transpoſito literarum ordine tale ſcriptum indicabit.

tirdmretsiomricnusm,eùsgiiai
nmdunupieadnismaoenessuu
rminfctoeahculaddhbtrtoeee
udæueprnuqaeiimniuulmei,ai
aainurcnitæ,taetm,urnsaatsbe
nust,uucusutaoautmiitr
tmitaitsæiicgriadmtee.

Sed perplexius & inuolutum magis ſcriptū erit, e 2. ratio.

ſi numerus verſuum adhuc duplicabitur, vt quatuor primum lineis conſtitutis, literæ eo ordine collocentur. vt prima primi verſus initio, proxima quarti tertia in fine primi, quarta in fine poſtremi, quinta deinde initio ſecundi verſus, ſexta initio tertij, ſeptima in calce ſecundi, octaua demum in calce tertij diſponatur, & idem poſtmodum ordo ſeruetur, vt ſubiecto exemplo res clarius ſuggeretur.

t m s r u u i m l h t e u n e n n u i i u e u o b
a, d a s s i i r i r e o c m g i u d t e d p q i u s t
u m a r æ e r d n n i e n m t d i n a e u n o c e a u
i a u a b i t e a r e t r a i u e f r s o i e u a s e s m c a l a
i c æ t n t t m s s m t n n i m h t i u n m d p
u s o m r i a u u
c t u i t t a u
t i i t e a c s
a æ g d e m r i i

Sic variata ſemper literarum tranſpoſitione, complures inuolutos ſcribendi modos nanciſcemur, quos poterit quiſq; ſuo more inducere, nobis .n. hæc attingere videtur ſatis.[f] Fiet etiã aliter, vt eæ literæ in principio & medio tantũ deſignato ordine, vel principio & fine tantum, vel in principio medio & fine ſimul collocentur: non tamen facilè erit ad hoc ſignificantes ſemper dictiones ſuppetere,[g] atqui quoties id commodè fieri non poterit, non ab re erit, tale ſcriptum componere, vt nullũ verbum, quod aliquid ſignificet contineat, vt alienus interpres ignoti idiomatis opiniõe ambiguus teneatur, quod etſi ſuſpicione nõ carebit, artificij tamen nequaquã admonebitur, præſertim ſi epi-

f 2 [modus] ſeu potius ἐπεύθεσις

g Nulla ſuppetente dictione ſignificante

ſtola

ſtola græci, vel barbari alicuius ſermonis, cuius cognitio interceptori futura non ſit, ſonum imitetur Exemplum ſubſcripti thematis ſubijciam, vbi ſignificantes literæ in initio, medio, & fine collocantur.

CVM DIVTIVS INTER NEAPOLITANOS ET HOSTES PVGNATVM ESSET, SPE OMNI SE ABDICARE COACTI, RETRO ABIERVNT.

Cheurim driſu traſiberu ſin thimelior nieba perofil iutla nos eliteteblah orſet erſip, vlogeon, aſtiu mes ſſett ſtepole olmin irſileſonimie asbidica rec oſtaric tir eſtur oab imenr vrnot.

CAPVT III.

Occulta literarum tranſpoſitione aliter ſine ſuſpicione interpretem deludi poſſe.

PROximum nunc eſt alios occultos ſcribendi modos, qui quodam verborum velamento obducti, interpretem artificioſa ſimulatione deludent, quod ad hãc partem videtur ſpectare proſequamur. Huiuſmodi ſunt lepida nonnulla epigrammata, aliaq; poetarum carmina, quæ lectores dulci quodam artificio deludunt, quæ ne quid præteream, quod ad rem facere poſſe videatur apponam: nam & hæc ſuum dolum habent vt cum amicis liceat ſuauiter interdum & interpretẽ velata verborum imagine detinere, q̃ iucunda vrbanitate non carebit.

hanc rem nullæ afferri, certæ præceptiones poſſunt, ſed authorum exempla ſatis erit afferre, vt ſi quis in hanc formam ludere velit, ea imitetur, poteſt enim ſibi quiſque multiplicem ſic iocandi rationem ex arbitrio confingere. In hũc modum amicus ad amicum ſcribendo iocatur.

Ecce tibi mitto caput Veneris, ventremq; diAnæ
Latronis caput, & poſteriora canE.

Quibus verſibus ſalutationem mitti ſignificatur per verbum Vale, cuius ſcribendi literæ primæ, mediæ, & vltimæ in dictionibus Veneris, diAnæ, Latronis, & canE requiruntur. Eſt & nonnullorũ labor huiuſmodi verſuum capitibus literas præfigere, quæ ſententiam abſoluant. Talia ſunt Erythreæ Sybillæ, quæ græcè de venturo Chriſto circumferuntur carmina, quorum ſententia latinè, ijſdem numeris ea ratione ſeruata, vtcunque fieri poterit, ſic expreſſa eſt.

„Iudicij ſignum tellus ſudore madeſcet,
„E cœlo rex aduenìet per ſæcla futurus,
„Scilicet in carne præſens, vt iudicet orbem.
„Vnde Deum cernent incredulus atq; fidelis,
„Celſum cum ſanctis, æui iam termino in ipſo.
„Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipſe,
„Cum iacet incultus denſis in vepribus orbis.
„Reijcient ſimulachra viri, cunctam quoque gazam,
„Exuret terras ignis, pontumque polumque,
„Inquirens tetri portas effringet Auerni.
„Sanctorum ſedes, cunctæ lux libera carni

„Tra-

„ Tradetur: fontes æterna flamma cremabit,
„ Occultos actus retegens, tum quisq; loquetur.
„ Secreta, atq; Deus referabit pectora luci.
„ Tunc erit & luctus, stridebunt dentibus omnes,
„ Eripitur soli iubar, & chorus interit astris:
„ Soluetur cœlum lunaris splendor obibit,
„ Deiciet colles, valles extollet ab imo.
„ Non erit in rebus hominum sublime, vel altum,
„ Iam æquantur campis montes, & cærula ponti,
„ Omnia cessabunt, tellus confracta peribit.
„ Sic pariter fontes torrentur, fluminaq; igni
„ Et tuba tunc sonitum tristem demittet ab alto.
„ Orbe gemēs facinus miserum, variosq; labores,
„ Tartareumq; Chaos monstrabit terra dehiscēs.
„ Et coram hoc Domino reges sistentur ad vnum.
„ Recidet è cœlo igniſq;, & sulphuris amnis.

Hos versus [e] Augustinus in libris de ciuitate Dei scriptos reliquit, quos à Flactiano clarissimo viro græce scriptos se accepisse tradit, in quorum capitibus ordinata singularum literarum serie hæc verba legebantur, Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ υἱὸς σωτὴρ, quod latinè est IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR. Verùm in ijs latinè vtcunq; redditis, hac de causa (vt Augustinus inquit) non potuit bene is sensus occurrere, quod in græco versu v initio dictionis posita, in latino seruari nequiuit, nulla est enim latina dictio, quæ à tali litera inciperet, & sententiæ congrueret, pari modo de cætero ad hāc rem peccatum est. Horum quoq; verborum græcè primæ literæ coniunctæ ἰχθὺς efficiunt, id est Piscis, quo nomine mysticè Christus interpreta-

[e] *lib 18 cap. 23. vbi viues Græcos adducit multò cōmodiores. Videatur & Did. Con. Var. resolut. lib 4 cap 17. nu. 4 vbi si recte obserua ut Ciceronem huius versio. nu authorem laudat.*

tur, qui in huius mortalitatis abyſſo, velut in aquarum profunditate, viuus, hoc eſt expers peccati eſſe potuit. *f* Iocatur pari modo Plautus in argumentorum verſibus, dum comœdiarum titulum in eam rationem ſic exprimit Amphitrvo.

f 2 Exemplũ aeroſtichidu.

„ Amore captus Alcumenæ Iupiter.
„ Mutauit ſeſe in formam eius coniugis,
„ Pro patria Amphitruo dum certat cũ hoſtibus,
„ Habitu Mercurius ei ſubſeruit Soſiæ,
„ Is aduenientis ſeruom, & dominũ fruſtra habet,
„ Turbas vxori ciet Amphitruo, atq; inuicem
„ Raptant pro mœchis, Blepharo captus arbitrer,
„ Vter ſit, non quit Amphitruo decernere,
„ Omnẽ rem noſcũt, geminos Alcumena enititur.

In hunc modum itaq; literis furtim ingeſtis ſenſus occultatur. *g* Poſſunt & alio modo ſcripti literæ occultari, vt per initia dictionum diſpergantur, quare totidem dictiones eſſe, quot literas neceſſe erit, eæ tamen quò magis rem ſeriam videbuntur innuere, eo minus ſuſpicionis habebunt, vt quando hic ſcribendi modus facili interpretationi eſt obnoxius, ſimulatione muniatur. *h* Huiuſmodi erit, ſi mulier amanti Cave A Fratre ſignificatura ſic ſcribit.

g 3. ratio ſeu potius alius modus τῆς ἐπενθέσεως

h Exemplũ.

Carmina autem Vergilij erunt à Franciſco recitata ante tuum. Regem Euſebium.

i Poſſunt & in eum modũ deligi verba, quæ opportunas ſcripti literas non primas, ſed poſtremas, vel medias, ſemper tamen vnico ſeruato ordine ex arbitrio contineant. *k* Aliter Priapus qui ſimili ferè verborum ambage ſententiam non literis ſed ſyllabis celando, ſic in fures Pædicare ſe velle minãs

i 3. rationis variatio

k Alius modus per initiales.

ioca-

iocatur.

PEnelopes primam, DIdonis prima ſequatur,
Et primam CAni, ſyllaba prima REmi.
Quodque fit ex illis mihi tu deprenſus in horto
Fur dabis, hac pœna culpa luenda tua eſt.

[l] Eſt alius ſcribēdi modus, vt cum perlegeris te laudari, vel ritè ominari, eaſdem deinde dictiones ſi præpoſtere leges, contrarium percipies ſenſum. Adſunt cuiuſdam verſus.

[l] 2. Modus τῆς θέσεως παλινδρόμως ſeu recurrentes.

Sors mala, non mala mens, fatum, non crimina vitæ,
Viſere iuſſerunt te loca Thiſiphones.
Suplicio tibi ſit facilis, nec verbere multo
Tundere compellat te Dea Tiſiphone.

Si autem conuerſis dictionibus leges, dicet.

Tiſiphone Dea te compellat tundere multo
Verbere, nec facilis ſit tibi ſupplicio.
Tiſiphones loca te iuſſerunt viſere vitæ
Crimina, non fatum, mens mala, nō mala ſors.

Suppetunt in hanc rem plura exempla, quę ne prolixior ſim, prætermittam.[m] Sunt & alia tranſponēdi genera, quæ quoniam obſcuriora, & ſine ſuſpicione videntur, ea ſuis locis quemadmodum polliciti ſumus, indicabimus.

[m] Reliquorū τῆς μεταθέσεως generum ἀποδείξις

CAPVT IIII.

De occultis ſeu furtiuis characterum notis effingendis.

[a] Secundum Genus modorum explicatu difficilio rum

DIximus de ijs ſcribendi modis, qui ordinis trāſpoſitione interpretē artificioſe deludūt, quod

quod ad primum membrum partitionis nostræ pertinere videtur. Proximum est iam illos prosequamur, qui non nisi maximo cum labore possunt interpretari.[b] Verùm antequam de illis verba faciamus, non absurdum erit (tametsi id nemini difficilè fortasse videatur) componendi, & scribẽdi huiusmodi characterum notas rationem tradere, quòd non tantum efficiam, quia existimẽ id aliter difficilè futurum, quantum vt demonstrẽ ad reliquas notas rectè effingendas hæc ipsa quæ nunc tradimus præcipuè desiderari, vt quod de vno characterum modo præscribimus, id & de cæteris perscriptum intelligatur. Quare exemplum in hoc simplici tantum scribendi modo præposuisse satis erit.[c] Scribendi itaque ratio quatuor in rebus præcipuè videtur consistere, figura, contextu, proportione, & facilitate, de quibus singulatim suo ordine dicemus.[d] Sed primum de characterum figuris, & lineamentorum ductibus dicamus. A itaque potestatem, si velimus occulta characteris figura exprimere, maiusculum græcum thita figurabitur in hunc modum ⊙, B talis character demõstrabit. Recta fiet linea, è cuius capite alia trãsuersa in dextrum producatur, & inferiori dimidiato minor sit, vel paulò minor, ita vt gamma inuersum videatur ⅂, C huiusmodi erit, vt Z nostrũ maiusculum inuersum imitetur, hoc tamen discrimen erit,[e] quod huic quarta linea, quemadmodum prima ducta, tertiæ cohærebit Σ. D character diuaricatis cruribus, In fastigio coniunctis depictus demõstrabit,[f] ita vt græcæ literæ lamdæ simili sit. in cuius capite recta linea sursum ducatur, quæ

[a] προπαρασκευὴ

[c] Scribendi ratio consistit 1. in figura. 2. in contextu. 3 in proportione. 4. interuallo 5. facilitate.

[d] 1. Figurarum effictio.

[e] Quid si M dixerimus in latus recliuatum: seu Σίγμα recentiorum græcorum

[f] Quid si Υψιλὸν inuersum dixerimus.

quæ ſua longitudine corpori characteris adęquetur ſic ⅄. E duabus lineis tranſuerſis, & in ſumma coniunctis, quarum altera ſiniſtra craſsior, [g] altera paulo ſubtilior ſit, tali figura Λ exprimetur. F proximus character inuerſus, vt ſuperius lineæ hiatũ habeant, & inferius coniungantur, deſignabit hoc modo V. [h] Pro G. iuſtæ rotunditatis circulus deſcribetur ſic O. In aſpirationis locum recta linea, quæ proximam figuram æqualiter pertranſeat, deſignabitur, & ſupernè & infernè excedat, & à tumore æqualiter vtrinque diſiungantur hoc pacto Φ Pro I duæ lineæ in longum ductæ, quarum capita alia tranſuerſa coniungat, vt nihil excedat, & longitudo latitudine duplo maior ſit, vt ſeruetur characteris decus, depingetur ſic ⌈⌊ L linea recta in cuius calce alia tranſuerſa in dextrum ducatur, vicem ſupplebit: ſed inferior linea, quemadmodum in reliquis characteribus dictum eſt, ſuperiori dimidiato minor ſit ⅃. M columna, è cuius medio duæ lineæ in dextrum producantur, quarum altera deorſum, altera ſurſum feratur, demonſtrabit hoc modo ⋊. N munus talis figura explebit. Recta linea depingatur è cuius pede alia tranſuerſa in dextrum à ſiniſtro ducatur vt T inuerſum eſſe videatur ⊥. O noſtrum C. inuerſum exprimet Ɔ. P proxima figura duplicata indicabit, ita tamen, vt alterius faſtigium alterius calcem comprehendat in hanc formam ꝯ. Q græca litera delta inſtar triangularis formæ deſignabit Δ. Pro R noſtri S inuerſi figura depingetur ꝛ. Pro S noſtrum D inuerſum deſignabitur ſic ↀ. T omega græcum inuer-

g Quid ſi V. inuerſum nũcupauerimus? Hac αντιϛοιχεῖ ωσις eſt litera V. Cætera lectoribus eodẽ modo relinquo perpendẽda.

h Et hac litera O loco G poſita.

inuersum demonstrabit hoc modo ʊ. Pro V recta linea in longum ducta depingetur, è cuius medio spacio aliæ duæ vtrinq; æqualiter hiantes in calce producantur huiusmodi ⅄. Pro X recta linea depingetur, è cuius fastigio altera transuersa in sinistrum producatur in hanc formam Γ. Z inuersa figura, quam I diximus indicari munere fungetur in hunc modum ⅃. Hæc sunt quæ de literarum figura dicenda videbantur: [i] Proximum est, vt de contextu agamus, neque enim parum refert literarum contextum obseruari, vt in eadem dictione, quæ nexum desiderant, simul connectãtur: Huiusmodi contextus, siue nexus, ne ignoretur, id apud nos debet intelligi, quod est vnius literæ finis cum alterius initio societas. In hunc modum erit si Λ cum V iungere velimus, N sic enim seruabitur rectè contextus, eodem modo ⅂ cũ Γ hoc exẽplo T sociabitur, ita vt vnius literę pars alterius initio detrahatur, modo id nõ incommodè fiat. [k] Potest & aliter nexus esse, nempe vt literarũ confinia tangantur, si pro duobus his ⊓⊔Ɔ. fiet contextus huiusmodi ΓD Quæ nexum & contextum amant, omnes characteres erunt, præter hos quatuor ⊖ O Φ Δ. [l] Literarum proportio in figurarum partibus, prominentijs, & interuallis posita est. Partes figurarum æqua dimensione & crassitudine decentes esse debent. Prominentiæ in longitudine, quæ sursum & deorsum producuntur, excedens corpus literæ consistunt, excessus hic corporis quantitatem debet æquare. [m] Interualla considerantur in literarum & dictionum inter se distantijs, vt elementum ab elemento literæ inter-

i 2. Cõtextus.

k 2. Ratio.

l 3. Proportio

m 4. Interuallum.

interpositione, verbum à verbo o literæ magnitudine iungantur. [n] Facilitas in characteribus debet esse, vt eorum formę simplicissimæ sint, ne nimia lineamentorum figuratione molestiam scribenti afferant. Quòd si initio nouorum characterum figuratio scribenti videbitur molesta, parua cõsuetudine facilitas cõparabitur. Hæc in omnib. characterum figuris decenter seruanda sunt, quæ potuissem omittere, nisi aliquid, quod ad scribẽdi exactã rationẽ spectat, prætermissũ esse videretur.

n 5. Facilitas

CAPVT V.

De simplici occultarum siue furtiuarum literarum modo.

[a] VT igitur ad scribendi modos veniamus, in quibus figuræ permutantur, [b] non immerito videtur initium hic etiam à simplicibus id genus scribendi modis, & facillimis sumi debere: tùm vt discentibus, & adhuc rudibus in hac re ingenijs commodius consulatur, [d] tùm etiam vt inde auspicemur, vnde reliqua huiusmodi inuenta quodamodo videntur prouenire. [e] Huius nominis ratio, quòd simplicem hunc scribendi modum appellem, ne illud temere videar induxisse, vnde ducta est apparet, quod sic etiamnum rudes & in hac scribendi ratione parum exercitati scribere consuescant, ijque scribendi modi inter id genus reliquos omnium primi occurrere solent. [f] Vel aliter adhuc simplices dicũtur quia ociosarũ, & inutilium literarum, vel dolorũ posi-

a Prima ratio simplex. Hic primus modus paulò laboriosior, minus laboriosum tradet author in c. 14

b Methodus.

c 1, ratio.

d 2 ratio

e 1. Appellationis ratio.

f 2 cognitionis ratio

g Descriptio De enodatione autem in lib. 3. cap. 4.

positione defraudantur, nec fuco vel fallacijs conteguntur. g Hæc occulta scribendi ratio est huiusmodi. Totius primum scripti sententia decernitur: mox furtiui omnes primorum elementorum characteres, quibus simplex scriptum occultemus, statuuntur, vt sua cuiq; literæ nota substituatur, tũ ijs suppositis substitutis, pro proprijs admittãtur, donec totum id quod velimus, in hunc modum perscribatur. Res quamuis perspicua sit ex se, exẽplo tamen clarius indicabitur. Hęc itaq; verba statuantur ea scripturæ ratione contegenda.

Post Mediam Noctem Hostes Aggredimini, Et Inite Bellvm, Qvia Hodie Dvx Belligerando Fortiter Cecidit, Ecce Depopvlabitvr Vrbs, Et Belli Finis Erit.

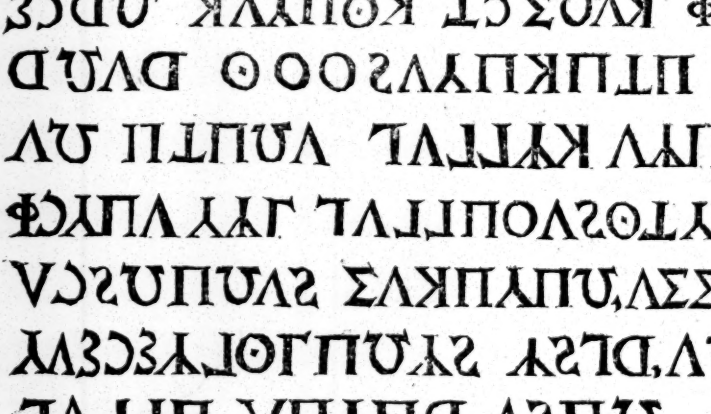

Cap

CAPVT. VI.

De dolis & fallacijs, quibus hæc ſcribendi ratio muniatur, vt ſcriptum difficilius interpretetur.

QVomodo ab ijs occultè ſcribi mos ſit, qui parum ſe adhuc in excogitandis hiſce notis exercuerint, dictum eſt, ſequitur vt nonnihil de fallacijs, quibus tale ſcriptum poteſt implicari, vt tutius ſcribi poſsit, & ſæpè interpretum conatus irritetur diſſeramus. Sed quia tales aſtus plures ferè eſſe poſſunt, quàm vt numero comprehendantur: nos aliquot ex his præcipuos attingemus, vt ijs propoſitis aliorum ingenijs nouos perquirendi anſam præbeamus. [b] Ex his itaque primum hoc artificio vtuntur magnates & eorum notarij, qui epiſtolas exarant, vt ſimplices has notas tenebris offundant, quominus inueſtigentur, nullis nanque interuallis dictiones diſtinguunt, ſed perpetuo contextu dictiones producunt, vt verborum fines & initia non niſi magno cũ labore dirimantur quæ res ſcriptum magis obſcurare videtur. Verùm hunc ſcribendi modum iccirco coniunctum, & continuum appellamus, quod ſcriptum coniunctim, & continuè in chartæ latitudine procedit, vt tali patet exemplo.

a 2. Modus paulo intricatior.

b 1. Ratio ſeu modus continua dictionum connexio. De cuius emendatione in li 3. cap. 9.

Perdita Svnt Bona, Mindarvs Interiit, Vrbs Strata Hvmi Est, Esvrivnt Tot, Qvod Svperfvere Vivi Praeterea Qvae Agenda Svnt Consvlito.

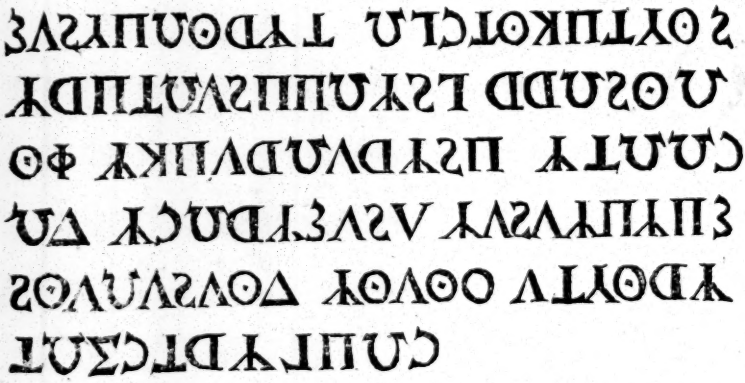

His & cognata fraus esse potest, c dũ versuum series non continuatur, sed interualla verborum suis terminis minime distinguantur, & alia verba cum alijs miscentur, alia interciduntur, quod ex arbitrio ea tantum ratione, quæ commodior fiet, scriptum occultabit, vt si idem scribendum sit in hunc modum characteres disponantur.

c 2. Modus. De cuius enodatione l. 3. c. 11.

In

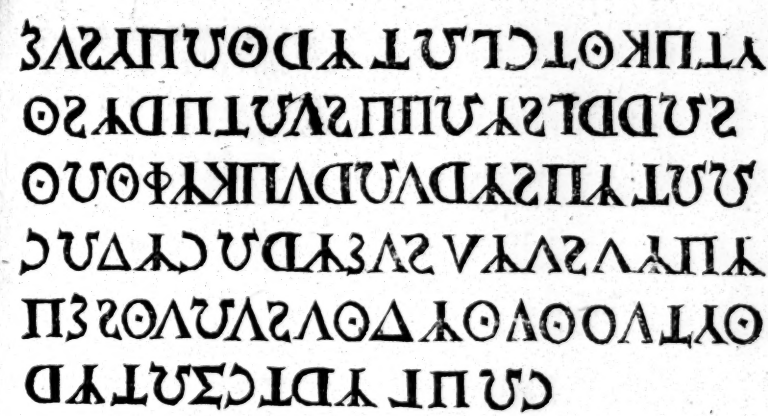

d In his etia adiectitiæ literæ suum locum fortientur. e Solent igitur ad hanc rem scribæ extra numerum primorum elementorum superfluos sibi characteres effingere quos seriò inter scribendum vel initio dictionũ, vel in fine, vel ijs medijs interserant, vt eorũ ociosa adiectione interpretantium labor irritus reddatur, quare ex arte f OSIOSAS & ADIECTITIAS notas appellamus, quod non alia ratione, quàm Characterũ superfluitate interiectæ decipiant, vnde etiam NVLLAE appellãtur, quia nullã habẽt literæ potestatẽ, nulloq; in dictione literæ fungũtur officio. Hæc scribẽndi ratio pluribus modis obscurior fit. g Prima est, quòd talibus interiectis notis verus literarũ dictionis numerus irritatur. Altera quod sic ordinata vocalium & cõsonantium series (quam maximam esse necessariã inferius docebimus) auferetur. Tertia additur q; eæ crebro repetitæ vocales, & frequẽtes consonãtes existimẽtur. Huc accedit & alius dolus ex ignoratione initij, & finis dictionis inductus, prouenit

d 3. Modus literarum otiosarum adiectio seu notarum

e De huius modi enodatiõe l. 3. c. 12.

f Notæ otiosæ adiectitiæ nullæ

g magna huiusmodi præ ceteris obscuritatis causa

1.

2.

3.

4.

enim hoc modo, vt interpres verbum ab ociosis literis auſpicetur, & in eaſdem poſitas terminet. Ad hæc additur, quod interpres plurium literarum ſcripti, quàm in alphabeto ſunt, opinione decipiatur, poſſunt & aliæ cauſæ eſſe, quas omittimus. His itaque rationibus ſic poteſt ſcriptum implicari, vt non maximam interpreti, vel non parũ in hac arte exercitato interdum difficultatem pariat, huius traditionis hoc erit exemplum. *h*

h Exemplũ.

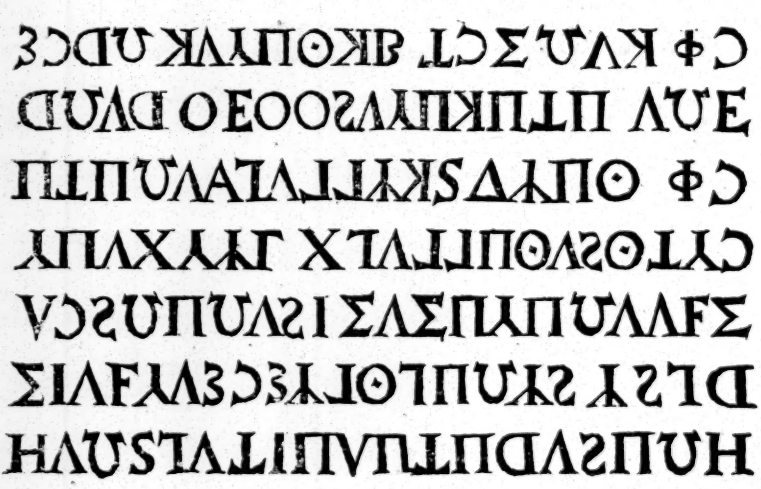

i4 Modus detractio literarum ſuperfluarum.

i Ad hæc literarum, quibus carere poſſumus detractio accedit, huiuſmodi literæ ſunt QXZY, ſine quibus quidlibet etiam commodè ſcribi poteſt. Pro Q ponatur CV, pro X primæ literæ, quarum loco nulla inducta eſt, aſſumantur C & S. Similiter pro Z duplici SS ſcribatur, pro Y noſtrum I reponatur. Sunt & aliæ literæ quas data opera euitabimus,

mus, vt HBDFGPV, [k] pro quibus fugiendis verba etiam fugiemus, quibus notandis earum vsus necessarius sit, earum vice alias dictiones, quæ tandem valeant, adhibebimus ratio est: tum quia id non admodum molestum erit, parciùs enim in scriptura solent euenire, tum etiam, vt interpreti orthographiæ modum, qui in earum positione obseruabitur, vt scriptum intelligi minus possit, adimamus. Orthographia enim facilè potest sensus viam aperire. [l] Præterea non solum literarum sed verborum etiam breuitas ad hoc maximè cõmendatur, vt si alibi illud Horationum BREVIS ESSE LABORO, OBSCVRVS FIO suã vim habet, hic maximè quadrare videatur, [m] neq; solũ in verbis breuitas, sed in tota oratione amica sit, vt etiã ne dũ vnica periodo, sed (si fieri possit) simplici verbo scripti sensus concludatur. Fiet .n. vt nullo modo in tam breui scripto characterum potestatem interceptor possit experiri, & in verborum indagatione quæ paucis illis characteribus aptari possint, ambiguus laboret, quare data opera expediet, in eum modum characterum contextum disponere, vt verborum significatus omnino sit ambiguus, dum plura verba pari modo ad characterũ figuras referri possunt. [n] Ad hoc valebit si præter orthographiæ contemptum sic perperam scribetur, vt nec numerus, nec ordo literarum, nec vera seruetur litera, cuiusmodi erit si INGNIS vel INGIS pro IGNIS scribatur, FILIPVS pro PHILIPPVS, FVROS pro FVROR, & huiusmodi alia, ita vt non orthographiæ modo, sed vulgatæ scripturæ prorsus nescius, qui scripsit existimetur: [o] satius e-

[k] Cautio.

[l] 5. Modus verborum breuitas.

[m] 6. Modus breuitas sententiarum. De quo eundo. i. l 3. cap, 14.

[n] 7 Modus regularum Grammaticarum neglectio.

[o] Ratio.

nim est rudē scribā existimari, quàm deprehenso cōsilio negligentiæ pœnas luere, huiusmodi sunt multa veterū vocabula, quorū mos postea tēporū succesione reiectus est. Eos. n. sæpenumero S, p R, vt fit in LABOS, & HONOS, VALESIVS, & FVSIVS pro LABOR & HONOR, VALERIVS & FVRIVS vsos esse comperimus. Item T pro D, siquidem ALEXANTER pro ALEXANDER scribebant, & CASSANTRA pro CASSANDRA & huiusmodi reliqua. O etiam pro V, vt in HECOBA pro HECVBA, & NOTRIX pro NVTRIX indicatur, & E in vsum pro I admisisse, vt MENERVA pro MINERVA. & LEBER pro LIBER, & alia huiusmodi multa. p. Huc pertinet vocalium & consonantiū, q̄ crebro scripto interueniunt, figuras duplices, triplices, & quadruplices, vel plurib. modis si libuerit formatas habere, vt modo vna, modo alia pro eadē figura variè vti possimus, & alienus interpres diuersarū figurarū, pro eadē literę positione decipiatur. q. Ad obscuritatē etiā id genus scripti cōfert monosyllabarū dictionum euitatio, cuiusmodi sunt NOS, NON, NAM, IN, ET, VT, A', E', I, O', & alia in hunc modū verba. Illa siquidem rariora sunt, possunt interpretē ad cognoscendas literarū potestates non parū adiuuare. r. Ad hoc etiam faciet, si ab eiusdē verbi repetitione cauebimus, ne sæpius positū interpretē scripti possit admonere. Quare ad vsum verborū eandē vim habētiū, quoties necesse sit, confugiemus; vt si QVONIAN semel dictū est, postmodum ENIM, QVIA, NAM, NANQVE, & reliquas dictiones prioris ve bivice admittamus, & pro CITO reponamus

p. Modus.

q. Modus.

r. Modus seu cautio.

STATIM, CONFESTIM, & ILLICO, sic & de reliquis.[s] Nec indecens* dicisarum dictionum aliquas notulas effingere, hinc enim & scribendi facilitas & promptitudo, & interpretandi difficultas comparabitur, siquidem & scriptum compendiosius erit, & interpretanti plus afferet obscuritatis: huiusmodi erit si talis nota & quę à nonnullis pro ET admittitur, quare eius notæ etiam vsus recipitur si ET ENIM, PLAENETA, & AMET scribēdū sit hoc modo & ENIM, PLAN & A & AM &, vt non modo initio sed medio & fine dictionis illius vsus admittatur, ad cuius exemplar nos significandæ cuiusque dictionis partium gratia notas poterimus cōminisci. [t]Huic simile erit, si pro significādis dictionibus, quę crebriores esse solent, primas tantum earum notas designabimus, quem in vsum multarum huiusmodi dictionū notæ, quib. vti possumus, decernentur. In hunc modum veteres multas notas induxisse comperimus, vt C. CAIVM & PP PATREM PATRIAE, & SC. SENATVS CONSVLTVM indicaret,[u] Ad obscuritatem erit, si vernaculi sermonis Itali, qui semper in vocalem desinit, extrema vocalis interdum expungetur, vt verbum imperfectum maneat[x] huiusmodi sunt & reliqua, quę ad obscurandum sic scriptum valere possunt. Hactenus de simplici scribendi ratione in permutatis characteribus, eiusque formis dictum est, nunc ad alios scribendi modos succedamus.

s 28 Modus.
* intercisarū
t 12. Modus.
u 13. Modus.
x Reliqui.

Caput VII.

De circulari scripto, cuiusmodi illud sit, & quæ instrumenti descriptio, quo in scribendo vti debemus.

a Ratio circularis seu orbicularis: de cuius enodatione l. 3. cap. 15.

a EXpositis simplicibus furtiuarum notarum formis, quantum satis esse visum est, nunc aliam scribendi rationem, vt ad Rotæ ordinem scriptum disponatur, proximum est attingam.

b Circularis cur dictus

b Hunc scribendi modum huius artis periti propterea quòd ad Rotæ dispositionem componatur, circularem nominant, siquidem dispositis ad Rotã characteribus circularis charta ad literarum indicium rotatur.

c Rotula præparatio.

c Primum igitur antequam huius instrumenti prosequamur officium, quæ ad eius constructionem pertinent, præscribere opere precium videtur.

d Materiæ delectus.

d Diligens itaque artifex eiusmodi Rotam constructurus, tabulas quærat cupreas vel aurichalceas, vtraque enim materia facilè ductilis fit, & alia quauis magis idonea, nam si ex ferro confectæ sint, ob suam duriciem aduersus malleum contumaces minimè pertractari poterunt, si ex plumbo vel stanno contactu manus defædabunt, diuturnitatem præterea non habebunt, & facilè atteruntur si ex papyro leuissimæ cuique iniuriæ maximè erunt obnoxiæ, quauis præterea aeris permutatione facile exacta forma cõmutabitur, quæ illis in primis est necessaria. Hæc de instrumenti materia satis: nũc qualis forma esse debeat superest indicemus. Ex hac igitur materia duæ laminæ diligẽter cõplanatæ & exequatæ cõparẽtur, in** cuius medio circini pes infi-

e Forma cuius delineatio pag. 92.

** forã inque alterius.*

** gatur

gatur vagusq; alter circũagẽdo rotundã lineã quę-sita futuri inſtrumẽti amplitudine deſcribat. Mox circino contracto, adhærente eidem puncto pede alius circulus deſcribatur, qui tantum à primo diſtet, quantum ſatis fore in ſcribendis numerorum characteribus videbitur. Rurſus contracto circino ex eodem centro alia circumagatur linea tanto interuallo à ſuperiori diſtans, quantum capiendis noſtrorum elementorum characteribus ſatis eſſe cenſebitur. Mox eodem circini hiatu, mediæ alterius laminę puncto, altero circini pede infixo eiuſdem quantitatis circulus deſcribatur. Sub hoc deinde alter, aſtricto circino aliquanto, minor delineetur, vt circulari ſpacio, quod intra lineam eſt, characteres aptè accommodentur. Hoc facto laminæ partes, quæ circularem lineam excedunt, vndiq; exactiſsimè in orbicularem formam recidantur, exigua parte relicta, quæ denti indici aſſimiletur. In hanc formam minori parata lamina, intra primam contacto vtriuſq; puncto includatur, tenuiſsimo deinde terebello earum * puncta perforentur, tum axis eiuſdem materiæ pertranſeat, quo minor lamina ad maioris circularem lineam æquali vndiq; ſpacio coarctetur, vt parua rota verſatilis huc illuc circumagatur, & alueo maioris laminæ firmiter inhæreat, ne facilè egrediatur, vtſi circumuolueris, anguſtè potius, quàm largo hiatu ſpontè moueatur. Hoc facto vniuerſum vtriuſque circuli ambitum in quatuor æquas partes partiemur, & applicata bis ibi regula rectas lineas ad diametrum, quæ omnes circulos pertranſeant, protrahemus. Verùm vt experia-

* contra

mur an circuli recte facta sit partitio lineæ si se in pũcto laminæ intersecabunt, minimè erratũ fuisse admonebunt, singulæ deinde quartæ quinas in partes æquales dissecentur, & puncto applicata regula per omnes circulationes ducantur lineæ, ita vt vniuersus Rotæ vtriusque ambitus in viginti partes exactissimè dissecetur, & circumuoluta inferior rota, per omnes lineas ad amussim priori respondeat, vt nihil eius lineæ à superioribus distẽt: alioquin opera frustrabitur. Hoc peracto singulis primæ intercapedinis areis singulas numerorum notas ab vno ad viginti progrediẽdo, & vndelibet: inchoando collocabimus, postmodum inferiori circulo, qui primis areis est proximus, nostræ sic supponãtur literæ seruato ordine, vt sua cuiq; numero reddatur litera, in eum modũ vt A singularitatis notę subijciatur, B duplicitatis, & huiusmodi reliquę, exempta X litera, tum quia raro nobis est vsui, tum etiam quia (vt Quintilianus ait) ea carere potuimus, si non quæsiuissemus. Nã si eius vsus interdum acciderit, pro ea C & S vti poterimus, in quarum locũ autore Augusto eius vsus successit: Antiquitus enim pro, Alexander, Alecsander scribebatur, nos autem id postea fecimus, vt facilius ambitum partiremur, parum autem vel nihil refert, viginti ne, an vna, vel duę & viginti sint. Mox per inferiorẽ rotã ignoti characteres assignatis areis, vt libuerit distribuentur, siquidẽ propter rotę volubilitatẽ nihil interest characterem hunc ignotũ huic literæ potius, q̃ illi supponamus. *f* Hoc tamen animaduersione dignum est, vt tales notæ nusquam omnino diuersam figuram

f x. Cautio.

sed

sed ferè eandem vbique præ se ferant: huiusmodi erit, si characteres habẽtes hiatum ex vna parte rotæ non apponãtur, hiatus enim, qui modo sursum ascẽdit, mox deuoluta rota, vel deorsum vel ad latus inclinabitur. Postremo vbilibet in interiori rota surrectus denticulus, vti monuimus aptabitur, vel incisio, vel tenuis punctus, vel index quoquomodo aliter designabitur, qui initium demonstret & rectæ vel falsæ scripturæ index futurus sit. g Poteris, etiam, si, mauis, ex aduerso ignotos characteres in immobili rota, nostras verò literas in mobili collocare, quamuis, res quemadmodum fecimus, præstare videatur. Firmata enim nostrarum literarum rota, vbi quæque litera sit, facilius notarius intelliget, & scriptũ citius absoluet: alioquin oculos circumducendo magis in quærendis elementis elaborabit: tametsi id etiam minimum interesse videatur. Huic deinde instrumento vbilibet manubrium supponetur, quo manibus illud aptè capi, tenerique possit, & absolutum erit instrumentum. i Id tamen meminisse debes, quòd duo instrumenta eodem modo composita, & fabrefacta esse oportet, alterũ enim rei conscio, & peregrè eunti relinquetur, alterum domi continebitur. k Hactenus de instrumẽti constructione, nunc vt res melius cognoscatur, & operis facilior in ære, vel ferro fiat imitatio, in pictura rem commodè exprimemus.

g *Alia ratio*
h *Correctio*

i *Instrumenta bina similiaque facienda.*

k *Delineatio*

CAP.

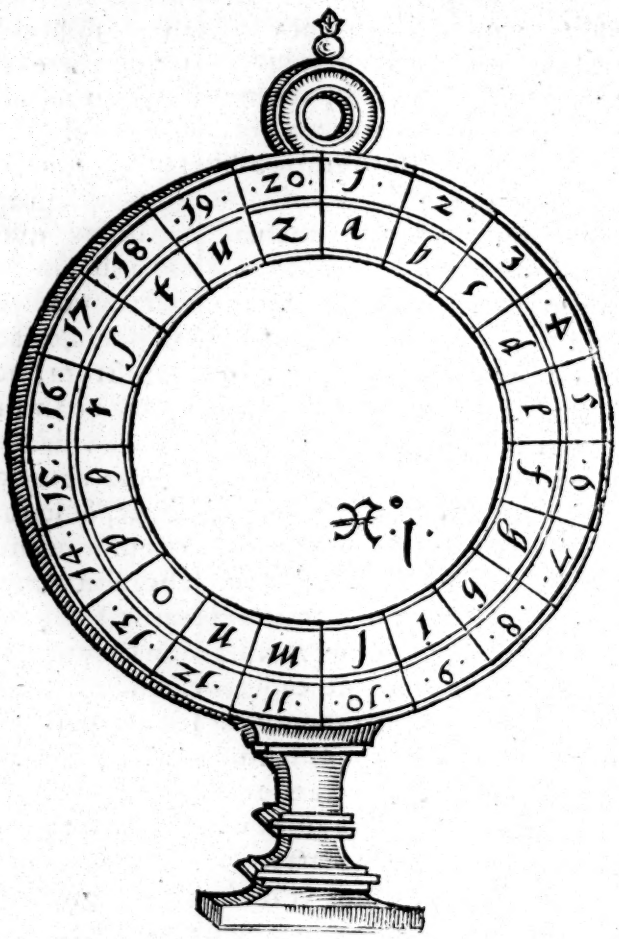

Caput VIII.

Quaratione ad ſcribendum inſtrumento vti poßumus.

ARtificem ſuperius Rotæ compoſitionem admonuimus, ſequitur nunc, vt quo modo vti con-

conueniat, aptè indicemus. [a] In primis itaq; ſcriptum, breuiter quod ſententiam contineat ob oculos ponatur, mox Rotæ denticulus ſub A litera, vel qualibet cõſtituatur, modo id abſenti innoteſcat, litera inde neceſſaria per Rotę ambitum requiratur, ea inuenta characterem, quo vti deceat, ſuppoſitum indicabit, tum illũ ſcriptor in tabellã ſuam referat. Aliam deinde literarum quęſiturus, Rotam à loco amoueat, vt ſpacium tantum vnum pertranſeat, & pari ratione ſuppoſitum characterem in eius locum accipiat, eumq; in charta reponat, ſic & pro tertia litera tertio Rotã à loco in proximam aream conuertat, hic ſemper ordo ſeruetur, donec totum ſcriptum abſoluatur. [b] Verùm animaduertendum eſt, ne in Rotæ reuolutione ſpacium aliquod prætereatur, vt à primo ad tertium, vel mox ad quintũ veniatur, ſic enim & qui ſcribit, & qui nuncium accepturus eſt, facile decipietur. Vt verò abſens ſcriptum poſſit interpretari indice Rotæ A ſuppoſito, vel alteri literæ, vnde notarius nuncium ſumpſerit, & debitis inde tranſitis ſpacijs, pro qualibet litera è characteris inuenti regione epiſtolam aucupabitur. [c] Nec prętereundum eſt in læuũ non minus, quàm in dextrum Rotam poſſe circumferri, modo de ordine abſens certior factus ſit: Sed ſi noſtræ elementorum figuræ in mobili Rota diſpoſitæ ſint, & ea in dextrũ moueatur, idem erit ac ſi immobili eſſent, & illa retrograderetur. [d] Sciendum tamen eſt, qui tali inſtrumento vſurus ſit, eum poſſe more ſuo bina pertranſire ſpacia, terna etiam ſi libuerit, nunc ante, nunc retro circumferendo rotam: [e] modo idem

[a] Primus modus.

[b] Cautio.

[c] 2 modus.

[d] 3 modus.

[e] Cautio.

idem ſemper ordo ſeruetur: vt trepidationis motum octauæ ſphæræ imitari videatur. Iſthæc, & ſi videntur minimi, vtpote nullius eſſe momenti, tamen quia poſſunt diſcentis animum ambiguitate remorari, placuit *f* exemplum tradere.

f Exemplum

Enodatio huius generis ſcripti traditur lib 3. cap. 17

HOSTIVM COPIAE DEFICIVNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

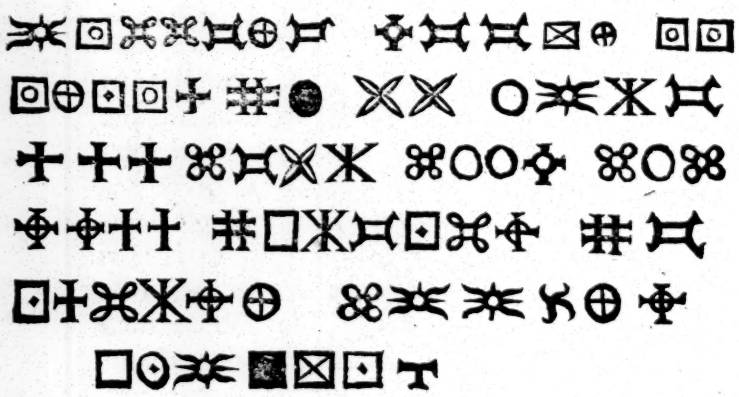

CAPVT IX.

** rota circũ ducenda.*

*An liceat experiri vtrum ſcribendo * Rotam peccatum ſit.*

CÆterum non parui momenti eſſe exiſtimo, nec cognitu indignum rationem tradere, qua cognoſci poſsit, an in ſcribendo erratũ ſit, poſſet enim

enim euenire, vt Rotæ, circulatione, vel ſpaciũ aliquod prætereatur, vel repetatur, vnde in errorem deueniri neceſſe eſt, vt non modo is, qui nuncium excipiat, ſed etiam qui ſcripſit, quid ſibi ſcriptum velit, non ſatis intelligat, quare vt ei rei obuietur, opportunum erit ſcire, quo pacto rectè ſcripturo conſulendum ſit, dum in ambiguo eſt, rectè ne, an perperam ſcriptum fuerit exaratum. Res eadem apud Arithmeticos nouenario & ſeptenario numero in multiplicando, & partiendo experitur, vt ſi error commiſſus ſit, eo modo palàm fiat. [e] Ratio talis erit: Characteres omnes, qui vniuerſo in ſcripto erunt poſiti, computabuntur, tum à toto numero (ſi Rota viginti areas cõtineat) vicena toties ſubtrahentur, quoties in illo comprehẽſa ſint, tum ſi minor numerus ſupererit, is in Rota quæratur, ad quem ſi index minoris Rotæ conuerſus ſit, nihil peccatum eſſe admonebimur: alioquin eius indicio facilè lapſus deprehendetur, niſi bis aut pluries erratum ſit, & quãtum de numero prius ſubtractum eſt, tantum poſtea ſuperaddatur, vt vnius numeri defectus, alterius ſuperfluitate penſetur. Res exemplo clarior fiet: [f] Si in toto ſcripto numerati characteres ad ternarium & ſeptuagenarium numerum perueniunt, ex hoc numero vicenis ter ſubtractis, quoties continentur, treſdecim ſupersunt, hic numerus in Rota requiratur ſi ibi conſiterit index, nihil peccatũ eſſe eius indicio demonſtrabitur, quare videndum erit, ne interior rota inde moueatur, vbi cum ſcriptum abſolueretur conſiterat.

[e] *Examinis ratio.*

[f] *Exemplum*

CAP.

Caput. X.

De dolis & fallacijs, quibus huiuſmodi ſcriptum Rotæ indicio indiſſolubile fieri poſsit.

SEd videamus nunc ecquid ſcriptum inuolucris, quemadmodum ſuperius de alio ſimplici occultè ſcribendi modo dictum eſt, occultari inuoluiq; poſsit. Et [a] hoc primo in continuato ſcripto requiratur, nam ſi (quemadmodum in ſimplici ſcribendi modo dictum eſt) verborum nexus continuetur, ſenſus interpretis circa verborum fines, & initia remorabitur. Exemplum erit huiuſmodi.

[a] *Primus modus de Cuius enodatione li. 3. cap. 18.*

QVAESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVAESTVS NOSTER NON MINVS EST, ISTI PLORANT, NOSTRI NON RIDENT, QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

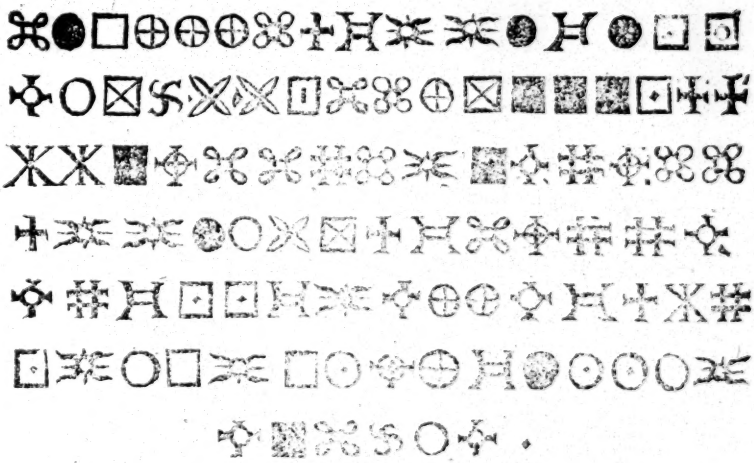

b Secundo in vacuis, adiectitijs, & ociosis literis quæramus. Duplici ergo ratione hoc scribēdi modo vti possumus. Possunt enim adiectitij & ociosi, characteres vel Rotæ limbo præter necessarium numerum nostrarum literarum accommodari, vt ea reuoluta illi pro vtilibus admitantur: vel aliter extra Rotam annotari. Vtriusque vsus ratio ad scribendum diuersa est. Quare primum post huius instrumenti discrimen, quomodo ijs in Rota dispositis, postmodum qua ratione aliter vti conueniat docebimus. c Composita itaque instrumenti forma, qualem supra fore descripsimus, tot superfluas in inferiori Rota statuemus areas, quot pręter necessarias scripto notas adijcere velimus, vt si octo futuræ sint, cum nostrarum literarum bis decem characteribus spacia sint, erūt octo & viginti, tanto in superiori rota relicto interuallo, in quo nihil sit, quantum inutilibus notarum spacijs inferioris

b 2. modus. ὑποδιαίρεσις.

c 1 Ratio Decuius enodatione l. 3. c 20.

respondeat, in ea tum totidem designati characteres spacia implebunt. Poterit id ex aduerso fieri, vt latini characteres inferius, & ignoti superius designentur, seruato tamen ordine, qui dictus est.

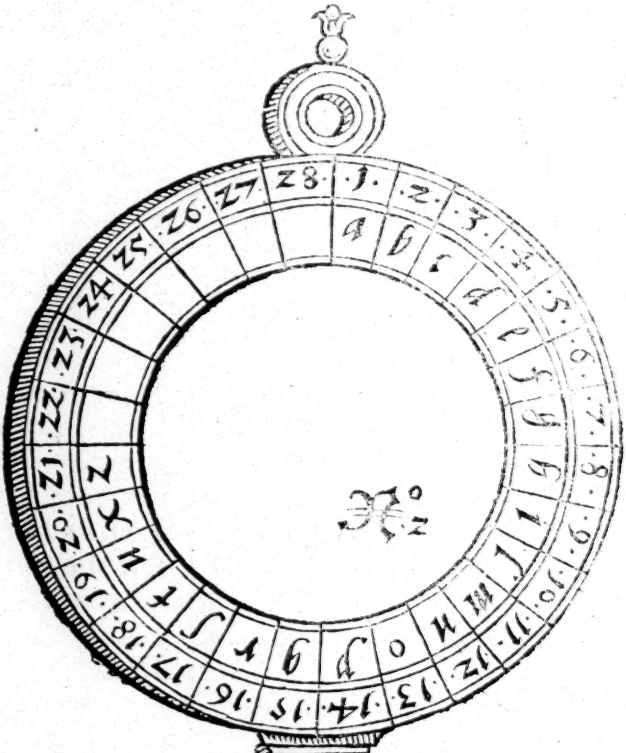

Huius artificij tabula expressa est, ea qui vsus fuerit, interpretem rei minimè conscium præter characterum obscuritatem, superfluis notarum figuris ambiguum remorabitur, vt facilius sit credere, nullo pacto, quod scriptum sit intellecturum quàm aliqua ratione id ipsum posse percipere, eius rei formam exemplo clarius indicabimus.

HOSTIVM COPIE DEFICIVNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

d Quemadmodum vno modo hac ratione vti deceat indicauimus, altera eius vsus ratio est, vt superflui eiusdem characteres non aliter in scripto literis & syllabis passim interserantur, quàm in simplicissimo scribendi modo superius monuimus. *e* Sciendum itaque est obscuritatem augeri, si tales notæ ijsdē figuris, quæ aliter cohærere debuerant inserantur. *f* Ex earum enim cohęrētia

d 1. ratio de cuius enodatione. lib. 3. cap. 21.
e αἰτιολογία.
f 1. causa.

ſcripti interpretationem facilius nanciſcimur.

g 2. cauſa

g Præterea ſi alibi diſponantur, Rotæ reuolutione inhibebitur, quo minus, quod ſcriptum ſit intelligatur, dum interpres ocioſæ literæ poteſtatē fruſtra conatur aptare. h Huc accedit, quod in eadem characteris figura permutata poteſtate, & è conuerſo neque conſonantium, neque vocalium certa cognitio poteſt obſeruari, ita vt ſi idem verbum repetendum ſit, diuerſis characteribus exprimatur, eaque ratione multo laborioſius, quàm in ſimplici ſcribendi modo fiebat, ocioſorū characterum cognitionem quiſq; aucupetur. His de cauſis dificilius in hac ocioſorum characterum poſitione interpreti ſcriptum efficietur. Ocioſæ literæ tales erunt.

h 3. cauſa

ISHRΛVC.

Qvæ-

i QVESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVESTVS NOSTER NON MINVS EST, HI PLORANT, ET HI NON RIDENT QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

i Exemplum per primas rotulas antea delineatas.

k Nec ab re erit in Rotæ reuolutione ſpacia inæqualia pertrãſire, vt ſi modo in vno charactere ad ſecundum tranſitum ſit in alio mox ad tertium, vel quartum, inde ex arbitrio tranſeatur. *l* Poterit etiam ſi libuerit, modo à ſiniſtro latere in dextrũ, modo à dextro in ſiniſtrum tranſitus variari, eadẽ ratione in omnibus characteribus in Rota quærendis eſſe poterit, modo artificium abſenti amico palam fiat. Hæc vt ſuo loco videbimus ſolerti interpretum cura facilè inueſtigabũtur. *m* Sed huiuſmodi ſcripti alia ratio, quæ Oedipo, vel Apolline potius, quàm homine interprete indigebit nec

k 3. modus.

l 4. modus

m 2. mod. ordinis literarum in rota deſcriptarũ.

indecorum erit tam ingenioſum inuentum obſcuriori velamento obducere. Artificium tale erit: Noſtrum alphabetum in Rota diſponatur alio tamen, vt libuerit ordine, quàm vt cõmunis vſus induxit, vt ab alia quauis litera pro prima ordinis initium ſumatur, & in aliam, quàm quæ in noſtro alphabeto extrema eſt, alphabetum deſinat, & de cætero prorſus literarum diſpoſitio inuertatur. Ordo erit huiusmodi, DFSGBTCMHRLPNR QOAIEV. Ordo enim literarum talis ſcripti inter pretandi, vt tertio libro dicetur, ibi modum præſtabit, quo ſublato omnino neceſſe eſt ſenſus perplexitas indiſſolubilis fiat. Huius Rotæ forma tali ſchemate proponetur.

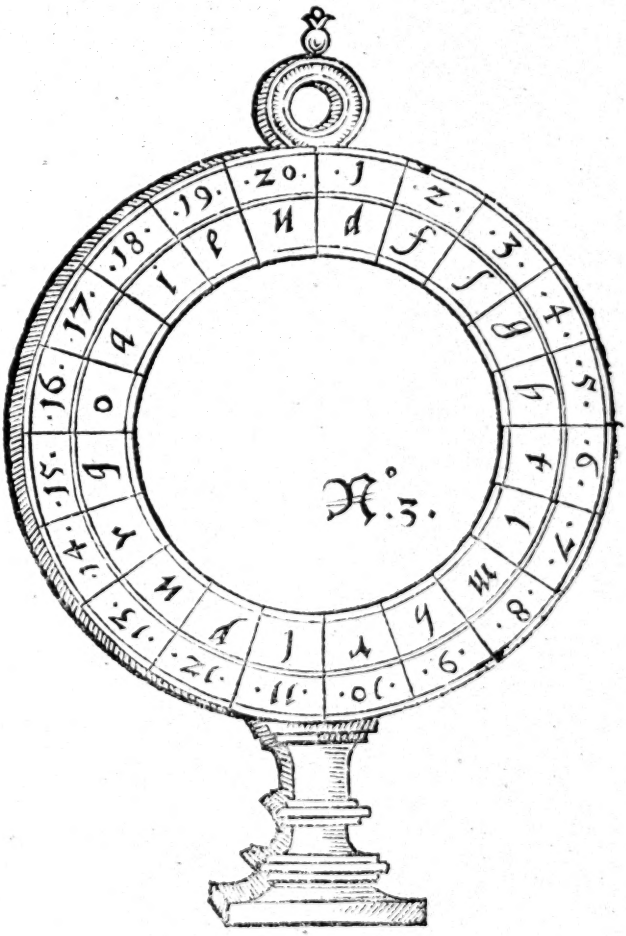

CAPVT. XI.

Eodem Rotæ artificio quomodo aliter literis per tabulam expansis vti possimus.

OMiti poterat hoc planè, sed ne quid præteri-
tũ videri possit, non reticebo. Potest igitur

Rotæ artificium (si sphæricō instrumento vti non libuerit) in planam tabulam, referri, quæ tabula præter obscuritates, quas Rota ingerebat, multiplices & perplexiores nobis scribendi modos importabit: Siquidē viginti characteres, qui nostris literis suppositi, volubilis ibi Rotæ limbum circumibant, hic omnes deorsum ducti à latere nostris literis adhærentes conspicientur, quæ rursus ibi literæ sub numeris suo ordine procedebant, hic & in tabulæ fronte pariter superpositis numeris in læuum transuersæ, & à latere characteribus adhærentes deorsum ductæ protenduntur, quo fit, vt tabula fiat, quę nostrarum literarum, modo à prima, modo à secunda, modo à tertia sumpto initio, & de reliquis eodē modo, numerum à fronte & à latere pro versuum ordine ostentet, & literarum ordo in suis spacijs seruetur.

b Descriptio.

Tabulæ huius forma sic erit.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z
	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a
	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b
	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c
	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d
	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e
	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f
	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g
	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h
	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i
	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l
	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n
	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o
	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p
	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q
	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r
	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s
	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t
	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u

c Vsus: quem addiscere potuit adhibito exemplo supra posito.

c Huius schematis vsus talis erit: Initio prima litera scripti singularitatis numero subiecta perquiretur, character deinde qui illi è regione erit annotabitur, mox altera in ordine sub duplicitatis numero coniuncta inquiretur, pro & ea pariter character è regione positus sumetur, sic & in tertia verborũ litera, & in reliquis fiet, quęsito charactere opposito in tabula eiusdem ordinis, sic quartus pro quarta: donec pro vigesima litera scripti pariter ad vigesimum & nouissimum ordinẽ ventum sit, mox ad eundem ordinem numerorum reditus fiet, eoque modo animi sensa non aliter, quàm si Rotæ artificio scriptum sit, reponentur: tum amicus interpres eundem ordinem, quem diximus, in scribendo seruabit.

Caput XII.

Quomodo quinque, quatuorue, vel tribus tantum notis quodlibet scribi possit.

a 3. Rom per quadrangula b 1. Mdtho- per literas cõmunes.

a IAm vt ad reliqua transeamus, b ea nunc scribendi ratio se offert, qua solis quinque, quatuorue vel tribus tantum literis quodcunque scribi possit: quæ sua obscuritate non carebit, vt interpres vniuerso in scripto non nisi tres inspiciendo characteres omnem inuestigandi spem irritam faciat. c Duplici itaque hæc scribendi ratio fraude tegitur, notarum enim numerus & in scribendo duplicatur, & soli ijdem semper characteres cernentur. d Sed quoniam locus hic subiectam tabellam videtur postulare

c Commoditas huius methodi.

d 1. Ratioui

ſtulare, ideo primo illam concinnabimus.[a] Quatuor itaque lineis, quæ ſuis finibus occurrant angulis rectis quadrangula exprimatur forma, quæ in latitudine longius ducta quinque, in longitudinem breuius quatuor lineis interſecetur, vt intra tabellam viginti areæ continendis literarum notis aptè comprehendantur, vt ſua vnicuiq; literæ area reddatur, foris verò è regione quinque literæ communes, ſeu mauis alij characteres ſuperponantur, à latere verò quatuor, & parata erit tabella: vt inferius indicabit exemplar.

a 1. modi tabellas conficiendæ ratio.

A	B	C	D	DD	
a	e	i	o	s	A
b	f	l	p	t	B
c	g	m	q	u	C
d	h	n	r	x	D

f 1. delineatio auctoris.

A	B	C	D	E	
A	e	i	o	s	A
b	f	l	p	t	B
c	g	m	q	u	C
d	h	n	r	x	D

g 2. delineatio paulo elegantior, mathematicq; ſtata.

Eius vſus talis erit ſcribere volenti.[b] Scriptum ob oculos ponatur, litera deinde prima in area tabulæ vbicunq; ſit quęratur, mox è regione illius notæ ſupra, & è latere poſitæ annotentur, eo tamen ordine, vt primum literæ, quæ ſuperius, poſtmodum quæ à latere repertæ ſint reponantur, aliter.n. ſcriptum fruſtrabitur, vt nec qui ſcripſerit intelligat, id fiet donec oēs ſcripti literę fuerint conſumptæ. Nec inutile erit vt ſi ſcripto dictiones nimis lōgæ euenient, ex arbitrio eius partes ſeiūgāt.

b Vſus.

Angu-

Angulares verò quatuor literæ si vno charactere siue à fronte, siue à latere posito discrimine signa buntur, occultius scriptum erit, vt interceptor rei nouitate magis ambiguus teneatur. Hoc igitur sta tuemus exemplum.

PATRIA HOSTILI OBSIDIONE LABORAT, NEC PRIVS CIVES ARMA CAPERE VOLVNT, QVAM EXPVGNABITVR.

Dbaae bddcaa abddaeaebcacb cadaabeacaadcadac dbacba aabdad daaeb, cdb aacdbddcaecea acca ecbaeaaa ddccaa acaadbba ddbaecdacb eccdebdc ecaaccba eddbecbccd aaabcaebecdd.

i Methodus interpretandi huiusmodi scripta.

i Huiusmodi itaq; scriptum si quis velit interpretari, duabus literis vna de longitudine, altera de latitudine tabulæ acceptis, in communi angulo quæsita litera vera demonstrabitur, pari deinde modo ad cæterarum literarum inuestigationem procedatur, k Vt verò quatuor characteribus scribi possit, in tabulæ lõgitudine, vbi E fuerit, duplex D. D. accommodabitur, vt scriptũ obscurius fiat. l At si tribus tantum characteribus scribendũ sit, * quadrangulus efficiatur, qui pro re septena in latitudine, breuiq; in longitudine terna contineat spacia, supra mox sic duplicatæ literæ disponantur AA, BB, CC, AB, AC, BC, CB, à latere verò singulares A, B, C, vel aliter vt placuerit. Sic characterum numerus in scribẽdo augebitur. m Huiusmodi scripti perplexitate inuolutum Aristotelis de Magicis opusculũ interpretati sumus, quod qui latinè reddidit, ex industria hac ratione contexit, ne intelligeretur. n Poteris etiam si mauis & aliter ijsdẽ tribus notis quicquid volueris scribere, sed huius instrumen-

k 2. modus

l 3. modus.

* quadrangulum scilicet χῆμα.

m Exemplũ.

n 2 modus per tabellæ applicationem.

ſtrumenti primum exemplum, deinde vſum explicemus.° Bractea plũbea, vel aurichalcea, vel papyracea capiatur, in ea quadrangulus pariter deſignetur, per cuius lõgitudinem ſeptenæ lineæ pertranſeant, vt octona à fronte includantur * ſpacia, quæ ſingula vnam literam capiant, latitudo verò terna contineat, duabus lineis pari magnitudine interſecata. In hunc modum paratis areis A B C à dextri lateris fronte diſponentur. Hæc bractea ſupra A literam faſtigium habeat, quod vnius elementi capax ſit, tum ſingula ſpacia ſingulæ literæ complebunt, quæ vna & viginti erunt: hoc tamen ordine, vt quæ vſitatior fuerit, ad primas literas à latere poſitas propius accedat, in hunc modum i e o a u s t r l c m n f d g p h b q x z. Sic parata erit bractea.

° *Inſtrumẽti ſeu tabella fabrica.*

* *ſelidia a Græcis nũcupari iam ante monuimus*

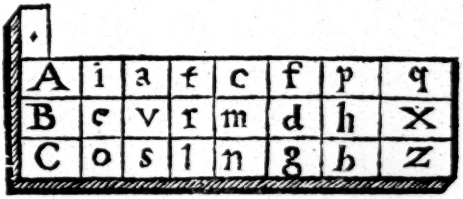

Ea ſic vti poterimus. Primo punctus in charta præponatur, vnde ſcribendi initium ſumendum ſit, is deinde bracteæ faſtigio ſupponatur, mox ſuprema chartæ linea ad ſummam tabulæ oram adæquata, quęſita litera in tabulę * arca reperietur, in cuius locũ vna ex tribus notis, quæ illis è regione poſita ſit, ſubſtituatur, eaq; ſuper ſpacium imminens illi ordini, in quo litera primum fuerat annotabitur. Idq; firmata tabella, ne huc, illuc feratur hoc

* *arcam alij nominare ſolent: itidem tralate cauſam illa mallit colligere*

(hoc.n.maximi refert) feliciter ſuccedet. Tũ vno notato charactere tabula antedicta rurſus areola prominens illum occupabit, vt denuò alius pari ratione character in quæſitæ literæ eodem modo locum ſuccedat, donec totũ id quod voluerimus, chartæ commiſſum ſit. Ne verò dolus deprehendatur, characterum intercapedines oportunum erit ocioſis characteribus impleri. Vt verò ſcędulam amicus intelligat, idem modus ſeruabitur. Id etiam aliter ſic abſq; tabella effici poterit. Circino tantum ſpacij tribus literis A B C aſsignabitur, quantum earum vnaquęq; vt maximum ſeptenas literas certas aſsignandas ſuo quoq; ordine contineat, vt omnes vna & viginti ſint, & quoties aliqua litera ſignificanda ſit, ea loco vni ex tribus illis literis aſsignato, denotabitur. Res quia minus obſcura eſt, exemplo illam nõ putamus indigere.

a 1 Cautio. 2. Cautio. 3 modus.

Caput XIII.

Scribendi ratio, qua infinitis propemodum characteribus ſcriptum euariabitur.

IV. Ratio. a 2. Quadrati methodus per notas. b 1 Ratio huius methodi e Huius a priori diſcrimẽ. 1. & 2.

Contrariæ autem diſpoſitionis prædicto prę-ſens ſe habet ſcribendi modus, ſi enim ibi characterum numeruus duplicabatur, hìc ex aduerſo dimidiatus euenit: rurſus ibi tres, vel quatuor characteres vniuerſo in ſcripto conſpicieban-tur, hic quadringenti, quot in tabula ſunt diuerſi, numerari poſſunt, raroq; accidit, vt bis character vnus in ſcripto repetatur, dum binæ literæ ſingulis characteribus exprimũtur. Quare admodum arduum & difficilè puto, vt epiſtola abſq; exem-

d Commoditas.

plari

plari, quo ſcripta ſit, aliquo pacto interpretari poſſit. *e* Ratio verò cum facilis erit ſcribenti, tum facilior interpetanti videbitur. Sed antequam ſcribendi modum tradamus, *f* tabellam primò, qua ſcripturi ſumus conſtituemus. Quadratum itaq; tali latitudine diſponatur, vt vtriuſq; latera in vicenas partes poſsint diſſecari, vnde mutuò ex aduerſis partibus in ſe tranſuerſæ lineæ ducantur, vt quadringenta ſpacia comprehendat, quibus ſingulis, ſinguli characteres includantur, inde in fronte tabulæ noſtrum vnum alphabetum, alterum verò à latere deſcendens diſponatur, & parata erit tabula, cuius forma eſt hæc.

e Facilitas.

f Tabella & ſectio.

Tabulæ cum omnibus characteribus plena deſcriptio.

N
O
P
Q
R
S
T
V
Z
A
B
C
D
E
F
G
H
I
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
V
Z

Ea sic designata, pro binis epistolæ literis character in arca tabulæ positus, qui priori literæ subijcitur, & alteri è latere occurrit accipiatur: vel si ita libuerit è conuentio, vt alius character sit, re tamen amico explorata, idq; fiet donec tota sententia perscripta sit. Vbi charta sic fuerit exarata, tam erit scripti affectata obscuritas, vt Delio insigni natatore opus sit, ne interpres in scripto, tanquam in mari mergatur & suffocetur. Sed exẽplo res clarior fiet.

MVLTIS CLADIBVS VITRO CITROQVE DATIS ET ACCEPTIS, VNIVERSA PENE CIVITAS OCCVPATA EST RELIQVA NON SCRIBAM. SED IN CONGRESSVM NOSTRVM RESERVABO.

Amicus interpres, quemadmodum, & vbique alias dictum est, eandem rationem seruabit, quam in scribendo debere esse præcepimus. Sed vt id facilius eueniat, gnomonis angulus inuento characteri, cuius crura oportunas literas hinc inde spectent applicetur. Vt verò characteres, cum opus fuerit, facilius inueniãtur, & molestæ inquisitionis labor absit, nos omnes, quæ similes sunt se-

Scripta eiusmodi interpretandi ratio.

1. Cõpendiũ.

2. Cõpendiũ.

rè, eodem ordine apposuimus: quare eò interpres se conferat, quo totius finalitudo traxerit. Neque verò tam similes notas effecimus, quin aliqua parte inter se dissimiles clarissimè videantur: vt non nisi cæcus discrimen esse non videat. Quare adhibito per totum ordinem indice, interpres facillimè characterem inueniet. Hunc paruo cũ labore ingeniosis patere potest, ecquid tota epistola, quamuis bene longa, vno charactere comprehendi possit: quod fiet, si numerus toties dimidio diminutus fuerit, quoties opus sit, vt fit in pariter pari, & in tabulam toties characteres reducantur: Quod equidem perfecissem, ni immensum opus creuisset, & fastidiũ, in re præsertim minus superstitiosa legentibus fuissem allaturus: poterit tamen eas quisque, cum libuerit componere. Huic similis fit tabula, gradibus formata, vt a primo gradu vbi A vsque ad vigesimum, vbi Z sit, indifferenter ascendatur & descendatur, vt pariter omnis literarum combinatio possit euenire. Cuius rei figuram, vt minus necessariam prætermittendam duximus.

2 Ratio huius methodi.

VI Ra in tricatior modorum difficilliorum.

Caput. XIIII.

Varij scribendi modi, quibus omnes ferè vulgo vti solent, tum alij ad idem exemplum à nobis excogitati.

n. 2. Modus simplicissima ratione notarũ occultarum de quo supra.

Attentiorem a quæ hactenus scripsimus curam desiderant nunc quæ minori cum labore in vsum recipi possint, vt etiam vulgo præter vsitatos modos aliorum demonstratione consula

tur

tur, ſuggeremus, ad quorum vſum quoties opus ſit, negotio moram non patiente, celeritatis, & facilitatis cauſa quilibet confugeret. *b* Sed primùm quibus modis vulgo vti ſolet, deinde quos ad id nos induximus, referemus. *c* In Agrippæ igitur occultæ philoſophiæ libris traditur hic breuiter numerandi modus, quem cum ad occultanda animi noſtri ſenſa oportunum exiſtimarem, hic annectere non piguit *d* Character vnus multarum poterit literarum fungi poteſtate, & alter diuerſus ſemper ab altero ſpectabitur, quòd niſi quis doli fuerit conſcius, non parum in interpretãdo elaborabit. *e* Scribẽdi modus talis erit: Characteres viginti vel plures reperiantur, qui ſi ſummo & imo, dextris & ſiniſtris erectæ virgulæ adhæreant, eandẽ ſemper & figuram & poteſtatem retineant, & primũ in capite virgulæ depingemus, qui ſiniſtram noſtri corporis partem ſpectet, ſecundum dextram. tertium in calce virgulæ etiam ad ſiniſtram, ſed quartum ad dextram. Nos nunc quatuor perſcribere contenti erimus, & ſubiecto exemplo rem clarius declaramus. Hi ſunt characteres.

b Ἀποδιαίρεσις.

c 1 modus.

d Cõmoditas. eiusdem.

e Deſcriptio.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z

Scriptum iam* ſuperiori exemplo literarum numerum, in quartam partem deducemus hoc modo: erunt ergo triginta characteres.

Exemplum. * *Hoc eſt quatuor ſemper literis inter ſe connexis triginta characteribus id totum exemplum ſcribemus.*

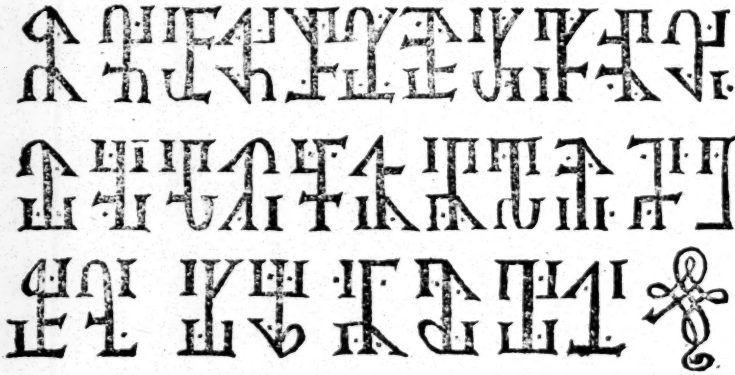

3. modus.

Alius etiam tritus eſt ſcribendi modus, quo ruſtici, mulierculæ, & pueri etiam vtuntur. Duæ per chartæ longitudinem rectæ lineæ deſignantur, mox totidem per latitudinem ad angulos rectos tranſuerſæ, & iuſtis ſpatiis diſiunctæ, vt diuerſarum figurarum nouem areas conſtituat, per has omnes

omnes alphabeti noſtri literæ diſtribuantur, vt in aliquibus ternæ, in aliquibus verò binæ collocentur, & omnes vna & viginti ſint, vel ex arbitrio, quorum ordo vel ſucceſsiuus, vel interſitus ſit, nos verò intermixtum diſpoſuimus. Figura erit huiusmodi.

a l u	b m x	c n z
d o	e p	f q
g r	h s	i t

Tali propoſito ſchœmate eius areæ ſingulæ iuxta faciem, quam gerent depingentur, vt exemplum indicabit.

Sed quia earum ſingulæ ternas, vel binas literas pro earum diſtributione complectuntur, earum vnaquæque ſuo charactere punctis diſtincta pro ordine, quemadmodum collocata ſit, deſignabitur, vt ſi in charactere prima, collocetur, vnico tantum puncto diſcernatur, ſi ſecunda duplici, ſi tertia triplici. Res exemplo clarior fiet.

a b c d e f g h i l m

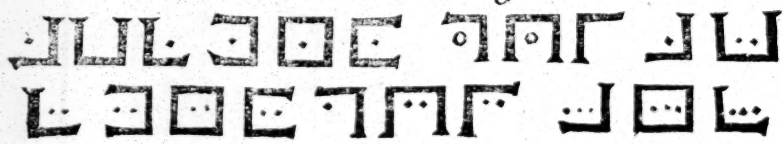

n o p q r s t u x z

h origo & propagatio huius modi.

i 4 modus.

k 5. modus seu 3. potius genus

l 6. modus seu potius ἀντιστοιχεῖ ωσις.

m Modi ab auctore excogitati.

[h] Hunc scribendi modum chabalistæ, sacrarum literarum scriptores induxerunt, & nunc in omnibus fere rebus vulgares homines vtuntur, vt per tabernas passim circumferatur, ne dum inter prophana locum habeat.[i] Eius vsus ab illis cõtractior magis obscuratur, vt vni nomini vnicus character sed implicatus respondere videatur, quod quia ad nostram rationem minime videtur pertinere, prætermittimus.[k] Verùm nequid præteream, pueris peculiarior & magis proprius scribẽdi modus talis est, vt obscuritas solum in vocalibus non expressis, sed in p litera, tot lineis intersecta quot occultè vocalis ordinẽ demonstrẽt designatis: vt si A significanda sit, quæ prima vocalis est, p litera vnica linea in pede intersecta huiusmodi p designetur: Si E, quæ secunda, eadẽ litera consonans duabus lineis pari modo intersecetur.[l] Aliter verò passim vulgus hoc scriptionis exẽplo vtitur, dum præpostero alphabeti ordine literæ exprimuntur, vt q̃ vltima sit, primæ potestatẽ habeat, & quę illã proxime præcedit, secundæ, & quæ tertia ab illa est, tertiæ, vt pro A, Z, pro B, X, pro C, V, & pro O, P, repõatur. His vulg⁹ passim modis vtitur.[m] Nos alios in eundem modum adijcimus, quorũ vsum si amantes, vel alij alijs in rebus in epistolis admittant, tutius sibi consulant, vt illæ etiam intercep-

pare-

parentibus vel alijs potius vanæ existimentur, quàm animi consilium detegãt.[n] Tres itaq;, quatuor, vel plures, ex nostris literis, quibus in scribẽdo rarius vtimur (cuiusmodi sunt HKQXYZ) inter syllabarum, & literarum coagmenta, & dictionum intercapedines interserantur, vt nulla prorsus dictio vel syllaba sit, quæ ociosis literis vacet; sic enim dictionum, verborumque sensus maxime perturbabitur: vt non ita facilè, qui rei conscius non sit intelligat.[o] Huius rei erit exemplum.

VRVNTVR MISERO PRAECORDIA, ET NISI SVBVENTVM SIT, COGOR EMORI.

huxry quntkurh mhykisxeqzrzo phxræx kcozrhdiax hext nhixzsi kshubuzqenthxzum sxizt, cxhogzohr exmzorhix.

[p] Huic affinis alius tutior modus est, vt aliquando scripti perplexitas ab amico sine exemplo solui possit, quod non inutile erit, cum sæpe accidat, vt quæ gestentur, vel alicubi seruentur decidant, & amittantur, idque non parum obesse possit, si quando literæ, quæ ad eam formam scriptæ sunt intercipiantur. Tria igitur, vel quatuor vel plura verba quærantur, quibus notandis oẽs alphabeti literæ exigantur, quæ amicus absens meminerit, vt inde diuersam omnem obscurorum characterum potestatem prima literarum elementa possint elicere, ea deinde designato in epistola loco, siue in fronte siue in calce constitutis notis scripta committantur, tũ ipsa epistola ad eã characterum rationẽ cõcinetur.[q] Potest & hoc aliter perfici, vt totum alphabetum in epistola pũ-

n 7 modus seu potius ἐπενθέσεως.

Species de qua c. 2.

o Exemplũ.

p 8 modus seu alia τῆς ἀντιστοιχείωσεως species.

q 9 modus.

ctorum interpoſitione diſsimulatis dictionibus reponatur: Hic ſcribendi aſtus inter cæteros nullo modo videtur contemnendus, vt interdum nouis ſcribendi modis, etiam amico de ijs non admonito vti poſsimus.

Caput. XV.

Quomodo aliter tranſpoſito literarum ordine ſcriptum indiſſolubile fiat.

IAm paulatim ad eos ſcribendi modos ventum eſt, in quibus credibilius erit interpretum curã fruſtrari, quàm quicquam proficere, quod tertio loco facturos huius lib. initio polliciti ſumus. [b] Primum itaque ſe offert, vt hoc in literarũ tranſpoſitione, quæ hic aliter fiet, quam proximis dictum eſt capitibus exigatur. Hæc ſcribendi ratio ſic ſe habet. Poſita primum thematis ſententia, duo, vel tria, vel quatuor ex arbitrio verba deligantur, quæ mediis inter verſus ſcripti ſpaciis ita ſupponantur, vt horũ ſingulæ literæ epiſtolæ ſingulis æquatis interuallis occurrãt, quare oportebit verſuum, & literarum ſpacia oportunè ad rei commoditatẽ diſtincta collocari, quod ſi earum dictionum notæ noſtræ ſententiæ literis numero non reſpondebunt, ea verba toties repetentur, donec poſsint adæquari. Si aliter enim fiet, numerorum notę pro ſingulis earum literis ſupponentur, quæ ordinem cuiuſque literæ earum iuxta alphabeti diſpoſitionem innuat. Charta deinde in qua ſcribendum ſit, tot punctis iuſtis in e uallis, & ſe recte intuentibus diſtincta deſignabitur, quot noſtram ſententiam

[a] 3 *Genus per clauem.*

[b] 1. *Modus*

tiam literæ complebunt, mox prima thematis literæ primæ verborum, quibus ſcriptũ occultatur, accepto numero, quota in alphabeto fuerit, reſpõdenti punctorũ ordine reponatur, vt ſi noſtræ ſententiæ prima litera ſit A, vel B, verborum verò, quæ extrinſecus ſumũtur prima pariter ſit C, vel D, quorũ altera tertio, altera quarto loco in alphabeti ordine collocatur illud A, vel B tertio adeará ratione, vel pari modo quarto puncti loco in charta diſponatur, idq; fiat donec totius epiſtolæ verba abſoluantur. [c] Aduertendum tamen eſt, vt rectus in ſcribendo ordo ſeruetur, vt vna litera, vel charactere poſito poſtmodum in numerandis literarũ ordinibus inde ſumatur initium, vbi nouiſſimus character relictus eſt, donec ad poſtremum verſus punctum perueniatum ſit, tum relictis initio ſpaciis, retro vt ordinum numerus compleatur, redeundum eſt: hoc tamen cauebitur, vt occupata punctorum interualla prætereantur, ne iterum ſumerentur. [d] Verùm totum hoc ſubiecto exemplo clarius indicabitur.

c Cautio.

d Exemplũ.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO, ET MVLTIS INSVLIS MARIS CAPTIS VEXATISQVE, EXTERNAS ET NOSTRAS REGIONIS SVBIGERE CEPERVNT.

Hæc verba, vt in hoc modo ſcripto occultentur, talis ſententia pro claui ſtatuetur. CASTVM FODERAT LVCRETIA PECTVS, cui ſubiungatur ALGAZEL, vt barbarum nomen, vt non ita facilè mentis occurrat.

POST TE LLO MAXIMO ACERRIMOQVE

castumfoderatlucretiapectu
CONFLATO, ET MVLTIS INSVLISMAR
salgazel, castumfoderatlucre
IS CAPTIS VEXATISQVE, EXTERNAS
tiapectusalgazelca, stumfode
ET NOSTRAS REGIONES SVBIGERECE
ratlucretiapectus algazelcas
PERVNT.
tumfod.

e 2. modis. e Possunt & horum verborum cuiusq; literæ numeri in clauis locum (vt dictum est) facilitatis causa succedere.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMO
3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1 14 5
QVE CONFLATO ET MVLTIS IN SVLIS
3 18 19 13 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 1 18 10 19
MARIS CAPTIS VEXATISQVE EX
3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18
TERNAS ET NOSTRAS REGIONES
19 11 6 13 14 5 16 1 18 19 19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17
SVBIGERECEPERVNT.
1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 4.

Tum in hanc rationem centum & vndecim punctis constitutis, sic scriptum concinnabitur.

iapox...fl..... m. s..i.o..q.
...m..a..t...t..... u....eo.ab.et
.....e..e..lc....e.....l...
o.eo.m....r....n...r

Punctorum omnium spacia non implevimus, vt eorum pariter & literarum rationem exemplo commodius redderemus. Hactenus [illegible] hæc tantum verba scripta sunt.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO Et. Verùm ne, quod reliquum est prætermittã, thema inferius integrum reponam. Ratio interpretandi. Cognito clauis themate in eandẽ formã amico interpreti facillime liquebit. Sed quoniam dictum est hanc rationem scripti aliter, quàm superiora se habere, discrimen tale assignabitur, qui ibi curiosè obseruatus, literarum ordo facile deprehendi poterat: clauis cum quo scriptum claudebatur, simul cum scripto erat, hîc verò aliter interpretem propè diuinum esse necesse est, vt rationem, qua scripto occultatur intelligat, aperiendi sensus claue tantum apud amicum seruata, quæ scriptionis formula pro clauis commutatione, semper commutabitur.

l a p o x a e q f l p r r u e x s i m n s n e i i o a l q a l t o
m a r a e t s i s t t t i s e u n i e b o o t a b s e t c i r s c t n
e e s e e i l c c i s o e u m m u r a l s r n o e c o p m t x t
n r e g s g n n s u r.

CAPVT XVI.

Quomodo aliter claui vtendum sit, sine qua scriptum non possit aperiri.

a PRædicto affinis est hic alius scribẽdi modus, qui inter cæteros alienus circũfertur: quem (quia parem altum præseferre videtur) hîc ex [illegible] vnum duxi reponendum. Est * etiam [illegible] inuolutus: vt quamuis etiam furtiui [illegible] cie[illegible] non lateat, nequaquã sit q proprius [illegible] modus intelligatur, fietq; potius, [illegible] pplexitatẽ quis explicare conetur,

a Tertius modus est eum auctor hoc in loco explicandum duxerit.
* enim

tur, eò magis interpretãdo ambiguus ferat.[b] Scribendi ratio talis est.[c] Tabella primo in hác formã parabitur:[d] Vndecim per chartæ latitudinem sectiones accommodentur, quarum omnes elemẽtorum characteres in duas æquas partes diuisos contineat, quorum ordo ex arbitrio disponatur, modo nullum elementum prẽteritum sit: modus tamen seruabitur, vt inferiores superioribus mutuò respondeant, mox horum ex latere per vndecim sectiones totius rursus alphabeti clauis disponatur, vt literæ duę & viginti collocentur:[e] poterunt tamen viginti esse modo numero pares sint, vt minus necessariẽ eximãtur, & quibus quoquomodo carere possimus careamus, vt quemadmodum superius factum est, & hîc fiat, quod si viginti erunt, tum sectiones decem fient,[f] poterunt & sectiones septem fieri, & literæ vna & viginti sint, vt ternas singulæ recipiant, siue binæ, siue ternæ huius alphabeti literæ sint, vel simul in eadem linea, siue superiori, siue inferiori coniungentur, vel quoquomodo in vtraq; linea disponentur.

[b] *Descriptio eiusdem.*
[c] *Tabella de lineatio.*
[d] *1 variatio.*
[e] *2. variatio.*
[f] *3. variatio.*

LITE-

LITERÆ SCRIPTI

LITERÆ CLAVIS												
AB	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z
CD	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y
EF	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x
GH	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v
IL	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t
MN	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s
OP	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r
QR	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q
ST	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p
VX	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o
YZ	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n

g Sententia perscriptio.

g In hanc formam parata tabella, quæ amico cognita sit, verba extrinsecus, quæ scriptum aperiat, vt in superioribus factum est, vtrinq; nota capiantur. h Hęc quo magis ab hominum cognitione remota fuerint, tutiorem scripto cautionem præstabunt. Quare ad hæc fugienda sunt prouerbia, quę in ore vulgi versantur: ne si furtiui scripti species cognoscatur, modus inde pariter aliquo modo cognosci possit. Huius loci est referre superioribus diebus in hũc modũ missam epistolã à sciolo quodam qui Romę agebat, cum eius admiratione eadem hora, qua literas accepi, me fuisse interpretatũ, cuius rei causa sortalle esse potuit, quod dictum index scripti hoc erat. Omnia Vincit Amor, quæ sententia prouerbij vice, nemini ferè non cognita est. Tabellæ itaq; huius, & indicis vsus sic se habet: Epistolæ verba in prima charta interpositis literarum spacijs per totũ lineæ versum componantur, sic deinde & alij versus fiant, donec omne id quod scribendum est perficiatur, relictis tamen (vt in proximo capite admonitum est) iustis inter versus spacijs, quibus dictum ad eandem rationem inferi possit. In hunc modum arca simul & claue parata, ea tali ratione occludetur: i Primum clauis prima litera in suo quæratur alphabeto, ea inuenta deinde scripti litera in illius sectione requiratur, pro ea tum, si superius posita sit inferior, quæ mutuò occurrit ex aduerso, si superius inferior assumatur. ea sic chartæ commissa, in alijs pari modo procedetur, donec tota epistolæ sententia perfecta sit. Res exemplo clarior liquebit. Epistolæ verba sunt hæc.

h Cautio.

i Vsus.

Bella Fortissimè Gesta Sunt Et

BELLIS PARTIM COMPOSITIS, PARTIM ETIAM CONFECTIS PAX EST SEQVVTA, SED HANC FELICITATEM DVCIS MORS TVRBAVIT.

Post hæc dictum index statuatur.

CASTVM FOEDERAT LVCRETIA PECTVS ALGAZEL.

Illud in hũc modum sub scripti verbis disponatur

BELLAFORTISSIMEGESTASVNTETB
castumfoederatlucretiap ectus
ELLISPARTIMCOMPOSITIS PARTIM
algazelcastum foderatlucreti
ETIAMCONFECTIS PAX EST SEQVVT
apectsusalgazelcastumfodera
ASEDHANCFELICITATEM DVCISMO
tlucreti,apectusalgazelcast
RSTVRBAVIT.
umfoderatl.

Vt vero clauis scripto eximatur, propositotabellæ indicio sic fiet. C prima litera indicis in secundo sui ordine inuenta, primam scripti literam, quæ B est, & pro ea suppositã N indicabit, tum hæc pro B obscuræ epistolæ reponatur: In hunc modum totum occultè scriptũ ex aperto elicietur: & hoc erit.

Nroop ndmhtbfnttsxhdu fcch ve rrstxe eufgnp
rgxichognl azaint rbtzp rlaoopftl dnf vda hyel
dgq ltp nyiy fyuusz dnmoz rlyuf plcm icfzrhnm.

k Modus hic quàm multiplicem scribendi varietatem suggerat lector poterit intueri, vt nunquam ferè pro eadem litera eundem characterem positum agnoscat, amicus in interpretando eundem modum (vt in multis dictum est) seruabit.

k Commoditas huius tationis.

Scribendi

Scribendi hęc ratio cum proxima hoc commune habet, quòd dicto aliunde assumpto, vtraq; occluditur, in hoc verò differt, quòd illa proprias scripti literas, hæc verò non literarum positione, sed substitutione etiam obscuratur.

l Collatio huius rationis cum præcedenti.

Caput XVII.

Modus, quo dictio vna alteram significat.

Svpereſt nouissimum scribendi genus, quo scriptum præter difficultatem, qua se satis tueri possit suspicione etiam carebit, quod quarto loco polliciti sumus indicare. *b* Hoc absoluto, nil amplius erit, quò minus huius libri expectationi pro viribus satisfeciſſe videamur. *c* Quę pars quoniam inter cæteras maximè cautionem præstat, nõ immeritò ea nobis in hũc locũ reseruata, vt recto ordine processũ esse videatur. *d* Quare in arduis, maximisq; rerũ negotijs eius vsus præcipuè sibi locũ vendicabit, vbi scriptũ sua se obscuritate, & simulatione tuebitur. Id genus scripti, quemadmodũ & aliæ res, plures sunt species, ex quibus nos aliquot, quæ præcipuę videbũtur apponemus. *f* Earum prima occurrit, quæ varijs fabulosisq; verbis inuoluitur, quippe cùm vocabula quædam amici sibi confixerint, tutò inuicem loquuntur, quod etsi literæ intercipiantur, quotquot ingenia fuerint, non solum tot applicabunt sensus, sed vnum tantum infinita quadrare faciet, & quanto subtilius inuestigabit, eò à re longius abibit. Nam de Apolline, Daphne, pharetris, corollis, & floribus enunciata,

a IV pars seu genus.
b Transitio.
c Methodi ratio.
d Vsus sequẽtis rationis.
e 3. Generis.
f 1. Ratio.

cinta, de regibus, ciuitatibus, telis, arcubus, militibus, & ladibus intelliget: euenietque vt epistolã scriptã si quis reperiat, verbis delusus, multa, eaq; qui faciet, quę nunquam scriptor putauerat. Quare antequam vlterius progrediamur, exemplum edocebimus. Apollinem itaque Regem vocabo, Galliam Scorpionem, hostes caudam, musas pro militibus, pro decade vnitatem, & osculari pro interficere ponam. Iccirco si scripturi erimus.

„ Scito Regem consueto itinere ad suam se confer
„ re vrbem è Gallia longe, veritum hostium insi-
„ dias, ne prodatur. Noscit enim eos sibi fore infe-
„ ctos. g Sceptrum nãque perdere, ciuitatem depo-
„ sulari, & omnes in sui exitium conspirare. No-
„ ginta milites, qui castri portam custodiunt, ne
„ bunt: eaque primo capta facile traducto ex-
„ ercitu ac strato ponto arx capietur. Classis enim
„ secundo vento concitata, magnaque vi remigan-
„ tum subibit portum: capientur mulieres, & ho
„ mines, & ciuitas funditus eruetur, vt nunquam
„ erigatur. Ipse autem meo nomine tabellarium
„ mactato.

g *forte sentit namq; sese sceptrum perdidisse.*

In talem formam conuertemus.

„ Scito Apollinem signorum ordine Leonem su-
„ bire, longe à Scorpione, suæ vim caude noscens.
„ Sensit enim alium sua lauro tempora præcinge-
„ re, & monte pontiri. Osculabuntur tacitè nouẽ
„ Musæ, quæ pendicibus præsunt: & facile ad fon
„ tem deuenient. Vnde montẽ totum perambula
„ bunt. Veniet enim rapaciũ auium turba secũda
„ aura: nec flores, herbasq; destruet: fons ita exare
„ scet, vt verear* an alius vsquam poeta labra pro-

**Nominem post hac Poetam eo labra proluiturum*

h 2. ratio.

„ fluat. Tu verò pro me tabellionem oſculator. Quid ſi forte non familiarum, & neceſſariarum rerum, videlicet Apollinis, fontis, muſarum, vel ſimilium meminiſſe intuẽtes faciat omnes de rei ſuſpicione ſollicitos, poterit idem ad familiares res traduci, vt minus dolum, vel fucum redoleant. Huiuſmodi aliter exemplum.

„ Scito Marcelle dulciſsime Fabricium Neapolim „ venturum, longe à nemoribus, graſſatores & fu „ res timentem: cum bona ſua hîc audiet ſubrepta „ ancillulas amari, ſic ad ſorores & coniugem de„ uenturos. Multi enim ſupernenient: cum facilẽ rapinam audient: ſic domus, coniux, & ſorores diſpergentur, vt nunquã amplius ſimul ſint. Tu meo nomine tabellarium amato. Quotus autem erit quiſque, qui ſi Caſtalij fontis, muſarum, ſororum, & coniugum mentionem factam audiet, putet præliorum, ciuitatum, & arcium expugnationes ibi recenſeri? Quis enim humanorum cordium latebras apariat, & ea perſpiciat quę ſunt duo inuicem ſecretò collocuti, verbis non exprimentibus? Scio equidem literas intercipient, ſibi videre videri, dum talia perlegent, ibi ſomnia recenſeri.

i 3 ratio

K Celebritas huius rationis

l 4 ratio.

Poterit ſi quis velit dictiones literarum elementò vel ſigno deſcribere, dummodo abſens exemplum habet. k Hoc ſcribendi modo omnes ferè huius ætatis homines vtuntur. l Amantes etiam ſæpe plurib. præſentibus aut hiſtoriam, aut eorũ amorem narrant, ac alienis nominibus de ſe & amica loquuntur ne eorum amores deprehendatur, Paris apud Ouidium in epiſtola ad Helenam hoc teſtatum reliquit.

Ah

Ah quoties aliquem narraui potus amorem,
Ad vultus referens singula verba tuos.
Indiciumq; mei ficto sub nomine feci,
Ille ego, si nescis, verus amator eram.

Et alibi.

Neue aliquis verbis odiosas afferat aures,
Quam potes ambiguis callidus abde notis.

Etiam alio vti poterimus occultandi modo ad- *m s. ratio.*
hunc vsitatissimo, cuius regula talis est. Eiusdem
typi duo parentur libri: cuius* alterum amicus a- *quorum.
pud se, alterum nos domi contineamus, in hoc
charta aliqua ex vniuerso erit eligenda, in qua scri
bere volumus eiusque numeri prius conscio ami-
cũ reddamus, vel dierũ mẽsis, & anni, vel alterius
rei numero qua habita, vbi nostram sententiã bre
uiter perstrinxerimus, in statutis illius paginæ lo-
cis, ea vel similia verba reperiemus: & tandiu pa-
ginas vel lineas permutabimus, donec totum scri
pto tali cõmutemus: quod vbi fecerimus, denuo
à summo capite rem aggrediemur, & verbũ eadẽ
linea præcedens vel subsequens, vel numero di-
stans aliquo accipiamus, ac denuo scribemus, alia
consurget epistola, sed diuersæ sententiæ. Acci-
fine ordine, & fine vera, aliqua significatione ve-
niet, sic eam accommodabimus. Multa inse re-
mus verba, vt ordine aliqua significent, & vt su-
peruacua noscatur ab amico, linea notabimus, vel
signo aliquo in calce, vel inter duas parentheses,
accentu, maiuscula in primis litera, vel aliquo si-
gno: reliqua verò verba permutare possumus,
tempora, numerum, casus, personas, & genera
peruertendo & accõmodando, vt congrua magis

consurgat oratio. Idq; tamdiu faciemus, dum. totam consarciamus. Libri, quibus vti poterimus, verborum omnium generibus scateant, vti Cicerone. Plinio, Rodigino, Ouidio & cæteris similibus. n Sed exemplo res fiet clarior.

n Exemplũ.

„ Africam absterreri clementia infantiũ audiui, fœ
„ minam indignam mulceri pœna generosissimã
„ iracundia flagellari, generositatem solam in pe-
„ riculis spectari. Augusti.
„ xvi. hora viii.

Si Plinium legimus octauo libro capite xvi. Basileæ ex officina Frobeniana impressum, id reperiemus sequentibus verbis peruertendo.

„ Vrbs eadem in supplices non (iratos) multorum
„ profugit, ea alloquitur verum cuique eorum vi
„ maxima tueturque (se) coacta potest capi.

Capvt. XVIII.

Modus quo vna oratio sub alia bracteis perforatis occultatur.

a 6. ratio.
* cuiquam.

a Alium quoque docebimus modum scribẽdi cautissimum, qui nec * cuique erit vestigabilis, nec videntem quenquam occultæ fraudis conscium reddet b qui fenestrata erit lamina, & interpositis literis, & syllabis & dictionibus ociosis scripti partes hinc inde dispergentur. c Ratio talis erit. Duæ ex ferro, vel ex stanno, vel plumbo, vel membrana bracteæ comparentur, quarum magnitudo pro scripti quantitate esse poterit. Quare expediet eam ad latæ chartæ magnitudinem æquari ne si prolixius scriptum futurum sit, eadem lamina sæpius

b forte is fenestrata conficietur lamina & 1. l. e s. e d o per s. p b. t. dispersis

c Bracteaṙũ confectio.

pius applicetur, eademq; ſemper ſpacij menſura inter oportunas literas interſit. Vtraque igitur altera alteri ſuppoſita, & firmiter inhærente, ne error ſit, binis per latitudinem literis deſignabitur, inter quas iuxta corporis magnitudinem lineæ intercapedo ſit, quibus uis inter verſus ſpacijs.

Hoc facto lamina ex arbitrio paſsim incidatur, vt tantum inſit vacuum, quantum ad continendas ſimul oportuni ſcripti partes eſſe velimus. Hoc tamen inane ſpacium ſemper (vt ſignificatū eſt) variabitur, vt modo maius, modo minus, modo literā vnā, modo ſyllabam, modo dictionē, modo eas plures capere poſsit, idq; fiat, quousque ſic tota lamina hinc inde vacuetur. Ea in hunc modū formata typographi vtuntur, dū nigris impreſsis literis alias rubri coloris inducūt, ne tota charta eo colore occupetur. Vtraq; cōfecta lamina, altera retinebitur altera penes amicum ſeruabitur. [a] Scripto itaque, quo anguſtius eſſe poterit confecto (breuitas enim, furtim ſcripturo maximè conuenit) bracteæ vſus talis erit. [e] Ea papyro ſuperpoſita & firmata, per feneſtras & vacua literæ inſcribentur, dum totum id, quod ſcribendū ſit, illis poſitū ſpacijs abſoluatur. Scriptum ſublata lamina tale erit, vt verba hinc inde diſperſa accipiantur. [e] Tū earū literarū quæ caudatę, vel criſtatę fuerint, cuiuſmodi ſunt p & d linea menta ſurſū & deorſum protrahentur. [f] Hoc peracto chartæ inania ocioſis literis ſyllabis, & dictionibus complebuntur, ita tamen totius ſcripti neſcius fuerit, vt verba perfecta ſint quæ, quò magis ſimulata erunt, eò vt aliud longè diuerſum dicere videantur, & eò meliora vi-

a Scripti ſeu literarum præparatio. e vſus laminæ.

e Literarum perfectio.

f Spaciorum expletio.

debuntur, quò minus suspicionis habebunt, quare tamdiu scriptum delebitur & accōmodabitur, dum totum perficiatur, vt congrua & continuata orationis structura esse videtur [g] Vt verò interpreti paginæ scriptum reddant, quatuor punctis, quę signatæ bracteæ finibus firmiter inhæreant, designentur. [h] Sed vt exemplo res męlius indicetur, nostri scripti verba subijciamus.

g Cautio.

Exēplum

Militvm Infinitvs Est Exercitvs, Ac Prope Diem Inibvnt Bellvm, Explorators Omnes Deprehensi Svnt, Capite Poenas Dedere. Apertę bracteæ forma hæc erit.

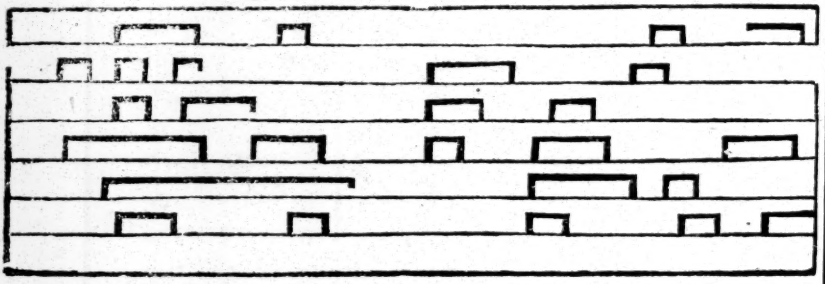

Commisso super eā scripto, sic epistolæ partes positis interuallis dispergentur.

Mili tu m infin
[illegible] tus est exerc itus
ac prope diem in
b nt be llum, ex plo rato
res omnes deprehen si su nt,
capite pœn as de dere.

Verum impletis ociosarū literarum spacijs, in vtrunque sic prodibit oratio, duplicis orationis ex industria exemplum apposuimus, vt cōmodius liqueret, quilibet ad omnia verba

ba seruato etiam literarum nexu posse accommodari.
Gratæ *Mili* sie *tuæ* fuere literæ, presertim cum *infini* scriptus *est* ludus, quo se *exerc*et *Titus* noster familiaris, *ac prope* modum in *diem inimicus*, propterea ama*bunt* bene *illum*, si is *exemplo* eorum, *rato*que modo *res omnes deprehen*det, at *si sumunt* alij rem à summo *capite*, eum *pœnitebit illas* amplius *deridere*.
vale. Idem aliter etiam sic.
Honor *Militiæ tuus* fuit Carolus pater, nam cum *infini*to *victus est*, cum minima *exercitu inuitus* parte hostis fugit, *ac prope* vltimum *diem iniurius* peribit, necabunt *Bere illum*; atque *extemplo* puer *Arato* peribit, *res omnes deprehensæ* bonæ *si sunt*, *ante* Sillam, & optimo *capite* non *pœnitentias* amplius *decidere* sperabit. vale.

[i] Amicus verò interpres superposita bractea per fenestras occultatam sententiam conspiciet. Cuius exemplum, vt in posterũ seruetur, ea amota alio transuribet, [k] Poterit & hoc aliter fieri in constituta cuiusuis libri pagina magis oportuna, eæ tantũ literæ, syllabæ & dictiones, quæ primæ occurrunt. & ad id explicandum quod voluerimus necessaria sint eligantur: quousq; tota epistolæ sentẽtia eliciatur, oleo, deinde elcera pellucida charta cõparetur, ea libri folio superposita, omnia selectarũ partiũ emicantia spacia lineolis attramento ductis designentur, * hæc * tamẽ charta mitti poterit. [l] Quod si eam oleo vel cera pollutam mitti non libeat, eius loco alia capiatur, quæ sub eam firmiter inhærente * aliquo styllo ad indicandas literas comprimatur, & earum deinde signa atramento protrahãtur, Eã deinde interpres, vt diximus, vel

i Legendi huiusmodi scripta conseruandiq;
k 7 Generis ratio 1.
** * atq; ita hæc*
** inhærens. 12 ratio.*

oleo vel cera pellucidam faciet* quæ ſuppoſita & firmata ſubiectas partes indicabit: Sic quod ſignificatum eſt agnoſcetur.[m] Hoc etiã ante cinno, vacua primum, deinde plena ſpacia dimetiente efficietur, vel aliter vt commodius fieri poterit.

*ſuperpoſita.

m 3. ratio.

Caput XIX.

Abditiſſimus per ſynonyma, vel paria verba ſcribendi modus.

a 8. Genus Trithe. Polygraph.

[a] Inter cæteras ſcribendi technas, quæ in vſu eſſe ſolent, nequaquam contemnendæ ſubtilitatis cuiusdam abbatis Tritemij aſſus eſt, in quo abſoluendo ingens ferè totũ volumen ſimul abſoluit: cuius ratione, ne quid inſtituto operi deſit, à me prius cognitam, quã alibi tractatam ſcirẽ, nolui prætermittere:[b] Tum quia res neglegi minimè digna viſa eſt, quod ad eruditam ſuſpicionem valeret: tum etiam quia idipſum aliter nos & cõmodius, quàm ille ſumus proſequuti. [c] Nam quẽadmodum is rem in religioſæ orationis formam redegit: ita nos in epiſtolæ modum magis opportunũ, quod minus præterea ſuſpitionis habebit, cõcinnauimus. Zinearum præterea, punctorum, & aliorum ſignorum, quæ in epiſtolis fieri ſolent, alphabeta adiecimus, vt ſcriptum anguſtius eſſe poſſit; ne ſemper pro litera vẽrbũ poneretur.[d] Verũ in hoc nobis tanto breuiorib. eſſe licuit, quanto pauciores ille id genus ſcribendi modos excogitauit. [e] Vt ad rẽ itaq; accedamus [f] Propoſito ſeriẽ epiſtolæ themate, cuius verba cõcinna tot numero ſint, quot à noſtro iudicio adiectis lineis, punctis, alijs q; id ge-

b Cur auctor hic idem pertractet cauſa

1.

2

c Ratio ſecũda cauſæ.

1.

2.

d Breuitatis excuſatio

e Tabularũ confectio

f Deſcriptio huius generis.

id genus ſignis, quæ in epiſtolis fieri ſolent, ſeriæ totius epiſtolæ literarum numero plus minus videbuntur reſpondere. Noſtræ ſententiæ nos dictiones paulò plures quinquaginta induximus, quod eum numerũ ſatis eſſe exiſtimauimus, qui cum lineis, punctis, & alijs ſignis ſexagenariũ perficeret, tum cuiuſq; verbi vicena tãtum, vel vicena ſingula, vel bina & vicena ſynonyma vel paria verba, quod literarũ numerus in alphabeto ſatis eſſe videbitur componantur. Neq; enim vt aliàs dictũ eſt, multum in furtiuis ſcriptis circa orthographię modum laboramus: dum in hoc interdum peccãdi nobis licentiam permittimus: modò maius rerum diſcrimen euitemus: quam etiam merito excuſationem in ſynonymis expoſcimus, ſi proprietas & ratio latini ſermonis ſeruata nõ fuerit, quod ea res parum nobis debuit negotij faceſſere: tum quia id ipſum non facilè fuerat: tum etiam quia quærimus potius quomodo quid vtcunq; ſignificare poſsimus, quàm vt per propria verba recte explicemus. Ea itaq; ſynonima vel paria verba in ordinem pro epiſtolę concinnitate diſpoſita in tabulas, rite præpoſitis à latere literarum alphabeti characterib. vt ſingulæ verbis paribus ſingulis adhæreant referentur, donec id in omnibus dictionibus abſoluatur, & tota epiſtola ſuis partibus perfecta ſit. Hoc facto prius religionis noſtræ ſignũ, vnde mos eſt ſcribendi initiũ ſumi mox principij notam, puncta, & alia nõ inoportuna id genus ſigna ſuis locis in epiſtola collocanda in vicenas pariter formas præpoſitis literis eadem ſimulatione variabimus, vt ne illa quidem ociosa ſint, ſed literarũ

poteſtatem furtim mutuetur. Tabulæ itaq; eo ordine procedãt, vt primùm religionis noſtræ ſigna, mox principiorum notæ, tum ſimulatæ epiſtolæ verba, & inter hęc puncta, aliaq; id genus diſponãtur, earum exemplum abſoluto capite proſequemur. *g* Sic confectis & ordine compoſitis tabulis ſcriptori in hunc modum vti conueniet, prima ſeriæ epiſtolę, ſeu ſchedulæ litera in primo indice, vbi crucis ſignum variabitur, quæſita quæ in eius locum figura erit poſita, pro ea ſimulato crucis ſigno primum epiſtolæ frõte ſuo loco collocabitur, mox in ſuccedentis locum eadem poteſtas in ſequenti tabula inuenta, cum appoſito initij indice cõmutabitur, ſic tertia in tertio tabularũ ordine litera, & quarta in quarto requiretur, & ſcripto collocabitur, donec in hũc modum tota epiſtola perſcripta ſit. *h* Verùm videndum eſt, ne duæ literæ in eadem columna requirantur, neue aliqua tabella omittatur, quòd vt cõmodius euitari poſsit, proderit ſingulis primùm ſeriæ epiſtolæ literis, mox etiam tabulis ſigillatim numerorum notas apponere. *i* Quod ſi ſerij ſcripti literę tabulis numeroꝝ erunt æquales, tabellarum numero repetito epiſtolæ literas æquari debere. Quod ſi tabulæ ſemel poſitę nõ erunt ſatis, & repeti erit neceſſe, alia epiſtola in alia charta reponatur, ne ſuſpicio ſit in verbis paribus in eadem charta poſitis. *k* Res vt liquidior fiat, exemplo comprobabitur. Quare noſtri propoſiti verba ſunt hæc.

g Vſus.

h Cautio.

i 1. Caſus
2. Caſus.

k Exemplum

Hostis in Itinere Obviam Factvs Est, Cvmq. Div Pvgnatvm Esset, Tergа Dedit.

Epiſto

Epistola, quæ verba occultabit, hæc erit.

✝

Accepi literas tuas dilecte & charissime Pompeie Seuerine idibus Feb. per Tiburtium tabellarium tuum, Illico percepi voluntatem tuam equidem gratulabundus prudenter parui præbui ea ratione tuo nomine Lelio creditori tuo mille & quinque aureos exemptione, Si quidpiam vacat expoſcito & obtemperabo permotus ſuaui iucundaq; beneuolentia amicorum tuorum, iube ſim certior de tuis rebus vt ſimul congratuler vel dolorem ſentiam. Vale Datum Neapoli. 5. Febr. 1560.

Tuus fidelis Baptiſta Porta Neapolitanus.

Variatæ

Variatæ tabellæ per numerum literarum.

a Recepi
b Aſpexi
c Percepi
d Habui
e Nactus ſum
f Cognoui
g Concepi
h Perſpexi
i Intellexi
l Sumpſi
m Aſſumpſi
n Percurri
o Suſcepi
p Reſumpſi
q Proſpexi
r Vidi
s Accepi
t Perlegi
u Legi
x Reſpexi
y Conſpexi
z Noui

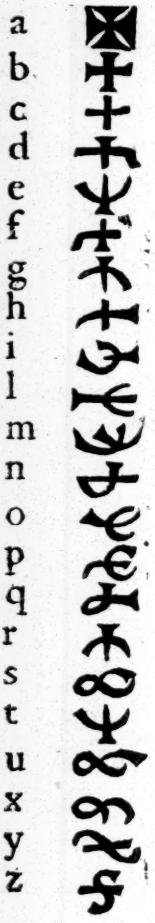

a literam

4	5	6
a literam	a dulcis	a et
b epiſtolas	b honorate	b atq; etiam
c ſyngraphas	c amate	c perinde ac
d paginam	d ſuauis	d &
e paginas	e lepide	e idemq;
f literulas	f humane	f ac etiam
g ſchædulam	g probe	g ac
h ſchædulas	h ſpectate	h atq;
i epiſtoliũ TVAM	i dilecte	i æque ac
l tabellam TVAS	l magnanime	l atq;
m ſcriptum TVVM	m iucunde	m que
n ſcriptum	n magnifice	n q;
o chyrographum	o ornate	o que
p chartas	p honeſte	p q;
q chartulam	q exculte	q q.
r chartam	r docte	r q.
s epiſtolam	s prudens	s &
t literas	t prouide	t atq;
u tabellulas	u ſincere	u & ſimul
x chartulas	x manſuete	x ſimul ac
y tabellas	y ingenioſe	y ac ſimul
z ſyngrapham	z optime	z ſimulet

a Illu-

7	8	9
a Illuſtriſsime	a Fabrici	a Porta
b familiariſsime	b Vincenti	b Penna
c chariſsime	c Baptiſta	c Caracciole
d ampliſsime	d Federice	d Seuere
e feliciſsime	e Iacobe	e Leone
f ſplendidiſsime	f Petre	f Carafa
g excellentiſsime	g Alfonſe	g Valla
h celeberrime	h Franciſce	h Belle
i clariſsime	i Antoni	i Seuerine
l munificentiſsime	l Cæſar	l Vrſe
m acutiſsime	m Hieronyme	m Benigne
n grauiſsime	n Pompeie	n Capua
o integerrime	o Domine	o Profecto
p benigniſsime	p Scipio	p Marate
q clementiſsime	q Nicolae	q Miline
r modeſtiſsime	r Carole	r Venuſine
s eruditiſsime	s Nute	s Vicine
t ſolertiſsime	t Alberte	t Venete
u morigeratiſsime	u Ioannes	u Poeta
x præſtantiſsime	x Alexander	x Senenſis
y gratiſsime	y Auguſtine	y Taruiſie
z amiciſsime	z Ptolomæe	z Mazzella

a pridie

10	11		12
a pridie calendas	a Iannuarij		a Sempronium
b calendis	b Februarij		b Tiberium
c octauo idus	c Martij		c Tullium
d sexto idus	d Aprilis		d Lucium
e quinto idus	e Maij		e Liciſcam
f quarto idus	f Iunij		f Palemonem
g tertio idus	g Iulij		g Simeonem
h pridie nonas	h Auguſti		h Ludouicum
i quarto calendas	i Feb.		i Trebatium
l sexto calendas	l Octobris	PER	l Petreum
m septimo calēdas	m Nouembris		m Tyronem
n nono calendas	n Decembris		n Tiburtium
o octauo calendas	o Quintilis		o Theſeum
p decimo calendas	p Sextilis		p Artemidorum
q vndecimo cal.	q Septembris		q Haly
r duodecimo cal.	r Iul.		r Petronium
s decimo 5. cal.	s Ianu.		s Quirinum
t idibus	t Aug.		t Sextum
u tertio nonas	u Mart.		u Ioſephum
x quarto nonas	x Apri.		x Valerium
y decimo 3. calend.	y Mai.		y Franconium
z quinto calendas	z Iun.		z Pontanum

a tabel-

13	14	15
a tabellionem	a .	a ſubito
b libertinum	b :	b cito
c ſeruum	c :	c extemplo
d ſecretum	d :.	d ſtatim
e tabellarium	e ..	e illico
f clientem	f .:	f continuo
g hoſpitem	g ::	g confeſtim
h libertum	h ..	h mox
i manumiſſum	i ?	i eueſtigio
l amicum	l ;	l ocyſsimè
m vernam	m ,	m maturè
n contubernalem	n :	n prepoperè
o aſsiduum	o ?	o raptim
p delatorem	p ;	p citius
q nuncium	q :.	q citiſsimè
r fidelem	r ,	r velociter
s domeſticum	s ..	s feſtinè
t mancipium	t .:	t repentè
u miſſum	u .	u celeriter
x intimum	x ..	x preſto
y conſcium	y ..	y inopinatè
z beneuolum	z ::	z ex improuiſo

a maiuſculis hinc incipiendum

16	17	18
a vidi	a rogatum	a certè
b inſpexi	b voluntatem	b indubitanter
c intellexi	c conceptum	c nempe
d agnoui	d deſiderium	d nimirum
e conſpexi	e mentem	e medius fidius
f perſpexi	f intentionem	f ædepol
g accepi	g dictum (tionem	g lanè
h hauſi	h præcep- TVAM	h porrò
i excepi	i rogatum TVAM	i planè
l proui li	l optatum TVAM	l profecto
m animaduerti	m cogitationem	m enimuero
n noui	n affectionem	n quidem
o percepi	o propoſitum	o dubio procul
p penetraui	p intentum	p quippe
q perpendi	q poſtulatum	q verùm
r concepi	r animum	r indubitatè
s inueni	s deliberationem	s pol
t cognoui	t iuſſum	t me hercle
u conſideraui	u conſilium	u equidem
x didici	x petionem	x cæterum
y expendi	y præceptum	y perpol
z habui	z mandatum	z clarè

19	20	21
a cupidus	a prudenter	a obediui
b audus	b vigilanter	b obtẽperaui (daui
c optans	c ſedulo	c excutioni man-
d appetens	d prouidè	d ancillatus ſum,
e exoptans	e perfectè	e morigeratus ſum,
f gliſcens	f deliberatè	f rem peregi,
g concupiſcens	g ſingulariter	g rem geſsi.
h geſtiens	h alacriter	h egi rem
i gratulabundus	i hilariter	i obſecutus ſum,
l anhelans	l audacter	l obediui
m ardens	m integrè	m parui
n exardens	n amicè	n executus ſum,
o inflammatus	o amanter	o perfeci rem,
p incenſus	p facilè	p obediens fui,
q exardeſcens	q gratioſè	q prouidi mandato
r præcupiens	r attentè	r ſeruiui,
s attendens	s fideliter	s inſeruiui,
t gaudens	t excellenter	t obſequens fui,
u lætus	u optimè	u obſequẽtiſsimus
x cupidus	x gaudenter	x morem geſsi (fui,
y deſiderans	y principaliter	y parens fui, ti,
z lætabundus	z præcipuè	z obſequiũ præſti-

a ded

22	23	24
a dedi	a ea ratione	a te iubente
b adhibui	b ea causa	b tua causa
c subſtitui	c eam ob rem	c tuo nomine
d largitus ſum	d proinde	d tua gratia
e permiſi	e ſic	e iuſſu tuo
f præbui	f quapropter	f mandatu tuo
g obtuli	g ideo	g nutu tuo
h prætuli	h itaq;	h tuo obſequio
i attuli	i igitur	i tuis verbis
l abſolui	l quamobrem	l tuo iuſſu
m ſolui	m ea propter	m tua gratia.
n retribui	n ea de cauſa	n tuo conſilio
o conſignaui	o ob eam rem	o tuo mandatu
p obſignaui	p iccirco	p tua voluntate
q expoſui	q propterea	q tuo libitu
r contribui	r eam ob cauſam	r te monente
s elargirus ſum	s quas ob res	s te volente
t donaui	t quo circa	t tuo commodo
u porrexi	u qua re	u te mandante
x conceſsi	x ex hoc	x tuis literis
y miſi	y hanc ob rem	y tui amore
z tribui	z inde	z te præcipiente

25	26	27
a Philippo	a fideli	acentum
b Vincentio	b amico	b duobus centum
c Antonio	c ſodali	c ſepties mille
d Ioanni	d familiari	d quatercentum
e Fabio	e conſorti	e tercentum
f Flaminio	f collegæ	f bis centum
g Petro	g ſocio	g octies mille
h Franciſco	h contubernali	h bis mille
i Iacobo	i amabili	i ter mille
l Marcello	l beneuolo	l quatermille
m Mario	m protectori	m quinquies mille
n Octauio	n cuſtodi	n quinquies centū
o Decio	o cōſeruatori	o duo milia
p Ferdinando	p domeſtico	p ſex milia
q Alphonſo	q participi	q ſeptem millia
r Mutio	r commenſali	r ſexies centum
s Simeoni	s coniuncto	s mille
t Lelio	t conſocio	t nouies mille
u Valerio	u creditori	u decies mille
x Aurelio	x tutori	vndecies mille
y Metello	y amiciſsimo	y duodecies mille
z Seleuco	z intimo	z tredecies mille

a decem

28	29	30
a decem	a denariolos	a ſupellectili
b duodeuiginti	b coronatos	b domo
c quadraginta	c rrgenteosdenarios	c venditione
d quatuor	d vncias	d familia
e quinque	e argēteos nūmos	e cenſu
f nouem	f aureos nummos	f patrimonio
g ſeptem	g obolos	g prouentu
h ſex	h trientes	h reddita
i duo	i nummos	i hereditate
l vnum	l ſextercia	l penſione
m vndecim	m talenta	m fraternis opibus
n duodecim	n nummulos	n redditibus
o quatuordecim	o aſſes	o re priuata
p quindecim	p ſextertios	p re paterna
q duodetriginta	q denarios	q re tua
r vndeuiginti	r aureos denarios	r publico prouentu
s viginti	s aureos	s dotali pecunia
t octo	t carolenos	t emptione
u triginta	u minas	u legata pecunia
x quinquaginta	x libras	x erario
y ſeptuaginta	y florenos	y bonis tuis
z octuaginta	z numos argēteos	z trapezita

	31	32	33
a : :		a aliud	a remanens eſt
b .		b nouum negotiũ	b remanet
c ,		c quicquam nouũ	c reliquum eſt
d ;		d aliqua res	d relinquitur
e :.		e aliquid	e reſtat
f ..		f quæpiam	f reſidet
g ·:		g quicquam	g reſiduum eſt
h :		h aliud negotium	h reſidens eſt
i ..		i alia res	i ſupereſt
l ?		l nonnihil	l eſt præterea
m)	a maiuſculis incipiendum SI	m noua res	m vacat
n ::		n quæ res	n eſt inſuper
o ,		o aliquid noui	o adiungitur
p ;		p quid	p ſuperat
q .		q quicquid	q adhuc extat
r :.		r aliquid nouum	r neceſſarium eſt
s .:		s quidpiam noui	s deſit præterea
t :		t agendum aliud	t deeſt etiam
u ..		u quidpiam	u ſuper extat
x ?		x negotiũ aliquod	x etiamnum deeſt
y ·		y aliquod negotiũ	y excedit
z)		z aliud officicium	z ſuperadditur

a iu-

34	35	36
a iubeto	a obſequar	a laqueatus
b dicito	b parebo	b inductus
c impera	c inſeruiam	c coactus
d præcipito	d obtemperabo	d deuinctus
e quærito	e morem geram	e commotus
f imperato	f amicum præſtabo	f ductus
g iube	g obſequiũ præſta-	g adductus
h dic	h rem faciam (bo	h conſtrictus
i quære	i rem exequar	i permotus
l pete	l perficiam	l illaqueatus
m perito	m ſatisfaciam	m irretitus
n oſtendito	n iuſſum exequar	n vinctus
o flagitato	o vſui ero	o aſtrictus
p expoſce	p ſatisfacere conab.	p deuinctus
q expoſcito	q obedire conabor	q conſtrictus
r poſtulato	r inſeruire conabor	r captus
s certiorem fac	s obtẽperare cõab.	s motus
t fac vt intelligam	t obſequi conabor	t commotus
u rogato	u parere conabor	u ſubmiſſus
x ſcribe	v prouidebo	x nodatus
y roga	y amicum geram	y deſtrictus
z commonefacito	z ꝓuidere conabor	z coarctatus

37	38	39
a vnica	a et	a oportuna
b ſingulari	b &	b amabili
c rara	c ꝛ	c ſolida
d inſigni	d &	d benigna
e magnifica	e nec minus	e nobili
f præſtanti	f æque ac	f perſpicua
g præcellenti	g perinde ac	g dilucida
h proba	h atque	h æqua
i excellenti	i atque	i recta
l ſincera	l atq.	l dulci
m recta	m nec non	m clara
n integra	n eademque	n generoſa
o præligni	o perinde atque	o inſigni
p mirifica	p que	p conſpicua
q pura	q ac	q manifeſta
r facili	r atque	r eleganti
s pia	s veluti	s præſtanti
t modeſta	t ſimul &	t indubia
u ſuaui	u ſimul ac	u iucunda
x dulci	x & ſimul	x beneuola
y fida	y ac etiam	y dulciſsima
z ornata	z ſicut	z familiari

hu-

40	41	42
a humanitate	a tua	a iube
b probitate	b animi tui,	b facito
c bonitate	c morum tuorum,	c iubeto
d virtute	d maiorum tuorũ,	d placeat
e sinceritate	e parentum tuorũ,	e iubeat
f vrbanitate	f germanorũ tuorũ,	f animo sit
g beneuolentia	g generis tui,	g voluntas sit
h comitate	h familię tuę, (rum,	h cordi sit
i gratia	i propinquorũ tuo-	i commodum sit
l caritate	l indolis tuæ,	l animo sedeat
m pietate	m patruum tuorũ,	m efficito
n integritate	n amicorum tuorũ,	n perficito
o liberalitate	o cognatorũ tuorũ,	o patiatur animus
p societate	p filiorum tuorum,	p conficito
q largitate	q filij tui,	q videatur
r magnanimitate	r matris tuæ,	r ferat animus
s æquitate	s affinium tuorum,	s finito
t lenitate	t patris tui,	t fac
u beneficentia	u pronepotũ tuorũ,	u ferat mens
x æquabilitate	x sororis tuæ,	x tibi placeat
y modestia	y natorum tuorum,	y ferat cor
z facilitate	z herdum tuorum,	z ferat desiderium

43	44	45
a conſcius	a pertinentibus	a coniunctim
b clarior	b filijs	b vna
c apertior	c negotijs	c tecum
d dilucidior	d conſilijs	d et ipſe
e admonitus	e arcanis	e iunctim
f commonefactus	f ſecretis	f amicè
g exploratus	g domeſticis	g nobiſcum
h ſcientior	h neceſſarijs	h ego etiam
i clarus	i agnatis	i ipſe etiam
l perſpicuus	l fratribus	l merito
m præclarus	m amicis	m ſimul
n non obſcurus	n familiaribus	n familiariter
o certus	o parentibus	o optimo iure
p non nouus	p genitoribus	p iure
q certior factus	q natis	q inuicem
r edoctus	r germanis	r ſimul quoque
s imbutus	s ſororibus	s ſimul vnà
t certior	t proximis	t ego quoque
u ſcientiſsimus	u rebus	u ipſe quoque
x clariſsimus	x liberis	x affatim
y certiſsimus	y cogitationibus	y legitimè
z notior	z conſocijs	z multum

DE TVIS

a gau

46	47	48
a gaudeam	a doleam	a ::
b gaudio afficiar	b dolore afficiar	b .
c læter	c mœream	c :
d exulter	d triſtitia afficiar	d ,
e congratuler	e triſter	e ;
f iucunder	f ſim in dolore	f ..
g lætitia afficiar	g ſim in triſtitia	g :.
h voluptate fruar	h contriſter	h .:
i voluptate afficiar	i ſim in mœrore	i ..
l gratuler	l mœrorem ſentiã	l)
m volutapte ꝑfuar	m mœrorem patiar	m ?
n ſolatio fruar	n triſtitiam ſentiam	n ::
o ſolatio perfruar	o affligar	o :.
p lætificer	VEL p conturber	p :
q congaudeam	q afflicter	q ;
r ſolatio afficiar	r condoleam	r .:
s lætitia fruar	s dolorem ſentiam	s .
t lætitia perfruar	t perturbes	t :.
u iubilem	u angar	u ,
x gaudio fruar	x doloribus afficiar	x ..
y iucũditate afficiar	y mœrore afficiar	y ?
z gaudio perfruar	z fleam	z)

a maiuſculis incipiendum

a viue

49	50	51
a viue felix.	a Exaratum	a Venetijs
b valeas	b Conſcrip.	b Catanæ
c bene valeas.	c Confectum	c Romæ
d ſoſpes ſis.	d Deſcriptum	d Mantuæ
e vale.	e Conſcriptum	e Corcyre
f cura valetudinẽ.	f Dat:	f Patauij
g diu vale.	g Perſcriptum	g Meſſanæ
h valetudinem cura	h Obſignatum	h Panhormi
i fœlix viue.	i Perſcriptæ	i Mediolani
l valetudini cõſule	l Scrip.	l Placentiæ
m Dij te ſoſpitent.	m Deſcrip.	m Papiæ
n inſeruivaletudini	n Exar.	n Vercellis
o valetudini inſerui	o Perſcrip.	o Alexandriæ
p valeto	p Datæ	p Siracuſis
q indulge valetudi-	q Obſignatæ	q Leontij
r diu valeas. (ni.	r Scriptæ	r Caietæ
s diu valeto	s Exaratæ	s Senis
t incolumis ſis.	t Datum	t Neapoli
u bene vale.	u Deſcriptæ	u Salerni
x bene valeto.	x Obſign.	x Capuæ
y incolũmis viue	y Confectæ	y Patauij
z multum valeas	z Inſcriptæ	z Aquileiæ

52	53	54
a 1	a Iannuarij	a 1559
b 2	b Februarij	b 1540
c 3	c Martij	c 1541
d 4	d Aprilis	d 1542
e 5	e Iunij	e 1543
f 6	f Maij	f 1544
g 7	g Iulij	g 1560
h 8	h Auguſti	h 1546
i 9	i Septembris	i 1547
l 10	l Octobris	l 1568
m 11	m Nouembris	m 1549
n 12	n Decembris	n 1550
o 13	o Sextilis	o 1551
p 14	p Quintilis	p 1552
q 15	q Ianuar.	q 1553
r 16	r Februar.	r 1554
s 17	s Mart.	s 1555
t 18	t April.	t 1556
u 19	u Mai.	u 1557
x 20	x Iun.	x 1558
y 21	y Iul.	y 1559
z 22	z Aug.	z 1545

55

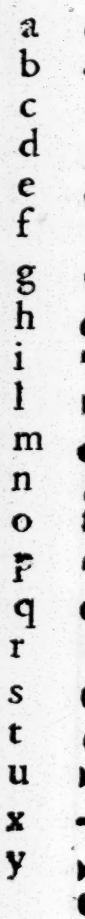

56

a ſocius
b ſeruus
c amicus
d fidelis
e conſcius
f dilectus
g familiaris
h famulus
i verna
l amatus
m adamatus
n comes
o intimus
p miniſter
q conſors
r collega
s contubernalis
t conſanguineus
u frater
x aſſecla
y nepos
z procurator

57

a Fabricius
b Pantheus
c Ioachimus
d Paulus
e Baptiſta
f Scipio
g Bernardus
h Cæſar
i Philippus
l Ambroſius
m Nicolaus
n Pompeius
o Albertus
p Petrus
q Hieronymus
r Domininus
s Andreas
t Antonius
u Claudius
x Auguſtinus
y Dionyſius
z Franciſcus

58

a Carafa
b Seuerinus
c Galeotus
d Porta
e Hercules
f Danielis
g Sforza
h Fracostarius
i Delphinus
l Balena
m Anisus
n Triuignus
o Galeopsis
p Silenus
q Sinesius
r Valla
s Berosius
t Perusius
u Dilectus
x Pyronta
y Valerius
z Burghetta

59

a Panhormitanus
b Venetus
c Germanus
d Romanus
e Patauinus
f Veronensis
g Cremonensis
h Mantuanus
i Neapolitanus
l Genuensis
m Sueſſanus
n Surrentinus
o Perusinus
p Senensis
q Bergoma
r Mediolanensis
s Vicentinus
t Placentinus
u Cordubensis
x Hiſpanus
y Calaber
z Appulus

60

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

Caput XX.

Vt scriptum multiplici dolo perplexum fiat, vt & inuolucrum sub inuolucro lateat.

ANtequam huic materiæ extremam manum imponam, inuentum maxime vtile huc afferre non pigebit, a in quo scriptum huiusmodi fiet, vt non vna simplici, sed multiplici doli perplexitate inuoluatur, vt si primus cortex, quod minime credibile est detractus sit, multo maior mox de cætero labor superfit. Quis autem ne primum quidem inuolucrum detrahi recte posse non videat? dum id vtcunq; detectum est, adhuc maxime obscurum recte ne an perperam cortex primus sublatus sit, admonere non possit? Inuolucra ex arbitrio complura esse poterunt, quæ vt rectè ad occulte scriptum penetretur, tolli omnia necesse est, ea vel quæ à nobis tractata sunt, vel noua, vel hæc cum illis commixta simul esse poterunt. De earum ratione nihil à nobis dici necesse est, quod enim de singulis præceptum est, idem & de coniunctis sentire debemus. b De vsu verò nihil occurrit, quod dicam amplius, nisi quod in hac multiplicis inuolucri perplexitate considerandum est, qui dolus præponi, & qui postponi recto ordine debeat, aliqua enim primum, aliqua post collocari tum oportebit, tum etiam commodius erit. Res nullo pacto commodius, quàm exemplo indicabitur. c Sit igitur hoc, quod occultè scribendum sit.

a 1. *Modus plane inexplicabilis ratione.*

b *Cautio.*

c *Exemplum*

PVELLA

PVELLAM HODIE AMATAN DEFLORAVI.

[d] Hæc ſententia ſi per aliquam verborum ſimilitudinem velãda ſit, quod in primo libro docuimus, tali ratione exprimetur. *d 1. ratio de qua in cap 17.*

„Vrbem hodie variam depopulatus ſum.

[e] Hanc rurſus ſententiam ſi per ordinem verborum certi Pliniani ſcripti velim occultare, in hunc modum prodibit oratio. *e 2. ratio de qua ſupra.*

„Apparauit mihi ante felicem arborem.

[f] Hoc ipſum tertio ſi alphabeto in quinque literas contracto obſcurandum ſit, hæ literæ apponẽtur. *f 3. ratio de qua cap. 12.*

a a d b d b a a d d e c c a e b c c c a b d c a a a c d e b b a b b b a c b c a a c b a c c a a d d a b d a d d b a c c.

[g] Eas quarto ſi clauis artificio velim occludere, has literas deſignabo. *g 4. ratio de qua ſupra.*

z n t r s u y s p o x p s u t n t n s u o x n z q p s q n y o o z x n n s r r t y u n y t p q u s p r z t u q x z z s r.

[h] Quas ſi quinto verbis punctis & lineis literarum loco poſitis latere velim, hæc epiſtola concinnabitur. *h 5 ratio de qua cap. 18.*

PERlegi chartam tuam prudens & ſimul gratiſſime Nute Marate octauo calendas Apri. per Artemidorum domeſticum tuum. Repente noui iuſſum tuum quidem attendens optime perfici rem concelsi ea de cauſa præcipiente Alfonſo domeſtico tuo mille, & duo detriginta nummulos ex bonis tuis, ſi aliquid noui ſuperadditur ſcribe & iuſſum exequar, vinctus pia atq; eleganti lenitate natorum tuorum, ferat mens ſim non obſcurus de tuis cogitationibus, vt ego quoque lætiſi-

cer vel afflicter, Diu valeto. Datæ Caietæ 22. April. 1557.

℔ tuus assecla Franciscus Burghetta Vicentinus ℭ

16. ratio de qua cap. 18. ¶Quæ si postremo ad apertas bracteas referenda sit in alium modum talis epistola fiet.

℣

℔ Perfectus legitimusque fuit charissime Tamerlane tuus ordo scribendi. Nam prudens & doctus Simon multa laudauit, & grauissimè legit. Nunc te Marcus Ateus, & Octauius Strocaliendas aptiori laude prosequuntur per omnes artes, vt mihi Dorumus, qui domi est mihi, cum de tua humanitate ageret, retulit. Si penes te noui aliquid esse cupis, iussum tuum exequar, idemque attendens optime perfecteque perficiam rem. Cõcessum iam est eadem causa pro te præcium Pienio Tealfono, & Socrati domestico tuo, qui mihi ille, & duo alij petierunt. De tribus & quadraginta aureis nummis nihil scribam, cum nullos adhuc ex bonis, optimisque tuis amicis, vidimus qui aliquid noui de his dicerent. Si super his nil aditur, scribemus etiam, vt iussum exequamur. Vincentius primaria quamuis, atque eleganti stili lenitate laudes natorum tuorum proferat, attamen quia pessimus, nec non obscurus autor est de tuis rebus, cogitabis quibus rationibus laudat, ne vt ego sic lætificentur inimici, vel afflictentur, Diu valebis tu, & omnes si quod dixi à te, & omnibus fuerint obseruatum. Caius Emilius Tærentius 222 scripsit versus, Aprilius autem 21559. ℔ Sed tuus Ascentius & secum Nicolaus Franciscus Burghũ com-

cõbusſit, & tali incendio Vincẽtiũ ſupra narratũ, interfecerũt, quicquid habuimus ſcripſimus. ¶ [b] Hic ordo componentis ſeruabitur, qui interpreti præpoſterus erit. Huiusmodi nonnulla amicorum ſcripta cum maxima eorum admiratione interdũ ſum interpretatus, ita vt non defuerint, qui propterea me artem habere, qua malis ſpiritibus imperarem cenſuerint.

[b] *Interpretãdi huiuſmodi ſcriptoris ratio.*

CAPVT XXI.

De clandeſtinis nuncijs.

NOn [a] minus quàm in animi ſenſis occultãdis diuerſis quoque modis in mittendis recipiendisq; cautè nuncijs vetuſtas vſa eſt, quibus nec adid rudior noſtra ætas etiam alios induxit: eos recenſere non pigebit, ne quid ſciens præteream, quod de eo genere vſquam meminerim: ne cum occaſio poſtulauerit, aliorum nobis exempla ſuppetere poſsint. [b] Quare non inoportunũ erit hanc materiam tres in præcipuè partes diſtribui, vt de literis primum, mox de tabellarijs, tertio de eorũ itineribus loquamur. De literis ſermo erit, quemadmodum illæ occultari conſueuerint, & inſcribi demonſtremus, de tabellarijs verò rurſus, vt de homine habitum & figuram mentiente verba faciamus: de itineribus, vt interceptorum inſidiæ, quemadmodum interdum vitari poſsint doceamus, quarũ rerũ exempla, quæ nobis interlegẽdũ in veterum hiſtorijs licuit cognoſcere, hoc in loco diſtincta in mediũ afferemus. [c] Primum itaq; occurrit Theophraſti ſentẽtia, in qua is admonet, inciſo

[a] *Pars figurationis occultæ.*

[b] *Diuiſio.*

[c] *De materia in qua, & ratio.*

viridis & adhuc virentis ligni cortice, & intus tantum euacuato, quātū literas capere posit, & postmodum alligato, illud iusti temporis lapsu, natura cum literis occlusum remanere. In hunc modū ille religiosis ex hominum industria præceptionibus, ligno inclusis admiratos populos trahi potuisse meminit. Sed hoc ex Theophrasto potiùs ad rei similitudinem induxi, quàm vt ad præsens remedium facere posse admonerem. Diuturni siquidem temporis ad id successione opus esset. *d* Potest hoc tamē rectè in sicco ligno, velut abiete quilibet in hunc modum non incommodè imitari, communi albo glutine rimis coalescentibus. *e* Potest & hoc in ouo perfici, vt illud delicatè acuta cultri cuspide apertū, mox appositā chartula glutine ex oui albumine, ceruſſa & cera confecto occludatur. *f* Idem & in fracto marmore, vt partes coalescāt prodesse poterit. *g* Fiet & hoc in pomo, vt schædula intus reponatur, vt quo minus fieri possit hiatus appareat. *h* Huc spectat Acontij factum referre, qui in sacro Dianæ templo pulcherrimo pomo in scriptis versibus legentem, & astantes, ante Cydippes puellæ pedes proiecto, & nemine id deprehendente elusit, quamuis hoc ille supra pomi corticē effecerit, in pomo verba hæc erant inscripta.

d 2. Ratio.

e 3. Ratio.

f 4. Ratio.

g 5. Ratio.

h Exemplū sen secunda ratio huius speciei.

Iuro tibi sacræ per mystica sacra Dianæ
Me tibi venturam comitem sponsamq; futuram.

Visus est enim is legentem eo iureiurando cogere sibi amicam, & coniugem fore. *i* Huic loco Polycrites fœminæ astus affinis est ea siquidem dum in Milesiorum castris patrium & solemne festum ageretur, omnibus somno, vinoque oppressis, nacta

i 6. Ratio Plutarch vir tute mulier Polyan stratag lib. 8.

nacta temporis oportunitatem, vt id fratribus nũciaret, sic perfecit. Diognetum Erythreorum ducem rogauit, vt sibi aliquam bellariorum partem liceret ad fratres transmittere, quo permittente, plumbeo libello in placentam coniecto mandauit ferenti, fratribus suo nomine diceret, vt eam ipsi soli comederent. quod cum ille retulisset, fratres aperta placenta, libellum, qui erat inclusus repererunt, & quod in ea scriptum erat exequuti sunt, armis per noctem hostes festo inebriatos & sine cura consopitos adorti, & voti compotes effecti.

[k] Aliter Harpagus, qui (vt Herodotus ait) literas in exenterato lepore inclusas, simulato pastoris vena tu, ad Cyrum misit. [l] Idem etiam præstabunt indumentorum latebrę, vt suspicio euitetur, & in sinu, & pedum soleis furtim gestentur, in hoc propositum Ouidius sic in arte amandi,

Conscia cum posśit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu.
Cum posśit solea chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas.

[m] Campani vero dum aliqua Pœnis nunciare quererent, & vndique à Romanis, à quibus obsessi erant custodiæ agerentur, subornatum quendam virum pro transfuga miserunt, qui occultam baltheo epistolam habens, simulata fugiendi occasione ad Pœnos pertulit. [n] Alijverò aliter interioribus vaginarum inscriptis nuncios destinarunt, [o] & rem indetecto dolo indicarunt. [p] Nec defuerunt, qui eam cautionem affixis characterum lineamentis in membris quæsiuerunt, vt Ouidius in hanc sententiam.

k 7. ratio.

l 8. ratio

m Frontin. stratag. l. 13.

n Amm. Marcel lib. 18 simile exemplum refert.

o 9 ratio.

p 10. ratio de qua & supra

Caueat hoc custos, pro charta conscia, tergum
Præbeat, ingq; suo corpore verba ferat.

q 11. Ratio de qua & supra lib. 1. cap 4.

q Huc Istiæi factum pertinet, qui clandestinum nũcium ad Aristagoram missurus, serui caput derasit, & mox characterum stigmata impressit, domi retento donec capilli excrescerent, deinde misso, nulla re amplius significata, nisi vt Aristagoræ diceret sibi rursus caput deradendum, pro nuncio

r 12. Ratio.

vsus est. r Sunt & hac tempestate, qui tabellas aliquo esculento inuolutas, cani glutiendas præbẽt, vt ex eius postmodum interfecti visceribus nuncius exigatur, nec quicquam demum præteritur,

s 11 De tabellariis.

quod eam cautionem facere possit. s Eadem homi-

t 1 Ratio.

nis cura in tabellariis militis habitum & figuræ permutationem perquisiuit. t Huiusmodi itaque Harpagi factum occurrit: Is Herodoto autore Cyro occultum animi consilium proditurus, cũ hoc impeditis itineribus aliter non posset, fidissimo domestico, venatoris habitum mentito & leporem habenti, in quo exenterato tabellæ includebantur, in Persidem perferendas tradidit.

u 2 Ratio.

u Huc vafrum Iosippi consilium spectat, cuius iussu internuncij custodum & excubantium manus neglecti, velleribus loca contecti præteribant, vt si quando conspici possent, canum similitudinẽ mentirentur, quod factitatum est, donec eam fraudem vigiles persenserunt, vallumque cinxerunt.

x. III. De itineribus.

x Nec satis hoc humanæ curiositati fuit, nisi etiam

y 1 Ratio

sibi de itineribus consuleret, ne nuncij in custodium & in interceptorum manus peruenirent. y Quare terrestri relicto itinere, suam etiã flumina viam præbuerunt, sed ne interim scriptum aquis

posset aboleri, (y Frontino autore) a plumbeis lamellis inscriptis milites Saltellam amnem tranãtes, ad brachia alligatis vsus est. b Lucullus verò, vt idem Frontinus refert, vt Cyzicenis à Mithridate obsessis, suum aduentum indicaret, impeditis hostium præsidio faucibus, quæ modico ponte continenti iungebantur, maritimũ iter quæsiuit: gregarius siquidẽ miles ad id destinatus, inflatis duobus vtribus insidẽs, vbi literę includebantur, duabus regulis* inclusis, simulata marinę beluę specie per septem millia fluminis traiectum, duci aduentum nuntiauit. Sed ne id quidem satis esse visum est. Verita enim hominis solertia ne aut dolo, aut casu aliquo nuncius intercipi possit, & veritas sponte proderetur, aut res tormentis ageretur, vt ea possit extorqueri, c viam etiã in aere quæsiuit, & sagittis interdum, nonnunquam auibus tabellariorũ vicarijs vsa est, vt ea aduersus interceptores per cœlũ securitatem præstaret: in eũ modũ, vt Herodotus ait. d ab Artabazo & Timoxeno factum est. e quoties alter alteri quicquã vellet nunciare. Charta siquidem pedi sagittæ cõplicata, aptatis insuper pennis, ad constitutum locũ cũ sagitta mittebatur f Huc pertinet Cleonymi Lacædemoniorũ regis exemplum: Hic Trœzenem vrbem obsidens, ad multas vrbis partes vndique expeditos iaculatores dispositos mittere sagittas iussit eis inscribens. *VENIO VT CIVITATEM IN LIBERTATEM ASSERAM.* Vnde euenit, vt appositis scalis conscendens exercitus mœnia, ciuitatẽ euerteret, & diriperet. g Cæsar vero audiens Ciceronem à Gallis obsessum oppugna-

y li. 3. ca. 13.
a Eiusdem generis Exẽplum extat apud Dionẽ Cass. lib. 46.
b 1. ratio.
** Cõmissũ.
c 3. ratio.
d 1. membrũ
e 1. ratio
f 2. ratio.
g 3 ratio

tionem ferre diutius non posse, militem misit, qui noctu epistolam iaculo alligatam supra murum emitteret, quod cum is fecisset repertam epistolam cum sagitta ad Ciceronem custodes attulerunt in ea hæc verba notabantur. *CAESAR CICERONI FIDVCIAM OPTAT EXPECTA AVXILIVM.* sic repente Cæsar venit, & intercisa oppugnatione hostes repulit. *h* Sed vt id per aues præstari possit, proderit columbas, hirundines, vel alias huiusmodi aues domesticas habere, hæ siquidem aliò, quotiès necesse sit, translatæ suspensis collo literis, vel pedibus annexis internunciæ reuertũtur, & ad cognata deuolabũt, *i* his nuncijs cũ celeriter aliquid significãdũ erat interdũ vetustas vsa est *k* Hircius consul, Frontino teste, ad Decimũ Brutũ, qui Mutinę ab Antonio obsidebatur, colũbas diu tenebris inclusas, fameq́ue affectas è propinquiori, quatenus poterat, mœnib. loco emittebat, illæ lucis & cibi auidæ altissimis ædificiorum partibus euolantes insidebant, easq; Brutus excipiebat, sicque de rebus gestis certior fiebat, quare disposito semper locis ijsdẽ cibo reuocacat eos. Hinc Plinius: Nil vallum & vigil obsidio, atq; retia amne prætenta profuere Antonio per cœlũ eunte nuncio. *l* Ea ratione vno, eodemq́; die ex Olympia Æginæ Thaurosthenis victoria ipsius parenti nunciata est, quamuis alij per spectrum effectum asserant, alij etiam aliter Thaurosthenem cum profisciceretur columbã à pullis adhuc madidis & inuolucribus abduxisse, eamq́ue cum vicisset, pupura amictam remisisse, quæ summa cum festinatione ad pullos properãs eodẽ die

h 2. Mẽbrũ.

i 1. columbæ

k 1 Exemplum.

l 2. Exẽplũ.

è Pisa

è Pisa in Æginam aduolauit, cuius rei Ælianus autor est. [m] Nec desunt, qui id hirundinibus quæsiuerunt, vt è nidis abductas pullis relictis ad domestica remitterent. [n] Asserunt etiam nonnulli trans mare ad ortum colũbas esse, quæ per medios hostes intercluſa via nunciorum officio fungentes, dominorum literas sub alis breui tempore longissime deportent. Quod fortasse Iuuenalis sensit, cum diceret.

„tanquam è diuersis partibus orbis.
Anxia præcipiti veniret epistola penna

[m] Memoriæ etiam in vetustissimis historiarum monumentis proditum est, Ægyptium regem fuisse Miharthem nomine, qui cornicem mitem ac omnino cicurem educauerat, qua pterophori, & curloris vice, quoties aliquid nunciandum erat vtebatur, ea siquidem ceu planè rationis compos epistolam gestãs quo opus erat transvolabat, callidè noscens, quò dirigendus impetus, vbi insidẽdum, & interdum quiescendum foret. [p] Hæc humanum ingenium ad cauenda pericula sibi solertius quæsiuit: sed eadem ingenij calliditate, quasi suis semet telis confodiens irritatur. Oppugnante Christiano exercitu Ptolæmaidẽ, cum in hunc modum nunciam columbam obsessis Saladinus destinasset, hortatus vt firmo animo forent, sperata sui aduentus festinatione, ea à nostris intercepta est, contrario alligato nuncio dimissa, vnde euenit, vt desperato illi auxilio, nihil amplius expectarent, sui deditionem facerent, vt nullo modo in rebus humanis securitatem, sed fraudem esse posse existimarent. Hactenus huius volu-

[m] Hirundines
[n] Columbæ orientales.
[o] Cornix.
[p] Antistrategema.

minis materiam vtcunque pertractauimus, nonnulla, quæ ad eam rem pertinere videbantur, fortasse ex industria omisimus, alia ad hæc referri possunt, quæ si non prouectis satis erunt, postmodum fortasse plura dabimus, siquidem hæc nunc rudibus, & omnino imperitis scripsimus, nunc ad tertium volumen transeamus.

Finis libri secundi.

IOAN. BAPTISTAE PORTÆ NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS.

LIBER TERTIVS.

PROEMIVM.

NVnc [a] ad alteram & difficilimam operis partem accingamur, de interprete instituendo, vt quod solum de toto opere videtur esse reliquum hoc volumine prosequamur. [b] Sed iam audio dicet aliquis: Vnde nouus hic Apollo, vel Oedipus, qui occulta animi sensa, & enodare ænigmata profiteatur emicuit? Diuini potius, quàm humani est ingenij hominis interna perscrutari, parumq; ferè inter Deum, hominemq; distaret, si occlusas animorum cogitationes intellectus assequeretur humanus. [c] Ingenuè fateor multa esse posse furtiua scripta, quæ se interpretaturum quẽquam polliceri, furorem ac delirium planè existimarẽ. [d] Quotus enim quisq; erit, q hoc innumeris penè dolis, ac infinita scribendi multitudine citra insaniã iactare audeat? vt si orthographię ratio obseruari non queat, latentẽ aliquo modo sensũ possit eruere? [e] huiusmodi erit, si quis præter scribendi normam dictiones ex arbitrio ad significandas literas confingat, vel res per diuersa vocabula

a *Transitio.*

b *Obiectio.*

c *Concessio.*

d *Ratio.*

e *Exempium 1.*

2.

significauerit, quorũ nisi interpres ab autore fuisset admonitus, nullo modo sensus haberi potuisset, quam obscuritatem nonnullæ Ciceronis ad Atticum epistolæ habent: id genus erit etiam si vno charactere exprimantur, & alia complura, quę non nisi Deo opt. max interprete, qui se intimis animorum recessibus insinuat videntur indigere.

f Auctoris institutum.

f Quare ijs omissis, ea nos tãtum interpretari hoc volumine pollicemur, in quibus ratio literarum, & syllabarum contextus aliquo modo possit obseruari, quorum complura genera esse possunt, verùm nos ex ijs, quę crebrioris vsus, & pręcipua videbuntur, etiam solitis perplexa inuolucris prosequemur, tum ad latinam, tum ad vernaculam linguam, quo cõmodius fieri poterit accommodabimus, quorum ratione cognita, lector similitudine quadam ductus, reliquorum facilè possit cognitionem aucupari. Sed antequam eorum tractationem aggrediamur, qualis absolutus interpres esse debeat, & quæ eum primo scire deceat explicemus.

Caput I.

Notarum interpretem qualem esse conueniat.

a Quænam in interprete huius generis scriptorum requirantur.

Poscit itaq; locus, a vt boni & absoluti interpretis conditiones doceamus, vt statim cognosca tur, qui earum omnino expers sit, ad hoc non facilè perferri, & proinde quò magis ijs erit innixus, eo dexterius & felicius in hac doctrina profecturus.

b Ingenij acumen.

b In primis itaque acutissimum eum natura esse expedit, vt si ingenij præstãtia multum in vniuersis disciplinis adferat adiumẽti, in hac pręcipuè arte

arte ſuas vires natura poſsit oſtẽtare, vt quod prouerbij loco vſurpatur, Quẽadmodũ aurũ igni probatur, ſic in mathematicis diſciplinis ingenium experiri, id aptius ad hanc diſciplinam transferri videatur. [c] Singulari pręterea quadam animi calliditate & ſolertia præditum eſſe conuenit, & omnis prorſus negligentię expertem, vt vafrum animum per inimicas inſidias & fraudes poſsit circũ agere, dolos perſcrutari, ijs obuiare, & omni demum ingenij vigilantia aduerſos à ſe conatus amouere. Ipſa ſiquidem diſciplina non modica ingenij præſtantia videtur indigere, quapropter verè liberi & perſpicacis ingenij hanc facultatẽ ſemper eſſe exiſtimaui, & eorum, qui ea delectantur, ſoleo præ cæteris acumen admirari, & verè ingegenioſos appellare, vt ad omnes diſciplinas facilè idoneos eſſe exiſtimem. [d] Talem itaq; eum natura, eſſe conuenit, arte verò non minus inſtructum, & primum in multarum rerum, vtpote armorũ, negotiorum, & militaris præſertim ſcientiæ peritia verſatum, vt hoſtium inimicorumq; aſtus percallere, & euitare non incommodè poſsit. [e] Ad hęc accedet multarum linguarum peritia, earum præſertim, quæ magis in vſu eſſe ſolent, & quarum cũ gentibus commerciũ nobis eſſe poſſit, vt cuiuſuis id genus idiomatis ille ſcriptum poſsit interpretari. [f] Pręterea orthographiæ, literarum, ſyllabarũ. & contextus orationis nequaquam expertem eſſe conuenit, quod in primis ſolet eſſe neceſſarium, [g] In orthographia loquor de exquiſita, & abſoluta ſcribendi ratione, tametſi non adeo orthographiæ confidendum ſit, vt non debeat experiri, vtrum

c 2. Solertia

d 3. Peritia multarum artium.

e 4. Linguarum multarum cognitio.

f 5. Grammatices peritia.

g Correctio. 1.

vtrum illa sit omissa, quod ex industria posset euenire. At si multas exquisitè linguas percallere nimis arduum videretur, latinis saltem literis sit instructus, tum quod ea lingua vtcunque adeo hac tempestate communis est, vt ferè non minus vsitata, quàm omnibus vernacula sit, tum quod ea commodius ad cautionem admittitur. Sunt & alia fortasse, quorum non ignarum eum esse expediat pro rerum varietate, quæ possent euenire.

h 6. Intelligentia huius artis seu horum librorũ.

i 7 Cura & attentio animi.

k Correctio.

l 1 Ratio.

m 2. Ratio.

[h] Sed ad hæc postremo additur peculiaris nostri operis vsus, vt qua cura & diligentia is in scripti interpretatione esse debeat, & se quo pacto in opere moderetur intelligat. [i] Circa hęc mens & cura nequaquã oscitantis quæritur, vt obiter scripti dolus expendatur, sed maxima attentio, summaque diligentia, vt animus ab omni cura, & cogitatione vacuus, omnibus postpositis in ea solum re indaganda elaboret, vt omnem conatum constituat: [k] non tamen si res intensiorem aliquando curam, & tempus exposcit, continuanda attentio, & in ea mentis nimis anxiè torquẽda. [l] Nimia enim diligentia, & diuturnus mentis labor stuporem ingerit, vt minus postea ad hæc ingenium habile sit, & nihil proficiat. [m] Morbos præterea maxime conciliat: & maior sæpenumero ex mentis conatis ægritudo, quàm ex corporis laboribus solet prouenire vt mihi, si quando in perplexiores notas incidebam, interpretanti sæpe contigit: cui toto ferè die in his consumpto, vix septima vel octaua hora præteriisse videbatur, vt vesperam non nisi per tenebras, & luminis absceſſum cognoscerem, vnde interdum in longa mẽtis attentione, quasi

quasi apoplexia correptus stupidus & immobilis, vti Diogenes fixis oculis Solem contemplans, videbar permanere: quare labor erit in aliud tempus differendus, vt res succesiuis horis cõmodè pro negotij opportunitate peragatur. [n] Verùm in his doli species attendẽda. Nisi etenim ea cognoscatur, frustra de cætero labor insumitur, cum ignorato occultationis artificio, nullo modo rei occultæ velamentum possit auferri, sumpto à Medicis exemplo, à quibus nisi morbi causa primum perspecta sit, ægro corpori frustra subuenitur. [o] Vnde nobis etiam de doli specie cognoscenda, legitimas vitium est suis in locis hoc volumine obseruationes tradere, ex quibus proprios agnoscẽdi cuiusque doli modos interpres aucupetur: neq; id contemnendum aliquo pacto duximus, in quo maiorem difficultatis partẽ positam esse perspeximus. [p] Cognita itaq; velameti specie, omni animi moderatione & conatu elaborabit, vt abstrusus omninò sensus referetur, nec prius quiescat, quin verò è latebris dolo eruto, inimicos conatus irritauerit vt de eo in posterum sibi tuto cõsultum esse persentiat. Locus postulabat, vt aliquot literarum discrimina succederent: Sed quoniam instant nonnulla adhuc de interprete dicenda, ea primum prosequamur.

[n] *Doli species primo omniũ inuestiganda.*

[o] *Obseruationes eã ad rem pertinentes.*

[p] *Abstrusi sensus inuestigatio.*

CAP.

Caput II.

Quæ nouisse interpretem conueniat, antequam ad scripti interpretationem accedat.

FVrtiui scripti interpretandi regulas traditurò, operæpretium videtur à rudimentis, quæ ad id aditum præstant, & multum conferre videntur, non tamen omninò necessaria auspicari, vt nihil, quod ad optimi interpretis institutionem spectare posſit omissum esse videatur. [a] Primùm itaque proficiet idiomatis scripti notitiam habere. Diuersis enim modis omnes loquuntur, & scriptũ contexunt, eadem res etenim apud Hispanos, Germanos, Italos, & alios pro locorũ lõginquitate, aliter atque aliter vocitatur, vt illos hi, hos illi non intelligant, vnde non ipsa modo locutio longe alia est, verùm sæpe etiam scribendi ratio multum varia. Diuersè enim Germani, Itali, & Hispani scribunt, quemadmodum loquuntur, & pronunciant, quibus enim diuersus est sermo, pronunciatio pariter & scriptura necesse est sit diuersa. Nam si Ethrusci, Hispani, vel Germani verba pronunciant, nos qui Neapolitani sumus audita reddere velimus, quantum bone Deus discriminis inter nostram & eorũ prolationem esse videbitur, vt etiam sępissime vix magno cum labore aliena verba pronunciemus, nescio quo patrij sermonis spiritu difficultatem ingerente, ita vt suus cuiq; sermo à natura largitus esse videatur. Dalmatæ V ante L syllabã inchoante, vt Vlasdilavs vnico spiritu pronunciant, q, à nobis nisi absoluta idiomatis conditio habeatur neq; proferri rectè, neq; scribi poterit. Germani ean-

[a] Idiomatis inuestigatio.

eandem literam V geminant. Hispani verò in dictionum calce sæpissime S pronunciant, vt ferè eorum verbum non reperias, quin ea litera occurrat. Appuli ita pronunciant, vt multorum verborũ initio SC loco I prænotent, si .n. IOANNEM proferre velint, proinde proferũt, ac si SCIOANNEM scriberent, & pro IRE SCIRE. Neq; solum exteræ nationes, vtpote quas magna loginquitas disterminat, sed vicinæ & agnatæ sermone, prolatione, & scriptura inter se differunt, sic sua cuique populo locutio, suusque struendarum syllabarũ ordo & compositio est. Nam vt de cognatis & affinibus vocabulis loquamur, quod Itali, quemadmodum Latini AVD- dicunt, Florentini ODI, AV in O conuerso pronunciant, Veneti vero V in L commutato: sic & de alijs innumeris. Suntq; dictiones & nomina familiaria apud multos ex parte diuersa & corrupta. Siculi IACOBVM diminutiue IACOPELLVM, IOSEPHVM SEPPEM, & HYERONIMVM MOMMVM dicunt, & alij alias gentes huiusmodi mille talia, quæ non sine obscœnitate vero obliterato sermone proferuntur: fitque sæpenumero vt in vno vocabulo quod apud diuersas nationes cõmune sit, literarum sonus pro gentium varietate reperiatur. Noster Pontanus notat, nos vt ostendere pronunciationũ, & populorum diuersitatibus literas etiã variari, ipsamq; literarum potestatem & ordinem aliter, atq; aliter se habere hæc adnotauimus. Neq; solum id in diuersis nationibus & populis fieri nos est, sed etiam apud eosdem in diuersis ætatibus & temporibus succesiuè non

ſoni modo, & ſcripturæ, ſed etiam vocabula permutantur, quare niſi etiã interpres cognito idiomate vti tum in loquendo, tum in ſcribendo poſſit, nequaquam ſcripti poterit ſenſum elicere, eo enim ignorato facilimè ſcripti interpretatione fruſtrabitur. [b] Maximè præterea profuturum cenſeo ſi eius, qui ſcripſerit, non ſolum de moribus, ſed etiam de nomine cognitio habeatur: nam ſi ſagax, ingenio pollens, & in hac verſatus diſciplina ſit, paulo altius ad interpretationem exordiendum, mentis acies erigenda, & ſubtiliori via, vt mos eſt, occulti ſcripti ſenſus indagandus: at contra ſi rudis ingenij, & hebetis fuerit, contemptis orthographiæ præceptis leuiori animo, & mente remiſſiori procedendum, vnde ſi hominis diſciplinam mores, verba, nomina, & loquẽdi formulas illi peculiares, occultandiq; ſenſus modum omnẽ, etiã ſcribendi ingenium interpres agnoſcat, non parũ profuturum puto. Sæpè enim fieri ſolet, vt ingenioſi alicuius ſcriptum ſegnis & oſcitantis exiſtimatum interpretantis conatum facilè fruſtretur: quemadmodũ & ex aduerſo, ſi ingenioſi & ſubtilis illud putemus, quod ab homine ſocordi, & rudi perfectum ſit. Quare non parum expediet ſcribẽtis ingeniũ cognoſci, vt facilius eruditus, an inconditus ſcripti ſenſus ſit intelligatur. [c] Si de eius nomine cognitio habeatur, ſuo loco requirẽdum, ſi habebitur, ex eius notis characteribus facilius de reliquo ſcripto notitiam venabitur. [d] Ad hæc tractatæ rei & cognitio accedit, quam & habere multũ intererit, eamque poterit tũ ex ſcribẽ[illegible] tũ eius ad quẽ ſcribitur negotijs, vel vtriusq; com-

b 2. cognitio morum ſcriptoris.

c 3. cognitio nominis ſcriptoris,

d 4. Rei de qua ſcribitur notitia.

commercio nanciſci. Ratio eſt, quod cognita materia, facilimè cõmunia verba, quæ ad eam rẽ ſpectant interpres poterit conijcere, quod pro vnoquoque eorũ locorum verbo ex characterũ numero, ſimilitudine, & diſsimilitudine in ſuis locis obſeruata, non multo cum labore cognoſcetur: fietque interdum, vt vna agnita ſyllaba, ne dicam verbo, de cætero parum negotij futurum ſit. Nam totius indè ſcripti ex earum literarum proditione in alijs verbis dolus detegetur. *f* Exempli cauſa ſi de bello res agitur, literarum numerus eius verbi, vel aliorum ad eandem rem facientium quæretur, quòd ſi eiuſmodi verbũ haberi poſsit, in quo eadem litera geminetur, commodius id eſſe poterit, obſeruato repetitę literæ ordine, vt res certior interpretationis non fruſtratę ſecuritatem præſtet quæ geminatio ſi plurimũ literarum fuerit, eo magis proderit. Verum literarum numerus in latino ſcripto circa caſuum flexum variandus eſt: In vnaquaque materia plura erunt verba communia, quæ eam quaſi neceſſario conſequuntur vt in amore. AMOR, COR, IONIS FLAMMA, VRI, VRE, MORS MISERATIO, & SAEVITIA, locũ habent &, in bello MILES, DVX, IMPERATOR, CASTRA, ARMA, PVGNARE, & huiusmodi reliqua. Huc accedent & rerum deflexa vocabula, & horum vnum cognitum verbum nõ multo cum labore multorum poſtmodum verborum, & totius denique ſcripti notitiam referare poterit, eoque modo præter tabularum rationem, vocalium & conſonantium diſcretionem, & alia interpretatio laborẽ adimere poterit. *g* Non

Ratio.

f Exempli.

g) Ipſum autographi inſpectio ſcripturam ſolet & emendata.

parum insuper expediet, nuncium autoris, vel periti notarij manu perscriptum esse : nam si vel interceptus perperam transcriptus , vel ab aliquo, qui notandi rationem ignorauerit profectus sit, facilè fiet, vt turbato scripto omnis interpretãdi via obstruatur, siquidẽ si characteres omissi sint, vel transpositi, vel cõmutati, puncta pręterea non ritè disposita, vel cõmutata, vel relicta verborũ interualla, vel eorum partes, interpositis spacijs discretæ, vel alio quouis modo, dolus permutatus , interpretem is nõ parum perturbabit, vt interdum facilè decipiat. Vt igitur rem paucis colligam, idiomatis scribentis, & eius ad quem scribitur, & materiæ de qua agitur notitiã, & emẽdatam scripturam ad interpretationem non parum posse adiuuare dicimus, licet ea, vt dictum est, non sint omnino necessaria, sed ad commodum maximè cõferre. Sunt & alia, quæ etiam interpretem præstaret agnoscere, q̃ ne sermo prolixior sit omittimus.

Capvt. III.

Distincta literarum nomina, quibus sæpenumero suis oportunè locis vti debemus.

PRimum itaque literarum discrimina statuemus, & noua quædam ijs indita nomina declarabimus, quibus sæpe in scriptis perscrutandis vtemur , cum enim noua essent , quæ scribenda erant, nouis etiam vocabulis appellanda esse visa sunt: hæc tamen obiter percurremus , nam de literis subtilius disputare, alterius esset [illegible]

[illegible]

& temporis, ne de furtiuis literarum notis interpretandis præcepta tradens, grammaticam videar profiteri. De literis tractaturi: [a] Literam compositæ vocis partem minimam vocabimus, vt A, B, C. Nec me aliquis incuſet, ſi literę vocabulo interdum pro [b] elemento abutar, cum illud apud vetuſtiſsimos rei grammaticæ ſcriptores vſitatum videam, & indifferenter poſitum: Vnde dari mihi volo, vt literam & elementum, cum ſæpe in dicendo res ſignificanda occurrat, vtroque modo dicere liceat. Vt itaque, vnde digreſſus ſum redeã: [c] Literæ, quibus in ſcribendo vtimur ſunt vna & viginti. A B C D E F G H I L M N O P Q R S T V X Z. Sed H potius aſpirationis nota eſt, quàm litera. Reijcimus K à prioribus & noſtris iamdudum relegatum, nam vt Diomedes ait, vti ſuperuacua vtimur, & in ſcribendis tantum Kalendis vetuſtiſſimos latinos vſos comperio, eam Saulius magiſter primus romanis literis adiecit, vt in ſono duarum literarum H & Q diſcretionem faceret. Quod ſi nonnullorum ſententiæ fides habenda eſt, nullus apud nos vſus eſſe debet: cũ in latinis dictionibus omnino careamus. Quod ſi eam græcorum verborum vſus interdum admittit eam ſatius eſt græcis literis annotari. Q. nonnulli eximunt numero literarum, eaq; de cauſa vtendum cenſent, quod ſequens V oſtendat, ante aliã vocalem in eadem ſyllaba poſitam. Græcum quoq; Y è noſtris expungimus cũ ſatis ſit notarijs eius ſonũ expleri per I, ſonus enim vtriq; characteri communis eſt. X & Z ideo ponimus, q, apud latinos illud, hoc apud vulgares frequentioris vſus eſſe ſolet, nos qa

[a] *Litera quid.*

[b] *Elementum.*

[c] *Numerus literarum.*

H.

K.

Q.

Y

de vtroque ſermone verba facimus, eorum duximus meminiſſe debere. Sed his, cæterisq; grammaticorum controuerſijs, ſi quę ſunt reiectis, quia videntur ad ſuſcepti operis propoſitum parum pertinere ad explicandam noſtrarum literarum partitionem veniamus. Literarum itaque numerum primùm in conſonantes & vocales diuidimus: [d] Vocales quinque ſunt, A, E, I, O, V, quę ſic dicuntur, quod plenam, abſolutamque vocem habeant: reliquæ verò omnes conſonantes, ita dictæ quod cum vocalibus ſonent, ac per ſe nequeant voces proferre. Has rurſus omnes excepta Z in ſemiuocales & mutas diuidemus: [e] Semiuocales ſunt ſeptem F L M N R S X, hæ omnes à vocali incipiunt, & in ſe terminantur, ſed vt plerisq; latinorum placuit F muta potius, quam ſemiuocalis eſt: id noſtra parum referre iudico. [f] Mutę autem, quæ à ſe incipientes in vocales terminantur, ſunt ſeptem B C D G P Q T, & dicuntur mutæ, quod exiguam vocem habeant, mutorum ſonum videantur imitari. [g] E ſemiuocalibus liquidæ ſunt quatuor L M N R. ſed de his hactenus. Nunc autẽ ad rem redeamus. [h] Conſonantum aliquæ geminantur, aliquæ ſimplices ponuntur. Quæ in ſyllabarum nexu ſibi ſuccedere poſſunt, hæ ſunt, B C D F G L M N P R S T & Z, ſed vltima in vulgari ſermone geminatur. Quæ ſibi non ſuccedunt H Q X ſunt. [i] Rurſus conſonantium aliquæ in finibus, aliquæ verò in initiis & mediis. Finales hæ B C D L M N R S T X eſſe cum vocalibus, reliquæ reliquis locis conſtitui poſſunt. [k] Aliam præterea conſonantum diuiſionem aſsignando, in duas partes diui-

d vocales.
e Semiuocales.
f Mutæ.
g Conſonantium diuiſio quo ad enunciationem in Liquidas & duplices.
h 2 quo ad copulationem conſonantes quædam inter ſe iungi poſſunt: quædam non poſſunt.
i 3 quo ad collocationẽ in dictionib. Na. quædã conſonantes ponuntur in dictionum initio, medio, fine.
k 4 quo ad vſum: Conſonantes ſunt aut minus ſiue magis frequentes, aut minus ſiue magis aſpe-

diuidemus, Videlicet in frequentes & raras, [illegible] tamen aliquę magis & minus frequẽtes, [illegible] & minus rarę sunt. Frequẽtes, nominamu[illegible] frequẽtius, raras verò q, parcius in scriptis [illegible] euenire. Frequentes sunt CFMN, frequentiores LRST, raræ DGHP, rarissimæ BQXZ. Sed ne me aliquis dictis carpat, quod rarissimas eas vocauerim, quæ crebrius aliquo in scripto interueniunt, vel ex aduerso. *l* Literas frequentiores & rariores esse dicam, vel sui natura, vel aliunde. Ex sui natura cum plerunque vel raro in scripto soleant occurrere. Extrinsecus verò cum aliquis continetur sermo in epistola, vtpote de AMORE, vbi AFFECTIO, VAH, HEV, & ijs similia repeti oportet. Etenim si id euenit, non ex hoc F & H frequentissimas esse colligitur. Sermo enim in epistola contentus aliquando frequentissimas rarissimas, & rarissimas frequentissimas faciet. D rara esse solet & interdum sæpe in scripto repetitur, vt in

Diues Druse dabis domibus donaria diuum.

Quemadmodum T in vulgatis Versibus

O Tite, tute tati tibi tanta tiranne tulisti.

Et tuba terribili tonitru taratantara trusit.

Sed quoniam satis elementorum tractationi fortasse tribuimus, nunc reliqua, quæ ad commodè interpretandum spectant prosequamur.

l Frequẽs & rarũ est aut natura aut ex euentu

Caput IIII.

Simplex commutatæ figuræ modus quomodo deprehendatur.

DVplex occultandi scripti genus esse proximo volumine indicauimus, alterum quod adhibita diligentia, & certa ratione potest interpretari: alterum quod Apolline solum ænigmatum autore, ne dicam Deo opt. max. interprete videtur indigere. Quare hac parte intermissa, illam prosequamur. Rationem autem, quę in transponendis characteribus consistit, non esset inoportunum prætermittere, tum quia ijs, qui se ex alicuius operis præceptionibus in aliis scripturæ inuolucris exercuerint, facilior videtur, quàm vt demonstratione opus sit: tum etiam quia in libera hominum transponendi scripti voluntate minimè certa ratio tradi posset.[a] Verũ ne rẽ omnino intactã relinquamus, id solũ admonuisse satis erit vt primũ experiatur, an eo dolo charta cõtecta sit. Characterum itaque cõtextus per omnem ordinem requiratur, modo in tertijs, modo in quartis quibusq; literis, vel alio ordine, modo à dextro in sinistrum, modo à sinistro in dextrum, modo in secunda linea, modo in tertia & quarta, vel aliter, modo in versuum initio, modo in fine (quemadmodum alio * volumine suo loco significatum est) donec vnius tantum verbi notitia eruatur, quod vbi feliciter tentatum videbitur, pari ratione & ordine seruato, si eiusmodi solus sit, in cæterum procedi poterit.[b] Hæc ad eam fraudem detegendam talis occulti scripti satis esse videntur. Proximum est vt de

a 1. Quomodo simplex literarũ transpositio deprehendatur.

** lib. 2. ca. 2.*

b Quomodo simplex figurarum seu notarum modus deprehendatur de quo in lib. 2. cap. 5 ly. 6.

de agnoſcenda ſimplici permutati characteris occultatione modos præbeamus. Notarum itaque numerus, ſeries, ſeu contextus, ſcripti partes diſcretæ, & characteres in fine collocati indicia præbebunt. c Characteres itaque diuerſi primum diſtincte numerabuntur, eos nõ plures viginti vno, vel ad ſummum duobus & viginti eſſe oportet, nã ſi plures ſint dolus erit obſcurior, & adiectitios & otioſos eſſe cognoſcemus, minor numerus diffiniri nõ poteſt, ſiquidem notarius obſcuritatis cauſa facile in ſcripto poteſt paucioribus vti literis. Iis prætermiſsis, quas rariores & minus crebras eſſe diximus, d earum literarum contextum obſeruabimus, quæ pauciores characterum formæ quinarium non excedentes, crebrius interueniãt, ita vt nulla ſit dictio, in qua vnus ex illis character non incidat. e Scripti præterea diſcretio huius generis etiam poterit admonere, dum ſcripti partes diſiunguntur, vbi recte ne, an perperã illæ diſcretæ ſint, finalium literarum numerus indicabit, quas proximo capite recenſuimus, nam ſi eiuſmodi literæ ſcriptum terminantes plures erunt, quàm dictum eſt, argumentum alterius immixtæ fraudis habebimus. f Verùm quia characteres pauciores eſſe poſſe diximus, operæpretium eſt videre, ſi numerus diminutus ſit, quænam literæ ademptæ ſint, ratio itaque hæc eſt. Si literæ vna & viginti ſint (vt à maiori numero fiat detractio) Y fuiſſe ſublatam agnoſcemus ſi viginti X, ſi vndeuiginti Z, ſi duodeuiginti Q, ſi decem & ſeptem B, ſi ſexdecim G, ſic & de reliquis ſeruato literarũ ordine, quas vel minus, vel magis raras apellauimus, vt altera alte-

c 1. Characterum dinumeratio.

d 2. Vocalium inueſtigatio.

e 3. Scripti diſcretio.

f 4. Siquidē numerus literarum ſit diminutus literæ reiectæ vt deprehendamus.

ri succedat. g Verùm ne quis interdum frustra re tentata me in hoc fortasse vanum appellet, hoc quemlibet admonitum volo, me de re tam implicata, præsertim autorem, qui neminem habuerim quẽ sequi potuerim, præceptiones eas tradidisse, quę & plerunq; sic soleãt euenire, & sic natura esse demonstrentur: vnde res ex coniecturis ducenda fuit: alioquin non inficior fieri, vt interdum res aliter, quàm eæ præceptiones admonent possit euenire. Verùm in nihilo vanum deprehendi, diuini potius, quàm humani esset ingenij. Hoc nolui prę termissum, rem de cætero plerunq; sic se habere benignus lector intelligat.

g Commonitio.

Caput V.

Consonantes quot modis in simplici permutati characteris scripto à vocalibus dignoscantur.

Quemadmodum igitur pueris, vt legere discant elementa primum dignosci oportet, mox syllabas connecti, deinde verba colligi: pari ordinis ratione interpretem procedere necesse est. Quare oportunum erit à præmissis, hoc est à consonantium, & vocalium inuestigatione ad earum potestatem indagandam pertrãsire, vt vbinam eas inquiri oporteat ostendam. At quia contexta & par vtriusq; inuestigandi ratio est, altero enim cognito statim alterum innotescit: ideo earum inter se discrimen primùm visum est hoc capite comprehendere. a Accurata itaque debemus diligentia circa hæc consistere; vt recte scrutari & secernere discamus, omnem enim de hac re præceptio-

a Commendatio huius inuestigationis.

ceptionē ſuper his conſtituimus, totaq́; noſtra hic innititur cognitio, vt ſi in his initio hallucinamur ſtatim in ipſo limine cogamur deficere, tum poſtmodum errore excreſcente, vt de implicata interpretandi ratione omnino deſperandum, vel in ea maximè elaborandū ſit, error enim, qui initio fit, deterior, q̄ qui in progreſſu eſſe ſolet, diligētius ergo interpres rem initio perpendat. Sed earum diſtinguendi rationes plures ſunt. Nemini itaq; dubiū eſt * literarum ex notis vocaliū & conſonantium conſtare: ſicq́; conſonantes vocalibus inniti, vt literarū nexus aliter effici nō poſsit. Nam ſicut membra abſq; neruis nequeunt adſiſtere: pari modo ſine vocalibus conſonantes conſtare non poſſunt. Vocales enim ſpiritus vim obtinent, & conſonantibus ſonum impertiunt. Cum ergo ita ſocientur, ſi alteras nouerimus, alteras etiam ſtatim cognoſci oportebit. [b] Prima igitur ratio eſt, vt toto orationis ambitu, literæ, quæ frequentiſsimæ occurrant videantur, quæ ſi numero quinq; ſint obſeruemus, & ſic frequētes erunt, vt nulla dictio ſit, in qua magis, vel minus crebro pro literarum numero reponantur, eiuſmodi notas vocales eſſe cognoſcemus. Cæterum poſitionis ordo erit, vt vel ſyllabam præcedant, vel primam literam ſequantur, vel ſecundæ ſuccedant, vel tertiæ, rariſsime & ferè nunquam quartæ, vt fit in *ERICHTONIVS* & *ABSTRVSVS*, quod ſi ſermo vulgaris, & Italicus erit, nouiſsimos dictionum characteres, præſertim in ſoluta oratione, vocales eſſe admonebimur. [c] Poſſumus & alia ratione eas literas venari: nempe ſi ea quæſiuerimus elementa quæ rariſsimè in ſcripto reponuntur, quas vix tertio, vel

* *literas.*

b 1. *Ratio.*

c 2. *Ratio.*

quarto quoque versu repetitas offendemus, eas consonantes has QXZ esse cognoscemus, eæ enim quoties obuiauerint, vocalium sequelam nũciabunt: Hoc etiam plerunque H præstabit, quo
d 3. Ratio. fiet, vt ex harum ductu, illarum sequelam nanciscamur, vel è conuerso. d Tertius modus erit, vt disiunctos & singulares characteres obseruemus, qui dictionem constituant, eos enim vocales has AEIO esse necesse est, quæ quatuor erunt, vt fit in latino sermone in A'IOVE PRINCIPIVM, in E'PATRIAEXTORREM, in ISEQVERE ITALIAM, & in O'VTINAM.
e 4. Ratio. e Quartus erit, vt aduertamus an eędẽ characterũ formę dictiones vel inchoẽt vel terminẽt eas. n. proculdubio vocales esse dicemus: nunquam. n. fit, vt dictio à geminis ijsdẽ consonantibus inchoetur, vel in easdem geminatas desinat: vt fit in VVLTVS, & IIDEM, &
f Extũsatio. IVDICII, & EOO & huiusmodi aliis. f Quod verò in dictione VVLTIS vtramque VV vocalem appellamus, velim lector intelligat (vt sæpius dictum est) à nobis huius disciplinæ causa orthographiã contemni. Neque enim, quamuis alio ea litera fungatur munere, curamus propterea nomen permutare. Sed hinc germanicum idioma, & barbara alia excludi censemus, in quibus fit interdum, vt eædẽ consonantes dictionis initium faciant & finem.
g 5. Ratio. g Ad hęc quinta ratio accedit, vt si in media dictione geminatas literas coniungi videbimus, inde præcedentem, & subsequentem characterẽ vocales esse colligamus, quod ferè nunquam decipiet, vt fit in ACCOMMODO, & OCCVRRO: h Infir
h 1. Exceptio. matur aliquando regula sequente H, L, & R, vt fit

in

in BACCHVS, & AGGLVTINO, & ATTRITVS, sed hoc rarò euenit. i Poterunt tamen geminati & simul positi characteres vocales esse, quod ex præcedentibus, vel subsequentibus non erit difficilè deprehendi, vt fit in CONIICIO & DEESSE, & sic literas vtrinq; positas consonantes esse deprehendemus. k Hoc tamen nouissime præstabit inter duas similes characterum formas dissimilem vnam inspicere, fit etenim plerunq;, vt similes vtrinq; positæ, vocales sint, vt in MISERERE. l Licet interdum etiam character dissimilis interpositus vocalis sit, vt IVIMVS. Frustratur tamen etiamnũ regula, fitq; vt tres characteres consonantes sint, vt in INITE, hoc tamen rarius euenit. Vnde regula minimè contemnenda est: tametsi incidat, vt aliquando locum non habeat. Nullæ enim ferè de re aliqua præceptiones afferri possunt, quæ interdum non frustrentur: neq; generalia per particularia debent infirmari. Sufficit nanq; vt multo frequentius præstent, quàm decipiant: quod etiam de cætero sentiendum est.

i 2. Exceptio.

k 6. Ratio.

l Exceptio. 1. 2.

CAPVT VI.

Quot modis distinctas consonantium potestates venari possimus.

CONstituto duplici literarum discrimine, & vocalibus à consonantib. discretis, sequitur vt distinctas earũ potestates aucupemur. b Sed id ipsũ primùm in consonantibus quæremus: c tum quia consonans plerunq; vocali præponi solet, quod quasi

a Transitio.
b Methodus
c Ratio.

quasi natura videtur præcedere: tum quia ex vna consonante alterius & consonantis & vocalis notitiam vt plurimum, eius natura edocente, aucupamur: quod ex vocalibus cõsequi nõ possumus. Quemadmodum enim aliquam consonantẽ certa vocalis necessario sequitur, & posito consonantium numero poterit vnaquæque diffiniri: obseruatus enim earum literarum ordo in syllaba, non parũ adiuuabit: non fiet pari modo, vt vocalis certa, consonantum, quæ præcedunt, vel subsequuntur nobis posit notitiam distinguere. Vt igitur ad institutum accedamus, plures ad hanc rem poterunt præceptiones adiuuare. *d* Primùm itaq; characterum figuras obseruari conueniet, quæ frequentiores, quæque minus frequentes in scripto apponantur non ignorare, singularum repetitam positionem numero indicante. Tum admisso literarum ordine, quemadmodum magis vel minus crebro solent plerunque ex sui natura scripto interuenire, singulæ figuræ distinguentur, de quibus licet superius facta sit mentio, non grauabor tamen eas literas iuxta seriem rursus apponere. Ordo igitur se habet huiusmodi. STRLMNCFP GHDBQZX, quarum vnaquæque quanto præcedit, tanto frequentior est. *e* Non inficior tamen secus posse euenire: eaque de causa plures rationes afferuntur: vt si vna regula frustretur, aliæ non decipiant, & aliæ alias subsistentent. Quare omnes, si erit necesse tentari conueniet. *f* Huius rei fidem faciunt typographi, qui singulorum elementorum typos pro cuiusq; vsu graduatim magis & minus frequenti, plures & pauciores habent:

d 1. præceptiõ.

e Exceptio.

f Exemplũ.

bent: quod eorum elementorum vſus magis & minus crebro ſoleat interuenire. Huiuſmodi præceptiones remotiores ſunt, quàm vt certa literarũ cognitio haberi poſsit, nũc ad magis propinquiores proximum eſt accedere. *g* Succedit itaque ex conſonantium numero tum in initijs, & finibus verborum, tum in ijs medijs, quæ vnaquæque ſit cognoſcendi modus. Sed vt hoc in initijs primum exigatur, hæc erit obſeruatio. *h* Dictionis principio, vt ſummum quatuor conſonantes cohærebunt, vt accidit in PHTHISI, PHTHONGO, SPHRAGRIDE & ſimilibus, minor numerus non perſcribitur, nam tres, duæ, & vna tantum poteſt vocalem præcedere. Si quatuor itaq; vocalẽ antecedant, plerumq; fit, vt duplicem, id eſt ſecundum & quartum locum index aſpirationis ſortiatur. *i* Nam & illa interdum poſita ſemel, alibi collocatur, vt fit in SPRAGRIDE. Ea enim interueniente, literarum numerus augetur, cum ſcripturæ nihil præter ſonum, quaſi furtim præbeat. *k* Sed crebrius dictionum principijs tres conſonantes ſolent cohærere: quarum vt cuiuſque poteſtatem venemur, hic modus obſeruabitur. Earum primam ex his vnam eſſe neceſſe eſt CPST. Harum enim conſonantium natura duas alias ſubſequi permittit: quarum altera ſi erit aſpiratio, vel prius, vel poſterius apponitur, , vt in CHIAMIS, PHRASIS, * THORNVS, & * PHTOLOMAEVS euenit. At S nullã patitur aſpirationẽ ſtatim ſubſequi vt in SPHAERA. Quod ſi in eo numero nulla fuerit aſpiratio: tum primam S eſſe neceſſe

g 2. præceptũ generale.

h 1. Regula.

i Exceptio.

k 2. Regula.

* Thronus.
* Phronitũ.

neceſſe eſt. Hæc enim ſemiuocalis patitur mutam primum, deinde liquidam ſubſequi. Ex multis verò vnam. ex his euenire neceſſe eſt, B C G, vt
4. 5. *Sclopvs*, & *Strages*, verũ de B & G latinũ exemplum non habetur ex præcipuis duabus li-
6. quidis, vt L vel R, vt *Scribo*, *Strabo* & id genus reliqua. E conſonantibus verò hę ſolę CPTR
l 3. Regula. ſtatim recipiunt aſpirationem. Ratio eſt, quod cęterarum natura aſperitatem non ferat. *l* Quod ſi duas conſonantes verborum initia admiſerit, ex his ſingulas primas eſſe oportet BCDFGPRST, ſecundas verò LHR, ſed earum nexus talis erit. B poteſt L & R admittere, vt *Blasivs & Brachivm*. Comnes ſimul, vt *Clarvs*, *Chrisis & Credo*, D ſolum R accipiet, vt *Dracо*. FL & R, vt *Flvmen*, *Frango*. Eaſdem G aſſumet, vt *Glisco & Gratia*. P omnes vt *Plvs Phtisis*, *& Probvs*. R tantum H excipiet, vt
Tribunus. *Rhenvs*. TH & R accipiet, vt *Thais*, *&* * *Traso*. S verò ſoli aliæ plerunque conſonantes ſupponuntur, vt T C F & P, vt *Statva*, *Scipio*, *Sphinx*. De F latinũ exemplũ afferri nullum poteſt, ſed eo ſic vernaculi vtũtur. Solent illæ interdum & aliter cõnecti, vt B cũ D quẽadmodũ eſt *Bdellivm*, & C cum T vt *Ctesias*, M cum N, vt *Mnesthevs*, G cũ N vt *Gnarvs*, C cum N vt *Cnevs*, ſed huiuſmodi verborum
* *incidunt* nexus & ſi qui ſunt id genus alij rarius * indicunt.
m 4. Regula. *m* De ſimplici conſonante conuenit dicere omnes poſſe vocalem ſtatim præcedere. G latinus ſermo V, quæ præit vocali non patitur ſubſequi, quare *Vido*, *Verinvs*, *Valterivs*, pro *Gvido*

Gveri-

GVERINVS, & GVALTERIVS dicitur, quod in patrio sermone non seruatur. G apud latinos aspirationem non recipit, sed apud vulgares non excludit. D aspirationem nunquam patitur subsequi. n De consonantib dictiones inchoantib. satis, nunc de alijs quæ in medijs solent occurre-re. o In media dictione possunt quatuor simul esse consonantes: quod euenit, vel aspiratione, vel liquida, vt fit in ERICHTONIVS & ABSTRVSVS. p Si verò ternę fuerint quod crebrius euenit primas aut has S & M semiuocales esse oportet, aut omnes mutas. Quod si M fuerit tum H sequi necesse est: si S eas, quas necessario succedere superius diximus. Idem & de mutis etiam dicendũ est: sed hoc erit si eas consonantes syllaba simul coire patiatur: alioquin illæ erunt, quæ coniũgi non possunt, quemadmodum B C, & ex aduerso consonantes, quę intra dictioné in syllaba coeunt eas esse cognoscimus, quæ possunt & initio syllabam conficere. q Prima igitur geminatarum consonantium cognitio se offert, omnes esse poterunt exceptis his H Q X & Z, sed hæc postrema in materno sermone geminatur. Verùm si geminatas alia consonans consequetur, illam vel alteram ex duobus liquidis L & R, vel aspirationem esse oportet, vt fit in AGGLVTINO. AGGREGO, & BACCHVS. r Terminare verò dictiones tres consonantes possunt RBS, & OPS, vt VRBS, & STIRPS, sed has tãtũ dictiones esse cõperimus. s Crebrius duæ vt ST, NT, SN, & RS quemadmodum fit in EST, AMANT, AMANS, & ARS, raro in P S, B S, N X, vt STIRPS, SCOBS

n o III præceptum. o 1. Regula. p 2. Regula q 3. Regula. r IV. præceptum s 5. Regula t 2. Regula.

u 3. Regula. SPHINX. u Finales vero literę vt dignoscãtur, hæ apud latinos crebriores esse solent D M N R S T, in has etiam nonnunquam desinunt B C L X. De vocalibus nihil dicimus, nam omnes ferè dictiones in eis terminantur. In H terminantes dictiones duæ suppetunt latinis A H, & V A H, quæ detracto A supersunt de A H A, V A H A. Vulgares tamen nostri in vocales plerunque dictiones terminant, finales verò consonantes paucas habent

x Reiectio. RLTH. x Possunt & aliæ de agnoscendis primis, medijs, & extremis dictionum literis obseruationes tradi, sed eas tum breuitatis causa, tum etiam quia hoc ipsum grammaticę potius, quàm nostrę tractationis est, omittimus. Hæc licet nonnullis leuia, & parui momenti videri possint, tamẽ quia à nostro munere nequaquam abhorrere visa sunt, non duximus omittenda.

Capvt. VII.

Quot modis singulas vocalium potestates aucupemur.

DIstincta in hunc modum consonantium notitia, sequitur mox vt sic vocales cognoscantur: huius rei modi aliquot afferri possunt. a Primus

a 1. Modus. itaque est, vt inde initium, vnde ante in consonantibus auspicemur: Si earundem figurarum repetitio obseruetur, quæ crebrius, quæque minus crebro in scripto reponantur, illæ ordine sic se habent, vt E frequentissima sit, I mox minus frequens, hac rursus rarior O, sic & hac minus frequens A, & V postea omnium rarissima. Prima verò binę in scripti repetitiõe tã quasi co-

cognatæ ſunt vt vix poſsint diffiniri vtra crebrior ſoleat interuenire. Idem & de binis aliis O & A recte affirmabitur: quod obſeruatis ſingulis in libris dictionibus ediſcitur. [b] licet interdum res aliter contingat. Nos enim de eo quod frequentius eſt, non quod & aliter interdum fit, loquimur. [c] Hoc primum indicio habito, alia deinde obſeruari oportebit, vt ſi duæ ſimiles vocales inchoent, & terminent, vtramque I I eſſe cognoſcamus, vt pluralitatem pronominis, quod eſt Is innuat. [d] Quod ſi verbi initio eædem figuræ ſint appoſitæ, ambas vel I, vel V eſſe cẽſebimus, vt eſt in *VVLTVS*, & *IDEM*, cuius rei certitudinem ſuccedentium mox characterum poterit obſeruatio confirmare. Duplex enim O O ſolum in dictione *OONAE* (inſulæ in Septentrionali oceano poſitæ) reperitur. [e] Eiuſdem raritatis erit verbum inuenire, quod à triplici vocali initium ſumet, hoc enim neſcio an in aliquo vocabulo, quàm in eo, quod eſt VVVLA reperitur. [f] Hanc præterea vocalem eſſe cognoſces, ſi eam rariorem vniuerſo ſcripto literam ſequi conſpexeris, quàm Q eſſe admoneri poſſumus, illi enim ſemper ſolet ſuccedere. [g] Plures ad hæc coniecturæ afferri poſſunt, ſed eas prætermittere tã parui refert, quàm cõuenit breuitatẽ ſequi. Neq; enim interpretanti obſeruare omnia, quæ de his dicta ſunt erit neceſſarium. Siquidẽ nimis moleſtũ foret ad hęc cuncta experiri: vt ſatius eſſet in ambiguitate remanere, quàm intãto labore tam anxiè torqueri. Ex paucis enim huiuſmodi obſeruationibus, facilè fiet, vt nõnullę cognitę literæ, cętetarum nobis (quemadmodum alibi dictũ

[b] Exceptio.
[c] 2. Modus.
[d] 3. Modus.
[e] 4. Modus, seu regula.
[f] 5. Modus.
[g] Reiectio reliquorum.

est) sine regulis cognitionem trahant. Quare omnis labor circa initia versabitur. b Verùm nec adeo vni regulæ ad literæ cognitionem fidendum est, vt non debeamus experiri, an ex alijs eius certitudo confirmetur: alioquin parum fuisset profuturum multas ad id præceptiones tradere: nisi visum esset commodius vnam alterius nixu substentari, & vnius certitudinem debere alterius experimẽto confirmari.

b Cautio.

Caput VIII.

Quomodo traditis regulis vti conueniat, tum de eo exemplum.

NVnc quemadmodum ijs regulis vti cõueniat, operę prætium est indicare. a Quod nõ modo superfluum non videtur, verùm etiam maximè vtile, imo verò interdum maximè necessarium. Parum enim esset, quempiam præcepta artis, & instrumenta habere nisi eorum etiã vsum percalleat. Neque dubium est eum, qui alicuius rei futurus est artifex, si alium artificem operantem videat, multo facilius ea, quę didicit oculorũ sensu, quàm ante auditu, & mentis agitatione percepturũ: cum certior rerum notitia ex oculis, quàm aliũdè haberi possit. Nam & certiora sunt ea, quæ per praxim, quàm quæ per præcepta, & canones tantum ediscuntur. Sed vt ad propositum accedamus. b Primum ex regulis, quas tradidimus, ecquid huius generis an alterius obscure scriptum sit, diligenter interprẽs obseruabit. Quod vbi cognitum sit, ad hoc genus pertinere, elementa

a Vtilitas huius capitis.

b Exemplum seu potius αὐτοψία, præceptorum atque regularum.

menta primum singula distinguet, & suam cuiq; characteri potestatem suppositis veris literarum formis substituet. Quod rectè ne an perperam effectũ sit, experimẽtum indicabit. Aut* etiam in eadẽ potestate integros & perfectos verborũ sensus characteres explebũt, aut imperfectos corruptos & nihil prorsus significantes reddent. Quod si ea cura minus dexterè videbitur cessisse, iudicium in artis locum succedet, res coniecturis agenda, & in ijs est multum elaborandum, tentabitur an in paucis modo his, modo illis, nunc permutata potestate, nunc restituta res possit videri voto cedere. Si adhuc res animo non respondebit, quærẽtur verba, in quibus vel nulli sint ijdem characteres, vel paucissimi, vt aliorum mox experimentum fiat, donec possit videri, an ex ijs aliqui opinioni conueniant. Si ne hoc quidem proderit, dictiones tum paucissimis cõflatæ literis eligentur, vti quas vel vna solum perficiat, vel duæ, tresue, aut ad summum quatuor. Siquidẽ quæ huiusmodi sunt, inter paucas numerãtur, & minor proinde labor erit ad certitudinem non multum vagari. Cuius rei gratia nos tabulas confecimus,* vt quoties opus sit, ea de causa quilibet ad eas possit recurrere. Sic enim facile erit verba, si qua huiusmodi scripto reponantur intelligi, vnde characteribus primum aliquot cognitis, non difficile quis poterit aliorum mox notitiam consequi. Sed si ex aduerso prima fronte iudicium videbitur voto cessisse, vt non obscuro argumento sciri possit, ecquid veras notarũ potestates fuerit venatus, ex antecedentibus, vel consequentibus certitudi-

* enim.

* lib. 4.

nem nanciſcetur, nam ſi laborem euentus minimè ſit fruſtratus, hoc integer & cõgruus verborũ ſenſus indicabit, ipſa verò cognitorum characterum iunctura, reliquorum ſubinde poterit paulatim noticiam ingerere. Qua in re minime labor fugiendus eſt, ſed res tamdiu tentanda, modo vt diximus literarum poteſtate permutata, modo reſtituta, donec quod clauſum ſe ſponte paulatim aperiat. Verùm ad hæc non parum afferet luminis, ſi eorum, quæ circa rem ſunt, quæque prius ab interprete ſciri diximus præſtare, cognitio acceſſerit. Initio igitur antequàm ad ſcriptum veniatur, nonnulla ex coniecturis nanciſci licebit: Veluti quia de manu militis, ab exploratoribus epiſtola eſt intercepta, de re bellica inde tractatum eſſe arguetur, vnde veriſimile eſt Bellī nomen non eſſe prætermiſſum & exinde quatuor eius verbi literas, ſiue ex quinque, ſiue ſex, ſiue pluribus ea dictio conflata ſit, non deeſſe, ſi idioma latinum eſſe cognoſcetur: nam ſi vernaculum illud ſit proprij verbi literas perquiri oportet. Atqui ad hoc ſcripti prius rationem haberi eſt neceſſe. Nam ſi illud ad hoc genus pertinebit, verbum illud ſi erit, facilime poterit obuiare, ſi verò alijs dolis inuolutum ſit, maior ad inueniendum erit labor, & rem aliter, atque aliter pro ſcripti genere tentare oportebit. Sed vt dicta facilius intelligantur, exemplum adijciam.

Nam vt in declarationibus efficaciſsimum eſt ita in diſciplinis ad dicendum aptiſsimum videtur quod ſic præcepta quaſi experimento comprehendantur. Multa enim inſtantia iudicio, vel ſta-

pe decernuntur, quàm vel difficile est ante casum à magistro diffiniri, ne dum à discentibus percipi. Id obscurè igitur scriptum erit.

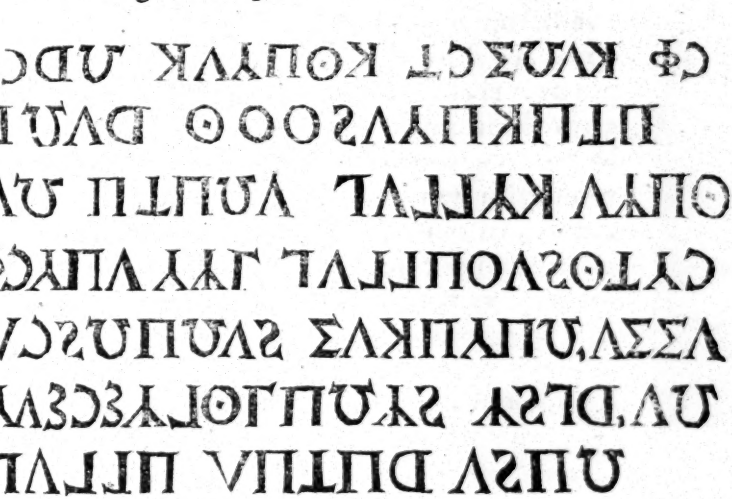

Primum itaque variati characteres, quod non plures viginti conspiciuntur, crebrior præterea quinque characterũ repetitio, quæ vocalium prębet indiciũ: finales etiam literæ, quæ præscriptum numerum non excedunt: distincta tum partium series, & cætera demum, quæ ad huiusmodi scriptum spectant: simplex permutati characteris genus esse non ambiguis admonet coniecturis. Idioma verò latinũ esse, ex finalium literarum numero deprehenditur. Quia verò magnates ab epistolis in arduis præsertim negotiis notarios scripturę peritissimos habent, sperandũ est proinde ortho graphiæ rationẽ minimè fuisse prætermissam. Cæterũ antequam ad elementorum notitiam venia-

tur, tentari poteſt ex ipſa materia an aliquod recte ſcripti verbum poſsit intelligi, vt ea ratione aliqua inde literarum notitia deueniat. Quoniam itaque (vt dictum eſt) conijci poteſt de bello agi, quod epiſtola vel belli tempore, vel à milite intercepta ſit, vel alia id ratione cognoſcatur, proinde nõ erit admodum difficilè perquirenti aliquo ſcripti loco eius verbi ſex literas inuenire, prodente hoc præſertim geminatæ literæ, quæ oportuno loco collocantur indicio eoque modo ex ipſa materia priusquàm ex ſcripto trium primo figurarum, quaſi certam notitiam deprehendi. Nam de ijs nondum prima fronte ſatis poterit conſtare, niſi ex conſequentium poſitione certius notitia confirmatur. His itaque in vniuerſum cognitis ſupereſt rem ipſam proprius attingere, vt ſingulorũ elementorũ poteſtas dignoſcatur. Vocales igitur primum in mediis dictionibus, & interdum in earũ finibus quæſiturus (latinus.n.ſermo in terminationib. poteſt decipere) has figuras quia creberrimæ repetuntur, ϽΛ ⊓ ⊙ϰ vocales eſſe conijciet. Huc accedit, quod rationibus eædem raris characteribus, quoties occurrunt videntur adhærere. Nec obſtat, licet interdum etiam illis nõnullæ conſonantes proximè poſsint ſociari, nam de eo potius iudicandum eſt, quod frequentius euenit, quàm quod rarius. Hoc etiam præſtat, quod proximè generatos characteres ex vtroque latere cernuntur aſsiſtere. Sunt & alia, ſi qua ad rẽ ſpectant, quarum illę inditijs prodantur, vnde colligi licet, eas non niſi vocales eſſe cum per omnes ſimul regulas de illis opinio confirmetur. Vocalibus

libus in hunc modum à conſonantibus diſcretis, proximum eſt ſua ſingulis munera aſsignare. Sed vt hoc in conſonantibus primum (vt dictum eſt,) oportunius exigatur, duplici ratione perfici poteſt repetitione, & plurium coniunctione, tum in extremis verborũ partibus, tum etiam in ijs medijs, ſi repetitionem ſequimur, hoc modo qualemcunque earum diſtinctionem nanciſcemur.

ɸ	⊥	V	Σ	;	O	ʎ	ᗡ	ꓘ	⅂	Δ	ɾ	Ω	Z	ꓶ
B	C	D	F	G	H	L	M	N	P	Q	R	S	T	X

Poſſet tamen etiam edocente regula, aliter atque aliter ſingulorum poteſtas diffiniri. Quamuis ne ſatis quidem tutum ſit illis fidem habere. Solet enim ſæpe decipere, quemadmodum & hoc loco indicabitur. Verũ ne hoc ignoretur, quonã pacto aliter poſsit poteſtas variari, earum repetitio obſeruabitur, quæq; toties indifferenter repetentur, vna pro alia ſumi poterit. Potiorẽ tñ ſemper maioris, quàm minoris frequentiæ, niſi aliter experimentum demonſtret, rationem haberi conueniet ꝙ nobis tradendi exempli gratia, alioquin quatenus magis placet, regulæ fides habenda eſt. Ad huius diſtributionis exemplar interpres poſſet ſuam etiam aliter variare, ſed eam diſtinctionem ſi vlterius progredimur, poſteriorib. regulis in aliquib. videbimus infirmari. Exinde itaq; experimẽtum inituro oportunũ erit primũ ad faciliores obſeruationes recurrere, vt ſi per eas ſatis poſsit proficere, maiorẽ laborem effugiat. Quoniam itaq; dictio eſt, quæ quatuor literis conſtatur, quarum

tres,

tres, quæ in fine collocantur, consonantes sunt, cũ eiusmodi vnam tantum dictionem, quæ Vrbs est agnoscamus (nam Stirps etsi totidem habet in fine consonantes, sex tamẽ constat literis) eam esse oportebit, quemadmodũ in tabulis apud dictiones totidem literarum est videre, vnde non modo trium consonantium, quæ in fine sunt, notitia elicitur, ⅃ Φ Ʊ, sed etiam vocalis ⅄ quæ illas pręcedit. Huc accedit, quod ex his literis prima in nona dictione consonans præit, quæ siquidẽ omniũ rarissima est, Q videtur fungi potestate, quod magis verisimile est aduenẽte in dictione aliarum eiusdem verbi literarũ notitia, quod vocales sint, ex quo licet affirmare, characterem, qui quinto loco ponitur, in dictione, in qua Belli nomen ponitur, V potestatem habere, vnde etiam concludere licet, vltimum, qui hunc sequitur, non alium, esse, quàm M. De prima consonante, mox per aliam geminatam in quinta dictione iudicium confirmatur, quod alioquin dubium esse posset, an L potestate fungeretur, nam certum est vocalem ibi non esse. De alia mox consonanti, B iudicium confirmatur verbo, quo Belli nomen notatum coniecimus, in quo etiam de L notam talem ⅃ vidimus. Quod verò dictio est, quæ tribus literis conflatur, quarum postrema scripto rarissima, cum semel tantum incidat succedit vocali, quam hucusq; V esse deprehendimus, dubius esse non debet nouissimam X esse, nam quæ inter rarissimas est, aut H, aut Q, aut X, aut Z esse existimatur, atqui Q primum & Z numero eximuntur, quia nunquam in fine verbi collocantur. H

præterea non esse ex literarum ordine deprehendimus, ea enim potestas in fine dictionis apud latinos in verbo tantum VAH reperitur, quarũ media A est, non V: Vnde superest dicere, non aliam esse, quàm X, & primam vel D, vel L, vel N, vt vna ex dictionibus tribus sit DVX, LVX, NVX: Sed quia vel cognitum est de re bellica agi, vel magis consentaneum de re magni momenti, quàm parui, credibilius erit de *DVCE* ibi, quàm de *NVCE*, vel *LVCE* mentionem factam esse. Vnde hactenus colligi licet harum literarum veram notitiam quarum potestatem suppositis nostris literarum formis indicabimus.

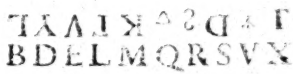

Ex his & huiusmodi alijs cõiecturis, habita etiam de cætero, vt commodius fieri poterit consonantium notitia, & aduocatis ad hoc præsertim tabulis, cum opus erit, mox ad vocalium distinctionẽ transitus fiet. Nec quicquam referet, non omnibus adhuc consonantibus cognitis ad vocales deuenire. Ex ijs enim aliarum poterit cõsonantium elici coniectura, quemadmodum ex consonantibus etiam vocales cognosci posse superius demõstratũ est. Vocales itaq; in hoc scripto duplici modo nancisci licet, repetitione, quod omnibus conuenit, & quod rarissimam figuram, quæ adhuc Q videtur fungi potestate, character sequitur. Sed de V [illegible]tis vidimus factam fidem, non mi[illegible] etiam de E posset videri constitisse, sed

ſed eas cum alijs proſequemur, vt etiã de illis opinio certior habeatur. Hæc igitur nota Λ quia omnium creberrima eſt, quod decies octies repetitur I, vel E poteſt videri, ſic & ⌐⌐ quia vna minus vice ſcriptum ingreditur, vtriuſq; nõ minus videtur ſibi poteſtatem vendicare: vtraque enim poteſtas plus minus ſolet frequenter occurrere, & modo hæc, modo illa (vt dictum eſt) crebrius interuenire. Mox quia ↄ ſexies conſpicitur, A poteſtatẽ repreſentat, poſtremo quod ⊙ & ⅄ quinquies tantũ recenſentur. O & V, quæ omnium rariſsimæ eſſe ſolent, poteſtatem indicant. Hoc ſingulorum characterum arguit repetitio, nouiſsimus verò quia rariſsimam figuram ſequitur, quam adhuc Q eſſe deprehendimus, etiamnum de eo quod dictũ eſt, fidem magis auget, quo certius videri poteſt in verbo, vbi de *Bello* fit mentio, dictionem *Bellvm* poſitam non *Bellis*. Vnde etiam de M. litera certior notitia elicitur, quæ & tali figura ⋊ deſignatur, & E vocalis, quæ per eum characterem demonſtratur, & in V poteſtate etiam alibi errorem non eſſe, & in ea dictione, quæ ſeptimo loco ab vltima locatur, ex eadem vocali initio & calce verbi poſita. Mediam geminatam C eſſe colligemus, quæ niſi de S nobis conſtaret, pro ea etiã poſſet haberi. Ex eadem vocali in dictione duarũ literarũ, quæ ſexto loco ab initio ponitur, & quarto à fine reperitur, alteram figuram T neceſſario eſſe conijcimus, nam neque S, neque X eſſe ex ſuperioribus licet exiſtimare. Eiuſdem præterea vocalis ex cognitarum conſonantium indicio ſecunda ſe ſcripti dictio manifeſtabit, vt

MEDIAM proculdubio ibi notatam esse intelligatur. Quod vt certius videri possit, dictio, quæ nono ordine collocatur, accedente priorum literarum notitia, tutiorem fidem facit, vt verbum sit, quod causam reddit *QVIA*. Sed de his vocalibus aliūdè etiam poterit constare, vt opinio certius cō firmetur. In septima præterea dictione ex cognitis characteribus facile erit asserere, secundū characterem, qui solus supereſt, vt verbum intelligatur, non aliam, quàm N potestatē habere, vt dictio perfecta sit *INITE*. Et ex huius inde consonantis notitia in verbo tertio loco posito primam vocalem, nihil pręter O esse venari licebit, vt *NOCTEM* dictionem perficiat, quę vocalis nouissima primū in ipso scripti limite prima literam de qua ibi tantum restat dubitare P esse, mox quarto loco etiam primam, nō aliam, quàm H esse, manifestabit. Huius rei opinionem verbum tertio loco positum, quo *HODIE* significatur significabit. Quid tertiodecimo loco scriptum sit, eadem ratione facillimū erit affirmare. Nā vt integer verbi sēsus sit, primus character nō aliā quàm F potest habere potestatē, vt *FORTITER* verbū innuat, cuius opinionis penultimum verbum fidem faciet, quo finis significatur. Supereſt demum ex toto scripto eius tantū characteris O potestatem venari, qui in quinta dictione geminatus, non alterius potestatis iudiciū præbet, quàm G, vt *AGGREDIMINI* verbum significetur, quod in alio verbo *BELLIGERANDO* confirmatur, vbi neque alia functione potest sensum perficere: Ex his omnibus coniecturis singulis characteribus licet sua munera ad exemplū subscribere, illudque ob oculos ponere, vt inter-

pretando ad eius iudicium recurratur, sic res statim non infeliciter cedet: & se totum occultè scriptum referabit. Experimento liquet laboris summam, vel in vnius tantum characteris notitia versari, nam ex vno cognito, plurium inde facilè trahitur cognitio, & mox ex pluribus facillimum est occultas omnium potestates eruere, siquidem aliæ ex alijs cognoscuntur, nec minus aliarum notitia ex alijs dependet, quàm in cathena anuli, in qua mutuò connectuntur, vt si anulum quis permoueat, reliqui statim proximi moueantur, quare ad huiusmodi explar reliqua id genus scripta conuenit interpretari. Vnum verò illud restat dicere, quæ de hoc scripti genere obseruationes traditæ sunt, eas etiam ad sequentia in assignandis characterum potestatibus debere accommodari.

Caput IX.

Quomodo continuati scripti partes dirimantur.

SEquitur vt à simplici scripto ad continuatum trãseamus: vt ordo secũdi libri seruetur: de quo vt in proximo factum est, quemadmodum primum eius partes dirimantur tradi debere ratione oportunum videtur. Nam de eo cognoscendo nihil est quod dicam. Ipsi enim oculi satis hoc per se indicabunt: vt non alio magistro opus sit: nempe si scriptum nusquam, vel nullis interuallis, vel incisis membris, periodis, alijsque lineolis, sed tantum versibus seiungatur: quod si quando euenit, hoc scripti genus proculdubio esse censebitur, res clarior est, quàm vt vel exemplo videatur indigere. Sed iam quot, quibusq; modis

dolus

dolus hia auferri possit, & scriptum detegi superest indicare.[a] Prima ratio videtur, vt aliquæ ex his dictiones IN, ET, VT, CVM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi aliæ, quæ frequentius solent in scriptum ingredi, in simili plurium characterum coniunctione per totum scriptum dispersæ requirantur. Eæ inuentæ & diligentius obseruatæ, vt integrę includantur, quatenus similes sunt, transuersis lineolis ab aliis partibus seponentur: hoc præstabit, vt non modo eas tantum partes disiungamus, verùm etiam vt designemus proximarum dictionum confinia eadem enim ratione, & præcedentis finis verbi, & subsequentis initia decernetur.[b] Neq; hoc tantum in huiusmodi dictionibus, quas pauciores absoluunt literæ, verùm etiam in aliis quę ex pluribus cõstant, conueniet obseruare.[c] Ad hoc etiã faciet si duplicatã cõsonantem ex vno latere vocalis, ex altero cõsonans comitetur: quare ad hoc proximis regulis, quibus vocales à consonantibus dignoscũtur vti oportebit, si illud itaq; sic erit, inter similes, quæ geminantur diuidẽtem lineam interponi conueniet. Si tamẽ hoc etiã deciperet, succedente liquida, vt fit in AGGLVTINO, & AGGREGO, sed hoc parcius solet euenire, & si quando fit, consonans ex sequenti latere comitatur, nam & si præcedenti adhæret, (regula namque decipiet) ad cautionem proderit aliarum regularum accessio. Nã quod pluribus modis nihil dissidentibus confirmatur, etiamsi vna repugnet, ratum habendũ est. Hęc ratio vsum præstabit in assignandis tantũ dictionum principiis & finibus.[d] Præterea si quatuor: quinq; sex, vel septẽ simul

a 1 Ratio hic seu regula.

b ampliatio,

c 2 Regula.

d 3 regula.

simul consonantes sint, certum erit inter eas esse verborum discrimina, nam nõ potest dictio in plures, quàm in tres consonantes desinere. Vnde si
1. septem cohæreant consonantes (quod rarissimũ erit) in tertium cadet discretio. Nam à quatuor po
2. test inchoari, sed hoc rarissime fit, vt in *Vrbs Phthisis*. si sex numerus dimidiabitur, vt est *Vrbs Strabonis*, [e] licet etiam posset partitio
e Exceptio. in secundam cadere, vt in verbo *Amarent*
3. *Phthisim*: sed si quinque fuerint, primum ver
4. bum prima, secunda, vel tertia terminabitur: si quatuor nihil potest diffiniri, nam à totidem incipi dictionem demonstratum est. Sed vermisimilius erit, verborum inter eas nexum esse, quod eiusmodi verbum vix alterum aut tertium erit in-
f 4. Regula. uenire, alioquin vel prima, vel secunda illud terminabitur. [f] In plurium vocalium coniectione, tã difficilè est partium terminationem dare, vt nullo penè modo iudicium satis possit constitui, siquidem I vel V, quæ consonantium sibi potestatem vsurpant, crebrius repetitæ multis cum vocalibus
5. connecti possunt, ita vt earum sequela, vel vigesimam posset transilire. Verùm sicubi tam numerosa vocalium coniunctio obuiauerit, præstabit, vt earum occursum, post primam statim vel alteram ad summum tertiam cognoscamus: quàmuis hoc
2. modo non satis possit earum potestas diffiniri. Ex similium verò vocalium continuatione dictionũ initia & fines tuto licebit deprehẽdere: vt si eiusmodi quatuor conspiciantur in secundam cadet partitio, vt frequentius fit in I, vt *Iv dicii Iidem*, parcius in O, vt *Eo o Oonae* insulæ, in

A posset

A posset etiã occurrere, sed exemplũ de terminatione non suppetit. E non plures duab. esse possunt. V non plures quatuor; vna semper dictionem terminante, quare minime posset recte decerni; an in paucioribus partis discrimen debeat constitui; nam in VVLA tres sunt in initio vocales, sed eiusmodi non est aliud verbum inuenire. g Hæc sunt, quæ ad partium segregationem occurrunt posse obseruari quæ si ad id aut parũ, aut nihil ex notarij vafritia præstarint huic difficultati poterit esse adiumento: primum duas tantũ, mox tres, inde quatuor, demum plures characteres ab initio accipere, perinde ac si totidem literarum verbum futurum sit, & iuxta proximas regulas suam singulis potestatem tribuere, donec res fœlius tentata, fœliciter respondeat, vt integer verbi sensus paneatur: sic & postmodũ de cæteris fiat. h Vel si hoc ad id non satis videtur esse præsidio, vel frustra laboratũ sit, id proximæ rationes poterũt præstare, quàm uis quoquomodo ad eas recurrere postmodum fuisset necessarium: nam hæc ad pactum tantum discrimen faciunt. i Ad nos scripti genus si per tempus licuisset, earum volumen tabularum cum alijs, quæ sum in quarto libro editurus, quod adhuc est in manibus inchoatum, illud si posthæc potero paulisper animum ab instantibus rerum impedimentis auocare, propediem absolutum emittam.

g 5. Reg. Si res hoc modo nõ succedat; quid præterea faciendũ

h 6. Regula.

i Tabularum promissio.

Caput X.

Quomodo continuatum ſcritum poſsit interpretari exemplum.

EXpoſcit locus vt, quod in ſuperiori ſcripti genere præſtitimus circa interpretãdi modum, hic etiam ſeruemus. Sed quia nonnulla de cura & diligentia, quæ in omni forma ſcripti ab interprete habenda eſt, proximo capite diffuſius pertractantur, nunc ea relinquemus, reſtat tantum enodandi id genus ſcripti exemplum tradere. Nã ea, quæ ibi dicta ſunt, ad hæc etiam referuntur.

a Exemplũ quod & ſupra.

a Exemplum itaq; quod proponitur tale eſt.

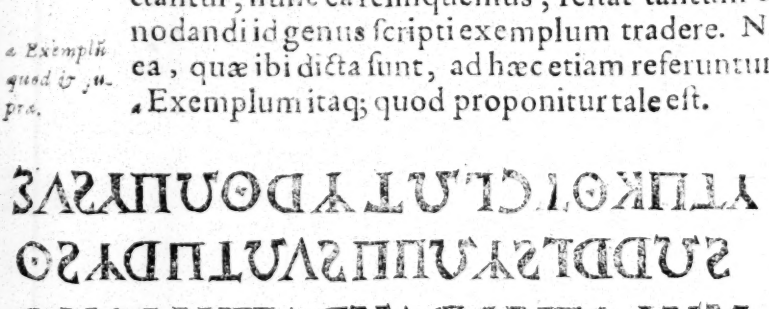

Paſsim itaque ſcriptum oculis percurrenti primum characteres, qui proximi ſunt initio C L S proxime finem repõnuntur, cenſendum eſt illos dictionem perficere. Quare oportunum

erit

erit lineolas in ambarũ partiũ terminis, quatenus similes sunt designare, vt ea verba integra ab aliis sequestrentur, simulac præcedẽtibus fines, & subsequentibus initia tribuantur. Quia verò hæ duæ consonantes ꝯꝯ ex superioribus regulis obseruatæ geminari conspiciuntur, & nulla ex præcedẽti latere vocalis comitatur: credere par est, in ijs mediis verborum esse confinia, quapropter linea oportebit intersecari. Quia rursus sex consonantes ꝯ ꝯ ꝯ ꝯ nulla interposita vocali se inuicem sequuntur, & ex iis duæ geminatæ sunt, necessario vtrimque conijcitur inter eas verborum diuisionem fieri, & mediam sectionem inter vtranque geminatam cadere. Diuisis in hunc modum, quatenus licuit, per peculiares regulas scripti partibus & lineis interpositis, superest proximas regulas ad eius interpretationem iuxta eum modum accommodare, nam quantum ad hũc locum res spectare videbatur præstitimus, de cætero mox ad ea quę dicta sunt lectorem remittimus. Aptata igitur sua singulis characteribus potestate, sic arcanum scriptum reserabitur.

PERDITA SVNT BONA MINDARVS INTERIIT VRBS STRATA HVMI ESTES VRIVNT TOT QVOT SVPER FVERE VIVI PRETER EA QVAE AGENDA SVNT CONSVLITO.

Verùm ne cui superuacaneus hic partes dirimendi labor videatur: quod ex superiorib. characterũ potestatem nancisci liceat: *admonendum volo,

*Cõmonitio.

* admonitũ.

hac ratione multo melius & facilius, quàm aliter hoc ſcripti exemplum enodari.

Capvt. XI.

Quomodo perperam ſcripti partes liceat deprehendere, & interpretari.

SVccedit tertius obſcuri ſcripti modus, vbi prę-ter characteris permutationem, non aliud ad difficultatem, quàm male aſsignata verborũ confinia accedunt: vt ſeries eorum, quæ tractata ſunt in ſecundo volumine ſeruetur: cuius tũ deprehendẽdi, tũ interpretandi rationes locus expoſcit indicari: verùm de vtroque pauca dicenda ſubueniunt. [a] Hoc itaque ſcripti genus literarum quæ verba ſolent inchoare, & terminare, de quibus huius voluminis initio dictum eſt, indicio prodi ſatis erit. [b] Interpretando verò modus ſeruabitur, vt aſſignati primum fines, ac ſi non eſſent negligantur. [c] Vnde commodum erit epiſtolam omiſsis ijs ſpacijs continuatam tranſcribere, atque verba perinde atque in proximo ſcripto continuata poſſint interpretari. Quare exemplũ afferre aliquod minime videtur oportunum.

a 1. Regula.

b 2. Regula

c Compendiũ

Capvt. XII.

Qua ratione ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum. deprehendatur, & illi ab alijs dignoſcantur.

[a] SEquitur vt agnoſcendi ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum, & eos characteres dignoſcendi, modos præbeamus. [b] Indicium itaq; pri-

a 1 Inueſtigati [illegible] huius [illegible] ſcriptur. ſit.

b 1. Regula.

primum finalium literarum numerus dabit: nam si plures illæ sint, quam exiguntur, ocioſos prima fronte tibi characteres esse argui posset, quot eum numerum excesserint.[c] Sed huic regulæ non satis est fidendum. Posset enim numerus non excedere, illis in dictionum finibus adiectis: & posset pluribus superare, quàm verborum terminationes terminarent.[d] Posset ad huiusmodi coniecturam quoquomodo accedere, si consonantes & vocales mutuum inter se nexum non seruabunt, vt nimium distent, & longius separentur. [e] Sed hæc difficillima erit obseruatio.[f] Tutior tamen & facilior ratio erit, vt figurarum discrimina obseruẽtur, nam si illæ plures viginti, vel duabus & viginti cõspicientur, numeri excessus hoc scripti genus esse indicabit.[g] Cæterum quibus modis id genus notæ dignoscantur superest nunc videre.[h] Obseruabitur ergo primum, an aliqui similes characteres, se mutuo sociantes in scripto iterentur, quod fieri solet in verbis communibus, quæ sæpius repetuntur, vti ET, VT, IN, AD, CVM, NAM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi aliis. Nam si obuiauerint, obseruabitur an intra eorũ numerum aliqui medij inserantur, quod si erit interiectos pro culdubio vti ocioſos & vanos designari, & excludi oportebit.[i] Potest etiam dici, vt hæc adiectio etiam extra numerũ similium characterum obseruetur, vel ante vel post. Nam licet interdum deciperet adiectione, & commutatione literarum, quæ fit in verbis analogis, & etymologicis. Potest autem initio adiectione decipere, vt est in dictionibus OS & HOS, ARS & MARS

c *Infirmitas huius regulæ*

d 2. *Regula.*

e *Difficultas huius regulæ*

f 3. *Regula.*

g 11 *Inuestigatio potestatis notarum.*

h 1 *Regula.*

i 2. *Regula.*

1.

2.

& MARS. Commutatione vt fit in verbis DOS & MOS, quæ similia sunt. In fine autem adiectione, vt ESSET ad ESSE, & commutatione vt AMAREM & AMARES, quod prouenit ex casuum inflectione. Potior tamen frequentioris vsus, quàm rarioris habenda est ratio: siquidem credibilius est verba repetita ex illis esse, quorum natura est, vt crebrius repetantur: cuiusmodi sunt quæ supra memorauimus: quàm ex eorũ numero, quæ minus crebro solent incidere: cuiusmodi sunt hæc, quę possunt initio & fine adiectione decipere. Quare nec minus hæc obseruatio poterit vsum pręstare, nã sicubi interdũ eius causa lapsum sit, ex alijs regulis poterit facilè error emendari. Verùm tutior ratio est, vt medijs dictionib. Nam vtrunq; & hoc modo posset euenire, vt fieret adiectio causa numeri, vt fit in AMARENT & ad id q, est AMARET, & aliter in MONS & FRONS, ad id quod est MOS & FONS: & cõmutatio causa analogiæ, vt fit in FRONDIS, & FRONTIS. Alia ratio est, vt vocales obseruentur. Hoc verò fiet, si qui magis repetuntur characteres dignoscantur, eos verisimilius est vocales esse, quarum natura est, vt frequentius scriptũ ineant. Iis in hunc modum à cæteris discretis, supererit ex consonantiũ geminatione ociosos characteres venari, nam qui geminatas præcedant consonantes cũ vocales nõ sint, proculdubio erit affirmare ociosos esse. Potest idẽ dici de ijs etiã, qui sequuntur, sed ratio deciperet in liquidis L & R, quarum notitia si elici poterit, nihil erit amplius, quod dubium faciat. Ad hoc etiam conferet, si obseruatis characteribus.

Marginal notes: k Correctio. l Vtilitas huius regulæ. m 3. Regula. 1 2 3. n 4. Regula. o 5. Regula. p 6. Regula. q 7. Regula.

qui

qui magis frequentes obuiabunt, reliqui, qui minimè primum de numero literarum eximentur. Nam licet regula posſit decipere, vt pro ijs ocioſis consonantes minus frequentes tollantur, tum ex aliarum consonantium & vocalium notitia, in interpretando facilè per coniecturam error corrigetur.

CAPVT XIII.

De hoc scripti genere interpretando exemplum.

SEd vt hæc facilius intelligantur, adhuc exemplum afferam vt superiorem ordinem sequamur, ne quid ad materiæ obscuritatem luminis deesse videatur. Exemplum erit quod in eodem loco superiori volumine adduximus.

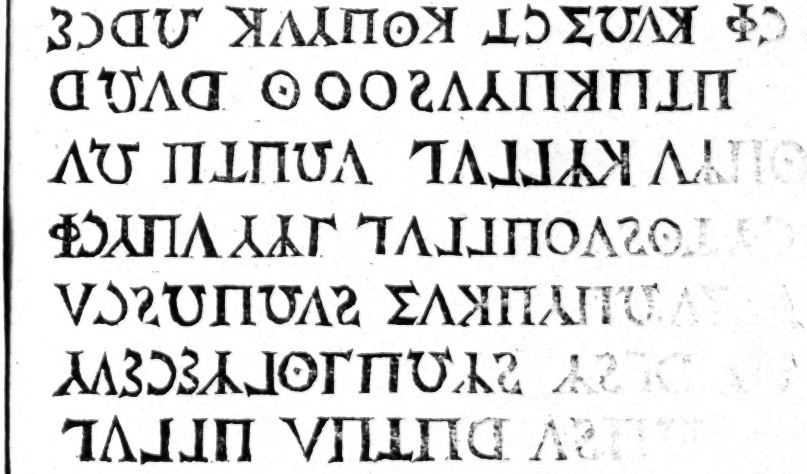

Hîc ſi characterum terminationes ſequimur, decipiemur: quod ex conſequentibus regulis, & experimento licebit videre: ſiquidem vnum tantum ocioſum deprehendemus. Nam verbum, quod in hac deſinat, vix vnquam eſt in vſu: & huiusmodi vix alterum, aut tertium reperitur: & proinde numerus minime liqueret. Quia verò conſonātiū, & vocaliū nexū obſeruare perdifficile eſt, eam coniecturam omitto. Quare ſupereſt certius argumēţū ex numero figurarum deprehendere. Ex his igitur quod duodetriginta numerentur, liquido apparet, octo vel decē ociosas eſſe. Sed credibilius eſt octo eſſe. Duarum enim literarum Y & Z rariſſimus eſt vſus. In hunc modum hoc ſcripti genus per coniecturas licet cognoſcere. Porro dignoſcēdi eius modi characteres habebitur coniectura primum, quod in ſexta dictione, quæ eadem videtur cum ea quæ eſt quarta ab vltima poſt ſimiles hęc figura E, & ante alterā diuerſa huiusmodi H. Vnde exiſtimare par eſt vtramque ocioſam eſſe. Octauo præterea loco characteres ſunt aliquot dictioni duodecimæ à prima, & tertiæ ab vltima ſimiles iuxta quarum primam talis character eſt initio A prope alteram rurſus initio diuerſus in hunc modum X, & apud tertiam huiuſmodi alius S. Vnde colligi poteſt eos vanos & ſuperfluos eſſe: niſi verba eadē non eſſent, nec idem etymon, ſed diſsimilitudine, quæ eſt cum reliquis, in calce primæ dictionis nihil poteſt affirmari propter caſuū inflexionē, quę variatur. Ex vocaliū inſuper obſeruatione conijcitur inſeptima dictione, characterem qui ſequitur primū & aliū, qui penultimus eſt, quod

neuter

neuter vocalis esse videatur, ociosos esse, siquidem ambo geminatam sequuntur consonantem, quæ est vocaliū natura, alioquin penultima figura potest videri esse liquida, characteres sunt F & I. In quarta etiam dictione, quod proxime geminatā consonantem vtrinq; figuræ apparēt, quod vocales non videntur, iudicare planè est primam, quæ hæc est B superfluam esse, nam altera creditur esse liquida. Ex alijs coniecturis colligi par est, has omnes figuras in toto scripto ociosas esse. EHA XSFIB. Iis de medio sublatis, scriptum perinde ac si character esset tantum permutatus interpretabitur.

CAPVT XIIII.

Quomodo reliquis occultandi dolis huiusmodi scripti sit occurrendum.

VT * diximus solent magnatum scribæ compendiosum scriptum sic accōmodare, vt perpaucæ toto scripto videantur, & verba quēadmodum in vna significatione, sic in alijs eædem figuræ diuersis potestatibus functæ, sibi pariter respōdeant, huiusmodi dolis sic erit occurendum. a Si pauci videbuntur vniuerso scripto characteres, eis frequentissimarum consonantium & vocalium potestates ascribantur, quibus uè in scribendo minus carere possumus. b Præterea si ambiguus erit sensus, literæ quę hanc ambiguitatem parere possunt sunt I & E, A & O, B Q, P F, D C, & huiusmodi reliquæ, quas plerunque rarius & crebrius solere sylla-

* lib. 2. cap. 6.

a 1 Regula.

b 2. Regula.

ſyllabis & dictionibus interuenire, ſuperius memorauimus, harum enim altera alterius vice fungi poteſt, vt infra patebit exemplum. Scriptum ſit tale.

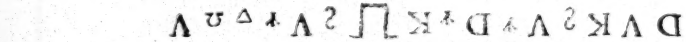

Nos ſi ſubſtitutis characteribus priorum poteſtas aſsignabitur, dicet *Et Qverimvs Vermes*, at ſi Λ i, ʊ S, ʔ n, ⊓ e, ᗡ t ꓘ c, poteſtas aſſignetur, dicet IS *Qvi Necat Vincit*, & multum diuerſa prodibit oratio, ſic & multæ poterunt eiſdem characteribus accommodari ſententiæ.[c] Poterit autem vera cognoſci, vbi nullus literarum incongruus ordo, vel inordinata verborum compoſitio conſpicietur.[d] Multi ſunt quoque doli, vt ſuperius recenſuimus, quos omittimus, cum facilius quàm ſcribi poſſit ab huius diſciplinæ parum exercitatis poſsint interpretari. Nunc ad alia tranſeamus.

c 3. Regula.

d Reiectio.

Cap.

CAPVT XV.

De orbiculari ſimplici ſcripto, & rationes quibus deprehendi poſsit.

EXpoſitis rationibus quibus permutatus character cum reliquis fraudibus, quæ inde poſſent emanare, quaſi cum tota familia tolleretur, proximum eſt, vt eorum, quæ in ſecundo volumine tractata ſunt, ſeriem proſequamur, idem in ſcripto, quod orbiculare dicitur, quia ad Rotam componitur præſtare: quapropter quemadmodum ſuperioris generis ſunt formæ primum de ſimplici, vnde & reliqua emanant, dicendum videtur. [a] Sed ſcripti primum quomodo deprehendantur rationes & coniecturæ, oportunum erit iudicare. [b] Primam itaque coniecturam dabit plurium ſimilium characterum ſe inuicem ſequentium concurſus, tum principio, tum in fine, tum in mediis dictionibus, quod orthographia non patitur, nam neque à geminatis conſonãtibus inchoari, nec in eaſdem geminatas cadere, nec plures duabus medias habere verbum aliquod contingit, porrò trium vocalium initium in verbo tãtum VVVLA reperitur. Cæterum inchoari, mediari, & finiri etiam à duabus tantum euenit.* Alioquin plurium concurſum ex rotę reuolutione, & exinde poteſtare permutata prouenire conſentaneum eſt exiſtimare. [c] Huius rei pariter argumenti dabit plurima modo in vno verſu figurarũ repetitio, modo earũdẽ rariſsimus occurſus, vt vix

[a] *Methodus generis huius ſcripti deprehendi.*

[b] *1. Regula.*

* *Ideas.*

[c] *2. Regula.*

vix interdum ad tertium vel ad quartum verſum ſemel repetantur. [d] Solet* enim ad coniecturam accedere finalium characterũ numerus ſi plures ſint, quàm ratio permittat, quæ omnia nuſquam in alio ſcripti genere ſolent euenire.

[d] 3. Regula. * autem

Caput XVI.

Quomodo hoc ſcripti genus interpretetur.

[a] 2. Methodus interpretandi huius huius generis ſcripta.
[b] Difficultas

Hvius modi[a] coniecturis ſcripti genus aſſecuti, ſequitur characterum poteſtate aucupemur. [b] Porrò hoc ſcribẽdi genus, quia multo difficilius, quàm ſuperius videtur, multo etiam cautiorem, & ſagaciorem interpretem expoſcit. Nihil enim hîc, ex his, quæ vbi obſeruari expediebat poterit adiuuare: ſed longè aliæ quæruntur rationes, & multum diuerſa eſt via interpretandi. Non enim hîc prius vocales & conſonantes ex repetitione proderit diſcernere: non ex conſonantium geminatione comitantium vocalium notitiam confirmare, vel liquidarum ſequelam deprehendere: non ex initijs & finibus, & verborum interpoſitionibus conſonantes & vocales dignoſcere: non ex frequentia & raritate: non denique ex alio argumento, quod in ſuperiori ſcripti genere poterat adiuuare, ſingularem licebit hic characterum notitiam venari: ſed alias coniecturas, aliaque argumenta ad id quæri conueniet. Nam licet (quod non fit) characterum poteſtas ſemel hoc modo acquiri poſſet: nec dum tamen res ſatis eſſet adiumento

mento in tã crebra muneris permutatione, vt vix vel in longa epistola eadem alias potestas restituatur. c Primum ergo diuersorum characterum, qui in epistola sunt, haberi numerum oportet, vt inde quantitatis nostrarum literarum notitia eruatur. d Nam licet hæc coniectura posset frustrari: quia tñ rarò aliter prouenit, nullo modo est negligenda. Quemadmodum enim character vnus plures potestates repræsentat: ita fit pariter vt totidem characteres, non plures, quàm vnius literæ potestatẽ absoluant: eoq; modo plurium functionum excessus, quæ modo vni characteri tribuũtur, mox plurium characterum diuersitate, vno tantũ fungente munere pensatur. Nec repugnat, quod significantes interdum notæ significatarum literarum numerum excedant, vel ex aduerso, vtpote si vna figura trium literarum, quæ initio sunt, potestatem habeat, quemadmodum fieret in DEFICIO, & mox earum quælibet DEF vnius, vel duorum tantum characterum figuris signaretur, & aliter vt si vnus character duas habeat potestates, vt esset in primis literis verbi DEBEO, quarum quælibet tribus characteribus notaretur, siquidem in alterutris numerus diminutus, alias in alijs characterib. adimpletur. Vnde est colligere, sic ferè semper euenire, vt mutua pẽsatione nostrarum literarum numerus characterum quantitati respõdeat. e Ad hoc itaque scripti genus, vnus primum modus afferri potest, cuius tamen nixu, tota interpretandi ratio subsistẽtur. f Initio igitur partes quęri, & seligi oportet, quas peculiari aliqua re magis conueniat notari, vtpote si vel plures ibi characteres

c 1. Regula.

d ἀπάντισις.

e 2. Regula.

f Casus seu pars.

res

in ipſis medijs concurrant: vel terminent præce-
2. dentia, & inchoent, proxima: vel certè tertio, aut
3. quarto loco, aut aliter, modo non nimium diſſẽt, aut in alias dictiones tranſeant repetãtur: nam ſic difficilor eſſet verbi coniectura: ſuper quo tota interpretandi moles innitetur: vnde ſi initio peccatur, in toto etiam progreſſu errorem ſequi neceſſe eſt, vt vix vllo pacto ab eo inde liceat extricari.

g 3. Regula. g Quare verbum ad hoc facilitate aptum quærendum eſt: in quo inueniendo tanto cautiorem, & ſagaciorem eſſe conuenit, quanto ſi in eo peccatur maior inde labor poteſt prouenire. Eiuſmodi erit, ſi iuxta alphabeti ſeriem tot ſtatim proximæ literæ ſuccedant. Simile ſeruabitur in ſpacijs, vt ſi ſimiles diſtabunt, mediarum literarum numerus conſideretur, & verbum quæratur, in quo literæ ſint, quæ pari ordinis interuallo in alphabeto diſponãtur: ac ſimiles in ſcripto procedũt: Et tot ibi mediæ numerẽtur, quot hìc diſſimiles videbũtur. Ea quo plurib. conſtabũt literis, eo maiorẽ vtilitatem importabunt Nam prima fronte plurium

h 4. Regula. inde ſimilium poterit haberi notitia. h Verùm eiuſmodi ſi plura fuerint, poterit ex conſequentibus iudicari, quod ex illis potiſsimum ſcriptum ſit, hoc characterum ordo & numerus præſtabunt.

i Exempla. k 2. partu ſeu caſus. i Sed vt res clarior fiat, de ſingulis ſubijciã exẽpla. k Primum itaq; plurium ſimilium initio occurſus erit, vt fiet in tribus literis verborum DEFICIO,
1. & STVDIVM, nam vtrobique literæ iuxta al-
2. phabeti ordinem ſe ſtatim ſequuntur. Verum ne interutrumque ambiguitas ſit, numerus & ordo ſimilium controuerſiam dirimet intra ipſas verò

verò dictiones, vt ONOPHRIVS, & FASTVS, in fine vt DAMNO, & PASTVM. [l] Distabunt verò similes vt fieret in dictione LENO, & in verbo AVIDVS, ibi enim primum L tantum distat ab N, & rursus N ab O ordinis elementorum ratione, quantum similes inter se distarent, & hic tantum interest A & D, quantum inter similes in dictione LENO, vna E media collocatur, & rursus in dictione AVIDVS, duæ literæ V & I, inter easdem conspicientur. [m] De similibus, quæ verba præcedentia terminent, & proxima inchoent figuris, exemplum erit in verbis ARS TVM, vbi quòd quatuor literæ, quæ primam A sequuntur, alphabeti ordine sibi mutuo succedunt, in tali scripto similibus illæ characteribus notabuntur. Hæc sunt, quæ pro totius interpretationis fundamento primum constitui oportet, vt super eo tota interpretandi moles construatur. [n] Initio itaque, siue quæ assimilantur figuræ simul concurrant, siue intermissis spacijs distent, cognito ex his, quæ dicta sunt, vno, aut altero verbo sua singulis characteribus literarũ potestas supernotabitur: [o] & quoties mox illi characteres rursus obuiauerint, obseruabitur: tum superiorum notitia alphabeti series, quasi ducto filo ex ea litera sumpto initio, eousq; protrahetur, quousq; alia similis reperta sit, quæq; litera in illam cadet, eius illi potestas assignabitur. [p] Eo tamẽ vsq; alphabeti processus progredietur, donec ad nouissimũ elementũ peruentum sit, tum in numerando rursus à primo initium fiet, & idem postmodum res vna similes tum initio vel fine verborum, tum

[3.] [l] 3. partis seu casus.

[m] 4. partis seu casus.

[n] 5. Regula.

[o] 6. Regula.

[p] 7. Cautio.

in

§ 2. Cautio. ordo ſeruabitur. § Sed ſi diminutus vſualium literarum numerus fuerit, earum potior habebitur ratio, quas credibilius erit potuiſſe prætermitti, & ex aduerſo vtpote quibus vel magis vel minus carere poſſumus: quæque frequentiores, & rariores eſſe ſolent. In hoc tamen ſcripto nos X, magis quàm Z duximus relinquendum. Idem mox per

§ 7. Regulæ. totum ſcriptum ſeruabitur. § eadem etiam cura & diligentia in cognitis aliis eiuſdem dictionis figu-

§ 8. Regula. ris erit procedendum: & ſuâ ſingulis ſimilibus poteſtas in hunc modum aſsignabitur. § Quod ſi à tergo aliæ figuræ ſimiles relictæ ſint, cùm ad eius ordinis poſtremam ventum erit, diſciſſo ibi literarum filo, eo reditus fiet, vnde antea factus eſt progreſſus, & exinde facto rurſus initio ab ea litera conuerſo tramite procedetur, donec ad nouiſsimam ſimilem veniatur, eiuſmodi totum ſcriptū erit videre, vt præter prima verba, quorum poſsit integra haberi notitia, alioquin vno, aut altero charactere incognito, quod ex caſuum inflexione

§ 9. Regula. proueniret, aliorum nonnulli tantum characteres ſuperpoſita poteſtate ſignentur. § Illo in hunc modum parato, eodem penè ordine procedetur, vt à faciliori interpretandi ratione denuo progreſſus fiat. Verbum itaq; eligetur, in quo plures characteres conſpicui facti ſint, & ex cognita notarum poteſtate, & ſyllabarum nexu, reliquis ſolerti iudicij exiſtimatione ſua munera tribuentur, vt ver-

§ 10. Regula. bum ſtet, quod eſſe veriſimilius ſit, quàm quoduis aliud. § Hoc effecto eadem cura in reliquo erit procedendum, nempe vt ad ſimiles ſemper eodē noſtrarum literarum tramite ductus fiat, idq; peragendum

agendum, donec totum, quod erit clausum resero tui.[x] Ad hęc alia ratio accedit, ita raro euenit in scripto, pręsertim paulo diffusiori, vt non idem verbũ repetatur, obseruetur an aliquod huiusmodi cognitum sit, vel integrum, vel ex parte. Hoc autem primum scriptorum erit ex similium coniectura. Vtpote si totidem in illa dictione similes & idẽ interuallum, mox recto verborum nexu confirmari.[y] Verùm prætermissum nolo, hæc, quæ dicta sunt nõ ad aliam, quàm ad simplicẽ Rotę compositionem pertinere.[z] Circa hæc in tali genere scripti erit interpreti diligenter attendendum, & non [illegible]m accuratè elaborandum, nam si aut initio [illegible] progressu calculum deuiauerit, necesse est [illegible] sequi, perinde ac si labirinthum ingressus [illegible] quo regredi possit, vnde factus est a[illegible] erit, ita vt quo alterius procedet, eo per[illegible] vijs implicetur, vt desperare propius [illegible] cumflexos aliquo modo posse no[illegible] explicare.

x 1 Regula.

y 1 Commonitio.

z 2 Commonitio.

CAPVT. XVII.

De simplici orbiculari scripto interpretando exemplum.

SEd vt clarius, quæ de hoc genere scripti dicta sunt, agnoscãtur, ac simul vt ordinem hactenus seruatum prosequamur, exemplum subijciam. Illud igitur tale sit.

Primum itaque, vt, quæ in obſeruationibus dicta ſunt, ſuo ordine experiamur, viginti diuerſos in epiſtola characteres agnoſcimus, vnde conijcimus è numero noſtrarum literarum aut X aut Z fuiſſe ſublatum. Initio igitur quia tertium verbum cæteris inſignius occurrit, in quo tres primũ ſimiles ſtatim ſequuntur figuræ, & mox quarta duob. interiectis ſpacijs illud videtur eligendum. Si per coniecturas verbum quærendũ eſt, quod ad hos characteres, ſeruata trium literarũ analogia, quæ ſeſe ſtatim initio ſequuntur, & mox alterius, quæ tertio ab vltima earum loco ponitur, accommodari poſsit, non aliud illis notatum videbitur quã DEFICIVNT, DEFICIANT, vel DEFICIENT & STVDEBVNT, vel STVDEBANT, literarũ numero characteribus non repugnante. Ex quibus alterutrum verum deprehenſuri, ex conſequentibus primum verbũ ſcriptũ agnoſcimus. In altero enim non ſequitur literarum nexus. Quod vt palam fiat non grauabor indicare. Nã ſi à quarta illius

illius litera D, retrogradus literarum ordo ad aliã similem producatur, quæ est in fine verbi Z, vel X potestas in illam cadet. Sed ex prima clarius patet error, quàm vt demõstrari opus sit. Siquidem nulla dictio est, quæ ea litera terminetur. De altera verò dici potest etiamnum in calculis erratum esse. Nam verba, quæ in eam literam cadant, rarissima sunt, & ea proinde parcissimi vsus. Vnde credibilius est alterum verbum esse, quàm illud, cuius indicio ducti in rem rarissimam incidimus. Superest in eo verbo tertius character ab vltimo, V ne sit an A potestatem habeat videre, quod ex figura licet agnoscere. Siquidem ductus ad similes proximas, quæ initio sextæ dictionis sunt, illegitimum literarum nexum, vt L, M, N, sibi statim succedant, vt verbum sequi non posset. Idem dicendum erit, si ea litera, de qua ambigitur E futura sit, vt *DEFICIENT* verbum sit. Siquidem P Q R sese statim sequuntur, quod syllabarum nexus non patitur. Ex his ergo coniecturis licet citrà controuersiam concludere: non aliud ibi verbum notari, quàm *DEFICIVNT*. Cognitis in hunc modum pluribus characterum formis, restabit quasi iactis fundamentis omnem interpretandi ędificationem superstruere, Hic igitur modus seruabitur. Initio quia primis figuris huiusmodi per totum scriptum aliæ duæ similes occurrunt, quarum altera secunda primæ dictionis est, altera prima penultimæ, vnde diuerso tramite ad eas procedendum est: ad vnam ipsius perduci primum deinde ad alteram progredi oportet, vt ante ad dextrã, mox ad sinistram tam scripti, quã literarũ

Aut quoad primam penultimæ dictionis fallitur auctor dũ rotulam non promouit: aut ego hunc locum me non capere fateor.

ordinem flectamus. Ab ea itaq; figura, quæ quarta est ab vltima cogniti verbi, literarum alpbabeti ordo ad similem ducatur, quę est in penultima, ab ea litera sumpto initio, quæ fuerit assignata, M potestas in eam cadet, quare illa supernotabitur. Hoc cognito charactere eodem facto reditu, vnde ante digressio facta est, & iterum facto initio ab assignata literæ potestate, quia ad alteram conuersus alphabeti ordo perductus, illam O habere potestatem indicat, ea supernotabitur. Succedit his proxime character, cui I potestas tradita est, ad primam sibi similem, quæ dictionem, quæ præcedit proximam terminat, ducto filo alphabeti ordine retrogrado, cuius* E potestatem indicabit & pari ratione seruata, mox alia huic similis quæ nouissimæ primæ dictionis adhæret, V sibi potestatem vindicabit. Eundem ordinem sequuti, quintum characterem dictionis quæ decima collocatur, quod illi assimilatur, cui C potestas assignatur R, & mox quartum penultimæ I esse deprehendimus. Eadem ratione tres figuras, quę sextę dictionis initio ponuntur H L, & quę nono *loco vltimæ sunt D E, & quę tertio ab vltimo totidem R & T, & quæ demum penultimi ordinis nouissima est, E fungi munere videbimus. Quę figura quia superius, & multarum proinde literarú notitiam parit, eam fœcundam ex merito nuncupamus. In eum medium* per penultimam eius verbi figuram, similium, quæ sequuntur poterit officiũ agnosci, vt primam quintæ dictionis à postrema T, mox aliam quartæ E vim habere cognoscemus. Vltima quia nullius nobis notitiam detegit, quod

* eius.

* nona* dictionis aut nona loco vltimæ

* modum.

quod illi similis nulla sit, à nobis sterilis appellatur. Explorata in hunc hunc modum multarum literarum potestate aliarum dictionum cogniti aliquot characteres conspicientur, aliorũ verò non. Post hæc igitur priorem ordinem æmulabimur, vt eam dictionem eligamus, cui plures nobis figuræ conspicuæ factæ sint, vt inde faciliorem verbi coniecturã assequamur: eiusmodi verbũerit, quod sexto loco ponitur, cuius trium, qui initio sunt characterũ notitia habetur: si coniecturã sequimur, nullum aliud verbum ad eius literas, quàm vnum, cuius etymon ab hilaritate prouenit, seruato literarum numero accommodari posse conspicietur. Verum casuum inflexio circa penultimam literam ambiguitatem faciet, quæ ex quinque vocalibus potissimum debet cõseri, quod ex consequentibus licebit deprehendi. * Primo A non esse arguimus, quod in duas, quæ quartam ibi dictionem absoluunt, L M potestas caderet, quod est absurdum. Idem de E & O dicitur, siquidem inde easdem P Q, vel B C esse sequeretur. Ex his supereſſet tantum de V, & I dubitare. Quia satis non videtur constare. Siquidem quod vtrinque proueniret, stare potest, vel verbum esse H I, vel T V. Sed hoc nihil obstabit, quo minus ad reliqua transitus fiat, nam eius figuræ raritas, quæ ambiguitatem parit, minus in reliquum impediet. Initium ergo progressus à noua* figura, quæ tergeminam sequitur, & A retinet potestatem, fiet, ex ea primum colligo superiori ratione seruata, illi similem, quæ initio statim sequentis verbi collocata. Enim habere,

* deprehendere

* nona

nunc

mox alias duas proximæ dictionis I & M, & deinde mediam vltimæ V. Idem præstabit & alia figura, cui R munus assignatur. Eius enim beneficio, primum decimi ordinis, quartam O, deinde vltimam proximæ T, postmodum conuerto ordine præcedentis vltimam M, & secundæ dictionis tertiam & quartam OP, & vltimam primi verbi, & eam quæ tertia est ab illa M & I cognoscimus habere potestatem. Restat tantum vltima, nam quæ præcedimus in ambiguo relinquimus. Eius itaque indicio tertiam dictionis, quæ quinta est ab vltima M, & vltimæ primam I, demum quintæ dictionis tertiam retrogrado ordine, rursus I esse deprehendimus. Hactenus duarum dictionum beneficio multorum characterum notitiam habemus: proximum est huic ad aliud verbum venire: quod vt integrum cognoscatur, vnius tantum literæ, quę media est, potestas desideratur. Eam ex coniectura supplere licebit. Non enim alia, quàm A potest restitui, vt verbum integrum sit Iam. Notia huius characteris notitia quatuor similiũ munera detegimus, primum enim nouissimum O, mox duorum, quæ à tergo sunt S & T, & quintæ dictionis primum E vim habere comprehendimus. Hinc digressis proximum nobis videtur ad dictionem, quæ tergo inhæret, deuenire, cuius ad integram notitiam vnius tantum literæ deest potestas, quæ nouissima est, illi non alia quàm O potest suppleri, vt Esto verbum sit, huius figuræ beneficio C tantum literæ notitiam colligimus, quæ secundi verbi initio collocatur.

Instant

*Instant præterea duæ dictiones, in quarũ vtraq; vna tantum litera supereſt, vt cognoſcatur. Sed quoniam hæc, quæ dicta ſunt, ſatis eſſe videntur vt reliquum interpretetur, & imponendus finis eſſet, niſi ambiguitas trium characterum reſtaret, proinde ne quid deſit ijs, quæ dicta ſunt, propius videtur verbum capere, cuius indicio illorum notitia haberi poſsit, illud erit, quod quinto loco ponitur, integro enim verbo cognito ex ſtructura facilè erit cognoſcere, vtrum eorum potius iudicandum ſit. Hactenus enim vtrumque ſtare poſſet, vt HI pronomen ad præcedens verbum referatur, & TV ad illud, quod eſt ab eo quarto loco poſitum. Ea itaque litera, quæ verbo illi deſit, quia non aliam vim, quàm N habere videri poteſt, vt ENIM aduerbium ſit: tollitur ambiguitas ex eius literæ, quæ quintam ſequitur in ſexta dictione, & duarũ quæ dictionẽ abſoluũt, vt ibi HILARIS nomen ſit, hic verò pronomen TV. In hunc modum maiori ſcripti parte explicata, reſtat finem imponere, in reliquum enim idẽ modus ſeruabitur, res enim ſatis perſpicua eſt, vt vel à quouis poſsit intelligi.

* Reſtant.

CAPVT. XVIII.

Quomodo continuati orbicularis ſcripti partes diſcernantur.

SEquitur vt de huius generis continuat[illegible] ſcripto quemadmodum partes ſecernantur [illegible] nihil aſſeramus. Nam coniecturas trader[illegible]

quibus illud cognoscatur non opus est, satis enim ipse oculorum sensus, vt [b] superius in simili forma scripti dictum est, poterit indubitatum argumẽtum dare. In hoc, ad ea, quæ ibi dicta sunt, lectorem remittere satis commodum videri posset, nisi propria nonnulla quæ ad hanc rem spectant prætermittere non videretur opportunum. [c] Hoc itaque primum admonebo, vt quemadmodum ibi factum est, pari ordine [d] procedatur, nempe vt similes inter se partes obseruentur: habita tamen analogiæ ratione in permutatis characteribus, quibus idem videbitur significari. [e] Hoc etiam similium figurarum, quæ sese statim sequantur obseruatio præstabit: præsertim si plures duabus illę sint, siquidem discretio aut ante primã cadet aut post illam, aut post alteram, aut post tertiam, parcissimè aliter euenit. Idem et ã, si non plures duabus illæ sint dici poterit. Vnde arguetur, aut inter eas partium esse discrimen, aut in prima verbi initium esse, aut illud in nouissimam cadere. Si verò plures tribus sint, primum mediam verborum discretionem fieri necessario colligetur. Mox præcedentem primam verbum terminare erit magis consentaneum. [f] Eiusmodi coniecturas aliter tractari* non licet. Nam recte* diffiniri nullo modo possunt, proderunt tamen, licet luminis omnino claritatem secum nõ afferant: illam certè post modum eorum beneficio nãciscemur [g] Siquidem cũ ad experimentũ ventũ sit, si error admissus erit nexus literarum cum stare non possit erit indicio. [h] Verùm nolo prætermissum: sicubi in paucioribus dubitabitur, de quib. statim diffiniri nõ possit,

vt

b li. 2. c. 6. & hoc l c 9

c 2. Regula.

d cautio.

e 3. Regula.

1

2

3.

f imbecillitas huius regulæ.

* tractare.

* acurate.

g Examen seu adminiculum

h Cautio

vt minori cum labore veritas eruatur, ad regulas semper, quę magis catholicæ videbuntur, vt parcius fallant debere recurri.

CAPVT XIX.

De continuato orbiculari scripto interpretando exemplum.

NVnc autem quomodo orbiculare continuatum scriptum interpretetur, exemplum tradere videtur oportunum. Difficillimis enim in rebus nulli aut labori, aut diligentiæ parcere semper consentaneum existimaui. Exemplum sit tale.

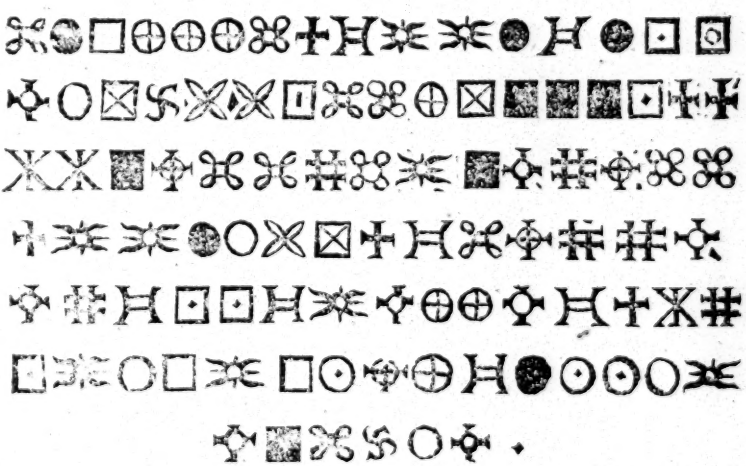

Primo tres sibi similes, qui videntur characteres etiam paulo post sequētibus verbis implicari,

coniecturam nobis replicatæ dictionis indubitatè præstabit. Primæ ergo initium ex scripti initio, finis verò post characterē, qui similes illas sequitur erit: vt sit penultimus ter replicatus. Idq; ex sequēti diuerso characterum ordine cōijcimus: eruntq; septem literis constātes dictiones. Lineis ergo intercidimus, vt ab alijs separemus. Præterea, quæ secundam hanc sequitur dictionem ex illius primo & secundo duplicato charactere, etiam paulo post sequenti dictioni characterum analogiam congruere videtur. Initium igitur ex inuentæ iam dictionis fine: finis verò ex secunda dictione, cum duæ similes sequantur, lineolis ab alijs sex illas literas sequestramus. Tandē duæ similes, cum dissimili prȩcedent & etiam sequenti, ter quater scripto replicari videntur, coniecturis quas sæpe diximus, ab alijs eligemus, sic aliquibus iam cognitis facile scriptum totum interpretabitur.

Caput XX.

Duos esse modos orbicularis compositionis, quæ pluribus, quam alphabeti numerus exposcit characteribus implicatur, tum primus quomodo deprehendatur, & interpretetur.

a *Transitio.*

b *Diuisio.*

c *Genus.*

His, quæ dicta sunt,[a] succedit auctior characterum numerus, quàm alphabetum habet, vt id etiam ad obscuritatem conueniat.[b] Eius generis duæ formæ sunt, vt proximo volumine dictum est,[c] altera enim est, cui id genus characteres à Rotæ dispositione accommodantur: alteram in qua aliun-

aliunde aſportantur. [d] Vnde initio diſcrimen inter vtrãq; ex eorũ effectu colligere eſt: [e] quod prima, & ſi paucioribus figuris, quàm antea implicatur: nulla tãmen earum munere vacabit: nec verbum aliquod pluribus, quàm expoſcat ratio notabitur. Sed earum figurarum exceſſus rariori repetitione penſabitur. [f] Verùm ſi aliquo modo illas ociosas licet appellare non alia ratione ſic dicẽtur, quàm ex numero: quòd plures in Rota ſint, quàm vſus expoſcat: licet immeritò ſic appellandæ ſint, cum id nominis in alias alterius generis potius cadat, quæ deſides ſunt. [g] Vnde falſi non dedecet dicere eos, qui aliter ſentiunt: qui id genus figuras primi modi ociosas, & vacuas appellarint. Sed de nomine ſatis. Primum igitur de prima ſpecie, quẽadmodum illa deprehendatur, mox vt interpretetur coniecturas afferemus. [h] Figurarum ergo numerus ſi legitimum exceſſerit, hunc modum ſatis explorabit. Quot enim vicenarium numerum tranſilierint, vel binarium & vicenarium vt ſummum: toribi ſuperfluos eſſe colligetur. [i] Verùm vt alterum genus ab altero internoſcatur: hoc obſeruatio ſimilium partium præſtabit. Nam analogia in ſpacijs ſeruabitur: vt quatenus poſsit obſeruari, intervalli ſimilitudo ſit, huius formæ ſcriptum eſſe deprehendetur. [k] Poſſet idem etiam de numero characterum dici, niſi interdum caſuum inflexio deciperet, non oberit tamen experiri an illo etiã hoc agnoſci poſsit. Nam ſi caſuũ inflexione numerus variabitur, id ex cõſequentib. deprehẽ ſi poterit. [l] Deprehẽſa ſcripti forma ad interpretationem ſuperiorũ regularũ vſus acceſſerit. Perinde

[d] *Diſcrimen*
[e] *1. De primo genere de quo & lib. 2. cap. 10.*
[f] *Otioſa quo ſenſu primi generis ſuper. numeraria nota dici poſſint.*
[g] *Error alterum.*
[h] *1. Regula.*
[i] *2. Regula.*
[k] *3. Regula.*
[l] *4. Regula.*

inde etiam est triginta vel quadraginta characteribus notari, ac si non pluribus, quàm oportunis scriptum esset, sic eadem seruatur characterum analogia. [m] Id tamen inter vtrunq; modũ erit discriminis: vt quot supra vigenarium numerũ characteres excreuerint, tot retrogrado ordine distabit ab eo vera characteris potestas, in quo vti diximus debita ceciderit literæ potestas, idq; in dictionibus paulo distantibus in proximis autem idem erit vsus, quem ante memorauimus. [n] Sed hoc huius exempli experimento clarius liquebit.

[m] Discrimen huius à priori genere.

[n] Exemplum quod supra.

Ex duodetriginta characteribus, qui dato scripto videntur, octo cõijcimus esse desides. Prima dictio vti diximus HOSTIVM dicit, T character in tertia ab hac dictione M dabit potestatẽ, si hinc octo literas in nostro alphabeto ante præterimus C dabit

dabit, quæ vera erit characteris poteſtas. Vltimus character primæ dictionis M in ſecundo verbo ſine literarum prætermiſsione ex proximitate O & P dabit. Res quia per ſe clara eſt, longioribus indulſimus* verbis. Poſſet tamen ne fraus detegetur numerus non excedere, vt eædē figuræ quarū eſt vſus alias vacarent: ſed hoc in vtriuſque ſcribentis & amici damnum verti poſſet vt ne ille qui dē, ſi nauus data opera non eſſet, intelligeret, quid ſcriptum ſit. Quare qui hoc ſcripti genere vtuntur ne committant, vt quod vtriuſque plurimi intereſt, amicus non intelligat hunc aſtum prætermittunt.

* pareimus.

o Aſtulse eiusdāque & ipſa quoque adliberi podē, ſi nauus data opera non eſſet, intelligeret, quid *just reiecta* ſcriptum ſit. Quare qui hoc ſcripti genere vtuntur *seu improba.* ne committant, vt quod vtriuſque plurimi intereſt, amicus non intelligat hunc aſtum prætermittunt.

CAPVT XXI.

Quomodo alter orbicularis compoſitionis modus ocioſis characteribm inuolutus deprehendatur & interpretetur.

RESTAT huic affinis alter modus: in quo ſuperfluus literarum numerus ocioſus eſt: quod nullo literarum munere fungitur: ſed dictionibus interpoſitus literarum & ſyllabarum nexum conturbat. Quarè de illo quemadmodum eiuſmodi figurarum numerus cognoſcatur verba faciemus mox quinam illi ſint, videbimus.a Primum itaq; eius rei characterum numerus coniecturam dabit. Nam quot legitimo numero ſupercreuerint. tot ibi ſuperfluos eſſe arguetur. Hactenus poterit genus tantum deprehendi: verùm ſupereſt videre

a 1. Regula.

videre quid sit, quod hanc à superiori specie discriminet.[b] Hoc similium partium obseruatio indicabit, si aliqua illarum analogiam in interuallis non seruauerit.[c] Præstabit tamẽ in ea accurata vti diligentia, ne aliud verbum in eius locum sumatur, & similitudo decipiat, vel alius inflexionis casus sit, vnde posset prouenire analogiæ similium discrimen.[d] Proderit ad hoc etiam duarũ vel trium figurarum similium, sicubi fuerint, quæ sibi statim & aliarum postmodum, quæ spacijs relictis succedant nexum expendere. Ex priorum enim similium concursu, quæ in verbi initio fit, & aliarum sequela in eodem verbo spacijs intermissis, siue plures duabus priꝰ sint, siue plures adhibito accurati iudicij examine deprehendi poterit, vt ille sequi & stare possit. Alibi enim vno tanto intermisso spacio, vel duobus poterit similis succedere, alibi verò fortasse non, quod in primis & nouissimis verborum characteribus facilius agnoscetur. Sic & de pluribus, quod rem ipsam expendenti palam fiet. Sicubi igitur vel quia spacia plura, vel quia pauciora sint, non videbitur recte scriptum succedere, ociosos ibi characteres citra ambiguũ interiectos esse colligetur.[e] Sed huius rei difficilior est obseruatio. Nam rarissimè euenit, vt quot vis relictis spacijs alicuius verbi nexus sequi non possit & supponetur certæ dictionis vel eorum characterum certa cognitio. Eius rei regulas tradere nimis laboriosum videtur, nam verba non pauciora magno oporteret volumine colligere. Atqui hæc ipsa poterunt melius vrgente casu acri interpretis iudicio decerni, quàm ante illum diffiniri, & satis explicari.

b 2. Regula.

c Cautio.

d 3. Regula.

e Difficultas huius regulæ.

plicari hæc quib. in verbis huiuſmodi characteres reponantur indicabunt. *f* Cæterum vt illi dignoſci poſsint, ſupereſt videre. Primus ergo modus hic ſeruabitur, vt ſi quod verbum ex ſimilium analogia cognouerimus, in quo characterem vnum vel plures defides videamur deprehendiſſe: & alibi verbum ſit, quod noniſsimo loco ſimilem illis habeat figuram: ex ijs, quæ ſuſpicionem habebunt ſingulis alphabeti ſeries ad eam vſq; perducatur. Quod ſi in illam poteſtas cadet, quæ verbum non poſsit terminare, cuiuſmodi ſunt B, F, G, H, P, Q, Z, eam, vt dictum eſt abſque dubio vti fruſtratoriã a ſcripto repellemus. Hoc etiam liquebit ſi idem alphabeti ordo ad alias duas pluresque ſimiles initio verbi poſitas extendatur, in quas literarum poteſtas inciderit, quarum nexus ſtatim ſequi non poſsit, vt puta B C, F G, P Q R, & ſimiles. *g* Hoc tamen fiet, ſi non alius præter eorum numerum, quem deprehendimus poſtea medius interponatur, nam ſic facile fieret, vt etiam interiectis huiuſmodi characteribus in illis nexus ſequeretur, veluti ſi nullus eiuſmodi character eſſet interpoſitus, licet hoc ex illis ſolum poſſet prouenire, hoc eorum numero reddente, inde colligi licebit, hunc etiam characterum numerum, qui intra illud ſpacium includuntur, habita tamen interualli ratione, intra maius enim ſpaciũ plures figuras interiectas eſſe propius erit credere, vt ſi duarũ ſimilium figurarũ occurſus in proximo verbo ea ratione P & Q poteſtatem ſuſciperet, quæ verbi initio ſtare nullo modo poſsint, quia duæ, quæ præcedunt, proxime N & O cõnectuntur de illis

f 4. Regula.

g Exceptio.

primum

primum si iudicium. Quare ad interualli primum distantiam earum numerus extimabitur. Quod si etiamnum de earum numero dubitetur, aliarum similium sequela poterit ambiguitatem tollere, vnde partes ad hoc oportunas præstabit elegisse, in quibus propter similium analogiam non difficile sit verba interpretari.

Caput XXII.

Proximi scripti interpretandi exemplum.

POtuissem exemplum prætermittere : vt hic modus ad superiorum formam deberet accõmodari : ne toties illud inculcarem : quod minus videri potuisset necessarium: nisi illud rei difficultas quæsiuisset: illud tamen hoc erit.

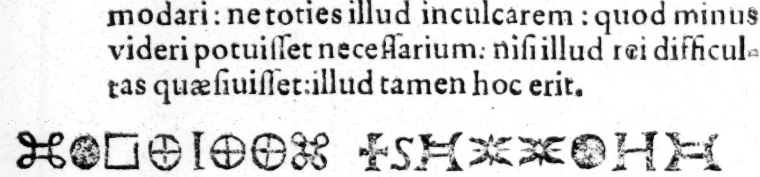

Ex

Et characterum itaque diuersorum numero, qui septē & viginti recensentur: septem prima fronte solum huiusmodi interiectos esse scriptum indicat. Deprehendendi verò illos modus primus erit quòd ex similium, & aliorum analogia, quam cū prima dictione parem sexta retinet, idem verbum vtrobique positum conijcitur, siquidem tres primæ figuræ, quæ ptæcedunt in vtraque parte dissimiles sunt, & mox quę sequuntur similes. Vnum verò analogiæ discrimen est, quod figura, quę inter eas est, vtrobiq; inseritur. in primo verbo post primam similē colocatur, q̄ hęc est I, in altera ante tertiā V. Vnde illas consentaneum est ociosas esse, & dictiōes perturbare, & proinde ex toto scripto repelli debere, & in marginali loco seruari donec ex illis, quæ consequuntur, certo licebit agnosci desides illas fuisse. Idē obseruatur in alijs tribus partib. quarta, decima, & vndeuigesima, vbi omnes ex tribus constare literis videntur, & eādem analogiæ habere rationē: dolum tamen esse in duabus vltimis, quod in decima ante similes talis figura S ponitur, in vltima verò inter eas alia conspicitur H: Vnde par est credere in illis dolum latere quominus idem verbum ter repetitum esse videatur. Quare oportunum erit, illas, vt antea factum est excludere. Eadem ratione arguetur verbum octauo loco positum, cum eo quod quintodecimo collocatur idem esse, quod non alia re vtrumque differre videatur quam horum Characterum interpellatione Λ C. Quare cum illis paria geri conueniet Restaret si septem sint huiusmodi characteres vnū tātum agnoscere cuius no

titiam, si per analogiam venerari non possumus, deprehendere. Si per coniecturas igitur verbum licebit eligere quod analogia assentiente (de quibus facta est mentio) primæ & sextæ pari possit accommodari, QVAESTVS vtrobiq; scriptū esse par erit affirmare. Vnde quod* nouissima primi verbi figura eadem est cum prima sextæ dictionis, si ducta alphabeti serie ad eam similem potestas protrahetur R in illam non Q potestas incidet, quæ litera, quia præcedit proxime in alphaheto eam, quæ prima est in verbo QVESTVS: colligi inde poterit eam, quæ supereſt vt cognoscatur, intra illud spacium mediam collocari, eamque pari ratione par erit existimare esse, quæ in tertia dictione primam figuram sequitur DR. Sublatis in hunc modum ociosis characteribus, qui scripti interpretationem impediebant, cætera ad superiorum regularum* per scriptum dissoluentur.

* quoniam.

* præ.

FINIS LIBRI TERTII

IOAN.

IOAN. BAPTISTAE PORTÆ NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS.

LIBER QVARTVS.

PROEMIVM.

BEne habet, difficilimam operis partem absoluimus: & obscuras tum deprehendēdi, tū interpretandi notas videmur modos satis tradidisse: nunc id solū videtur restare, vt labor minor sit illis, qui in hac disciplina nondū satis profecerunt: nempe tabularum vsum & canones exponere. Quod vbi peractum erit, nil relinquitur amplius, quo minus huius operis titulo planè satis feciſſe videamur, si priores libri satis probe suo officio functi sunt, & beneuolos lectorū animos hactenus promeruerūt. [b] Harum tabularum vsus ad interpretandum non parū affert adiumenti. Siquidem dictiones, in quibus vocalium & consonantiū variatur positio quæsiuimus. Vnde non modo in simplici characterum permutatione inueniendi verba, quæ ad scriptum accommodentur: verùm etiam in Rotæ reuolutione habendæ similium analogiæ, vt quęrendis in verbis difficultas adimatur: quorū nō facilè alioquin subesset recordatio. [c] Vbi pstare cōati sumus, vt pauca

[a] *Transitus.*

[b] *Tabularū sequentium vtilitas.*

[c] *Diligentia auctoris.*

ca huiusmodi verba videantur prætermissa, & ea quorũ meminimus recto essent ordine disposita. Neq;.n. diffiteor aliqua potuisse prætermitti, quæ memoriæ non obuenerant. Sed neq; in omnium recordatione fuit mihi admodum elaborandum, id nanq; nimis molestum fuisset, alioquin parum necessariũ, cui rei deesse noluimus, ne quid lectori relictum videretur, quod ad præsentis operis vtilitatem & facilitatem spectare potuisset.

Ratio vsus tabularum simplicis permutationis.

a in l. 3. c. 8.
b Causa ob ꝟ quam ab auctore confectæ sunt sequentes. tabula.

Dictum [a] est suo loco in interpretando vtile esse verba primum seligere, quę ex paucioribus literis constarent, qund illa inter rara numerentur: cuiusmodi sunt, quæ non pluribus, quàm quatuor literis conflantur, paucioribus tamen vel vna absoluuntur: vt interpretandi initium à facilioribus sumeretur. Nam & verba prosequi, quę plures habent literas, & mihi multo prolixius, & molestius fuisset, & interpreti fortasse parum vtile in iudicando.[b] Difficile enim admodum fuisset ex multiplici verborum numero proprium verbum accommodare. Quod si quis ex similiũ occasione hoc existimet necessarium, poterit ad harum exemplum suas tabulas conficere Nam si in proximis mox tabulis eiusmodi verba recensebimus, hoc præstabitur similiũ analogiæ causa: alioquin labor prope immensus futurus fuisset dictiones omnes annumerare, & proinde oportunius lectorem ad dictionariũ remittere.[c] Primũ itaq; à singularitatis numero inchoabimus, mox ad pluralitatẽ ordine procedetur.[d] Harũ tabularũ vsus &

Methodus.

d Cui nam inseruire possunt.

vſus & dictionũ occurſus nõ minus, pderit literarũ aliquot poteſtaté ignoráti quá eas cognoſcéti. eNõ diffiteor tamen, conſonantiũ a vocalibus paratã habere diſcretionem, & priorum aliquam literarum notitiam, præſtare. Nam hoc modo in paucioribus eſſet ambiguitas, & proinde minus oporteret vagari, & conſequẽtium opinio præſentium notitia magis firmaretur, vt certius iudicium videri * poſſet. fEarum igitur vſus duplex erit modus, alter quem ſectabitur, qui conſonãtium & vocalium cognitionem diſtinxerit, vel aliquam verbi figuram cognouerit alter, quẽ ſectabitur, qui nullam harum qualemcunque notitiam haberet, ſed à facilitate conuenit inchoari. gSi à conſonantibus igitur vocales diſcretæ ſint, & reſtet ſolam diſtinctam ſingulis characteribus poteſtatem aſsignare: verba ea quærentur, quæ ſeruata locorum analogia vocales & conſonantes retineant b vt ſi in verbo quatuor literarum prima & quarta figura cõſonãtes ſint, & duę mediæ vocales, dictio eſſe poſsit DEVS, in qua conſonantes & vocales ſecundum eandẽ analogiam cõcurrunt. i In hac tamen proportione nõ ita facilè poteſt verbi certitudo diffiniri, quòd eiuſmodi plures poſsint conſonantes & vocales variari, quemadmodũ in tabulis videbitur. kQuare in ſimili analogia, vt minus laboris ſit, aliquot characterum ſingularum paratam habere notitiam oporteret. Nam quo rarior aut frequentior ea locorum proportio erit, per quæ vocales & conſonantes diſponantur, eo certior, vel incertior erit quæſiti verbi cõiectura. Vnde ſi vocalium, & conſonantium poſitio ſatis erit,

c Correctio.

* ferri.

f Vſus. 1. 2.

g De. 1. vſus regula. 1

h Exemplum

i Imbecillitas huiusmodi.

k Adiumentum ſeu reg. 2.

vt eiusmodi analogia & ratio in vno tãtum verbo reperiatur dubitandi omnis occasio tolletur, cum eius rationis proprietas vni tantum verbo conueniat.[l] Huiusmodi erit, si in dictione quatuor literarum prima vocalis sit, quia in eum modum vna tantum dictio reperitur VRBS, dubitatio vlterius non procedet. Quoties itaque eiusmodi verbum in scripto occurret: præstabit illud eligi, ex quo certior consonantium & vocalium etiam primo intuitu cognitio haberi possit.[m] Quod si nulla vocalium & consonantium discretio procedet, poterit nihilominus fieri coniectura, licet sic illæ disponantur, vt in eum modum plura verba sint, & proinde minor fuisset futura certitudo. Hoc fiet ex similium coniectura.[n] Veluti si in quatuor vnius dictionis literis prima & quarta eædem figuræ sint, rursus secunda & tertia similes, vt prouenit in ESSE, ECCE, SVVS, & huiusmodi alijs dictionibus, quę insigniores, & quarum numerus quinarium vel senarium non excederet. Tũ enim ad dirimendam earum controuersiam frequentium & minus frequentium literarum ratio vsum suppeditabit.[o] Nos in his tabulis latini, & vulgati sermonis itali dictiones tantum reposuimus, Nã idem in cæteris linguis præstare & prolixitate nimis molestum fuisset, & parum necessarium. Quod si occasio postulauerit, vt idem fiat in hispano, vel gallico alioue sermone ad horum exemplar quiuis eius idiomatis verba poterit inuenire, eaque in tabulis disponere.

l Exemplũ.

m Regula.

n Exemplũ.

o Cur auctor latina & Italica verba ãtũ digesserit.

TABVLA PRIMA

Ex ſolis vocalibus conſtituta

à è i o u

ex conſonantibus non reperitur.

TABVLA SECVNDA

Ex duabus literis Conſtituta.

Tranſpoſitio prima

prima & ſecunda vocalis.

ea ij

ei ,,io

eo

Tranſpoſitio ſecunda ex cõſonãtib. nõ reperit.

Tranſpoſitio tertia.

Prima vocalis, ſecunda conſonans.

id oh vt

ab en ,,il os

ac es in

ad et is

ah ex it

,,al

an

at

Tranſpoſitio quarta

prima conſonan, ſecunda vocalis.

da de ,,li do ,,fui

,,fa ,,ſe ni ,,lo tu

,,la ,,le ſi ,,ſo

,,ma me

,,ſa ne

re

ſe

te

TABVLA TERTIA

Ex tribus literis constituuta

Transpositio prima

trium vocalium

ąlo	eia	,,iua	oua	,,vai
aue	eoo	iui	,,oue	via
aui	eua		ouo	vie
auo	eue			,,voi
				vua
				vue

Trans. sec. ex trib. cons, no rep.

Transpositio tertia

Prima & sec. voc. tertia cons.

ąis	eam	iam	vah
ait	eas	ijs	vim
aut	eat	ius	vir
	eis		vis
	eos		vix
	eum		pos
			vox

Trans quarta conuersa præc. pr. & sec. cons. tertio vocalis.

,,frą	,,die	,,chi	pro
sta	,, tre		sto
,,tra	spe		

Trans. quinta

prima voc, sec & tert. conson.

abs	est
ars	
arx	
ąst	

Trans. sexta, con. præ.

pri-

prima, & ſec. conſ. tertia voc.

„ dai	„ bei	cio	noe	cui
„ fai	beo	dij	„ poi	duo
„ gai	dea	dio		fui
„ hai	dee	fio		„ hai
„ lai	dei	„ mia		hui
„ mai	deo	„ mie		hic
„ rai	„ lei	„ mio		qua
„ ſai	mea	pia		quæ
	meæ	pie		qui
	mei	pij		quo
	meo	pio		ſua
	„ neo	„ ria		ſuæ
	„ rea	„ rie		ſui
	„ ree	„ rij		ſuo
	rei	„ rio		tua
	„ ſei	„ ſia		tuæ
	zea	„ ſij		tui
		„ zia		tuo
		„ zie		
		„ zij		
		„ zio		

Trans. ſeptima pr. & tert vocalis. ſec. cons.

„ aco	edi	ibi	„ oca	vna
acu	edo	ibo	„ oda	vni
ago	egi	ida	odi	vno
ala	ego	ima	„ ode	
alæ	eme	„ ime	ora	
„ ali	emi	imo	ore	
alo	emo	ira	„ oſa	

ama	„era	ire	„oso	
„ame	ero	iri		
„ami		ita		
amo		ite		
ani				
ano				
ara				
„ari				
aro				
axe				
axi				
das		Tranſp. octaua con. pr.		
dat		prima & ter. con. ſecun. voc.		
fac	„deh	bis	bos	cum
fas	dem	cis	cor	cur
fax	des	cit	cos	duc
hac	det	dic	„con	dux
has	fel	hic	dos	fur
his	fex	his	hoc	lux
hos	hæc	nil	hos	mus
lac	hem	nix	mox	nux
mas	lex	ſic	non	pus
nam	mel	ſis	nos	ſub
pan	nex	ſit	nox	ſum
par	per		ros	ſus
pax	pes			
ſal	res			
ſat	rex			
tam	ſed			
	ter			

TABVLA

TABVLA QVARTA.

EX QVATVOR LITERIS CONSTITVTA.

Transpositio prima
Quatuor vocalium.

ioue
ioui
iuuo

veie
veio
viua
viue
viui
viuo
viuea

Transſec. cõ. pr. q̃ tuor cõs. nõ repe-
Transſ.tert. (ritur.

Tres primæ voc.quarta cons.

aiax eius oues viam
auem euam ouis vias
aues ouum viis
auis vuam
vuas
vuis

Trans.quar.c.p.tres pr.. cons. quarta
Trans. quinta. (voc. non reperitur

Duæ primæ voc.ter.& quar. cons.

præ fleo „cria ffuo
„ſtai „ſtea ſcio „greue
„ſtia greuĩ

Transſep.

Prima voc.reliquæ conſonantes

„baia „beue „cioè boue „gnaui
„baie „deue dici boui queo
„baio „deui diua coua quia
caio leua diuæ „couo
caua leuo diui „doue
caue meio dino
caui

cauì „neue „giua
cauo neui „giui
„daua ſebi niue
dauo „piua
„faua
faue
faui
„haue
laua
maio
naue
naui
nauo
raià
raie

Tranſp.nona.
Pr.& vlt.voc.reliquæ conſonantes.

abba ecce igni offa vlmo
abde ægra illa olla vlta
abdo ægre ille ollæ vrbe
adde ægri illi olli vrbi
addo ægro illò „ondra „vrla
agua „elle immò „onde „vrli
agnæ „ello indi „opra „vrlo
agni „enſe ipſa orba vrna
agno erga ipſe orbe vrnę
agri „erge ipſi orbi vrſa
agio ergo iſta orbo vrſæ
alba erra iſte orca vrſi
albi „erri iſti orci vrſo
albo „erro orco vſſa
alga „erta „orma vſta
„alla

„ alla
„ alle
„ alli
„ allo
alma
almæ
almi
almo
alta
alte
alti
alto
ambo
anna
anne
anno
ante
anſa
„ apre
apri
apro
arca
arcæ
arci
„ arco
arcu
argo
„ arma
„ armi
armo
„ arpa
arra

eſca
„ eſce
„ eſci
„ eſco
„ eſſa
„ eſſe
„ eſsi
eſto

„ orme
„ orna
„ orni
orno
„ orſa

orſa
orta
ortæ
orta
oſſa
„ oſſe
oſsi
„ oſſo
„ orte
orto

aſto

Transf. decima.c.p.
Pr.& vlt. conf. reliquæ voc.

haud	beas	dijs	boas	duas
laus	bees	fiat		duos
	beat	fiet		fuam
	beet			fuas
	deam			fuis
	deas			fuos
	deos			fuus
deis	deum			
	deus			
	meam			
	meas			
	meis			
	meos			
	meus			
	reor			

Transpositio vndecima
pr. fec. & quar. voc. ter. conf.

„ aita	iano	
audi	ioci	
aula	ioco	vaca
aulæ	iuba	vaco
aura	iulo	„ vada
auſa	iuno	vade
auſo	iure	vadi
	iuro	vado
		vaga
		vagæ
		vagi
		vago
		vale

vana

vana
vanæ
vanĩ
vano
vaſe
„veda
„vede
„vedi
„vedo
vela
„vele
veli
velo
vena
venæ
veni
vera
veræ
veri
vero
veto
vici
vidi
„vile
vili
vina
vini
vino
viri
viro
viru
viſa

viſo
viſu
vita
vitę
viti
vito
voca
voco
voca
vole
voli
volo

Tranſ. vltim. c. p.
Prima, ſec. & quar. conſ. ten. voc.

clam	fles		flos
cras	ſpes		
flas	ſtet		
flat			
ſtas			
ſtat			

Tranſ. decima tertia
Prim, ter. & quar. voc. ſec. conſ.

abeo	egeo	idea	obeo
abij	egui	ideo	obij
acui	æque	ineo	ocio
acuo	equi		ocia
adeò	equo		ocij
alia	eruo		odio
alij	exeo		olea
alio	exui		olei
apio			oleo
aqua			

aqui e

aquæ
area
areæ
areo
arui
aruo
asia

Transp. decimaquarta. c. p.
Prim. ter. quar. conſ. ſec. vocali.

dans	dent	hinc	fons	hunc
dant	mens		mons	tunc
hanc			poſt	
mars				
pars				

Trans, decimaquinta.
Prima & ter. voc. ſecundæ cons.

abel	edas	ibam.	opes	vras
abis	edes	ibas		vres
acus	edet	ibat		vus
alam	edax	ibis		
alas	epar	ibit		
ales		idem		
alis		iram		
alat		irim		
alet		iras		
amem		item		
amen		itis		
ames				
amet				
amer				
amor				
amas				

amat
ames
apes
aras
ares

Transp. deci. ſex. & vltima cõ. præ. Prima & tert. cons. ſecundæ voc. Quia multas in ſe retinent trãſpoſitiones facilioris intelligẽtiæ gratia, in plures partiemur.

papa
rara

Conſonantes & vocales, ſimiles

bibi momo
toto coco.

Vocales ſimiles ſolum

,,bara	bene	bibi	bolo	fuco
,,cada	,,bere	bini	bono	luco
cama	deme	cibi	colo	luſu
caſa	fece	diti	cono	luxu
dama	fede	fidi	dolo	
,,darà	,,fele	fili	domo	
data	ſerè	fini	dono	
faba	geme	,, lidi	foco	
fama	,,lece	miſi	foro	
fata	lene	niſi	homo	
gaza	,,mele	ridi	,,lodo	
lata	nece	riſi	loro	
laua	,,pece	tibi	loto	
laxa	pene	vidi	modo	
maga	,,pere		moto	
mala	pete		nodo	
nata	,,reſe		nolo	

tela

pala	rete	noto
,,para	ſæpe	,,poco
rapa	fere	polo
rara	tedæ	pomo
rata	telæ	pono
,,ſala	teme	poro
ſana	tene	roco
ſata		rodo
,,tana		rogo
		roto
		,,ſodo
		ſono
		tono

Conſonantes ſimiles.c.p.

pape	ceci	bibo	coce	bubo
rara	ceco	dido	nono	rare
rari	dedi		tota	ruri
raro			toti	tuta
			toto	tute
				tuti
				tuto

diſsimiles omnes.

baſe	cela	bima	bona	,buco
baſi	cæli	,,cima	coce	cubo
cado	cælo	,crime	,,coda	cudo
cane	cæno	cito	,,core	curo
cano	cœpi	,,dica	,,cori	duco
,,capi	cæra	,,dice	,,coſa	dumo
,,capo	demi	dici	,,coſi	fuco
cara	dena	dico	cote	fugo
carę	fera	dira	coxa	fumo
cari	heri	diræ	doli	fune

caro	hero	diri	domi	fure
cato	„meco	fico	domo	furo
dabo	„mela	fida	„doue	tuſe
„dame	„melo	fide	„doſa	fuſi
date	„meni	fila	„dota	gula
fagi	„meno	„file	dote	humi
fago	nemo	fimo	„foce	humo
fame	nero	fine	„fora	luca
„fete	„pela	fina	„goda	luce
„fati	„peli	„fino	„gode	ludi
labe	„pelo	libo	„gola	ludo
lati	„reca	lima	hora	„lume
lato	„reco	limæ	horæ	„lumi
laxe	remi	limo	loca	luna
laxi	remo	nido	loci	lupa
magi	„teco	nolo	„loda	lupo
mago	„tede	nito	„lode	mali
mali	„tela	pica	„lodi	mulo
malo	teli	pico	lora	mura
„mani	telo	pila	lota	mure
„mano	„temi	pino	mola	muri
naſi		pira	molæ	muta
naſo		rigo	mora	mute
nato		rima	mori	muto
pace		rimæ	„noce	nubo
paci		„rimo	„noci	nuto
pali		„riſa	„node	pura
palo		„riſe	nodi	puræ
„pane		„rido	nola	puri
„pate		ſimæ	noli	puro
paci		ſimo	„noma	puta
„pato		ſine	„nome	puto
				rubo

rado
rami
ranę
rapa
rape
raræ
rari
raro
ſale
ſali
ſalo
ſanè
ſani
ſano
tace
„ taci
tale
tali

„ nomi
nota
notę
noti
noto

rubi
rubo
rube
ruga
ſuda
ſude
ſudi
„ ſudo
tuba
tubę
tubo

„ poca
poli
poma
pomi
rode
roma
roſa
roſæ
„ reſe
rota
rotæ
„ ſoda
ſola
ſola

sole
„soma
„some
sona
zona

Ratio vsus tabularum continuati scripti, in quo characterum figuræ permutantur.

a Quid in animo habuerit auctor.

ERat[a] in animo ad hanc rem sex literarum, quæ varijs modis transponi possent, in tabulis nexum proponere: quod is numerus potissimus videbatur. Nam plures literas eodem modo colligere, nimis molestum erat, vt solum hoc opus vel in magnum volumen excresceret: pauciores verò parũ fœcundũ. Verũ hoc etiã visum est satis laborioſum, & parum necessarium: nam ad similium figurarum rationem multis modis poterat subsequi characterum nexus, vnde labor futurus fuisset parum vtilis inter tot literarum combinationes, quę secundum similium analogiam in spacijs pari modo de vera indicare procederent. Quare consilium hoc satius prætermittendum duxi, quã rem nimis molestam aggredi, alioquin parum vtilem. *b* In cuius* rei loco binarum dictionum tabulas proponimus vbi modo ex duarum similiũ figurarum positione altera subsequentis initio ponitur nemo inter trium sequelam diuisio vel post primã, vel post secundã cadit. Idẽ seruabitur & in quatuor similiũ cõcursu, vt modo post primã modo post secũdã incidat partitio. Eas tabulas ritè & suo ordine distinximus, vt facille cuiq; obuiã fiat, quæ quoque loco verborum partitio quærenda sit

b Seq. tab. ratio.
** Eius* igitur.*

da ſit, vt lector facilius intelligat. Ad hoc viſum eſt eadem ratione tabulas eorum verborum adijcere his quæ inſigniora viderentur, quod plures ſimiles, & varias figuras plurib. in locis, modo bis modo ter remaneat: quarũ aliæ ſtatim ſuccedunt, liæ verò interpoſitis alijs procedunt: Quæ omnia & ſi cui minus vtilia poterunt videri: quod vel rem ſic ſubſequi neceſſarium non ſit, & ſæpius aliter contingat: & inter plura eodem modo ſe habentia indicatu difficilimum ſit, quod potiſſimum debeat eligi: quia tamen ea obſeruatio ad rem pertinere viſa eſt, prætermittendam non duxi. Nam ea, quæ hoc modo incerta ſe habent, conſequentium regularum iudicio poterunt confirmari, vt inter plura tollatur ambiguitas.

Vocales ſolæ, quæ principio vnius, & fine alterius dictionis eſſe poſſunt.

anima	atque
ille	etiam
dei	iouis
ego	omnis
tu	vides

Conſonantes ſolæ, quæ in fine vnius & principio alterius eſſe poſſunt.

hoc	caput	nos	ſapientes
illud	dabit	et	tenet
ah	habet		
nil	licet		
num	manus		
non	negat		

amor rogat

Cum ſimiles tres vocales erunt, & diuiſio cadit apud ſecundam,

aucupij iudicio
iudicij iaceo
alij iuno
eoo omne

Si apud primam.

tibi ijsdem

Si quatuor vocales in medio.

Tiberij ij
eoo oone

Si quatuor apud primam.

tu vuula

Tabula notabilium dictionum, in quibus ſecundæ, tertiæ, qnintæ & ſextæ duplicantur.

,, abbaſſarſi	accurro	,, afferro
,, abbattiméto	,, affatto	,, alletto
accõmodo	,, effetto	appello
affeſſor	,, effettuatto	immiſſum
aſsicco	,, erraſſe	accurro
aſsicceſco	immitto	offella
attollo		efferraméta

Tabula dictionum, in quibus ſecunda & tertia duplicatur, etiam conſonante ſequenti.

,, abbracciamento	agglomero	efflagito
,, abracciare	agglutino	effleo
,, abbreuiare	aggrauo	effloreo
acclino	aggredios	effrænus
accliuis	aggrego	offleo
accludo	applaudo	offringo
accreſco	applico	offriſco

accredo

accredo approprio oppeleo
affleo apprimè opploro
affleo approbus opprimo
afflictus attribuo opprobrium
affluo ,,ebbro
affrico eccleſiia

Si ſeptem conſonates & apud tertiam ceciderit diuiſio,
vrbs phtiſis
ſtirps phthongus
Si ſex conſonantes & apud ſecundam ceciderit diuiſio.
amant phthiſim
habent phthongum
ſi in medio
vrbs ſtrabonis
ſtirps ſtructuræ
Si quinq; conſonantes & apud primam
et phthiſis
nec phthongus
amant ſtrabones
diligunt ſtructuras
Si apud tertiam,
vrbs ſtudij
ſtirps brachij

Duplices conſonantes cum duplicibus vocalibus ſequentibus.

alluuio alluuies annus. ſic & ſimil. dict. reperiri poterunt,

Ratio vſus tabularum orbicularis ſcripti, & earum uſus* *Supra pa. 185*

EX poſcit ratio, vt idem in orbiculari ſcripto, quo in ſimplici characterum permutatione ex

quamur

equamur: vt tabulas traditurí, in quibus ſimiles figuræ huius ſcripti modo plures, modo pauciores varijs modis diſponentur, earum nunc vſum indicemus: ne hoc ad ſolam mentis agitationem quis facturus facilius in errorem incidat. Nam & difficile fuiſſet, eas dictiones memoria cõplecti: & lubricum in experimento labi. In quibus tabulis legitimũ ordinẽ ſecuti ſumus: vt primum duarũ literarũ verba, mox triũ & inde quatuor poneremus. Rurſus quemadmodum in illis variæ ſimiles collocentur, pleniſsimam rationẽ traderemus, vt rem expendenti clarius liquebit. His adiecimus pluriũ literarũ verba, in quibus figurę ternę ſimiles initio medio & fine ſimul concurrũt. Adiunximus præterea binarum dictionum nexum, in quo figuræ, quæ priores dictiones terminant, quæq; mox ſequentes inchoant aſsimilantur, vel eædem ſunt, earum dictionum vſus in eo genere ſcripti adiumentum dabit, ad ea ſolum verba inueniendum, in quibus, vt in ſuo loco proximo volumine dictũ eſt, reliqua omnis interpretatio firmabitur, & innitetur. Earum igitur vſus occaſio quoties obuenerit, habebit interpres quo recurrat, vt facilior ſibi aditus pateat ad interpetandum, vbi tabularum ſectiones interpreti, quo loco quæq; dictio quærenda ſit, præfixo titulo indicabunt.

TAB. PRIMA

Dictionvm Dvarvm, Similivm Literarvm.

ab de hi „il tu

TAB.

TAB. SECVNDA
DICTIONVM TRIVM LITERARVM.

Transpositio prima
prima & sec. similis

abi	„ del	hic	tuæ
dea	dem	hij	tui
dei	des	his	tuo
deo	det	tua	tum

Transp. sec.
sec. & ter. similis

ede	„ ahi	„ chi?
odæ	nil	

Transp. tert.
prima & vltima similis

„ che	iam	„ mio	per	pur
„ gai	meo	par	pyr	seu

Transpo. quint. non reperitur, alię vsui esse non possunt.

TAB. TERTIA
QVATVOR LITERARVM.

Transpositiones. 1. 2. 3. 4. omittimus, quia inutiles.

Transp. s. prima & sec. similis, reliquæ dissimiles.

abbas	abeo	dedi	demi	deos	hiat
abde	deam	deis	demo	„ deue	tuam
abdo	deas	dele	dena	„ deui	tuas
				deus	tuba
					tube
					tuta
					tuum
					tuis

tu-

tuus

Transp. sexta c.p.
ter. & quar. similis ceteræ dissimiles

abde	„ fede	sede	actu	nutu
adde	fide	„ sode	cætu	ortu
„ arde	inde	„ sude	fætu	potu
aude	rade	vade	fotu	ritu
„ cade	ride	„ vede	ictu	situ
cede	rode	vide	motu	
vide	rude	vnde	natu	

Transp. septima omittitur.
Transp. 8. p. dissim. reliquæ dissimiles.

astú
estu

Transp. nona prima & vlt. similes
reliquæ dissimiles.

apud	feci	leuo	pons	vlla
base	fili	libo	quot	vlta
bene	fimi	lido	styx	vnca
„ bere	fixi	limo	vada	vnda
beue	foci	lino	vaga	vola
bibe	funi	ludo	vana	vrna
bile	furi	lugo	veda	vrsa
bimæ	„ lago	lupo	vela	vrta
binæ	lato	olor	vena	vsta.
bonæ	lauo	osor	vera	
bouæ	laxo	pars	visa	
fagi	lego	plus	vita	

Transp. decima
2. & 3. similis, reliquæ dissimiles.

dabo	tabe	idem	file	vli
faba	tabo	ideo	fili	vile
fabæ	adeo	bili	filo	

fab

fabi idæa fila nilo

Tranſ. vndecima, non reperitur.
Tranſp decima ter. prima tertia & quarta ſimilis.

ritu

Trãſp. quartadec. c. p. omittitur.
Tranſp. quintadec. pr. & 3. ſimilis, reliquæ diſsimiles.

arca	lanæ	peræ	reti	ſiue
arcæ	lena	peru	rite	viam
arco	lene	pori	riti	vias
„ bada	leni	poro	rotæ	vnam
coes	leno	pyra	rotæ	vras
coet	lino	pyre	roto	vrat
„ crea	luna	pyro	ruta	vtar
erga	meos	pura	rute	vnam
„ erge	nepa	puræ	ſæua	vras.
ergo	„ para	puri	ſæuæ	
hali	pari	puro	ſæui	
halo	paro	rate	ſæuo	
luna	„ pera	rete		

Tranſp. ſextadec. vlt. c. p. ſec & quar. ſimilis reliquę diſsimiles.

hanc	diem	aper	vrat	cuma
acie	fiam	epar	vret	cuna
acre	piam	aret	vrit	cura
ecce	pium	erat	auia	dura
agni	viam	erit	aula	„ duca
agri	ambo	orat	aura	fuga
„ ogni	immò	oret	aula	fuma
„ fura	iuba	luna	muſa	pura
fuſa	iura	multa	niuta	puta

gula

gula iuua „mura nuda quia.

TAB. QVARTA

Diversarvm Dictionvm.

Trium similium in principio dictionis.

ſtupa
ſtudium
ſtupidum
deficio
hilaris

Maiuſculis illis literis addere poteris fines ex libitu, & multæ conſurgent dictiones.

Trium similium in fine dictionis

paſtu
guſtu
faſtu
damno
„ nieghi
„ prieghi

& ſimilia

Duæ ſimiles in fine, alteræ duæſimiles in principio ſequentis dictionis.

ars tua
lux zachariæ
eſt vxor

Si dictionibus his diuerſa principia & fines addes, aliæ quoq; conſurgent dictiones.

Duæ ſimiles in fine altera principio alterius dictionis,

de fago
nil moror
vno paruo

pars talis tu zeno.
eſt vlla
dux zeno

adde etiam & aliæ componuntur nouæ dictiones.

vna ſimilis in fine, duæ principio alterius dictionis,

hic dedit
illud efficit
ah illius
deum nouit
non oportet

Egenus interpres principio dictionum fine multas addere literas poterit

amor

amor ſtatuæ
is tua
et vxor
lex zabulonis

Vna ſimilis in fine, alterius
principio dictionis tres.

hic deficit — etiam ſi addes, nouas habes.
cur ſtudes

Hæc ſunt, quæ hoc tempore de hac materia dici poſſe videantur, atq; huiuſmodi in re prodenda ſatis auguſtè ſcripſiſſe viſ- ſumus. Omnes enim, quos adhuc videre contigerit ſcriptores quàm anguſtiſsimè tetigerunt.

ANIMAD-

FINIS.

ANIMADVERSIONES VIRI CVIVSDAM BONARVM literarum artiumq; amantissimi, ad libros Portæ de occultis seu furtiuis literarum notis, obiter inter perlegendum annotatæ.

Commonitio de titulo.

IN animo habebamus amice lector, penitus eo de titulo quem Porta de furtiuis literarum notis, vulgò Ziferis posuerat, tacere: nisi & non ingratum tibi futurum existimassemus & ad sequẽtes à nobis confectas tabellas idipsum quoque vsui fuisset Eius namque alia nobis quàm quæ typographo placuit mutatio. Quamuis enim cumini lectores non simus: facileque agnouerimus, doctissimis à viris ponendæ suæ inscriptionis occasionem sumpsisse Portam: (*nempe Agell. noct. Att. 17. cap. 9 & Polydor. Virg. de inuent. rerum lib. 9. cap. 8.*) quia tamen re ipsa de qua agitur, & quæ plenius multò pertractatur hisce in libris longè sit angustior, ne ipse quidẽ Porta [illegible] diligentius perpensa, negauerit. Neque enim de literarum notis tantum agitur occultis furtiuisque: sed & alijs perquam multis de signis, modisque, quibus animi nostri sensa tectè alijs possimus significare, quam quæ Portæ possint ępigraphe comprehendendi. Et nostri quoque Typo-

graphi titulus primus eadem prorsus in re impingit. Alter autem quamuis sat capax sit, non nisi lõga tamen circumscriptione id ipsum assequitur. Cryptologiæ vero nomen, quod apud Trithemiũ quodam in loco inuenimus, sat breue, quidẽ est, sed orationi literisq; tantum inseruit. At eo quem nos prẽponendum iudicamus, titulo nil breuius: nec quicquam vniuersis hisce in libris explicatur, ni nos fallat opinio, quod non contineatur nomine τῆς κρυπτομιμητικῆς. Quamobrẽ arti huic si Portæ cæterisq; eruditis probabitur, hæc posthac per nos integra erit, breuissima propriaq; nũcupatio.

Ad pagin. 1.

Verba vsu valere vt nummos, nullamq; vim aliam habere quàm vt animi sẽsa ex pacto cõuento aliis significent: si non alio, hoc certè argumẽto discere debuissent qui contra sentiunt: quòd vnũ idemq; verbũ pro vtetium libitu interdum quidem hanc, interdum verò rem aliam denotat. Exemplo sit Notariorum appellatio, quæ ijs olim competiit tantum, qui notis charracteribusq; certis dictita ta quæuis celeri manu potuerunt scribendo assequi: hodierna vero die longè alio fungẽtibus munere tribuitur. Sed cum alij ante nos ea de re diligenter eruditèq; monuerint: vt actum agamus nil est necesse. Ideoq; authores tantum aliquot laudare visum est. Iac. Cuiac. obseruat. 3. cap. 3. & 12. cap. vlt. Iacob. Rænard. de auctorit. prud. cap. 2. Pollet. hist. fo. Ro. 5. cap. 12. Bern, walth. miscellã. 2. cap. 12. &c.

Ad pagin. 6.

Valerij Probi libello de literis antiquis addantur virorum

virorũ doctiſsimorũ eius generis pleniora multò ſcripta hæc. Huberti Goltzii Theſaur. antiquit. Aldi Manutij explanat. de vet. notis libris ipſius de òrthographia ſubiũctæ paſsimq; Barn. Briſſou. in lib. formular.

Ad pagin. eandem.

Id quod de notarum auctoribus affert Porta, ex Iſidori Etimol. lib. 1. cap. 11. deſumpſit. Vbi diſtinctè admodũ Iſidorus loquitur. Ita vt veterũ hac de re in ſpeciẽ pugnãtia loca fortaſſe inde ſint conciliãda. Si hoc vnicum tantũ animaduerterimus. quod Perſanij Pilargiri nomẽ meritò de mẽdo ſuſpectũ eſt habendũ. Et vt cognomẽ quidẽ Phylargiri habuiſſe nõ dubitamus. ita Perſennius ne an Percennius nominatus ſit, & quiſnã fuerit ἐπεντέον donec olim fortaſſe & alios quoq; in melioris notæ ſcriptores hac de re mentionem facientes, incideri-mus.

Ad pagina. 7.

Quò verior patris Medicorũ de artiũ longitudine, vitæq; breuitate eſt querimonia: eò quoque mihi laus maior videtur eorũ, qui & huius artis producẽdæ & illius breui cõpendio addiſcẽdæ omnis generis excogitauere ſtratagemata. In quib. vtiq; habenda & ea ratio, quæ veterib. a Græcis, hominib. certè accutiſsimis diligentiſsimisq; orta, ad latinos poſtea quoq; tralata eſt: libros auctorũ notis quibuſdã ita conſignandi, vt primo mox intuitu virtutes, vitia, aliaq; notatu obſeruatuq; digna apparerẽt lectorib. Cuius generis & eæ quoq; fuêre qb Platonis diſcipuli, cęteriq; ſcriptorũ ipſi⁹ lectores olim libros eiuſdẽ inſigniuêre. Quarũ extat q

dem apud Diogenem Laërtium in vita ipsius, sic sat manifesta explicatio: sed cũ libri vulgares nec exprimant omnes: nec interpres mentẽ auctoris sit assecutus: ex quo tamen Porta hunc in locũ nõnulla transtulit: rẽ non ingratã ipsi lectoribusque nos facturos credidimus: si locũ eum vti explẽdũ interpretandumq; ex alijs didicimus (*nimirũ ex Aristoph. eiusdem scholiaste. Sophocle. Tricliuio. Isidoro etimol. 1. cap. 10. Hortiboni notis Laërt, Fr. Sixto Senense biblioth. sanct. lib. 3. &c.*) animaduersionibus hisce nostris insereremus. Hunc igitur id in modum faciendum iudicamus.

Quoniam autẽ (inquit Laërtius) & notæ quædam libris ipsius Platonis adscriptæ sunt: de eisdẽ quoque nonnihil dicamus.

$\overline{\chi}$ Chi apponitur elocutioni figurisque indicandis atque adeò vniuersim consuetæ Platoni vsitatæque loquendi formæ (*est enim τὸ χαραχτήρος litera prima.*)

> Diple ad indicanda dogmata placitaque Platonis (*διπλῆ scilicet γραμμὴ: ad discrimen paragraphi: cuius apud veteres vnica fuit transuersa lineola.*)

⁜ Chi vtrinque punctis notatum ad selectiores quasque sententias verborumq; ornatus.

⁝> Diple punctis vtrinque insignita, ad quorundam emendationes.

⨪ Obelus (hoc est veru) punctis vtrinque notatus, ad superflua quæque iugulanda.

Ↄ. Antisigma (Sicilicum latini vocarint) vtrinq; puncto vallatum, scripturæ ad vsus duplices & tralationes.

⚓ Ceraunus (hoc est fulmen) ad philosophiæ institutionem. Aste-

⁂ Asteriscus (hoc est stellula (quam sic veteres: nos hodie* ita notamus) ad dogmatum conuenientiam.

— Obelus ad improbationem, &c.

Aristarchi asteriscobolus, quem auctor affert ex Isidoro, hoc modo pingendus videtur ⁂ —

Quod autem Chrisani mendosam retinet scripturam: eam nos doctiss. ex Hortiboni notis in χρήσιμον ἢ χρηστὸν mutandam didicimus. Quamobrē & nota maiuscula quidem hæc erit ☧ minuscula verò ☧ Duæ nimirum primæ τοῦ χρησίμου ἤγε χρηστοῦ literę. A quo postremo & χρηστομαθιῶν nominis origo. Cuiusmodi fuit ea Grammatica Procli, ex qua confectas ἐκλογὰς patriarchę Photij, Andreæ. Schott. Friderici Silburgij, virorum de literis quàm optimè meritorum, beneficio nuper editas habemus.

Cæterum, vt & id quoque obiter moneamus eo in Fr. Sixti exēplari quod nos habemus, quædam quoque mendæ hęrere videntur eo in loco li. 3 vbi hac itidem de re pertractat. Id quod tamen accipiendum non videtur de scriptura Diauoli. Factum namque id veterum quorūdam more: qui aut u aut hac nota u loco b quàm sæpissime vsi sunt. Quemadmodum in Callimachi editione veteri, pandectis, alijsq; scriptoribus quàm plurimis videre est.

Ecciliseos quidem erratum typographicum est cū postea in explicatione rectè scribatur ecclisis.

τοῦ ψιλοῦ ὑπογραμμένου omissam ὑπογραμμὴν eodem refero.

Literæ autē h in ypogrāmeno omissio mori ru-

dioris ſeculi eorũ auctorum ex quibus tranſcripſit Fr. Sixtus tribuenda.

Diplus pro diplos ſcribendum, leue quidem: ſed tamen monere quid prohibet?

Samech, & Patach literas Ebreæ linguæ duas nuncupandas periti eius nos docuêre.

Obelos anoſtigmenos ſcribendus, hacq; pingẽdus ratione ⸗

Limniſcum Latinis faſciolam dici, ex doctiſsimi Camerarij commẽt. Nicephorianis didicimus. Hoc autem modo pingendũ ÷ ex Hortibono.

Diplam deniq; de qua penultimo loco περιστιγμένην ſcribendam res ipſa dictitat.

Ad pagi: 8.

Paragraphi nota, vt iã ante monuimus, apud Grę-cos veteres non niſi vnica tranſuerſaq; fuit lineola, vti eos apud auctores, quos ſupra adduximus, videre eſt. Cæterũ ſede Imperij Romani à Cõſtãtino Magno in orientẽ tralata, ortaq; inde Iuriſprudentia Græca: θέματα in iure nuncupata, indeque per θ primã eius dictionis literã ſignificata, ex quo linguę eius imperiti notã eã qua hodierna die vtimur fecerint: audiuiſſe me olim puto ex D. Gifanio: quo tamen auctore nõ memini. Ita quoq; Digeſtorũ aiebat apud veteres notã vſitatã fuiſſe D, maiuſculum linea traiecta confixum, hoc modo Ð aut hoc Ð: cuiuſmodi & nos ipſi quoq; veteri in numiſmate quodã vidimus: vnde poſt imperiti f duplex fecerint.

Ad pag. 9.

Notas eas quibus hodierna die vtimur muſicas a Guidone omnes iam pueri ſciunt inuentas. Diſcrimen

crimen autem quo distant a veteribus, quarū nō-nullas refert Boëthius nō sat diligenter tamen depictas omnes à typographo, vt teneamus, non puto inutile, veteres namq; notæ musicę & phthongos quas nos hodie voces nuncupamus, absq; vllarum lineolarum seu cancellorū adiectione, aut claue vllo, itemq; modum, genusq; cantilenæ denotabant. Hodiernæ vero diuersum penitus quid dam, tempus nimirum tantummodo, nec id semper solę, sed plerumque non nisi aliorum signorū adiumēto indicant. Hodiernæ tamen multò sunt pauciores quam veteres: quarum numerus tandē ad 510 extreuit. Vti ab Alypio, quem tamē integrū non habemus, præ cæteris plenissimē diligentissimèque faerunt descriptæ.

Ad pag eandem.

De litera Thau philosophantes legito Io. Drus. Ebraic. quæst pag. 14. & Ioan. Gorop. hieroglyph. 16. pag. 250 &c.

Ad pag. 35. cap. 9.

Vt studiosi literarum linguæ Germanicæ imperiti, præter ea quæ alios apud auctores extant literarum hierogliphicarum, alia quoque habeant exempla: ex Hen. Gualt. Riffij comment. Vitruuianis sequentia quatuor, quę apud latinos auctores me vidisse non memini, exscribere latinaque lingua explicare visum est. Eorum igitur primum hoc sese habet modo.

En quomodo veteres per literas hierogliphicas, celebre illud ab aliis quoque vſurpatum reddidêre dictum: quo CONCORDIA (ea caduceo, ſeu anguibus circa caduceum plicatis ligatisque indicata) quidem RES PARVAS (formicis ſignificatas) CRESCERE (proportione namq; ſic fat magnas factas vides:) DISCORDIA (quam altera quidem in patera ignis, in altera verò aqua defuſa denotat) verò MAGNAS (elephantis duobus diſcordię quoq; in ſignum diſcerptis ſignificatas) DILLABI (quomodo enim conſiſtere viuereque poſsint, hoc modo diſcerpti) admonemur.

Atque hoc quidem primum eſt quod diximus Exemplum ſequitur II.

Cuius

Cuius hæc eſt interpretatio. IMPERII (en aquilam auium regem) TENACISSIMVM VINCVLVM (id anchora funiſq; eiuſdem, & vinculum ſeu πεῖσμα vt Græci nuncupant oſtendit) MILITARIS (miles ſat aperto huic rei indicio) PRVDENTIA (Anguẽ name; prudentiæ notam eſſe omnes nouimus. Aut certè vt ego malim, Imperij tenaciſsimum vinculum fortitudo & prudentia.

Tertium exemplum eſt id quod ſequitur, hocq; explicandum modo.

DIVI (oculo id indicatur; Vti monet Pierius) IVLII (eum namq; eam per ſtellam crinitam quę poſt obitum ipſius apparuit, ſignificatum ſuperſtitione ethnica, nimiaq; eius temporis adulatione vulgò creditũ dictumq; ex hiſtorijs nouimus) VICTORIARVM (palmam victoriæ ſignũ eſſe vt multis moneamus non eſt opus) ET SPOLIORVM (ea depicta vides) COPIOSISSIMVM (en copiæ cornu vtrinque appoſiti ſignificationẽ) TROPAEVM (Id quod ſat manifeſta pictura expreſſum eſt.

Quartum denique exemplum à Riffio allatum hoc eſt.

Die

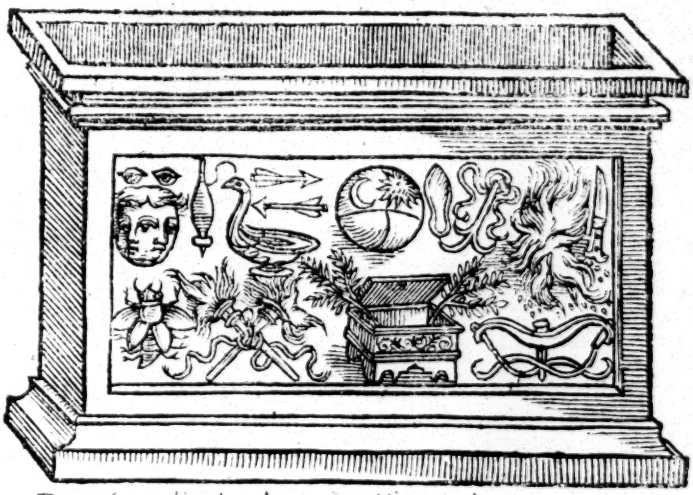

DIS (oculis duobus ſignificatis) MANIBVS (bicipitium vim eam habere monet Pierius) MORS (fuſi Parcarum fili abrupti ſignificatio propria) VITAE (ſimpuuio aqua, qua ſine viui non poteſt, pleno ſubindicatæ) CONTRARIA (telũ namq; telo contraria ratione collocatum vides) ET VELOCISSIMA (eiſdem telis id notatum puto) CVNCTA (rerum hic apparet vniuerſitatis vulgo apud veteres vſitata effigies) CALCAR SVPPEDITAT (id enim innuit calceamenti ſolea) RAPIT (vncus non aliæ rei ſignificandæ) CONSVMIT (ignis nimirum inſtar) DISSOLVIT (ita enim nodi aliſque ſolent cultro) MELLITA (apis indicio) MYRRHO SRICTIM ET ARDENTES AMANTES (faces duæ arctiſsimè colligatæ ardẽtesq; hanc in rem quid poſsint monitu nõ eſt opus) DVOS (id duobus cupreſsi ramis vt &. obitu fortaſſe ſignificãt

cari puto) *Conivnxit Hic* (arcæ id vt præstet propriũ, siue malimus dicere, cõtinet hic) *Ex tinctos*. Quã sagittæ interpretationem puto.

Ad pag. 37.

Quod de Cimeris tradit Porta quos *Timbres* Galli, Germani Geregier vocãt, quibus exornãtur cassides ijs in decursib. quę hustiludia vulgo dicũtur, vnde post quoq; res ad familiarũ insignia tralata, antiquissimæ videtur originis. Si nãq; rectè memini, Proteus Rex Ægipti antiquissimꝰ inde à Poëtis omnes aliarũ rerum in formas mutatus fingitur: quòd & speciei apud suos augustioris reddendæ causa, & hostibus terribilioris, modo hanc, modo verò rem illam effigiemuè capiti imposuerit. Et de more propemodum cõsimili Gallorum veterum in militiam proficiscẽtium Diod. Siculus testatur. Idemque de signiferis Romanis extat apud Vegetium.

Ad pag. eandem.

Quod de clypeis refert auctor, id Herodotus Carum perhibet inuentum. Cęterum vt & alia quoque nonnulla addamus exempla: Anubim canem gestasse, Macedonem verò lupum, scribit Diod. Sicul. lib. 1. Aristomenem autem Messeniorum regẽ, aquilam alis patsis Pausan. Et Vale. Flacc. Argonaut 6. versu 53. & sequentibus. Perseę phalangem vniuersam fulminis effigiem: vt & Persen ipsum duos præterea dracones auratos, qui linguis inter sese obuersis gemmam mediam momorderint. Id autem quod de phalange tota scribit, vsurpatum postea quoq; testantur auctores per singulas cohortes ab Romanis, rei bellicæ peritissimis, egregijsq; disciplinæ militaris cultoribus. Vnde & cę-

teris

teris in cauſis incrementi ipſorum hæc quoq; nõ fuit minima: vt & noſtra ætate eiuſdem neglectio apud eos qui bella gerere conantur decrementi euerſioniſq;, me quidem iudice. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. De Rom. hac in re more legatur Stewich. ſuper Veget. de re milit. lib. 1. cap. 23. & lib. 2. cap. 2. & Onuph. Paninu. Cæſarib. & Io. Pier. Hieroglyph. apud quem vt & in notitia Imp. Rom. multa extant viuaq; exempla

Ad pag eandem.

Exemplum Pompeij ad annulos pertinet ſignatorios: quem tamen Sullæ more tria geſtaſſe tropæa ſcribit Dio Caſs. lib 42. Vt & C. Iulium Cæſ. Venerẽ armatam lib. 43. & 51. Auguſtum ſphingem primò, poſt verò, vt & ſequentes Imperatores omnes imaginem ſuam, Galbam quoque canem è nauis prora proſpectantem.

Ad pag. 44.

Bedæ locus quem auctor allegat, in lib. ipſius de naturâ rerum cap. 11 extat. Eademq; de re explicat quoq; Io. Pier. Valer. hieroglyph. lib. 37 pag 268. & Cæl. Rhodig. lect. antiq. 12. cap. 43. & Lil. Girald. dial. 2. & Math. Hoſt. eruditiſsimo in bello de emendat. numerat. cap. 8. Ad pag. 51.

Scytala cuiuſmodi fuerit, præter Agellium ab auctore quoque allegatum ex recentioribus explicat Io. Mercer opin. lib. 1. cap. 12. & Cardan. de varietate rerum lib. 12. & Io. Lonicer. ſuper Pindar. olymp. od. 6. pag. 132. Vbi tamẽ in quibuſdam magnopere errat. & Georg. Pictor. philolog. 2. cap. 11. & Brechtelus de arte bombardica: ex quo etiam ſequentis deluneationis occaſionem delum-

pſimus.

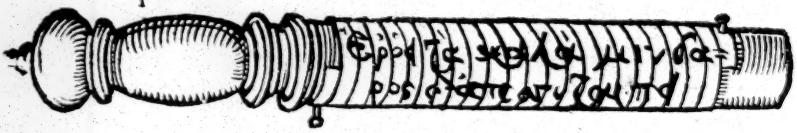

Vnde autem Trithemius ſua habeat de Archimede qui conſimili ratione vſus ſit, mihi incognitum fateor. Idē fortaſſe & doctiſs. Glauburgio accidit, qui locum non annotauit. Ac ſanè ni me fallat cōiectura memoria lapſum Trithemium iudico: qui id quod paulò aliter de Spartanis annotatū legit, Archimedi ea ratione tribuit. Ad pag. 56.

Caligas auctor hoc in loco nominare videtur, vt vulgo ſolent, quæ fœmoralia potius ſunt dicenda. Caligæ namq; nil aliud ſunt quā calceamenta militaria. Vtiā ante monuerunt Barn. Briſſou. ſol. antiq. 2. ca. 5. l. Druſ. miſcell. cent. 1. ca. 69. Iſac. Caſaub. ſuper Theophr. charact. pag. 68. Videantur & act. Apoſt. ca. 12. vers 8. & Grego. Turon. lib 6. num. 31.

Ad pag. 122.

In exemplo huius paginæ aut arena mihi hæret, aut ita ſcribendum eſt.

Iapox... fl..... m. ſ..i. o.. q.... m.. a.t...t.....u... oo. ab. et..... e.. e..l c.... e.... l.. o. e o. m....r.... n...r. a x... o... b. i... q... i.. c.. g..hm.. o..p.. q.a..b..d. oa.a..ſ. u . l.n..o. tc.. b. e... a.. r.q.p..... r. d.e.. d. ri.. ſ..t...d... m.e. d o..q.. x... z...u..ſ..u... i..l ..... o.... e.. b a .... p..ſt., c o..x..l ..n..g.. h fl...g.... h... n.....q..a.. d. t.. g..i... o..et.

Atq; huc vſq; & ſeq. quoq; pag. exemplum deducendum, ſiquidem huic conuenire debeat: aut verò & vitia præcedentis emendanda, & intra pauciora comprehendi dicendum.

TABV-

TABVLÆ SVMMAM EORVM QVÆ in præcedentibus libris tractantur continentes.

CRYPTOMENYTICE à Portaduabus explicatur partibus.

- 1. prōtheoria quæ cōstitit in his tribus
  - 1. Litertarum occultarum seu furtiuarum definitione l.1.cap 1, Vbi duas affert, puta
    - 1. Attributi.
    - 2. Ipsarum literarum occultarum.
  - 2. Fine quo literarū hoc genere vtimur. Est autem duplex.
    - 1. Occultatio rerum quarundam Cuiusmodi sunt
      - 1. Sacræ. De quibus exemplo sunt lit. hieroglyph. li.1.ca.2.& 9.
      - 2. Ad scientias occultas pertinentes.
      - 3. Graues aliæ Cuiusmodi sunt
        - 1. Obsidiones.
          - 1. Vrbium.
          - 2. Arcium.
          - .&c.
        - 2. Pontificiorum comitiorum suffragia
        - 3. Magnatum domo absentium.
    - 2. Scribendi compedium lib 1 cap. 1. & 3. Sunt aūt eā ad rē vsi veteres
      - 1. Notis peculiaribus li.1. c.3 & 13. Idq; aut in
        - 1. Senatu.
        - 2. Scholis.
        - 3 Conuiuiis
        - 4. Libris auctorum legendis.
        - 5 Iuris formulis.
        - 6. Astrologia
        - 7 Chimicis.
        - 8 Musicis.
        - 9. Arte militari.
      - 2. Sigillis seu primis dictionum literis.
  - 3. Vtilitate, necessitateq; de qua lib.1.cap.4.
- 2. Tractatione ipsa de qua in sequent. Tabul.

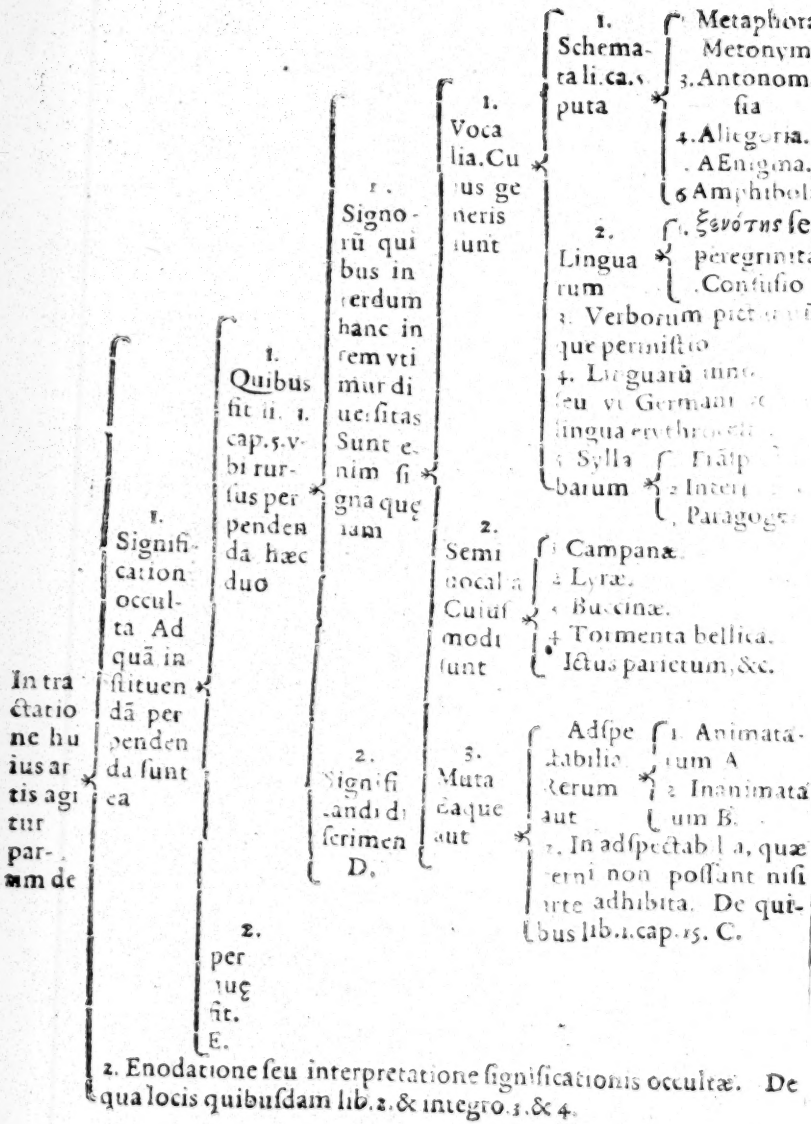

In tractatione huius artis agitur partim de

- 1. Significatione occulta Ad quã instituendã perpendenda sunt ea
  - 1. Quibus fit ii. 1. cap. 5. vbi rursus perpendenda hæc duo
    - 1. Signorũ quibus interdum hanc in rem vtimur diuersitas Sunt enim signa quędam
      - 1. Vocalia. Cuius generis sunt
        - 1. Schemata li. ca. 5 puta
          - 1. Metaphora
          - Metonymia
          - 3. Antonomasia
          - 4. Allegoria.
          - . AEnigma.
          - 6 Amphibolia
        - 2. Linguarum
          - 1. ξενότης seu peregrinitas
          - . Confusio
        - 3. Verborum pict[illegible] que permistio
        - 4. Linguarũ [illegible] seu vt Germani [illegible] lingua erythro[illegible]
        - 5 Syllabarum
          - Frãsp[illegible]
          - 2 Inter[illegible]
          - Paragoge[illegible]
      - 2. Semi uocalia Cuiusmodi sunt
        - 1 Campanæ.
        - 2 Lyræ.
        - 3 Buccinæ.
        - 4 Tormenta bellica.
        - Ictus parietum, &c.
      - 3. Muta Eaque aut
        - Adspectabilia Rerum aut
          - 1. Animatarum A
          - 2 Inanimatarum B.
        - 2. In adspectabilia, quæ terni non possunt nisi arte adhibita. De quibus lib. 1. cap. 15. C.
    - 2. Significandi discrimen D.
  - 2. per quę fit. E.
- 2. Enodatione seu interpretatione significationis occultæ. De qua locis quibusdam lib. 2. & integro 3. & 4.

A In

A In signis ad spectabilib. rerum animatarum est gestus corporis humani

- 1 Solius eiusdēq; partium puta.
  - 1 Capitis
    - 1. Positus.
    - 2. Nutus
    - 3. Vultus.
    - 4 partium certarum habitus puta.
      - 1. Oculorum.
      - 2. Superciliorū.
      - 3. Frontis.
      - 4. Genarum.
      - 5. Narium.
      - 6. Labiorum.
  - 2 Colli
  - 3 Humerorum
  - 4 Manuū l. 1. c. 7 vbi hi modi
    - Gestus ijdē qb exprimuntur & numeri
      - 1. Latini
      - 2. Grēci
        - Hācdā ctilogiā nū cupāt.
    - 2 Contactus earum partium, quarū nomina ab ea incipiunt litera, quā exprimere volumus.
    - 3. Intinctio digitorum in liquidū quiddā, velutque aliud agēdo perscriptis ijs quas volumus literis.
- 2. Alijs quoq; adhibitis rebus de quo lib. 1 c 8

B Signa ad spectabilia rerum inanimatarum, Fiunt aut

- 1 Pictura.
  - 1. Literarum hieroglyphicarum. de quib. lib. 1. c. 2. &c.
  - 2. Armorum, vnde orta sunt familiarum insignia.
  - 3 Qua exornantur
    - 1 Parietes.
    - 2. Peristromata.
    - 3 Lacunaria
    - 4. Fores.
    - 5 Clypei.
    - 6. Equitū capita in hastiludijs.
  - 4. Vexillorum.
  - 5. Aedificiorum.
  - 6 Operum reliquorū
- 2. Noctu. Igne nimirum de quo lib. 1 c. 10. idque aut
  - 1. Ex composito
  - 2. Ex improuiso quotiescunque postularit necessitas Et literis alphabeti distributis aut
    - 1 Bifariam
    - 2. Trifariam
    - 3 Quadrifariam, &c.
- 3 Interdiu: puta.
  - Puluere
  - Fumo.
- 4 Noctu item sed luminibus. Idque literis distributis aut
  - 1 Quadrifariam.
  - 2. Bifariam

Vide In sequenti pagina continuationem huius tabulæ

- F Literarum perplexitas est aut
  - 5. Manuum gestu: de quo supra.
  - 6. Sculptura.
    - 1. Anulorũ signatoriorum.
    - 2. Numismatum, &c.
  - 7. Scriptura cuius intricatio nascitur aut ex
    - 1. Scribendi nodo cuius generis sunt.
      - 1. Scytala laconica li. 1. cap. 13. & ca. 14.
      - 2. Tabulæ post scriptionem ceratę.
      - 3. Caput nuncij stigmatis inustum, &c.
    - 2. Literarum perplexitate F.
      - Veteribus vsitata: de qua lib. 1. cap. 3. & 13. Eaque aut
        - Ἀντιστοιχίαις: posita nimirum loco eius literæ ordine ipsam consequente
          - 1. Quara
          - 2. Secũda &c.
        - Notę. Eæque aut
          - Siglæ ab Iurisconsultis propriè dictæ lib. 1. c. 13.
          - Notæ propriè dictæ à Iureconsultis de quib. Iac. Cuiac. obseru. 12. cap. vlt. & Ioan. Trithem. polygr. l. 6.
      - 2. A recentioribus excogitata de qua sub literis D. G. H. I.

C In signis

C In signis mutis inadspectabilibus hoc notandū est discrimē, a medijs ijs desumptum quo lectionē ipsorū consequmur. quòd quædā ita scribuntur vt legi nō possint, nisi.

- 1. Arca nocte. Id quod fit per aquam stillatitiam, 1. Nite dularū 2 Ligni salicis aqua purtefacti
- 2. Affrictione aut conspersione pulueris aut pollinis cuiuspiā Idque aut in
  - 3. Igne adhibito Id quod fit aut
    - 1 Humenti succo
      - 1. Mali Citrij aut medici.
        - 1. Cute corporis humani q̄ genus dermaticon nū cupant.
        - 2. Charta
      - 2. Cæpè
      - 3 cuiusuis alterius pomi (vt puto) acris
      - 4. Cerasorum.
      - 5. Cyclamini.
      - 6. Fructuum aliorum.
    - Fit que aut
      - 1. Aceto.
      - 2. Vrina.
      - 3 Adipe.
      - 4 Sępo.
      - 5 Pinguedine.
      - 6. Gummi.
    - 2. Sale Ammoniaco.
  - 4 Cōbusta papyro. Id q̄ fit autpe.
    - 1 Gummi.
    - 2. Salem quemuis.
    - 3. Calcem.
  - 5. charta immersa in
    - Aquam
      - putam certo modo paratā
      - Scribitur autem aut
        - Aqua aluminosa
        - 2 Calcanti humore stillaticio
          - Genus hoc hyphasmaticon, aut vt alij hyphalmaticon vocant.
    - 2. Vinum certo modo paratum.
  - 6 Aqua hydrargyri affusa.
  - 7. Charta certo modo detersa.
  - 8. Lumine interposito.
    - 1. Siderum
    - 2. Candelæ
  - 9. Derasa papyro
  - 0. Ouo vel tosto vel cocto.

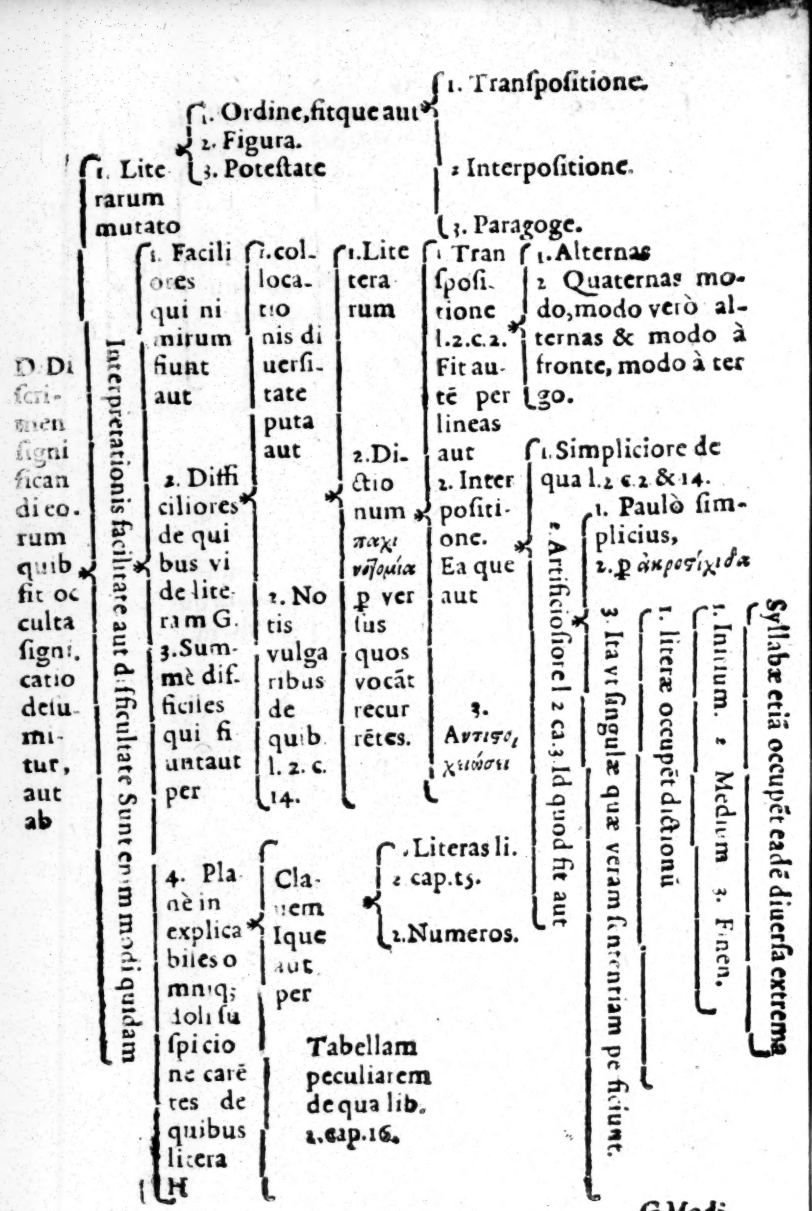

D. Discrimen significandi eorum quibus fit occulta significatio desumitur, aut ab

- 1. Literarum mutato
  - 1. Ordine, fitque aut
    - 1. Transpositione.
    - 2. Interpositione.
    - 3. Paragoge.
  - 2. Figura.
  - 3. Potestate
- Interpretationis facilitate aut difficultate Sunt enim modi quidam
  - 1. Faciliores qui nimirum fiunt aut
    - 1. collocationis diuersitate puta aut
      - 1. Literarum
        - 1. Transpositione l. 2. c. 2. Fit autē per lineas aut
          - 1. Alternas
          - 2. Quaternas modo, modo verò alternas & modo à fronte, modo à tergo.
        - 2. Interpositione. Ea que aut
          - 1. Simpliciore de qua l. 2 c. 2 & 14.
          - 2. Artificiosiore l. 2 ca. 3. Id quod fit aut
            - 1. Paulò simplicius,
            - 2. ꝑ ἀκροστίχιδα
            - 3. Ita vt singulæ quæ veram sententiam perficiunt.
              - 1. literæ occupēt dictionū
                - 1. Initium. 2. Medium 3. Finen.
                - Syllabæ etiā occupēt eadē diuersa extrema
        - 3. Αντιστοιχειώσει
      - 2. Dictionum παχιντομία ꝑ versus quos vocāt recurrētes.
    - 2. Notis vulgaribus de quib. l. 2. c. 14.
  - 2. Difficiliores de quibus vide literam G.
  - 3. Summè difficiles qui fiunt aut per
  - 4. Planè inexplicabiles omniq; doli suspicione carētes de quibus litera H
    - Clauem Ique aut per
      - 1. Literas li. 2 cap. 15.
      - 2. Numeros.
    - Tabellam peculiarem de qua lib. 2. cap. 16.

G Modi

- G Modi difficiliores rursum fiunt aut ratione
  - 1. Simplici.
    - 1. Omnino de qua
      - Conficienda lib. 2. cap. 5.
      - Enodanda lib 3. cap 4.
    - 2. Paulò intricatiore reddita per
      - Dictionum.
        - Cōtinuationē seu cōfiniorum cōfusionē: de qua
          - Conficienda l. 2. c. 6.
          - Enodanda li. 3. cap. 9.
        - 2. Distinctionem peruersam: de qua
          - Conficienda li. 2 cap. 9.
          - Enodanda lib. 3. cap. 11.
      - Literarū
        - 3. Otiosarū adiectionē: de qua
          - Conficienda lib. 2. cap 9.
          - Enodanda lib. 3. ca. 12.
        - 4. Superfluarum detractionem.
    - 5. Breuitatem verborum aut sententiarum.
    - 6. Regularum Grammaticarum neglectionem.
    - 7. Earum figurarum quibus literæ eæ quarum vsus crebrior est significantur, multiplicationem.
  - Intricatiore de qua tabula quę hanc immeditate sequitur.
    - 8. Dictionum.
      - Monosyllabarum euitationem
      - 9 Eorundem euitatam repetitionem.
      - 10. Intercisionem nonarumque interpositionem.
    - 11. Sigla seu literas singulas integrarum dictionum loco positas.
    - 12. Dictionum decurtationem, &c.

Ratio intricatiorum modorū difficiliorū fit aut per

- Rotulas seu orbiculos de quibus li. 2 ca 7 Fit querum literarū ordine aut
  - 1. Recto idq; rursū ratione aut
    - 1. Simpliciore. Idq; collocatis characteribus ignotis in rotula
      - 1. Mobili de qua
        - Conficienda libr. 2. cap. 7.
        - Enodanda lib. 3. capit. 15.
      - 2. Immobili.
    - 2 Intricatione id quod fit aut
      - Scripto continuato seu cōfusis dictionum confinijs de cuius
        - Confectione lib. 2. cap. 10.
        - Enodatione lib. 3 cap. 18.
      - 2 Otiosorum characterum adiectione. Idque vel
        - 1. Intra rotulam de cuius enodatione lib. 3. cap 20.
        - 2. Extra rotulam: de cuius enod. l. 3. c. 21.
      - 3 Rotula
        - Promota per spacia
          - 1. Singula vt hactenus in ijs quos descripsit modis factum.
          - 2 Complura, puta bina, terna &c.
        - Circumacta in
          - Dextram, vt hactenus factum:
          - Vel sinistrā.
  - 2 Peruerso
- 2. Quadratu cācellatu notisq; totidem quot & literis l. 2. cap. 11.
- 3. Orthogonia seu quadrāguli ratione q̄ conficitur aut
  - 1 Absque tabellæ applicatione. Idque literis nō plurib. quam
    - quinq; 1 2 c 2
    - 2. Quatuor.
    - 3 Tribus.
  - 2 Per tabellæ peculiaris applicationem
- 4. Quadratum aliud quod fit aut
  - Notis compluribus de cuius methodo l. 2. cap. 12
  - Non nisi vnius tantum notæ delineatione.
- 5. Tabulas gradib. formatas.
- 6 Literarum rariorum interpositionem.
- 7. Ἀντιστοιχοῦσαν prioribus solertiorem.
- 8 Parasta.

H Modi plane inexplicabiles omnique dol suspicione carentes fiant aut modis

I. Singulis: puta aut

1. Similitudine rerum aut
   - 1. Abditarum aut ex scientiis artibusq; grauioribus desumptarum: de quo lib. 2. cap. 17.
   - Familiarium, necessariarum, & alioquin facilium.

2. Dictionibus integris significatis vnica tantum
   - 1. Litera.
   - 2. Nota seu signo vel character.

3. Consimilium rerum commentatione.

4. Verbis aliis certo ex scriptore hanc in rem certo modo depromptis.

5. Per bracteam perforatam lib. 2. cap 18.

6. Per chartam
   - 1. Pellucidam reddi-tam
     - 1. Oleo
     - 2. Cera.
   - 2. Stilo compunctam.
   - 3. Circino dimeritis spatiis conuenienter inscriptam.

7. Singulis literis per singulas alias hanc ad rem aptas dictiones certo modo expressis lib. 2. cap.

Complurib⁹ variè inter sese iunctis & permixtis, lib. 2. cap. 20.

E Ea per quæ fit significatio occulta triplicis sūt generis puta.

- 1. Materies in qua huiusmodi occultantur scripta lib. 2. c. 21. Cuius generis sunt
  - Ligni
    - 1. Viridis incisus cortex, &c.
    - 2. Sicci exscisio: & post literas in foramen inditas, eius ipsius per agglutinatam tessellā rursus facta expletio atq; contectio.
  - 3. Ouum
  - 4. Marmor
  - 5. Pomum: Inq; eo aut
    - Schedula inclusa
    - 2. Literis ipsis incisis.
  - 6. Placenta
  - 7. Lepus exenteratus.
  - 8 Indumentorum latebræ cuiusmodi sunt
    - 1. Fasciæ quibus veteres sinum collectū astringebant.
    - 2 Calceamenta.
    - 3. Baltheus.
  - 9. Vaginarum interiora.
  - 10 Cutis humana lib. 1. c 15.
  - 11. Stigmata in nuncij capite impressa.
  - 12. Canis viscera.
- 2. Tabellarius per quem transmittuntur. Habitu nimirum mutato in
  - Venatoris.
  - 2 Animantis cuiuspiā.
  - 3. Mendici. &c.
- 3. Iter ꝑ ꝙ fit trāsmissio. Cuiusmodi est
  - Mare aut flumina. Idq; aut ꝑ
    - 1. Vrinatores, laminis plumbeis literarū loco brachiis circumligatis.
    - 2. Milites aut alios quosuis super vtribus colligatis per mare aut flumina deuectos.
  - Aer. Idq; rursum aut ꝑ
    - Sagittas. Idque aut
      - Charta circa pedes telorum ligata.
      - Literis
        - In telum ipsum inscriptis
        - Ad telum alligatis.
    - Aues quæ ire redireq; solent. Cuiusmodi sūt
      - 1. Columbæ.
      - Hirundines.
      - 3. Cornices.

FINIS TABVLARMM.

INDEX

EORVM QVÆ IN OPERE TRACTANTVR INDEX.

Abbatis Tritemij liber 136.
AEgyptij columba ingratitudinem innuebant. 35
Ægyptij hippotamo iniquitatem depingebant. 36
Ægyptij res ſacras notis ſcribebant. 3
Ægyptij ſerpente mundum depingebant. 16
Ægyptij Sole & Luna deſcribũt annum, 36
Ælianus de columba internũcia. 169
Ænigma Damœtæ. 20
Ænigma de anno. 20
Ænigma de homine, 20
Ænigma de Termino Deo 20
Ænigma Menalcæ. 20
Ænigma quid 19
Agrippæ de occulta philoſophia liber. 115
Alexander tacita ambage Epheſtioni ſilentium admonet 34
Allegoria quid. 18
Ambagibus multa poſſe demõſtrari. 26
Amilcar igne hoſtes decipit 40
Amphiboliæ quid. 20
Antigrapho quando vtebantur antiqui. 7
Antiqui myſteria notis ſcribebant.
Antiqui neceſſarijs in rebus notis vtebantur. 10
Antiqui Poetæ & philoſophi allegoricè loquebantur. 19
Antiqui vt compendioſe ſcriberent notis ſcribebant. 5
Antiquorũ ſcribendi modos vanos eſſe. 55
Antonius occiditur ex proditæ literæ ſententia. 13
Apuleius de numero trigenario. 45
& de notis magorum. 4
Ariſtarchus quando vtebatur aſteriſco cum obelo. 7
Ariſtoteles de generibus figurarum loquendi. 16
& de magicis opuſculum. 108
Artabazi, & Timoxeni callidi tas in mittendis epiſtolis. 167
Aſconius Pedianus de literis veterum. 7
Aſteriſco quando vtebantur antiqui. 7

Aſtrologorum notæ quæ. 8
Attali ſcribendi aſtus. 59
Auguſtini interpretatio in Sybillæ carmina. 73
Anguſtus notas reperit breuitatis cauſa. 6. & 90
Auſonij ænigma de homine. 20

B

Bedæ de loquelæ per digitorum flexus. 44
Bracteæ perforatæ, quæ ſcriptū obſcuratur. 132
Breuitas in ſcribendo valet occultationi. 85

C

Campani Romanos aſtu fallēt. 165
Capite, quæ ſignificare poſſimus. 28
Carmina, quæ præpoſterè legantur. 75
Carthaginenſibus clades, ex malè occultato conſilio. 13
C. Cæſaris commentariorum liber. 167 & 168
C. Cæſaris ſcribendi modus. 53
C. Cæſaris ſcribendi modus arguitur. 55
C. Cæſaris ſolertia in mittendis epiſtolis 168
Chabaliſtarū ſcribēdi modus. 118
Chæremon hieroglyphia ſcripſit. 3
Characteres ſi in ſcripto pauci quid faciendum. 217
Character vnus quomodo quatuor literarum poteſtate fungatur. 115
Chriſanon quando vtebantur antiqui. 7
Chryſippus quæ putat ambiguæ 20
Chymiſtæ allegorice loquuntur 19
Chymiſtarum notæ quæ 9
Cicero de generibus figurarum loquendi. 17
Ciceronis obſcuritas in epiſtolis ad Atticum. 172
Ciceronis ſcribendi modus arguitur. 56
Circulare ſcriptum quid. 88
Clandeſtina nuncia. 193
Clauis quomodo ſcribebatur. ſine qua ſcriptum aperiri non poſſit. 123
Cleonymi lacedæmonis aſtus 167
Collo aliqua poſſe demonſtrari. 30
Columbæ literas deferētes. 168
Commodus occiditur ex malè occultato

occultato consilio. 14
Consonantes finales quæ. 183
Consonantes in simplici scripto quibus regulis deprehendantur. 170
Consonantes quæ. 128
Consonantes quæ geminentur. 182
Consonantes rarissimæ. 183
Consonantes simplices quæ. 182
Consonantium potestates quibus regulis venari possimus. 186
Continuati scripti partes quomodo dirimantur. 206
Cornelius Tacitus de Ægyptys, 3
Corporis membra quomodo significent. 28
Cruce duplici quomodo scribatur. 117

D

Delphinus anchora involutus quid significet. 37
Dictio vna alteram significet. 128
Diogenes de Cleobolo & de medio digito. 30
Diogenis literæ alio mire asportantur. 14
Donatus de romanorum notis. 4

E

Echeneis telo contorta, quid significet, 38
Emblemata quæ. 37
Ennius multas notas reperit. 6 & dictum in impudicam. 48
Epistolæ auibus asportantur, 168
Epistolæ canibus glutiendæ dantur. 166
Epistolæ flumine quomodo deferantur. 167
Epistolæ in placenta occultatæ. 165
Epistolæ lepore inclusæ. 165
Epistolæ ligno includantur. 164
Epistolæ ouo includantur. 164
Epistolæ sagittis mittuntur. 167
Epistolæ soleis & baltheo occultatæ. 165
Epistola viridi ligno coalescat. 164
Erythreæ Sybillæ carmina de Christo. 72
Ezechiel de litera thau. 9

F

Facibus literas demonstrare. 42 aliter 43
Fronte aliqua demonstrari posse 20

Frontinus de occultè mittendis epistolis. 167.168
Furtiuæ characterum notæ quomodo pingantur. 76
Furtiuæ literarum notæ quæ sint. 1
Furtiuæ scriptæ quæ non possint interpretari. 120
Furtiuæ scriptæ quæ possint interpretari. 76
Furtiuis notis scribere quid sit. 67

G

Geber de chymicis occultè scripsit. 19
Gellius quos vocet scirpos. 16
de Lacedæmoniũ occultè scribendi modo. 50
de Pœni cuiusdam scribendi astu, 51
Genis aliqua demonstrari posse, 29
Getæ imperatoris commentum. 6

H

Hebræorum ritus in tradendis legibus. 23
Hermes de chymicis obscurè scripsit, 15
Herodianus de Materniano. 13
de Commodo imperatore. 13
Herodoti oracula. 21
de Periandri ambage. 24
de Demarati astu. 51
de Histiæi astu. 52
Hieroglyphia grammata quæ. 3
Hieroglyphicis literis sermonẽ exprimi posse. 35
Hieronimus de numero trigenario. 45
de literis Esdræ, 67
Hircy factum in asportandis literis. 168
Histiæi astus arguitur, 55
Histiæi scribendi astus. 52
Histiæus pœnas luit occultis notis non scripsisse. 11
Hippallage quid. 18
Honorius Thebanus. 4
Horatius de breuitate verborũ 85

I

Iamblicus de Hermete, 3
Igne noctu aliquid significari posse. 39
In obeliscis Ægypti litera hieroglyphicas inueniri, 4
Insignia quæ. 37
Interpres qualis esse debeat 172
Interpretem expedit nomen & ingenium

ingenium ſcribẽtis ſcire, 178
Interpretem ingenioſum eſſe oportet, 172
Interpretem multarum linguarum oportet eſſe expertem. 173
Interpretem neceſſe eſt epiſtolæ idioma callere. 176
Interpretem neceſſe eſt orthographiam callere. 173
Interpretẽ neceſſe eſt epiſtolam ſcribentis manu perſcriptam habere 180
Interpretem proficiet ſi tractatam rem epiſtola nouerit 178
Ioſippi vafricies in mittendis epiſtolis. 166
Iſidorus quid notæ. 1
de antiquorum notis.. 7
Iuſtinianus è libris legum notas abolendas ſanxit. 8
Iuuenalis de digito medio 32
de numero dextra computando. 46
& de columba internuncia 169

L

Labiis aliqua poſſe demonſtrari. 32
Lacedæmoniorum ſcribendi aſtus. 52
L. Annæus Senecæ opus de notis ſcripſit. 6
Leguleiorum notæ quæ. 7
Linus de philoſophia allegoricè ſcripſit. 19
Literæ accidit ordo, figura, & poteſtas 67
Literæ albæ in nigra charta appareant. 64
Literæ aquis immerſæ appareant. 61
Literæ deliteſcentes conſpiciantur, & conſpicuæ deliteſcant. 62
Literæ digitorum geſtu demonſtrentur. 47
Literæ diu deliteſcentes noctu conſpiciantur. 58
Literæ igne conſpicuæ fiant virides. nigræ, & rubeæ. 61
Literæ in charta quomodo appareant 60
Literæ indicio facum quomodo monſtrentur. 40
Literæ inuiſibiles. 58
Literæ quæ lumine candelæ, vel ſderis videntur. 63
Literæ quæ non niſi combuſta papyro videantur. 61
Literæ quæ prius non apparent videantur. 64

Literæ, quas euitare possumus, quæ sint. 84
Literæ quot sint. 181
Literæ sonitu demonstrari possunt. 25
Literæ quæ sint. 181
Literas corporis partibus demõstrare. 47
Literas ouo inscribere. 63
Literas raras esse & frequentes per se & per accidens. 183
Literarum contextus qualis. 78
Literarum lineamenta. 76
Literarum proportio in quibus constet. 78
Litera vnde. 52
Liquidæ quæ. 183
Liuius de Tarquinij ambage. 33
Locutio circulatorum 26
Lucanus de literis Ægyptiorum 4
Luculli vasificies. 167

M

Macrobius de digitis Iani. 44
Maga igne rem significat. 39
Male terminati scripti partes quomodo terminentur, & interpretentur. 22
Manetus de notis Ægyptiorum. 36
Manibus occulte rem demõstra ri posse. 30
Marrhes cornix internuncia 169
Medea igne rem amicis significat 39
Mercurius de philosophia allegorice scripsit. 19
Mercurius hieroglyphicis literis scripsit. 3
Metaphora quid. 16
Militares notæ quæ. 9
Minotaurus vexillo depictus quid significet. 38
Monosyllabarum euitatio valet occultationi. 86
M. Varronis ænigma de termino deo 20
Musæus de philosophia allegorice scripsit. 19
Musicorum notæ quæ. 9
Mutæ quæ. 183
Muta signa quæ. 27

N

Nicearchi facetum dictum. 46
Notæ ad occultè & breuiter scribendum repertæ. 2
Notæ quæ. 1
Notarij qui. 1
Notarum multiplex numerus valet occultationi. 86
Notis solum sex vel quatuor scribere.

ſcribere. 106
alio modo. 109
Notulæ pro dictionibus valent occultationi. 87
Nullæ literæ quæ ſint. 83
Nutum pro ſermone valere 28

O

Obelo quando vtebantur antiqui. 7
Occultandi aſtus in pugillaribus. 51
Otioſæ literæ quæ. 83
Oculis indicare rem occulte poſſe. 28
Ouidius de verbis vultu ſignificandis. 28
de ſuperciliis loquentibus 29
de puella nutibus quomodo loqui debeat. 32
de literis digitorum. 48
de literis vino protractis. 49
de literis non apparentibus. 61
& de aſportandis occulte literis. 164
Ori Apollinis liber. 37
Orpheus de philoſophia allegorice ſcripſit. 19
Orthographiæ contemptus valet occultationi. 85

P

Palamedis literæ. 67
Paucitas literarum valet occultationi. 84
Perieſtigmenon quando vtebãtur antiqui. 7
Perſannius philargirus notas notis addidit. 6
Perſius de litera thau. 9
Per ſynonima ſcribendi modus. 136
Petri Valeriani liber. 37
Phœnices hieroglyphis literis primi ſcripſerunt. 4
Platonis notæ. 7
de occultandis myſterijs. 22
de philoſophia occulte ſcripſit. 19
Plauti ſubtilitas. 74
Plinius de vi ſuperciliorum & frontis. 29
de digitis Iani. 44
ſuccus qui valet occultandis literis. 60
Plutarchus de notis antiquorũ. 4
de prænominibus Romanorũ. 7
de ſcytala. 51
Polybius de literis facibus occultandis. 40

Polycretes fœminæ aſtus. 164
Pontanus de aſpiratione. 177
Prænomina notis antiqui ſcribebant. 7
Priapi occulta locutio. 75
Priſcianus de prænominibus Romanorum. 7
Probi Grammatici libellus de notis. 54
Puella amanti quomodo loquatur. 48
Pueri & mulieres quomodo notis occultè ſcribant. 118
Pugillarijs literas celare. 51

Q

Quintilianus de generibus figurarum loquendi. 16
& de ſignis corporis. 28

R

Ratio vſus tabularum continuati ſcripti. 262
Ratio vſus tabularum ſcripti Rotæ. 266
Regulæ quibus ſimplex permutatæ figuræ modus deprehendatur. 184
Regulis quomodo vti debemus interpretandi ſimplicis permutatæ figuræ modus. 196
Romani in vexillis Minotaurũ pingebant. 38
Rotæ conſtructio qualis. 88
Rotæ cum ocioſis literis figura. 98
Rotæ indiſſolubilis figura. 102
Rotæ inſtrumento quomodo vtendum. 93
Rotæ ſchæma. 92
Rota in ſcribendo error quomodo deprehendatur. 95
Rota ſcriptum aliud ocioſis literis inuolutũ quomodo deprehendatur. 235
Rota ſcriptum aliud ocioſis literis inuolutum quomodo interpretetur. 237
Rota ſcriptum continuatum interpretandi exemplum. 233
Rota ſcriptum continuatũ quomodo deprehendatur. 232
Rota ſcriptum continuatũ quomodo interpretetur. 233
Rota ſcriptum continuatum valet occultationi. 96
Rota ſcriptum dolis & fallacijs occultare. 97
Rota ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum aliud interpretandi exemplum. 239
Rota ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur. 235

Rota ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur, & interpretetur. 237
Rota ſcriptum ocioſis literis obſcuratis, 97
Rota ſcriptum quibus regulis deprehendatur. 219
Rota ſcriptum quomodo indiſſolubile fiat. 101
Rota ſcriptum quomodo interpretetur. 220

S

Saladini euentus in aſportandis literis. 169
Scribendi modus rudibus hominibus aptus 116
Scribendi modus tranſpoſitione literarum. 69
alia ratio. 70
Scribendi ratio in quibus verſetur. 76
Scribēdi ratio, qua infinitis propemodum characteribus ſcriptum variari videatur. 111
Scripti obſcuritas in quibus conſtet. 49
Scripti prius doli ſpecies attendenda. 175
Scriptum multiplici dolo inuoluatur. 103
Scriptum occioſis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur. 23
Scriptum ocioſis characteribus inuolutum quomodo interpretetur exemplum. 215
Scriptum ocioſis literis inuolutum quomodo manifeſtetur. 213
Scriptum, quod claue claudatur quomodo fiat. 113
Scythalæ ſcribendi modus arguitur. 55
Scythala quæ. 51
Scythæ tacita ambage Perſas admonent. 54
Semiuocales quæ. 182
Semiuocalia ſigna quæ. 25
Sermo quomodo ſub alio occultetur. 24
Signa quæ. 67
Simonidis literæ. 67
Simplex cur ſcribendi modus dicatur. 79
Simplex occultandi modus. 80
Simplex ſcribendi modus dolis & fallaciis occultandi 81
Simplicis occulti ſcripti permutatæ figuræ exemplum. 199
Sinon ignerem ſignificat. 42

Socrates de occultandis mysteriis 22
Solomon de literis digitorum. 48
Sosipater de prænominibus Romanorum. 7
Suetonius de notis antiquorum 6
Suniator in pœnas incidit notis male consilium occultasse. 12
Supercilijs occultè demonstrari posse. 29
Syllabarum transpositio in actione valet occultationi. 24
Symbola Pythagoreorum aliqua. 21

T

Tabella ad literas facibus demonstrandas. 42
Tabulæ dictionum continuati scripti. 262
Tabulæ dictionum scripti rotæ. 224
Tabulæ dictionum simplicis permutationis. 269
Tamerlanus tacita ambage obsessis deditionem significat. 34
Tarquinius muto signo Gabino rum mortem significat. 33
Terentius de fronte. 29
Theophrastus de viridi ligno occludendis literis. 164
Tibullus de notis vino protractis 49
Timoxenus Sicioneus pœnas luit literas non occultasse. 11
Titi Vespasiani insigne. 37
Tito & Tiberio obfuit literas non occultasse. 12
Titus Vespasianus notis multa exprimebat. 5
Transpositione literarum occulte scribi posse. 68
Transpositione literarum scriptum indissolubile fiat 120
Transpositione quomodo sine suspitione scribatur. 71
Triphonis solertia. 26
Trogus de Suniatore historia. 12
Tullius Tiro repperit multas notas. 6

V

Valerius Probus scripsit de notis Romanorum. 6
Vegetius de tribus signis. 15
Verba permutatis & additis syllabis occultare. 25

Verba quomodo pictura exprimamus. 24
Verbi eiusdem repetitio valet interpretationi. 86
Vergilij somni porta. 19
& de Sinonis signo. 40
Victruuius de Triphone. 26
Vocales quæ. 182
Vocalia signa quæ. 16
Vocalium potestas quibus signis aucupetur. 194
Vsus alieni sermonis qualis. 23
Vultu quæ significare possimus. 28

Z

Ziphera vulgò quæ 1

FINIS.